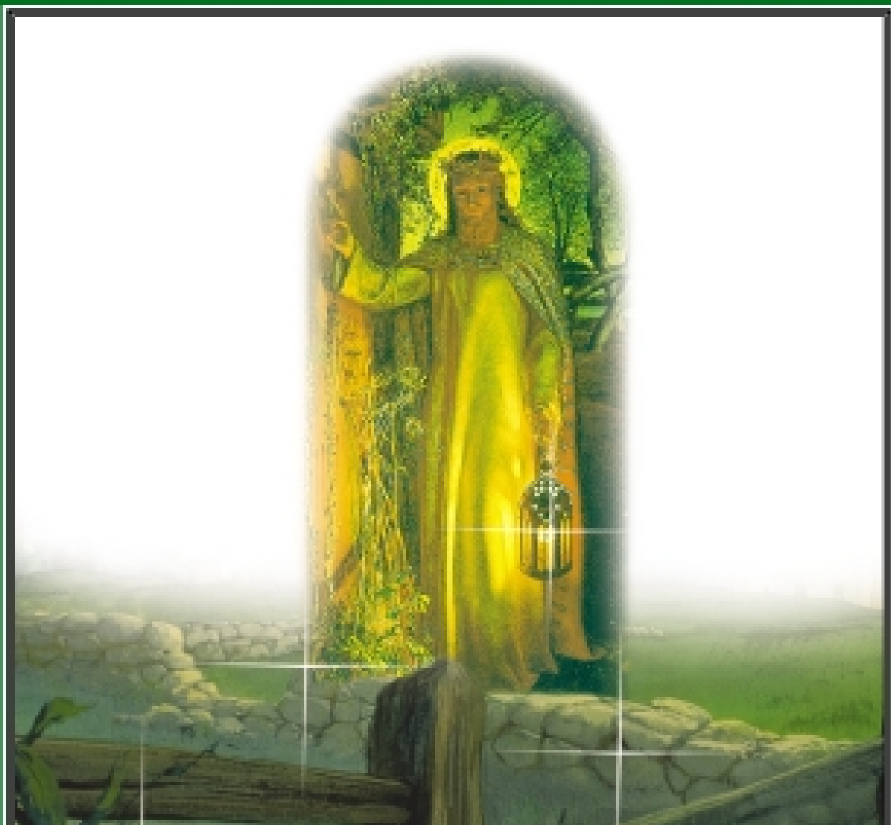
biblioteca școlarului

LEGENDE
POPULARE ROMÂNEȘTI

Litera INTERNAȚIONAL

biblioteca școlarului

LEGENDE POPULARE ROMÂNEŞTI

Litera
INTERNAŢIONAL
BUCUREŞTI — CHIŞINĂU

CUPRINS

CZU 398.2(=590)(082)
L 39

Selecţie: *Constantin Dragomir*

Coperta: *Isai Cârmu*

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Textele au fost selectate din culegerile:

De la Dragoş la Cuza-Vodă. Legende populare româneşti. Antologie, prefaţă şi note de V. Adăscăliţei. Colecţia "Biblioteca pentru toţi", Editura pentru literatură, Bucureşti, 1966.

Legende populare româneşti. Legende istorice. Antologie de Tony Brill. Editura Minerva, Bucureşti, 1970.

Legende, tradiţii şi povestiri orale moldoveneşti. Alcătuirea, articolul introductiv şi comentariile de Gr. Botezatu. Editura Ştiinţa, Chişinău, 1975.

Auzit-am din bătrâni. Legende moldoveneşti. Selecţie şi postfaţă de Grigore Botezatu. Editura Literatura artistică, Chişinău, 1981.

Din legendele românilor. Selecţie de Delia Damirescu. Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1990.

Legendele cosmosului. Ediţie critică şi studiu introductiv de Tony Brill. Colecţia "Mioriţa". Editura "Grai şi suflet — Cultura Naţională", Bucureşti, 1994.

Legendele faunei. Ediţie şi studiu introductiv de Tony Brill. Colecţia "Mioriţa". Editura "Grai şi suflet — Cultura Naţională", Bucureşti, 1994.

Legendele florei. Ediţie şi studiu introductiv de Tony Brill. Colecţia "Mioriţa". Editura "Grai şi suflet — Cultura Naţională", Bucureşti, 1994.

Unele cuvinte au fost ortografiate conform normelor în vigoare, dat fiind destinatarul cărţii — tineretul studios.

ISBN 9975-74-021-9

LEGENDE COSMOGONICE

DUMNEZEU NĂSCUT DINTR-UN VÂRTEJ...

Dumnezeu s-a făcut din spuma mării. Drept în mijlocul mării s-a făcut un vârtej de spumă şi din acela s-a făcut Dumnezeu şi îndată, chiar din aceeaşi spumă, şi-a sucit Dumnezeu o lumânare, căci era întuneric peste tot.

FLUTURELE ŞI VIERMELE

Dintru-ntâi şi-ntâi, era numai apă şi întuneric. Pe apă plutea o grămăjoară de spumă, iar în spuma ceea era un vierme şi un fluture. Fluturele a lepădat aripile şi s-a făcut om, Dumnezeu, aşa de frumos! Da din vierme s-a făcut altă dihanie, el, negru, cu coarne şi coadă: Necuratul. Dumnezeu l-a trimis pe Necuratul în mare, să ceară o palmă de pământ în numele său şi tocmai a treia oară i s-a dat, când a cerut în numele lui Dumnezeu.

DUMNEZEU

Dumnezeu, cică, s-a născut din aer.

El când s-a născut, s-a născut ca şi caria din lemn, în aer, în întuneric. N-a fost pământ, n-a fost nimic. Şi pe urmă s-a făcut din caria aia un fluture şi din fluture s-a făcut un om.

CREAREA LUMII

Până nu a fost lumea şi era numai o apă mare, s-a gândit Dumnezeu să facă lumea cât mai degrabă. Dar nu ştia ce fel de lume şi cum să o facă.

Şi se mai supără Dumnezeu că nu avea nici fraţi, nici prieteni.

De mânie, şi-a aruncat baltagul în apa cea mare. Şi ce să vezi, din baltag crescu un arbore mare, iar sub arbore şedea dracul râzând şi zicea:

— Bună ziua, frate dragă. Tu fraţi n-ai, tu prieteni n-ai; dar eu vreau să mă fac frate şi prieten cu tine.

Dumnezeu s-a bucurat şi a zis:

— Nu-mi fi frate, ci numai prieten: că nimeni nu-mi poate fi frate.

Nouă zile nu s-au despărţit unul de altul şi au tot umblat prin apa cea mare, şi Dumnezeu a băgat de seamă că dracul nu-l iubeşte.

Odată zise diavolul:

— Frate dragă, noi nu vom trăi bine, de nu ne vom înmulţi: aş dori să mai plăsmuiesc pe cineva.

Dumnezeu zise:

— Plăsmuieşte!

Şi-i răspunse diavolul:

— Ei, dar eu nu mă pricep; că aş face eu o lume mare, de aş şti, frate dragă.

— Bine, grăi Dumnezeu, lume voi face; bagă-te în apă şi adu-mi nisip să fac pământul.

Dracul i-a zis:

— Dar cum vrei să faci pământul din nisip? Nu înţeleg.

Şi i-a răspuns Dumnezeu:

— Voi rosti numele meu şi pământul gata va fi. Du-te şi adu-mi nisip.

Diavolul s-a cufundat în apă şi gândea să-şi facă o lume şi, dacă a găsit nisip, şi-a rostit numele. Dar pământul l-a ars şi el l-a aruncat din mâini. Iar dacă s-a întors la Dumnezeu, i-a spus că nu găseşte nisip.

Dumnezeu zise:

— Du-te numai şi adă nisip.

Diavolul a căutat nouă zile nisip şi totdeauna îşi spunea numele: dar nisipul îl ardea pe diavol şi în a noua zi el se înnegrise.

Venind, îi zise Dumnezeu:

— Te-ai înnegrit: tu eşti prieten rău. Du-te şi adă nisip; dar nu-ţi spune numele tău, că altfel o să te faci scrum.

Dracul se duse iară şi aduse nisip.

Dumnezeu făcu lumea şi dracul se bucura tare de ea şi zicea:

— Ici sub pom voi şedea eu, şi tu, frate dragă, caută-ţi alt lăcaş.

Dumnezeu s-a supărat pentru aceasta şi a zis:

— Tu eşti prieten rău. Nu-mi mai trebuieşti, du-te de-aici!

Atunci veni un taur mare şi luă pe dracul. Iar de pe pomul cel mare a căzut carne pe pământ şi din frunzele arborelui s-au făcut oamenii.

Aşa a făcut Dumnezeu lumea şi oamenii.

LA ÎNCEPUT

Când a vrut bunul Dumnezeu să zidească lumea şi să prăsească oamenii, a făcut pământul şi l-a întărit straşnic, aşezându-l pe nouă stâlpi groşi şi tari, să nu poată nimeni să-i hâţâie din loc, oricât s-ar opinti, chiar de-ar pune toată suflarea de pe pământ umărul. A făcut apoi cerul cu soarele, luna şi stelele; dar cerul era aproape de pământ, aşa că dădea cu mâna de el. Luna atunci lumina mai bine decât azi.

Pe urmă Dumnezeu a făcut pe Adam şi Eva, cu toate vieţuitoarele mari şi mici.

Dar s-a întâmplat că un fecior al lui Adam, anume Cain, a mătrăşit pe Abel, fratele său. Atunci Sfântuleţul, dacă a văzut că aşa de iute s-a răit lumea, foc s-a făcut. Drept pedeapsă a depărtat cerul de pământ şi l-a lăsat cum e azi. Pe Cain l-a blestemat să umble două sute de ani, rătăcind şi tremurând prin lume; iar când s-a împlinit vremea asta, l-a suit pe el şi pe fratele său ucis pe lună:

— Să stai acolo cât lumea, ticălosule! Şi, în tot veacul, să te-arate toţi cu degetul şi să ştie că din pricina ta, Caine, nu mai este azi cerul aproape de pământ.

Lui Cain, însă, nu i-a fost destulă numai pedeapsa aceea. Ci, când şi când, Moşu-Dumnezeu are grijă de trimite câinii lui, cărora lumea le zice vârcolaci, îi trimite să sperie pe Cain şi să mănânce partea din lună pe care stă el.

FACEREA LUMII

Dumnezeu a făcut cerul şi pământul în şase zile.

În prima zi, Dumnezeu a făcut lumina şi a despărţit lumina de întuneric şi s-a făcut ziua şi noaptea.

A doua zi, Dumnezeu a făcut cerul.

A treia zi, Dumnezeu a despărţit uscatul de apă şi i-a pus numele de pământ, unde se află oamenii, vitele, pomii, ierburile şi toate florile; apoi a adunat apele, mările, unde trăiesc peştii şi racii.

A patra zi, a făcut soarele, luna, stelele; soarele, ca să ne lumineze şi să ne încălzească ziua, iar luna şi stelele, ca să ne lumineze noaptea.

În a cincea zi, Dumnezeu a făcut tot felul de păsări ce zboară şi peştii ce plutesc în apă.

În a şasea zi, Dumnezeu a dat toate vitele şi animalele sălbatice; în această zi, Dumnezeu a făcut din pământ şi omul, după chipul lui, şi i-a pus numele Adam.

Dacă a văzut Dumnezeu că omului îi este urât să fie singur, când dormea Adam, a luat una din coastele lui şi a făcut-o pe Eva şi a dat-o ca soţie lui Adam.

Apoi i-a blagoslovit şi le-a zis:

— Creşteţi şi vă faceţi mulţi şi stăpâniţi pământul, cu tot ce se află pe el.

Iar în ziua a şaptea Dumnezeu s-a odihnit. Adică, şase zile să lucrăm şi ziua a şaptea, duminică, s-o sfinţim, să ne ducem la biserică şi să facem lucruri bune.

ÎNCĂ O VERSIUNE DESPRE FACEREA LUMII

Dintâi şi-ntâi, atârna în aer, purtat de vânt, un munte din vârful căruia ieşea foc. Din focul acesta suflat de vânturi s-a făcut o femeie, dar nu era vie, avea numai trup. Suflând, vântul, şi mai tare, a ridicat-o şi a dus-o până la vântul cel mai de sus. Acolo ea a căpătat suflare şi s-a coborât pe munte înapoi. Aicea a găsit două bucăţi de fier şi, de iuţeală mare ce avea înlăuntru, le-a mâncat. Din acestea a purces grea ş-a făcut doi băieţi de gemene, doi necuraţi, şi anume: pe cel şchiop, dar cuminte, şi pe celălalt, mai prost.

Umblând ei amândoi, le veni în cap că, dac-ar avea lut din mare, ar putea să facă multe lucruri. Dar unde să găsească lut, căci acolo mare nu era? A zburat cel prost şi a căutat până ce a găsit. S-a cufundat şi a apucat lut cu mâna lui şi l-a adus sus. Din acesta el a făcut un cal, ca să aibă frate-său cel şchiop cu ce umbla; iar acela a făcut din fier o căruţă. Au înhămat calul, dar calul nu trăgea. S-a vârât cel prost în cal, vârându-şi mâinile şi picioarele în picioarele de lut ale calului, iar frate-său s-a pus în căruţă şi calul l-a tras cumsecade. Apoi, ieşind acela, a zis frăţâne-său să intre el, să tragă pe rând amândoi căruţa, măcar că şchiopăta. Când a ieşit, frate-său nu vrea să se ţie de vorba ce au avut. Văzând că e mai bine în căruţă decât în cal, nu i-a dat drumul, ci l-a închis înăuntru şi cine ştie cât a trebuit cel şchiop să se chinuiască trăgându-l, până ce acela s-a săturat de umblat şi atunci l-a lăsat şi s-a dus.

Dracul cel prost a mers să scoată lut din mare. Acuma vroia să facă pământ, dar nu ştia cum. „Este undeva un Dumnezeu, îşi zise el, acela dac-ar vrea să-mi ajute, eu aş face!“

Deodată s-a auzit un glas de sus:

— Ce vrei de la mine, ce mă chemi?

Diavolul i-a spus că vrea să facă pământ şi-i arătă turta ce o avea în mână. Dumnezeu a suflat şi turta a început a creşte, până când n-a mai putut-o ţine şi-a lăsat-o pe apă. După ce a stat de crescut, Dumnezeu i-a spus diavolului că pământul trebuie să fie al amândurora,

în jumătate, cât al lui, cât al lui Dumnezeu. Diavolul a început a se sfădi cu Dumnezeu, că de ce nu s-a băgat Dumnezeu în mare, dac-a vrut să aibă pământ? Şi-a început să măsoare pământul, zicând că trei sferturi vor fi ale lui şi numai unul al lui Dumnezeu. De la asta s-a stârnit şi mai mare sfadă; Dumnezeu cu atâta nu se prindea. Stă diavolul şi se gândeşte ce să facă. Îşi aduce aminte de frate-său. „Dac-ar fi şi el, gândeşte diavolul, ar avea cine-mi ajuta să mă lupt cu Dumnezeu". S-a dus la dânsul şi i-a spus că a făcut pământ cu Dumnezeu, să vie şi el la împărţeală.

A venit şi acela pe pământ. Se uită şi vede că pământul nu se ţinea bine, se ridica când în sus, când se pleca în jos, în apă.

— Ai făcut tu pământ, îi zise el, dar pământul aşa n-are să poată să steie. Ian vâră-te sub pământ şi ridică-l drept la mijloc cu capul, să vedem cum va fi?

Acela l-a ascultat, şi-a ridicat pământul din apă, dar tot era prea uşor, nu se ţinea la loc.

— Aşteaptă, zise cel şchiop, că eu am să fac ceva să steie bine.

Se duce pe munte şi face nişte lanţuri straşnice; pe acestea le-a adus şi le-a pus fratelui său pe mâini şi pe picioare şi a mai pus atâta fier pe el, până când a căpătat pământul cumpăna ce i-a trebuit.

— Amu, dacă l-ai făcut, îi zice el, trebuie să-l şi ţii; şi-l vei ţine întruna cu capul, până la sfârşitul lumii. Acesta e canonul ce ţi-l dau şi eu ţie, pentru munca ce mi-ai dat-o tu, când m-ai închis în cal.

Atunci diavolul a început a răcni, a se sfărma, a se smuci, gândind că va putea rupe lanţurile, dar degeaba, căci mâinile şi picioarele-i erau legate. Ş-acuma când se cutremură pământul, el se scutură de mânie, ar vrea să-l dea jos de pe cap şi nu poate, căci oamenii sunt cuminţi; unde se fac gropi mari, ei le astupă, unde sunt păduri mari, le taie şi pământul nu se poate pleca nici într-o parte.

El tocmai atunci are să scape, când oamenii căutând întruna după minerale, vor ajunge cu săpăturile până de ceea parte, atunci pământul se va despica în două şi va cădea o bucată de o parte şi alta de altă parte, lângă dânsul. Şi după aceasta, lumea tot va fi, căci cineva va

lipi pământul la un loc, aşa cum a fost, numai că nu se ştie cine: dracul sau Dumnezeu?

Diavolul a făcut pe oameni din lut, frământând lut din toate patru părţi ale lumii. Din acesta a făcut patru oameni: două femei şi doi bărbaţi şi i-a pus în cele patru părţi ale pământului, tot o femeie ş-un bărbat, faţă în faţă, unul la răsărit, altul la asfinţit, la miezul nopţii şi la miazăzi, cu gândul că Dumnezeu le va da duh şi ei, venind unul spre altul, se vot întâlni. Dumnezeu a înviat numai pe bărbaţi şi s-au întâlnit amândoi.

— Ce-ai făcut, zice diavolul, de ce n-ai înviat şi pe femei, căci ei trebuie să se înmulţească!

— Îi voi învia, zice Dumnezeu, dar să fie ai mei.

— Ba nu, zice dracul, las-să fie în jumătate: o pereche a mea şi una a ta.

Şi Dumnezeu i-a înviat.

Oamenii cei dintâi, care i-a făcut diavolul, erau negri şi el tare s-a bucurat că-i seamănă, dar apoi s-au spălat în mare şi s-au făcut albi. Diavolul văzându-i albi, de ciudă s-a lepădat el singur de dânşii.

Fiindu-i urât într-o zi, se duce diavolul cel şchiop la frate-său sub pământ şi îl întreabă cum îi e.

— Nu mi-ar fi rău, zice acela, numai cât e tare întuneric.

— Lasă că voi face eu şi va fi lumină, zice cel şchiop. Voi strânge toate focurile de pe unde se află prin lume şi focul de pe muntele nostru şi le voi aduce pe pământ şi astfel se va vedea.

Apoi s-a dus întins la mă-sa s-o întrebe şi pe dânsa.

— N-ai face bine, îi zice ea, căci focul acela ar arde totul. Eu ştiu cum ar putea să fie lumină şi ţi-aş spune, dar mă tem!

El atâta s-a pus cu binişorul pe lângă dânsa, până ce i-a spus:

— Ochiul meu acest stâng, a zis ea, scoţându-l cineva şi dându-i drumul pe cer, ar putea să lumineze toată lumea, dar atunci eu aş rămâne oarbă şi de aceea mă temeam să-ţi spun, ca să nu mi-l scoţi!

— N-ai nici o grijă, mamă, cum ţi-aş scoate eu ochii! i-a răspuns feciorul.

Dar abia mamă-sa a adormit şi el i l-a scos. De îndată ochiul a început a creşte, până ce nu l-a mai putut ţine şi, dându-i drumul, a zburat de s-a făcut luna pe cer.

Plin de bucurie, s-a dus sub pământ la frate-său şi l-a întrebat de e mulţumit cu ceea ce a făcut?

— Acuma e mai bine, dar tot nu e destulă lumină şi e frig, luna nu dă căldură deloc, a zis acela.

Cel şchiop iar a venit şi a întrebat pe mumă-sa. Ea s-a temut să-i spună la început, dar apoi i-a descoperit că ochiul ei cel drept, dacă l-ar slobozi cineva în focul din muntele lor, ar lua atâta foc în sine, încât ar ajunge pentru a încălzi şi lumina toată lumea. El iarăşi a aşteptat până ce-a adormit, i-a scos ochiul şi l-a aruncat în gura cea de munte şi de acolo a ieşit soarele nostru luminos.

La câtva timp, diavolul iar s-a dus la frate-său şi l-a întrebat de e bine acuma.

— Acuma e bine, numai că noaptea când nu e lună, e tare întuneric şi urât; dac-ar fi ş-atunci ceva, cât de puţin să lumineze, încă şi mai bine ar fi.

— Voi întreba pe mama şi voi face ceva, i-a răspuns fratele lui. Şi iar a alergat la ea.

— De-acu asta-i moartea mea, a zis bătrâna şi nu vroia defel să spună.

Dar după ce feciorul a încredinţat-o că nu-i va face nimic, i-a spus totul. A zis că, dacă i-ar tăia bucăţi trupul şi l-ar arunca în aer, ar avea aceea ce doresc. Îndată după ce a adormit, diavolul a tăiat-o şi din carnea ei s-au făcut stelele, unele mai mari, altele mai mici, după cum au fost şi bucăţile ce le-a aruncat.

— Dar acum e bine? îl întrebă iar pe frate-său.

— Acuma e tare bine, numai că e totul mort, pustiu peste tot locul, nu e nimică viu pe lume.

— Şi cum să fac ca să fie aceea ce vrei tu?

— Du-te la locul unde a dormit mama noastră şi ia pietricelele pe care a dormit; adă-le pe pământ şi din ele se va face ceea ce-ţi spun.

Dar gândul lui era ca să-l prăpădească pe frate-său, căci îndată ce ar fi călcat pe locul acela, l-ar fi ars. Acesta însă era hâtru. El a tras din acel loc pietrele cu un cârlig şi apoi luându-le, le-a adus pe pământ. Apoi le-a ales după culoare şi a făcut trei grămezi: o grămadă de pietre albe, alta roşii şi a treia vinete. Pietrele cele roşii le-a aruncat în mare. Aici s-a făcut mai întâi jăratec, apoi s-au făcut peşti şi au început a înota. Dar cu cele albe şi cu cele vinete nu se pricepea ce să facă. A trebuit să cheme iar pe Dumnezeu să-i ajute. Dumnezeu a luat mai întâi pietrele cele vinete, le-a suflat duh şi îndată au început a zbura în aer păsărele. Apoi a suflat duh şi celor albe şi au început a mişuna pe pământ tot felul de dobitoace. Diavolul s-a tocmit cu Dumnezeu că, pentru că le-a înviat, să fie a amândurora pe jumătate.

— Ba nu, zice Dumnezeu, dacă le vei putea număra, să fie toate ale tale.

Dar păsările zburau şi vitele alergau şi se amestecau şi-au rămas toate ale lui Dumnezeu. Ciudă pe Dumnezeu, că l-a înşelat!

S-apucă să împărţească soarele, luna şi stelele. Cu stelele, a zis Dumnezeu să fie tot aşa, să le numere. Dar, sau că se punea în dreptul stelelor vreun nour, sau că îl apuca ziua, au rămas nenumărate. Iar mânie şi sfadă cu Dumnezeu. Mai aveau de împărţit luna şi soarele.

— Dacă crezi că te înşel, alege-ţi tu singur ce vrei, i-a zis Dumnezeu.

— Eu îmi iau soarele, zice diavolul.

— Fie şi aşa, zice Dumnezeu, a mea va fi luna şi cu ea voi rândui; iar tu cu soarele vei avea de lucru.

Dar soarele îl frigea tare, căci el avea de lucru cu dânsul. De focul acela, unde să se ascundă? A alergat să se ascundă în mare, dar Dumnezeu a luat apa. Se ascundea sub nisip, dar tot îl frigea. A început a alerga pe pământ, doar s-ar răcori şi alergând îşi făcea vânt. Aşa a văzut că e bine şi şi-a făcut două aripi, făcând cu ele vânt peste toată lumea. Fratele său l-a învăţat să taie fiecare aripă în două şi să le înfigă în cele patru părţi ale pământului, căci singure vor face vânt între ele şi va fi mai bine. Diavolul a făcut cum l-a învăţat şi astfel s-a făcut vântul.

Şi când tună şi fulgeră, tot el e pricina. Atunci scapără de mânie asupra soarelui că-l frige şi pune nouri împotriva lui să-l apere; mai ales la amiazăzi, când îl frige tare. Şi ploaia tot el o dă. Îşi aduce c-un ciur apă din mare şi toarnă peste dânsul ca să se răcorească şi când dă cu ciurul prin văzduh, plouă pe pământ.

El pe soare şi pe lună are mare ciudă, ar vrea să le mănânce şi de aceea sunt câteodată întunecimile; mai ales de lună, căci luna e rece şi el se poate apropia; dar îndată ce soarele sloboade razele sale, el fuge. Şi de soare se apropie, însă mai cu greu; de aceea întunecimile de soare sunt mai rare; şi când timp de o sută de ani nu se va întuneca soarele, atunci nici diavolul pe lume nu va fi.

CUM L-A IZGONIT DUMNEZEU PE DRACUL DIN CER

Se zice că de când cu hăul, când lumea nu era plăsmuită, trăia şi dracul în cer. Aici el îl slujea pe Dumnezeu, făcându-i cele de lipsă. Când l-a băgat Dumnezeu ca slujitor, i-a spus lui că până atunci îl va ţine în împărăţia sa cerească, până când va asculta de el şi nu va călca în odaia a douăsprezecea din fundul cerului.

Dracul nu i-a călcat deloc porunca şi nu a intrat, Doamne fereşte, în chilia oprită. De aceea Dumnezeu îl iubea mult, căci nu era numai slugă credincioasă, mai era şi isteţ, lucru mare.

Dară de la o vreme i se urî Atotputernicului de hău şi hotărî să plăsmuiască o lume mai frumoasă. În cele şapte zile cât a fost el pogorât din ceruri, căci într-o săptămână a făcut el lumea, dracul se furişă în odaia din fund a palatului dumnezeiesc, vrând să vadă ce scumpete are acolo, de l-a oprit Dumnezeu să calce în ea.

Pe o masă găsi el o carte mare, în care era scrisă înţelepciunea lui Dumnezeu. Văzând aceasta, dracul se puse să citească şi citi, curios cum era, şapte zile şi şapte nopţi întruna, pe nemâncate şi nebăute. În lăcomia sa, ca să se facă atotştiutor, uită că se apropie timpul când Atotputernicul se va sui din nou la cer şi Dumnezeu îl află citind.

Atunci el îl alungă pe dracul din cer, blestemându-l în chipul următor:

— Nichipercea să te cheme, satană şi diavol ce eşti, necurat să fii, hicleanule, coarne să-ţi crească împelițatule Scaraonţ, duce-te-ai în pietre, spaima lumii să fii, ucigă-te crucea, ucigă-te toaca!

Şi, grăind astfel, Domnul îl izgoni pe dracul din cer.

Nechipercea, văzând că Dumnezeu nu-l mai iubeşte, s-a hotărât să se răzbune, înşelându-i pe oamenii din rai, pe care Atotputernicul îi iubea ca pe nişte fii.

De aceea el se schimbă în şarpe şi îndemnă pe Eva să mănânce din mărul cel oprit. Femeia, cum e ea slabă de înger, a păcătuit dimpreună cu soţul ei Adam.

Văzând aceasta, Dumnezeu s-a făcut foc de mânie şi i-a gonit pe păcătoşi din locul fericirii.

Dar nici satana nu scăpă cu faţa curată, ci voind Dumnezeu să-l pedepsească, a chemat pe Sfântul Ilie la sine, poruncindu-i să-l caute pretutindeni pe diavol şi unde-l va găsi, să-l lovească cu foc şi cu trăsnet.

Sfântul ascultă, îşi înhămă calul său cel alb la căruţă şi se luă după Hicleanul.

Încornoratul, văzând para de foc prin văzduh, se ascunse într-o peşteră. Sfântul Ilie, însă, îl ajunse şi îl fulgeră. Trăsnetul mi-l lovi pe Împelițat aşa de tare, încât îl cufundă în ţărână, până la mijlocul pământului. Aici Scaraoţchi se opri şi începuse să verse foc din el. Şi vărsă, nene, şi iar vărsă, până ce aprinse un foc mare, mare. Aci se aşeză el, de aci înainte, înecându-se cu totul de fum, iar lăcaşul lui s-a numit iad.

Câteodată mai cearcă el, nu-i vorbă, să se mai urce pe pământ, ca să ispitească pe oameni, pe care din tot sufletul îi urăşte, dat atunci Sfântul Ilie îşi înhamă calul la căruţă şi ţinând într-o mână hăţurile, iar în cealaltă fulgerele, pleacă după el, ca să-l izgonească la locul care i se cuvine, în iad.

Lui Ducă-se-n pietre, nu-i vorbă, nu-i prea place lucrul ăsta şi cearcă să se scutească de răzbunarea lui Dumnezeu, furişându-se în copaci înalţi, în fier şi în cai şi pisici şi în alte dobitoace, pe care Sfântul Ilie adeseori le trăsneşte, voind să-l nimerească pe afurisitul de diavol.

Feriţi-vă, deci, oameni buni, să rostiţi în timp de vijelie numele dracului, căci atunci el va veni la voi, iar trăsnetul, în drumul său spre drac, poate să vă fulgere.

SFÂNTUL ILIE PĂLIE

Diavolul după ce a făcut cu Dumnezeu lumea, i-a spus lui Dumnezeu:

— Tu ai norod, oameni, dar eu sunt singur.

Dumnezeu l-a dus la apă şi i-a arătat cum să moaie mâna şi să stropească, să-şi facă draci. El a făcut aşa de mulţi, că nu încăpeau.

— De-amu, zice el lui Dumnezeu, avem să ne batem, avem să ţinem bătaie amândoi.

— Ne-om bate.

Dar sfinţi încă nu avea Dumnezeu, căci încă nu se dăduse nimeni la muncă. A chemat tot norodul şi le-a spus că cineva trebuie de bunăvoie să se arunce în mare, pentru ca să fie sfânt, să se poată lupta cu diavolul, căci altfel cu toţii sunt pierduţi.

— Care e mai urât din voi să se arunce, a zis Dumnezeu.

Oamenii nu se dau, toţi ziceau că-s frumoşi. Iată că vine o trăsură cu patru cai, cu-n boier. Era Sfântul Ilie; şi întreabă, ce stau oamenii toţi adunaţi? Dumnezeu îi spune.

— Mă arunc eu, zice Ilie, cu trăsură, cu cai, cu tot.

Şi a poruncit la vizitiu să lege ochii la cai. Vizitiul după ce a legat, zice:

— Eu de dumneata nu mă las, dacă te arunci dumneata, mă arunc şi eu!

S-au aruncat în mare, şi Dumnezeu a dat să se facă înaintea lor drum până în cer; nu s-au înecat. Şi i-a dat lui Sfântul Ilie sabia şi

tunul, şi când a pornit asupra diavolilor, pe toţi i-a omorât. Unii au rămas în cer de atunci, spânzuraţi cu capul în jos şi cu picioarele în sus; de aceea se zice că nu e bine să te uiţi când cade vreo stea din cer, căci stelele acelea sunt diavolii cei spânzuraţi, cad pe pământ.

Apoi Sfântul Ilie i-a luat diavolului coroana, căci avea o coroană tare frumoasă şi avea douăzeci şi patru de aripi, dar i le-a tăiat cu sabia.

Când fulgeră în cer, Sfântul Ilie dă cu sabia, iar când tună, atunci Pălie, vizitiul lui, arde cu tunul.

De atunci întruna sunt la un loc.

LUCIFER RĂZVRĂTIT, ESTE ARUNCAT DIN CER

Dintre toţi îngerii şi arhanghelii lui Dumnezeu, s-a răzvrătit într-un rând unul numit Lucifer.

Acesta, nemaivoind să asculte pe Ziditor, a căutat să se ridice mai presus de dânsul. Dumnezeu, însă, ca să dea o pildă şi celorlalţi îngeri, l-a aruncat din înaltul cerului jos, pe el şi pe toţi cei părtaşi cu el la răzvrătire.

S-a întâmplat însă că în această cădere, Lucifer a luat cu sine şi ştima, haina cea sfântă de arhanghel, care nu putea să rămână la dânsul. De aceea, Dumnezeu a trimis pe Sfântul Mihail ca s-o ducă din nou în cer.

Sfântul Mihail s-a dus la diavol, s-a prefăcut prieten cu dânsul, şi într-un rând s-au pornit amândoi ca să se scalde.

În apă a intrat întâi Lucifer şi s-a dat la fund. Arhanghelul Mihail a luat ştima şi a început să se ridice spre cer cu dânsa, văzând mai ales că Dumnezeu făcuse gheaţă pe deasupra apei.

Pe când se ridica, însă, Lucifer îşi dădu seama şi făcu aşa cum putu ca să spargă gheaţa. O sparse şi, cu toate că îşi rupse aripile, putu, totuşi, să zboare după Sfântul Mihail şi să-l apuce de picior, dar din această prindere nu rămase decât cu o bucăţică de carne din talpă.

Lucifer se scoborî pe pământ, iar Arhanghelul Mihail ajunse cu bine în cer, ducând lui Dumnezeu ştima arhanghelească.

De la această întâmplare ne-a rămas nouă oamenilor scobitura pe care o avem în talpa piciorului, lipsa cărnii rupte din talpa Sfântului Mihail de către Necurat.

DE CÂND E LEGAT SATANA

Diavolul, când a prins de veste că are să vie Hristos în iad să scape pe Adam, a făcut un lanţ, cu chip că dacă a veni, să-l lege pe Domnu Isus Hristos. Cum porţile cele de aramă erau închise, Domnu Hristos le-a sfărâmat şi s-a dus de-a dezlegat pe Adam. Diavolul, dacă l-o văzut în împărăţia lui, i-a spus:

— Ia de acu am să te leg cu lanţul ista.

Domnu Hristos îi zice:

— Ia arată-mi cum ai să mă legi.

El se legă pe dânsul şi Domnu Hristos îl blagosloveşte şi aşa legat o rămas. De cât se muncea de ciudă, se rupe o verigă de la gât. Domnu Hristos îşi puse acolo veriga de pe deget şi dracul de atunci o tot linge necontenit. Şi când creştinii zic la înviere: „Hristos a înviat“, veriga ceea se subţiază ca un firişor de păr; iar când se răspunde: „Adevărat a înviat“, veriga se îngroaşă la loc.

Altfel veriga s-ar rupe de n-ar răspunde şi Scaraoţchi ar scăpa.

TARTĂRUL ESTE ŢINTUIT ÎN SCAUNUL DE AUR

Zice că Necuratul, pe când nu căzuse încă din mărirea sa, voi să rămâie singur domnitor şi stăpânitor peste toată lumea. Spre a-şi ajunge, însă, scopul acesta, trebuia să-l prindă mai întâi pe Dumnezeu şi să-l lege în lanţuri. Şi ca să-l poată mai degrabă şi mai uşor înşela şi lega, făcu un scaun de aur, care se putea închide şi deschide, şi apoi pofti pe Dumnezeu, ca să se suie pe scaunul acela.

Dumnezeu, însă, în atotştiinţa sa, înţelese şiretenia diavolului, şi de aceea îi zise să se suie el mai întâi şi să-i arate cum şi ce, ca după aceea să facă, că el nu ştie.

Diavolul, nebănuind nimic, nu aşteptă să-i mai zică încă o dată, ci cugetând în mintea sa că şi-a ajuns scopul, se şi sui pe scaun. Dar nu apucă bine să se suie, şi iată că uşile scaunului se şi închiseră şi el rămase acolo prins.

Văzându-se înşelat, începu a se văieta şi a întreba pe Dumnezeu când va scăpa el din prinsoarea aceea.

— Când nu vor mai face femeile ouă roşii şi pască! răspunse Dumnezeu.

Deci atunci va ieşi diavolul din prinsoarea care a pregătit-o el lui Dumnezeu şi va fi domnitor şi stăpânitor peste pământ, când nu vor mai face femeile ouă roşii şi pască.

IUDA A FOST FERECAT ÎN LANŢURI

Mai târziu, după ce Iuda a vândut pe Domnu Hristos şi din pricina asta a suferit răstignire şi moarte, bunul Dumnezeu a pedepsit pe Iuda cum e mai rău. După ce ticălosu-ăla s-a spânzurat, cică l-a legat în lanţuri şi l-a dus să se pocăiască în întunericul cel mai adânc, la capătul de jos al stâlpilor care ţin pământul. Să stea acolo şi să se zbuciume cât o fi lumea.

Iuda, însă, nu s-a astâmpărat nici acolo. Ştiţi ce a făcut?

S-a apucat să rupă cu dinţii din stâlpii pământului şi să roadă, ca pe de o parte să răstoarne lumea, iar pe de alta să scape el de-acolo. Nu poate, însă, roade decât noaptea. Şi tot rozând, demult ar fi dat el gata lumea asta, dacă nu s-ar fi îndurat tot Dumnezeu de noi, că are milă de cei drepţi. Ştiţi cum?

A pus acolo de strajă vidrele lui şi pe Câţelu-Pământului.

Ăştia au grijă ca atunci când e gata să se surpe stâlpii de rosătură, să latre la Iuda şi aşa îl opresc din ros. Dar nu întotdeauna, ci numai în vremea când pe lumea noastră, femeile ducându-se cu doniţele la

apă, le clătesc de trei ori şi le curăţă înainte de a lua apă. Atunci şi numai atunci, Căţelu-Pământului latră; Iuda stă din ros şi stâlpii pământului, prin puterea lui Dumnezeu, că el e mare şi puternic, se fac la loc cum au fost.

APELE SÂMBETEI

Pe dinaintea locaşului Sâmbetei, trece un râu şi râul acela e apa Sâmbetei. Iar pe lângă râu trăiesc rugmanii, care sunt oameni ca noi, românii, dar mici de făptură şi puţintei la minte. Şi sunt şi ei creştini, dar n-au învăţătură creştinească de la Hristos ca noi, ci de la fiul oii, cum avem şi noi de la fiul Mariei.

Şi cred şi ei în Hristos şi ţin Paştele şi Crăciunul, dar precum sunt aşa despărţiţi de lume, nu ştiu nici când e Crăciunul, nici când este Paştele. Şi numai noi de-aici le dăm de veste, când au să ţie rugmanii sărbători. Că la Crăciun azvârlim coji de nuci pe râuri, ca să le ducă râurile până în apa Sâmbetei şi aşa să ştie rugmanii că la noi e Crăciunul şi să-l ţie şi ei. Şi tot aşa ştiu ei că la noi sunt Paştele, după cojile de ouă roşii, pe care le azvârlim noi în râuri, ca să meargă la ei.

Şi cică apa asta a Sâmbetei ocoleşte de trei ori pământul, ca un şarpe făcut de trei ori colac. Iar la urmă, se bagă în pământ şi merge până în iad şi duce acolo sufletele păcătoşilor să s-adune pe faţa apelor, iar apele să le ducă spre apa Sâmbetei. Şi de aceea e bine să faci cruce şi să sufli peste apa din râuri, când te scalzi, şi să sufli peste apa din doniţă şi să verşi puţin din ea până nu bei, ca să fugă şi să se scurgă sufletele păcătoşilor care s-au adunat pe faţa apei.

CERUL, POSTURILE, ROHMANII

Mai întâi şi-ntâi, Soarele şi Luna mergeau pe sus, prin aer, nu prin cer cum merg acu şi le era tare greu. De aceea s-au rugat lui Dumnezeu să puie cerul deasupra, pentru ca să poată umbla. Sfinţii, cei şapte apostoli, au zis că ei vor face aceasta, numai dacă oamenii i-ar ajuta

şi i-ar ţine, să nu le mănânce carnea, să postească. De aceea sunt şapte posturi.

Sfinţii, şapte apostoli, s-au dus sub noi la rohmani, sub fundul mării; acolo este altă lume.

Dumnezeu le-a dat aripi şi ei au adus de acolo piatră şi mai scumpă decât a noastră, de au făcut cerul ca sticla şi i-au pus şapte stâlpi de piatră scumpă. Şi de aceea, că ţin cerul, asta e mare muncă, apostolii s-au rugat lui Dumnezeu ca să postească oamenii, să nu slăbească din puteri.

Posturile, adică sunt patru, iară ceilalţi trei stâlpi, care fac şapte posturi, sunt de ajutor; când slăbesc prea tare, ţin ei în locul lor.

Când a fost gata, s-au suit Soarele şi Luna în cer şi acum li-e mai uşor, căci merg ca pe podele; iar noi numai ca prin fereastră îi vedem. De aceea Soarele nici nu ne frige aşa tare, căci înainte tare ardea.

Dimineaţa până la amiazăzi îl trag în sus doisprezece boi, de acolo boii se întorc înapoi, iar la vale îl duc şapte iepuri.

Dar Luna şi Soarele, de ce gândiţi că sunt roşii când răsar? Pentru că sunt oameni şi li-e ruşine, căci oamenii le aruncă în faţă gunoi. Gunoiul e tare păcat a-l arunca în faţa lor, când răsar.

POVESTEA CU NEFÂRTATE

La începutul începuturilor, când nu era nici lumină, nici apă, nici pământ şi nici umbră de vietate, diavolul, care trăia pe atunci, era frate cu Dumnezeu şi locuiau amândoi în văzduh, pe un tron făcut din spumă.

Dumnezeu sta veşnic pe gânduri, pe când diavolul căsca şi se-ntindea toată ziua, neştiind cum să-şi treacă timpul. Într-una din zile, diavolul, amărât peste măsură, veni la Dumnezeu şi scărpinându-se după ureche, îi zise:

— Frate, tu de când te-ai pomenit, tot gândeşti întruna, iar eu mor de urât pe lângă tine. Fă-mă şi pe mine să înţeleg o frântură măcar din gândurile tale!

Dumnezeu i-a răspuns atunci cu bunătate:

— Nu eşti tu în stare să-mi pricepi gândurile, dar uite un fum din ele, să ai cu ce te juca.

Zicând aceasta, Dumnezeu a suflat, aşa cum sufli când vrei să abureşti geamul, şi a dat afară o rotocoală mică de fum, care s-a făcut ca o gogonea ce creştea mereu. Diavolul s-a repezit atunci şi, sărind pe ea, a turtit-o şi a început s-o întindă ca pe o cocă, fugind de la un capăt la altul şi dându-se de-a berbeleacul. Cu cât fugea însă, cu atât şi bolta ceea de fum se lăţea, de nu-i mai puteai da de margini.

— Iacă, ăsta să fie tronul nostru de-acum şi să se cheme cer.

— O fi, Doamne, dar ştiu că eu am început să mă cam satur şi de jucăria asta şi am să te rog să-mi faci alta.

— De ce crezi tu că de jucării mi-e mie acum?

— Ba eu te rog să-mi faci, dacă vrei să scapi de mine.

— Ba să mă laşi în pace!

— Ba n-am să te las defel şi zicând astfel, începu să-l gâdile pe Dumnezeu, doar şi-o putea face tovarăş de joacă.

— Ptiu, bată-te prăsania, nu vrei să te astâmperi?

Şi Dumnezeu îl scuipă pe diavol, dar scuipatul căzu jos. Diavolul s-a repezit să-l şteargă. Cum a tras, însă, cu laba, scuipatul a început să se întindă, până ce s-a făcut o apă adâncă, iar diavolul a căzut la fund cu ghearele înfipte în nisip.

— Hm, că bine mi-o făcu frate-meu, dar şi eu am să i-o fac.

Şi ce-i veni juratului în gând, să ia nisip de-acolo, din fund, şi să-l arunce lui Dumnezeu în ochi, ca să-l orbească. A luat un pumn zdravăn şi fugi spre mal. Până să ajungă, însă, nisipul s-a prelins printre gheare şi când s-a uitat el, nu mai avea numic în mână. A mai încercat de două ori, dar la fel i s-a întâmplat. Atunci l-a chemat Dumnezeu la el şi i-a spus:

— Degeaba încerci să faci rău, că n-ai să izbândeşti, dar du-te şi încearcă să aduci în numele meu, căci m-am gândit să fac ceva, să-ţi fie şi ţie de folos.

Diavolul a plecat capul ruşinat, s-a afundat din nou în apă şi a izbutit să aducă un pumn de nisip. Din nisipul ăsta Dumnezeu a făcut un aluat, pe care l-a întins cam cât un pârlog de pământ. Pe el a mai azvârlit apoi încă un pumn de nisip şi pământul s-a îmbrăcat, ca din senin, într-o pânză de verdeaţă şi de pomi atât de minunaţi, că juratul de diavol a rămas cu ochii holbaţi, neştiind ce să creadă.

— Mare este puterea ta, frăţioare, zise diavolul, fugind de colo până colo, în iarbă.

Dar bucuria lui nu ţinu mult, căci după puţin timp, fruntea i se posomorî dintr-o dată, dorul de joacă i se stinse, iar în fundul sufletului său răsări ghimpele vrăjmăşiei: „De ce Dumnezeu să aibă atâta putere nemărginită şi eu, nu? De ce Dumnezeu să fie mai presus decât mine? De ce?“

Gândul acesta începu să-l chinuiască grozav: „Dumnezeu are acum cerul plin de slavă; are pământul încântător, cu podoaba de iarbă, de flori şi pomi, are apele limpezi şi eu — nimic, nimic!“..

Cu cât gândea mai mult, cu atâta şi pizma se săpa mai adânc în sufletul lui. Da târcoale prin toate colţurile, privea frumuseţile pământului şi se trudea, cu mintea lui beteagă, să pătrundă puterea nebănuită a celui ce le făcuse, dar capul lui era prea neputincios să poată înţelege. În goliciunea sufletului său, nu rămânea decât un singur gând, o singură dorinţă: să aibă şi el ceva din cele ce făcuse Dumnezeu. „Ei bine, îşi zise el, voi cere, şi de nu-mi va da, voi lua şi eu prin înşelăciune partea ce mi se cuvine; voi fura-o de va trebui, dar voi avea şi eu partea pe care singur să rămân stăpân“.

Tremurând de ciudă, se duse la Dumnezeu şi-i spuse:

— Doamne, nu-ţi fie cu supărare, dar pământul ăsta pe care l-ai făcut, mie mi se cuvine, căci eu am adus nisipul din fundul apei.

Dumnezeu îl privi cu blândeţe, ghicindu-i mânia ce-i copleşea sufletul.

— Nu, frăţioare, pământul ăsta e truda gândurilor mele, ca şi cerul pe care-l vezi, ca şi apele care murmură scăldate în razele aurii ale soarelui. Eu le-am făcut ca să te bucuri şi tu de ele, să sorbi şi tu

din frumuseţea lor, căci frate îmi eşti; nu le-am făcut însă ca să-ţi încolţească vrăjmăşia în suflet.

— Dar dacă-ţi sunt într-adevăr frate, de ce să nu-mi dai şi mie partea mea, pe care s-o pot îngriji cum îmi place mie? Gândurile tale sunt prea adânci, pentru ca să mai porţi şi-atâtea griji mărunte. Vreau să te ajut şi eu în munca ta, Doamne, şi dacă frate mă socoteşti, atunci ascultă-mă, dă-mi pământul şi ai să vezi cu cât drag am să veghez asupra lui, dar dă-mi-l.

Dumnezeu, în sufletul căruia nu era nici o umbră de mărire deşartă, în bunătatea lui fără margini şi-n dragostea de frate, i-l dărui.

Mai mult încă, diavolul izbuti chiar să-i smulgă şi un zapis, prin care-l făcea stăpân în toată legea, pe tot pământul. Încornoratul atâta aşteptase, ca să se întărească bine, că unde începe să facă fel de fel de răutăţi, uitând cu totul de Dumnezeu. Bieţii oameni erau împinşi numai la păcate, de intraseră în fundul iadului de vii, iar diavolul tot mai tare îşi bătea joc de ei.

Abia acum văzu Dumnezeu care fusese scopul diavolului. Şi răbdă Sfântuleţul azi, răbdă mâine, răbdă poimâine, că doar îşi va mai veni Necuratul în minţi, dar degeaba. Încornoratul tot ce ştia făcea. Dumnezeu se cam luă pe gânduri, căci de, şi răbdarea îşi are marginile ei. Se gândea Sfântuleţul, ce-i vinovată lumea să sufere atâta, pentru pofta unui încornorat şi s-a hotărât s-o scape din ghearele lui; dar vorba era cum s-o scape, căci Necuratul de câte ori îi zicea Dumnezeu ceva, scotea zapisul din chimir şi i-l arăta:

— Avem noi înscris, ori ba? Păi dacă avem, înseamnă că sunt stăpân şi că sunt liber să fac ce vreau.

Puterea lui Dumnezeu e mare, însă; iar dacă iartă toate nelegiuirile câte se fac, apoi chiar şi când plăteşte, nu dă o dată cu ciomagul şi ştii aşa pe nesimţite, dar tot plăteşte; dacă nouă, oamenilor, ni se pare că rămân mulţi nedreptăţiţi, este pentru că nu băgăm noi de seamă. De nu pedepseşte azi, apoi mâine; cel care nu se îndreaptă, tot nu scapă. Aşa şi cu diavolul; l-a sfătuit, l-a mai dojenit, iar dacă a văzut şi-a văzut, s-a hotărât să-i dea răsplata ce i se cuvenea.

Într-una din zile, numai ce chemă pe Sfântul Petre la el şi îi zise:

— Petre, mari nelegiuiri a mai făcut „Nefrate-meu“ ăsta pe pământ, că numai frate nu-mi poate fi!

— Mari nelegiuiri, Doamne, mari de tot şi mă tot gândesc şi eu cum de l-ai putut răbda atâta amar de vreme.

— Am tot crezut că se va cuminţi, Petre, dar văd că răutatea lui e fără de sfârşit; de asta te-am chemat, să scăpăm biata lume din ghearele spurcatului.

— S-o scăpăm Doamne, dar cum, căci are la mână zapisul cela care ne tot izbeşte mereu.

— Zapisul l-a luat prin linguşire şi prin înşelăciune, Petre, şi cine înşeală, înşelăciune va fi pierderea lui. Ascultă-mă. Caută niscai zdrenţe prin podul cerului, şi aşa îmbrăcat, du-te la el; fă-te că eşti om sărman şi că umbli să te bagi slugă. Dar nu cumva să dai ceva de bănuit, c-apoi totul e pierdut. Cată să-i fii pe plac, aşa ca să capete încredere în tine. De furat să nu-ncerci, căci îl poartă totdeauna în chimir, iar noaptea doarme cu chimirul încins. Stai însă până la vară şi atunci eu am să dau o căldură mare de tot. Diavolul o să meargă la gârlă şi-o să te ia şi pe tine. Când el o fi în fundul apei, eu am să dau deodată un ger, încât o să îngheţe apa de-un lat de mână şi el n-o să mai aibă loc nici cât gămălia acului ca să iasă. Tu să iei atunci chimirul şi să te sui în cer şi i-oi arăta eu cum se plătesc fărădelegile.

Aşa a făcut Sfântul Petre. S-a îmbrăcat cu nişte ţoale vechi, găsite într-un colţ al raiului, a coborât pe pământ, iar de aici fuga la împeliţatul de diavol. La poarta lui, doi încornăraţi, îmbrăcaţi în cămăşi de foc, făceau de pază.

— Ce e cu tine, mă zdrenţurosule?

— Apoi, domnişorilor draci, sunt un biet nevoiaş şi-aş vrea să mă bag slugă pe la cineva, dac-oi găsi. N-ăţi şti cumva dumneavoastră pe vreunul care are nevoie?

— Ba chiar stăpânu-meu are nevoie de o slugă, spuse unul din ei, dar vezi că lui îi place, ori să fii om, ori să nu mai fii.

— De asta n-aveţi nici o grijă, domnişorilor. De nu i-a plăcea cum l-oi servi, poate să m-alunge ca pe-un câine.

Tura-vura l-au dus înaintea lui Scaraoţchi, care şedea tolănit pe-un tron de aur, păzit de şapte aghiotanţi cu săbiile scoase.

— Cine te-a adus prin locurile astea, măi nepricopsitule?

Şi unde mi-l măsoară Încornoratul de sus până în jos, de să-l bage în pământ, nu alta.

— Sărut tălpile, Luminăţia voastră, iaca sărăcia şi nevoile m-au adus. Sunt un biet creştin fără de nici un căpătâi şi umblu să-mi găsesc un stăpân. Nu cer mai mult decât un codru de mămăligă şi-un locşor unde să-mi odihnesc oasele îmbătrânite.

— Păi dacă aşa ţi-i povestea, să rămâi la mine, numai vrednic să fii.

I-a dat Împeliţatul să mănânce şi l-a pus la lucru. Să-l fi văzut pe Sfântul Petre cu mânecile sumese, frecând cazanele cu zmoală, te-ai fi crucit de vrednicia lui. Diavolului îi plăcu mult şi încetul cu încetul începu să prindă încredere în el. Intrase Sfântuleţul pe sub pielea Tartorului, că ajunsese să nu mai facă nimic fără el. „Petre-n sus, Petre-n jos"; unde se ducea, unde se întorcea, Petre era nelipsit. Ba încă de la un timp, până şi sfatul i-l cerea.

În sfârşit, a sosit şi vara pe care Sfântul Petre o aştepta cu atâta nerăbdare. Şi dăduse Dumnezeu în vara aceea o căldură aşa de mare, că se pârlise iarba şi florile, iar frunzele pomilor se îngălbeniseră şi cădeau ca-n toamnă. Ardea tot pământul de parcă era un cuptor, că de-atunci a şi rămas numele de luna lui cuptor. Acu satana, de gras ce era, se topea osânza pe el, cum s-ar fi topit untura de porc pe foc. Sta toată ziulica ascuns într-o pivniţă şi într-o zi chemă pe Petre la el.

— Ia ascultă, Petre, hai la gârlă să fac o baie, că uite, nu mai pot, mă topesc de-an picioarele.

— Să mergem, stăpâne, dacă zici, dar în gîndul lui: „să mergem, împeliţatule, că ţi s-a cam împlinit veleatul! Oi şti eu să mă plătesc de slugărnicia asta!"

Şi-a luat satana albituri de primeneală şi au plecat; diavolul înainte şi Petre după el. Cum au ajuns la gârlă, diavolul nici c-a mai aşteptat

şi s-a dezbrăcat. Şi-a pus chimirul peste albituri şi zdup, cu un scuipat lângă ele, pe urmă s-a aruncat în apă. Plutea satana ca o bucată de osânză, iar grăsimea de pe el se făcea cerculeţe în jurul lui. Apoi s-a dus la fund, în timp ce Sfântul Petre se tot gândea la el: „măi, fir-ar al dracului, dar ce-o mai fi şi cu scuipatul ăsta de-l aruncă aci satana!“ Se uită pe întinsul apei; nici gând de îngheţ; apa curgea liniştită, îmbibată de osânza satanei. „Ei, îşi zise el, nu cumva să-şi fi uitat Dumnezeu vorba? Ia mai bine să încerc să-i fur eu zapisul frumuşel din chimir, cât stă Împieliţatul în fundul apei“. Se gândi puţin şi hop, puse mâna pe chimir.

Tartorul, însă, vezi, fusese cu scaun la cap, păsămite că scuipatul era fermecat, căci abia a pus Sfântul Petre mâna pe chimir şi numai ce-a ieşit, aşa ca din senin, o coţofană şi unde începu să strige de-ţi lua auzul:

— Caţ, caţ, caţ, caţ, caţ!

Dracul sări ca fript în sus şi-l prinse cu chimirul în mână.

— Ce faci, Petre?

— Ce să fac, stăpâne, luă vorba Sfântul Petre, ridicând şi ţoalele celelalte de jos. Uite, au fost puse prea lângă mal şi s-au stropit de apă, iar acuma vreau să le mut mai încoace.

Se încrezu diavolul şi se linişti, da Sfântul Petre: „Măi, a dracului coţofană, de unde mai ieşi şi asta? Să ştii că nimic nu fac. Dumnezeu nici gând n-are de-ngheţat şi de m-o prinde şi-a doua oară, nici că mai scap din ghearele satanei. Stai să şterg întâi scuipatul, că numai ăla e cu pricina“, şi zicând aşa, îl şterse cu piciorul, apoi înşfăcă chimirul; coţofana dracului, însă, răsări ca din pământ şi începu să strige şi mai tare:

— Caţ, caţ, caţ, caţ, caţ!

Satana sări de data asta ca ars şi se uită bănuitor la Petre:

— Ce tot faci, mă nemernicule?

Dar şi Petre hoţ:

— Aoleo, stăpâne, parcă fusei zăpăcit, că pusei ţoalele peste nişte mărăcini, gata să se umple de scai.

— Dă-le la o parte, smintitule, orb ai fost? Pune-le încolo pe iarba ceea, aşa vezi — şi iar se dete afund.

Dumnezeu, însă, nu doarme şi nici nu uită. Abia s-a zvârlit diavolul în apă şi odată, uite-aşa ca prin farmec, numai ce s-a făcut apa tot o spumă la suprafaţă şi cât ai clipi, a îngheţat tun de-un lat şi mai bine de palmă. Atât i-a trebuit Sfântului Petre, că a şi înhăţat chimirul cu totul şi să te păzeşti duluţă. S-a dus spre cer! Bietul diavol, dă-i încoace, dă-i încolo, doar va găsi vreo deschizătură, dar nici pic. Urla prin apă de gemea pământul de groază, dar ce-i folosea? A început atunci să iscodească printre peşti, poate că va şti vreunul vreo găurice pe unde ar putea ieşi, dar nu degeaba se zice: „să ai mintea unui peşte!“ Nici unul nu i-a spus; numai afurisita de ştiucă vru să se arate ea mai căpoasă decât ceilalţi şi îi spuse:

— Vezi şi tu pe unde e vreun fir de papură; rupe-l, trage-l înăuntru şi pe-aici ţi-i drumul!

Acolo s-a dus diavolul şi s-a pus pe lucru. A ros întâi firul de papură sub apă, apoi l-a tras în jos pe cel de deasupra apei. Şi-a făcut un locşor şi fuga după el. Zbura Sfântuleţul cât putea, dar nici diavolul nu se lăsa şi tocmai când Sfântul Petre s-a apucat cu mâinile de toartele cerului, hop şi diavolul se agăţă cu ghearele de talpa piciorului. Până aci, însă, i-au mers nelegiuirile lui. Dumnezeu întinse mâna şi-l trase pe Sfântul Petre înăuntru, iar diavolul rămase doar cu o halcă de carne din talpa lui Sfântul Petre în mână şi de atunci a rămas omul cu scoabă la picior.

Un tunet prelung răbufni deodată, că se cutremură cerul: pământul vui groaznic şi se despică în două; soarele se-ntunecă la faţă, iar mânia Domnului se revărsă asupra Necuratului.

— Până acum mi-ai fost frate, izbucni Dumnezeu. Ai făcut toate nelegiuirile de pe lumea asta; ai nesocotit cuvântul meu, ca şi cum eu n-aş fi fost nimic pentru tine. Ei bine, de azi „Ne-frate“ să-mi rămâi! Şi pentru că, în prostia ta, ai căutat, cu sufletul tău spurcat, să te înalţi mai presus decât mine, de adâncul adâncurilor să ai parte. Lu-

mina zilei să n-o mai vezi în viaţa ta şi să trăieşti acolo ca o lighioană ce eşti. Aripile să-ţi cadă şi-n locul lor să-ţi crească coarne şi coadă. Aşa ai vrut-o şi aşa să fie în vecii vecilor!.. Atât a fost!

Un trăsnet îl azvârli pe diavol tocmai în fundul întunecat al pământului, care apoi se închise, de nu se mai auzi nici geamăt.

Blestemul Domnului se împlinise!..

De-atunci şi până astăzi şi cât o mai fi lumea, acolo în întunericul gheenei va rămâne. Pentru că atât cât trăise, nu făcuse decât rele şi azi e socotit ca un îndrumător de răutăţi.

De-atunci frăţia dintre el şi Dumnezeu s-a desfăcut, iar oamenii i-au pus numele de „Nefârtate“ sau „Nefârtache“.

Tot atunci a blestemat Dumnezeu şi pe ştiucă, de-a rămas aşa sfrijită şi pocită cum este azi; iar carnea ei este fără nici un gust, ca iasca.

DEPĂRTAREA CERULUI DE PĂMÂNT

Când a făcut Dumnezeu pământul, cerul era aproape de pământ. Puteai să pui mâna pe el. Atunci Dumnezeu vrea să aibă pe oameni aproape de el, ca să le dea tot ce vor avea nevoie şi să nu ducă grijă de nimic.

Cu timpul, lumea s-a înmulţit şi s-a făcut rea, para focului. Se omorau între ei, se furau şi înjurau pe Dumnezeu, încât el auzea din cer tot ce se petrecea pe pământ.

Într-un timp, Dumnezeu n-a mai putut răbda răutatea oamenilor şi a dat un potop de a omorât multă lume, a scufundat multe sate şi oraşe şi au scăpat numai oameni buni şi credincioşi lui Dumnezeu. După asta a ridicat cerul sus, sus de tot şi l-a sprijinit pe trei stâlpi de argint.

Acum Dumnezeu nu mai aude toate relele de pe pământ şi poate să se odihnească şi el mai în linişte de înjurăturile oamenilor.

SABIA, SOARELE, LEGEA

După ce s-au culcat oamenii, Dumnezeu s-a apucat să facă Soarele. A scăpărat o dată cu cremenea în piatra cea scumpă, dar nu l-a putut face; a ieşit o sabie. A scăpărat a doua oară şi s-a făcut o grămăjoară ca o jemnă mică, rotundă. Dumnezeu a suflat duh sfânt şi s-a făcut Soarele, mare şi luminos, mai mare decât pământul nostru şi l-a dat degrabă sub pământ.

Când a socotit Dumnezeu, a sculat oamenii; acuma era mai multă lumină. Se uită toţi cu mirare în toate părţile; zorile roşeau cerul, întunericul din ce în ce mai tare se ştergea şi ziua albă acoperea pământul întreg. Oamenii se uitau plini de bucurie unii la alţii, dar erau aşa de zgâriaţi şi loviţi!

Iată că într-un loc, pe cer, o strălucire mai mare se arată, iar de sub pământ să ridică pe-ncetul ceva rotund, strălucitor din cale-afară, încât le lua vederile privindu-l; era Sfântul Soare; răsărea! De spaimă şi de bucurie mare, au căzut toţi cu faţa la pământ. Diavolul, de unde era, s-a şters şi el degrabă pe ochi:

— Ptiu, da asta ce-i?! vine fuga la Dumnezeu să-l întrebe ce-i acela.

— E Soarele, zice Dumnezeu, care va lumina de acum înainte lumea!

După ce s-au săturat îndeajuns de privit, Dumnezeu s-a înturnat la oameni şi le-a spus:

— Vedeţi, v-am făcut să fie frumos pe lume şi să vă fie vouă bine. Acesta este Soarele care vă va da lumină şi căldură. De acu, cât va fi lumea, aşa are să fie, dacă vă veţi purta bine şi mă veţi asculta pe mine, adică pe Dumnezeu; dacă-ţi ţine poruncile cum vi le voi da eu şi-ţi şti a cinsti zilele. (Oamenii cei doi dintâi, cât au dormit, au uitat că zilele sunt copiii lor). Aceasta e duminica, zice Dumnezeu, e sărbătoare, să o cinstiţi şi să o ţineţi, să nu lucraţi. Aceasta e luni şi celelalte ne sunt pentru lucru şi vor mai fi şi alte sărbători, să le ţineţi şi să le cinstiţi, că veţi avea bine pe lume şi noroc.

LUNA

După ce s-a făcut lumea, a fost Sfântul Soare şapte ani singur. Luna încă nu era.

— Hai, Doamne, zice dracul, şi-om face să vadă oamenii şi noaptea.

— Haide, zice Dumnezeu. Mergi înapoi în pământ şi-mi adă de unde ai adus piatră de cea scumpă, adă-mi cremene şi argint.

Îndată le-a venit şi la oameni ştire că are să le dea Dumnezeu Luna. Necuratul a adus ce-a trebuit, dară Dumnezeu nu a vrut s-o facă de faţă cu dânsul.

— Acu ce să mai fac?, întreabă Necuratul.

— Ia şi te du, zice Dumnezeu, şi zideşte iadul; zideşte-l bine împrejur şi-l acoperă cu uşi de fier pe deasupra.

Diavolul s-a dus. Dumnezeu a scăpărat şi-a făcut Luna: un om. Şi-a făcut drumuşor de argint pe amândouă părţile, cu pomi şi i-a zis să se ducă.

— Du-te, zise Dumnezeu, pe drumuşorul ista, până ce-i ajunge la casa Soarelui, căci tu eşti lui de ajutor. Dar să potriveşti că cu atâta şi atâta tot în urma lui să te ţii; numai către sfârşit, ai să te mai apropii şi apoi iar ai să te depărtezi, iar mersul acesta îl vei ţine una, până în vecii vecilor, după cum ţi-l hotărăsc eu acum.

Soarele acuma ştia. Dimineaţa când s-a sculat, a spus femeii sale:

— Caută că în locul meu îndată are să-mi vie tovarăşul, să găsească toate pregătite, ca şi pentru mine.

Luna a venit la casa Soarelui şi după ce s-a hodinit, a pornit să-şi facă lucrul şi o dată cu seara s-a arătat plină la răsărit. Oamenii s-au bucurat că au lumină, iar dracul şi mai tare s-a bucurat.

— De acum, zice el, au să poată lucra oamenii şi noaptea!

— Ba n-a fi aşa, zice Dumnezeu, căci numai o jumătate de Lună se va vedea noaptea, iar jumătate nu.

Căci Luna e om; la început mititel ca şi copilul şi apoi tot creşte, aripile îi cresc împrejur, până ce e rotund. Apoi începe iară a îmbătrâni

şi a se face tot mai mic, aripile i se taie, până ce rămâne ca degetul şi iar se naşte din nou.

Pe Lună o ridică numai şapte draci. La Lună ei se duc cu bucurie, căci ea e rece; aripile îi sunt numai de piatră scumpă şi Luna are argint, nu aur ca Soarele. De aceea Soarele e aşa fierbinte, căci aripile îi sunt de foc. Balaurii sau vârcolacii o mănâncă pe Lună, îi ciuntesc aripile, că se face în toată lunea mică. Balaurii fac şi piatra cea scumpă.

SORA SOARELUI

În vremuri de demult, în nişte vremuri înapoia noastră, foarte depărtate, cică Soarele nu lumina lumea ca acuma, ci era un împărat puternic, om şi el ca toţi oamenii la trup, iar capul îi era de aur.

Unde se ducea, toate străluceau împrejuru-i cu o lumină orbitoare, dar de era vreo piedică alături, fie munte, fie deal ori movilă, dincolo de ele, fireşte era tot ca pretutindeni o lumină slabă, jalnică, neagră ca amurgul.

Soarele avea o soră; pe Ileana Cosânzeana.

Astă soră era ca el, trup omenesc, trup de femeie, iar capul îi era de argint. Şi era aşa de frumoasă, cu faţa-i blândă, cu ochii mari, cu dulcea-i drăgălăşie de fecioară, încât Soarele nu s-a putut împotrivi îmboldirilor inimii, nu şi-a putut înfrâna patima şi a început a o iubi şi a dorit s-o ia de nevastă.

Fiind împărat, cine-i putea spune că face rău, că fapta lui era nelegiuire, că fratele nu trebuie să-şi iubească sora cu dragoste păgână?

Care ar fi îndrăznit?

Porunci să se facă toate pregătirile de nuntă, şi toate se făcură repede, măreţe, ca de nunta unui împărat, şi ziua cununiei sosi.

Dar Dumnezeu care nu doarme, care veghează spre a putea da pe drept când şi când, fiecui după inima lui, mai blajină ori mai rea, nu a putut îngădui nelegiuirea împăratului Soare. I s-a arătat întâi în vis, într-un vis ameninţător, cumplit. În zadar!... Şi văzând că zădarnică îi fusese încercarea, când preotul silit de înspăimântare se pregătea

în faţa altarului să slujească cununia, a ridicat groaznică furtună, grămezi de pulbere orbitoare a făcut să intre pe geamurile sparte şi, în vreme ce toţi îşi fereau ochii, puterea lui nevăzută a răpit pe mireasă din faţa altarului; iar spre a nu o găsi nelegiutul frate, a aruncat-o în mările adânci, în mreană de aur schimbată.

Vaiete mari pornit-au, când s-a risipit furtuna şi pulberea; din pieptul rănit al strălucitului mire, plângeri de durere şi blesteme de mânie şi, văzând că toate în darn sunt, s-a hotărât să plece în lumile mari, în lumile largi, în lumile nesfârşite, să caute, să mai caute şi iar să caute pe logodnica-i furată.

Şi atât de mare îi era dorul şi graba, încât plecă îndată.

Şi o căută peste tot pământul şi tot pământul îl răscoli şi-l străbătu în lung şi-n larg, fără s-o găsească.

Atunci s-a gândit să o caute prin ceruri, căci poate pe acolo îi era ascuns îngerul pe care cu atâta drag îl dorea.

S-a ridicat.

Şi de cum se ridica mai sus pe bolta cerului albastru, capul de aur lumina mai puternic, mai tare şi mai minunat, neîntâlnind nici o piedică, lumina asupra lumii de jos, care uimită, înmărmurită, cădea în genunchi de spaimă, că vedea ce nu mai văzuse, de slavă către cel care le da lumina deschisă, largă, în locul celei slabe, jalnice şi negre ca amurgul.

Viaţa toată luă alt avânt, scuturată de negurile de odinioară, fără şovăire, de acum călcând cu ochii către lumină îndreptaţi, către lumină!

Totuşi, zădarnic umbla Soarele, zadarnic se uita cu priviri cercetătoare pretutindeni. Nu vedea nimic.

Şi cu toate astea, cu atâta foc se uita, că încălzea în juru-i, că încălzea văzduhul, că încălzea tot.

Pe calea cerului, întâlni nu departe o locuinţă mică, dar curată, plină de flori vesele şi plină de verdeaţă, cu rouă pe toate; prin curte cu păsări care cântau pe întrecute, cu câini ce se gudurau, cu cai ce nechezau, toţi şi toate vioi, zburdalnici şi bucuroşi.

Aici era locuinţa Dimineţii.

Intră Soarele şi întrebă dacă nu cumva pe acolo găseşte-se dorita-i iubită.

Dimineaţa întrebă toate florile, întrebă verdeaţa, roua şi păsările şi dobitoacele...

Nici una nu ştia.

Toţi abia se deşteptau din somnul odihnitor.

— Du-te mai înainte, îl sfătui Dimineaţa, vei da de locuinţa frate-meu, Miezul-Zilei. Poate el ştie ceva.

Plânse Soarele cu nenumărate lacrimi şi, mulţumind de sfat, plecă înainte.

După mult umblet, ajunse la locuinţa Miezului-Zilei.

Nici aici nu avea nimeni ştire de Ileana Cosânzeana.

Toţi, şi oameni şi dobitoace, munciseră până atunci, brăzdaseră pământul, semănaseră, seceraseră bucatele, le încărcaseră, le bătuseră sub jocul copitelor în ariile rotunde, le vânturaseră şi le făcuseră hrană şi nutreţ.

Acum le era să mai răsufle.

Nici unul nu-i dădu vreo ştire.

Plânse iar Soarele cu nenumărate lacrimi şi plecă să găsească mai departe, după sfatul Miezului-Zilei, locuinţa fratelui său mai mare, Amurgul.

Obosit şi fără curaj, ajunse la locuinţa lui.

În curte se perindau oamenii care soseau de la muncă, cu sudoarea curgându-le în borboane pe frunţi, cu mijloacele, cu braţele, cu picioarele prăpădite de osteneală, înaintea cărora ieşeau copii şi neveste, cu zâmbete, cu îmbrăţişări, cu lucrul ce sfârşiseră în cursul zilei.

Vitele soseau şi ele şi zburdau viţeii către ugerele încărcate ce se uşurau sub îmboldiri repezi şi lacome, în vreme ce mumele îi priveau cu blânzi ochi rumegând domol.

Şi nici aici nu află Soarele nimic despre Ileana.

Atunci, deoarece umblase prea mult, deoarece obosise peste

măsură, se rugă de Amurg să-i dea sălaş până a doua zi, când avea de gând să cerceteze adâncimea fără fund a mărilor.

Şi Soarele se duse să se culce.

Dar în vremea când gândul ăsta trecuse prin mintea Soarelui, Dumnezeu, care-l şi ştiu şi care cu orice preţ voia ca pentru vecie să puie piedică nelegiuirii sale, întinse mâna de o vârî în valuri, apucă mreana de aur de unde se afla şi o repezi pe neţărmuirea albastrului ceresc.

Atunci, în noaptea care se lăsase ca o perdea neagră cu puterea-i întunecoasă peste domnia lumii, de cum se dusese să se odihnească Soarele, se ivi capul ei de argint, rotund, răspândind şi el lumină, lumină mai slabă, dar dulce, blândă, plină de farmec şi tainică.

Şi cei care iubeau, şi cei care ştiau cânta şi aşeza vorbe frumoase unele lângă altele, unele după altele, ce ca şi un cântec sunt, se furişară atunci prin stufişuri, porniră pe cărări să cânte, să se îndrăgostească sub plina de farmec şi tainica ei lumină.

În jurul său, Ileana Cosânzeana, ce fu de-acum înainte Luna, găsi mii şi milioane şi iarăşi milioane de gămălii mici, strălucitoare, care fusese lacrimile pentru ea vărsate de ochii de aur ai Soarelui şi care sub lumina lui orbitoare nu se putuseră vădi şi care fură stelele ce o înconjurară din toate părţile, de ea nedespărţite, după cum pentru ea fuseseră vărsate.

Iar Dumnezeu mâhnit şi mânios le zvârli aste cuvinte:

Cu ochii să vă zăriţi,
Dar să fiţi tot despărţiţi,
Zi şi noapte plini de dor,
Arşi de un foc nestingător,
Veşnic să vă alungaţi,
Cerul să cutreieraţi,
Lumile să luminaţi.

NUNTA SOARELUI CU LUNA

Cică, fârtate, în vremea de demult, când de abia urzise Dumnezeu oamenii, pe Soare începuse să-l bată vânt de însurătoare. Îşi uitase drăguţul de el datoriile cu care fusese hărăzit de Cel-de-Sus. Pe unde trecea cu carul lui de foc, era chin şi vai de cele ce se întâmplau pe urma lui. Când se lăsa din goana cailor mai aproape de pământ şi atunci era prăpăd mare; când se ridica sus în slava cerului şi atunci îngheţa şi pasărea în zborul ei.

Dumnezeu, uitându-se într-o zi prin fereastra cerului, rămase uimit de cele ce făcea Soarele în calea sa. Tot ce făcuse el pe pământ cu atâta sudoare, era acum în flăcări. Repede chemă doi paznici de la uşa raiului, le dete doi cai înaripaţi şi-i trimise să-l cheme pe Soare la el. Cică, în ziua aceea se înnoptase mai devreme ca oricând.

— Dar bine, fătul meu, eu te-am pus să luminezi pământul, dar nu să strici ce-am făcut eu! zise mâniat Dumnezeu.

— Doamne, iartă-mă de cele ce-am făptuit. Nu mai ştiu pe ce pământ mă aflu, de focul ce mă arde pe suflet. Iacă, iubesc şi eu o mândră crăiasă! răspunse smerit Soarele.

— Şi mie nu mi-ai spus nimic? Faci aşa de capul tău? Apoi vezi că sunt şi bun, dar de! şi când mă necăjesc, nu mai poţi sta înainte-mi! Şi cine e acea fată, pe care o iubeşti?

— Luna, Doamne!

— Cum, pe sora ta s-o iubeşti tu? Sânge din sângele tău? O, nelegiuitule ce eşti! Nu te gândeşti la păcatul ce faci?

— M-am gândit, Doamne, dar n-am ce face. Nouă ani de-a rândul am colindat pământul în lung şi curmeziş şi pe potrivă-mi tot n-am găsit. Eu o vreau pe ea, orice mi-ar face Luminăţia ta!

— Bine, aşa să fie! Văd eu cât eşti de nesocotit! Dar înainte de-a te duce să pregăteşti nunta, haide cu mine prin iad, să-l colindăm dintr-un capăt în altul, prin toate văgăunile şi durerile lui, să vezi şi tu cât sufăr ăia care s-au ţinut cu surori; c-apoi pe urmă să nu-mi bagi vină de nimic!

— Fac, Doamne, aşa cum îmi zici, însă, orice ar fi, eu tot nu-mi calc cuvântul!

Şi purceseră spre iad. Cică, de la ziua aceea, noaptea a fost lungă de tot! Se zicea că n-are să mai fie lumină. Oamenii dormeau zi, dormeau noapte, apoi se deşteptau, mâncau şi iar se culcau, apoi iar se sculau şi ziua tot nu se mai făcea, chiar dobitoacele se săturaseră de atâta somn şi odihnă!

Cum intrară în iad, Dumnezeu şi Soarele pe dată fură izbiţi de o duhneală rea, şi cum întorceau capul, din toate părţile se auzeau gemete şi ţipete de durere. Prin mijlocul iadului curgea o apă nămoloasă şi puturoasă. În această apă o mulţime de oameni se luptau să scape de droaia de şerpi, încolăciţi de grumazul lor, care abia îi lăsau să răsufle. Ăştia erau cei ce se bucuraseră la lacrimile văduvei şi banul săracului! Strigătele lor te înfiorau; şi cu toate astea, nimeni nu le da nici un ajutor!

Mai departe, în nişte piuliţe înroşite în foc, erau pisate cu un pisălog femeile ce-n viaţa lor necinstiseră ruşinea casei. Ele zbierau în gura mare:

— Iertaţi-ne, iertaţi-ne, că nu mai facem! Şi cu toate astea, nici la ele nu se uita nimeni.

Soarele privea mirat către ele şi frica ce-l cuprinsese îl făcu să tremure. Dumnezeu, văzându-l, zâmbi puţin şi coti pe un drum, unde era un întuneric de nu se zărea nimic; şi se îndreptă spre locul unde sunt chinuiţi cei ce se iau cu surorile lor. Pe deasupra lor se auzea întruna fâlfâit de aripi, şi din când în când ţipete prelungite ce spintecau aerul. Soarele nu mai putea de frică să nu se rătăcească; şi apucă pe Dumnezeu de mână! Vru să vorbească, însă nu putu.

Şi cum drumul începuse a fi pietros şi puţin ocolit, deodată văzu la capătul lui un cuptor mare, din care ieşeau limbi de foc. Înăuntrul lui se zăreau nişte trupuri, ce erau aruncate fără milă, cu nişte căngi lungi şi încârligate, unde era dogoarea mai mare! Soarele se înfioră şi mai tare şi nu se putu opri fără a zice:

— Ce e aici, Doamne, de căzneşti aşa de rău pe nenorociţii ăştia?

— Ce să fie, nişte nelegiuiţi ce s-au luat cu surorile lor!..

Şi nu isprăvi bine vorba Dumnezeu, când dracii începură să scoată, cu căngile lor încârligate, pe unii afară din cuptor; îi puseră, fără a lua seamă la scrâşnetul lor, pe nişte mese de fier înroşite în foc; şi-i înţepeniră, ca să nu se mai mişte, cu nişte cârlige muiate în otravă. Iar când încercau să zică ceva, dracul, dintr-un ceaun de fier, le turna pe gură plumb topit şi astfel amorţea vorba neisprăvită.

— Doamne, Doamne, zise Soarele plângând de milă, mare ţi-e puterea — de ce nu-i ierţi pe sărmanii ăştia de chinurile ce le au? Cu ce ţi-au greşit ei?

— Cum să-i iert? Atunci de ce te-am adus aicea? Aşa, de florile mărului? Eu mă ostenii până acum să-ţi arăt ce te aşteaptă şi tu ce-mi vorbeşti?

— Fie, Doamne, dacă tu eşti nestrămutat în poruncile tale, eu nu pot părăsi pe sora mea. O s-o iau de soţie şi ce-o fi să fie. O să îndur şi eu necazurile nenorociţilor ăştia; şi apoi câte zile oi avea, n-oi fi nebun să stau neînsurat, dacă nu îmi găsesc alta pe potrivă. Vreau şi eu să fiu în rândul lumii.

— Bine, a zis Dumnezeu, să nu spui că nu te-am sfătuit! Iată, copilul meu, de povăţuit te-am povăţuit, de probă ţi-am arătat probă, văzuşi pe nenorociţii ăştia, şi când ţi-o veni rândul şi ţie la chinurile astea, atunci să nu zici: „iartă-mă, Doamne“ şi multe alte nimicuri. Pentru tine, află, am pregătit alte suferinţe şi mai grele şi dacă tot cutezi, am să le fac şi mai rele.

— Şi mai rele să fie, Doamne, am să le rabd. Ce-o să fac? Mi-a venit rândul însurătoarei. Toţi flăcăii, născuţi cu mine odată s-au însurat de atâţia ani, numai eu am rămas. Am ajuns de râs în faţa lor. Îmi zic că „nu sunt om“ şi multe altele. Chiar sfinţii au început să-şi bată joc de mine. Zic că sunt vrăjit.

Şi tot rugând Soarele pe Dumnezeu, purceseră îndărăt şi ieşiră din iad. Când au ieşit din iad Soarele cu Dumnezeu, se zice că a fost aşa de mare lumină, că cei ce au fost afară prin bătătură au căzut jos ca orbiţi. Lumea începuse a uita cum e lumina!

Veni şi ziua nunţii! Din toate colţurile pământului, împăraţii, mici şi mari, o porniră din crăiile lor, cu tot ce aveau mai bun în ţara lor. Pe caii cei mai vestiţi din hergheliile lor, aduceau saci mulţime, plini de nenumărate daruri pentru nuntă. Inele de aur, pietre nestemate, smaralde, rubinuri, toate erau cărate cu prisosinţă, zi şi noapte, la vestitul palat al Soarelui. Din zori până în seară nu mai conteneau curţile domneşti ce soseau rând pe rând. D-abia mai încăpeau oaspeţii în palatul de cristal al Soarelui. Începuse să-i găzduiască şi pe câmp, sub corturi de verdeaţă.

Sosise împăraţi de unde nici cu gândul nu gândeai! Era o mândreţe, Doamne, de ce vedeai! Fel de fel de straie, fel de fel de podoabe pe ei, străluceau de sus până jos de nestemate. D-apoi domniţele lor, apoi crăiesele lor, ce mai mândreţe pe ele; nici nu le puteai vedea, fără a rămâne pe loc înmărmurit!

Toate îşi aveau părul răsfirat pe spate şi prins în nenumărate ace de aur cu nestemate în capul lor. Cele cu părul bălai, ca spicul grâului copt, Doamne, Doamne, zâne erau, nu altceva! Ce să vă mai spui ce-a fost!

Eu ştiu că ce-am văzut, să trăiesc încă de zece ori pe atât şi tot n-am să mai văd.

Erau voinici, îmbrăcaţi în haine de oţel de sus până jos, ce purtau la brâu sabie şi cuţit, ce aveau mânerele săpate în oase rare şi umplute din belşug cu aur şi pietre scumpe. Călcau mândri prin poienile înverzite şi se uitau cu drag la domniţele ce culegeau flori cu mireasmă neîntrecută, de prin tufişurile grădinii Soarelui. Peste tot domnea veselia şi oaspeţii tot soseau; care mai de care mai mândri, mai bogaţi.

Se începuse nunta, când iată că prin mulţime venea călare tătălogul de Moş-Nicola, ariciul.

— Faceţi-mi loc, striga el, faceţi-mi mai repede loc, să văd ce n-am mai văzut, să aud ce nu e de crezut, cum se iau fratele cu sora!

Toţi se întoarseră spre el şi începură să râdă, unde îl vedeau aşa de durduliu.

— Râdeţi de mine, dar nu ştiţi ce vă aşteaptă? Peste o vreme o să vă blestemaţi şi stea şi ursoaică şi tot.

Şi, descălecând, scoase din o traistă de fier jăratec, îl răsfiră pe o tavă, pe care apoi o puse lângă botul calului, ca să mănânce.

Calul se aplecă spre tavă şi când atinse cu botul cărbunii, se fripse, necheză o dată şi smucindu-se din mâna ariciului, o luă razna pe câmp.

— Vedeţi ce mi-a făcut calul meu? De-aţi şti, n-aţi mai râde şi aţi începe a plânge.

— De ce, de ce, Moş Nicola? întrebară mai mulţi prinţi deodată.

— De ce, de nu ce, iată ce e: văzurăţi, am dat calului să mănânce jăratec, şi el frigându-se, a luat-o razna pe câmp neştiind sărmanul că peste câtăva vreme în loc de grăunţe vor găsi numai jăratec pe pământ!

— Ei şi ce e cu asta? Parcă n-ar face orişicare ca el? Cum se frige omul, de durere caută să nu mai puie mâna pe foc.

— Da, aşa e, toţi fugim de foc şi când colo, nu ştim ce ne aşteaptă!

— Of, spune odată ce ne aşteaptă, că până când să isprăveşti iacă se sfârşi nunta; şi acum trebuie să trecem la ospăţ. Începe cheful şi dumneata tot nu ne povestişi ce ai de zis!

— Iacă, copiii mei, ce este; până acum aveam un Soare care ne lumina şi ne încălzea, şi cu toţii ştim că vara, de focul lui — nu ne puteam lipsi. Dar când el s-o însura şi o avea copii, n-o să mai fie şi alţi sori şi atunci ce are să fie pe pământ? O să mai fie atunci buruiană, o să mai fie atunci pasăre pe cer şi orătănii în curte, şi jivini în pădure? N-are să mai fie nimic! Şi în loc de ele, de căldură, totul are să se prefacă în jăratec şi noi toţi, de văpaia lui fierbinte, o să pierim de sete şi de foame; pentru că apele secând o dată cu izvoarele lor, o să se ducă şi buruienile şi dobitoacele de pe pământ. Vedeţi, măi copii, ce ne aşteaptă? Şi când eu am dat calului jăratec, voi v-aţi mirat? Să nu vă miraţi, băieţi, v-am arătat ce are să fie!

— Aşa e, moşule, ai dreptate!

Însă ospăţul care începuse şi vinul ce se vedea turnându-se prin potire făcu să le piară din gând vorbele moşului şi începură să mănânce şi să bea ca la nuntă.

Era o veselie şi un chef, ca la zile de astea! Beau şi mâncau şi împăraţii şi împărătesele, iar când era la pahare, mai lăsau fudulia la o parte şi, chemând pe paharnic, îşi umpleau din nou paharul zicând:

— Mi s-a răsturnat pe masă.

De mult ce se răsturnaseră paharele, veselia ajunsese la marginea ei şi masa spărgându-se, începuse danţul, după cântecul unor lăutari aduşi din locuri foarte depărtate. Mai-marele cântăreţilor era o privighetoare vestită în nişte ţări îndepărtate, ce numai de dragostea lumii îşi părăsise cuibul şi venise să dezmierde pe nuntaşi cu cântece ce nu mai fuseseră auzite. Toţi vorbeau şi şedeau ca la ei acasă, neştiind cum să-i înveselească pe miri, care de mult ce se iubeau, se uitau abia zâmbind, de pe scaunele în care se întronaseră, la oaspeţi.

Dumnezeu, de cu zori luase sub cârma sa carul Soarelui, că de, o dată se însoară omul şi are şi el dreptul la o zi de hodină, şi-l ţinea aşa de sus de data asta, că pe pământ era cum e mai bine, nici prea cald, nici prea frig; era, mă rog, ca o zi de primăvară, când vine rândunica şi cocorii. Cică, fârtate, se zice din bătrâni că ziua aia a fost cea mai lungă, pentru că Dumnezeu îşi puse în gând să ţină carul cu foc al Soarelui tot mereu în acelaşi loc, până când s-o isprăvi cu nunta.

Auzind Dumnezeu vorbele lui Moş Nicola, deodată se gândi el la cele spuse de arici, şi zise:

— De, de, vezi, tot mai deştept ariciul ca mine! Bine zice el, eu om bătrân să mă iau după spusele unui înfumurat ca Soarele şi să-i dau voie să se însoare, fără să mă duc barem să întreb la hâgiul lui de arici, să văd ce zice şi el! Ce bine a vorbit el! Auzi, auzi, să fac eu om bătrân ce zice el, un biet flăcăiandru? Chiar acum am să-i despart; că de nu, el cu copiii lui are să-mi dogorescă şi pârjolescă tot pământul.

Şi deodată începu să mişte carul înspre apus, şi seara purcese a se lasă mai repede ca oricând! Spun bătrânii, că-n ziua aceea s-a înserat mai repede ca oricând!

Oaspeţii benchetuiseră întruna; şi într-un timp, chiar Luna cu Soarele danţuiseră. Se zice că a fost atunci atâta strălucire şi foc de dragoste în ochii lor, că mesenii rămaseră uimiţi de văpaia asta

îngerească ce-i unea. Lăcrimai fără să vrei, de nevinovăţia acestei mirese, cum n-a mai fost alta pe lume şi de mândreţea mirelui, cum nu s-a mai dovedit altul de atunci; aşa se zice din moşi, strămoşi.

Cu sosirea nopţii, împăraţii, împărătesele, prinţii, crăiesele, începuseră a pleca şi înainte de a se duce, veneau de-şi luau ziua bună de la miri, urându-le tot ce ştiau ei mai bun pe pământ şi în cer. Se mai povesteşte că, la plecarea mirilor înspre palatul de cristal, a fost atâta dulceaţă în privirile lor, încât toţi duşmanii din lume s-au împăcat atunci şi au trăit multă vreme în dragoste şi bine!

Dumnezeu nu lăsase nici o clipă ca timpul să treacă şi trimise numaidecât telegari neîntrecuţi, ca să fure Soarele şi Lună, înainte de a intra în palatul de cristal. Îi trimisese cam demult şi nu se mai întorceau. Dumnezeu începuse a se îngrijora şi totodată a se mânia, când văzu cum telegarii aduceau, pe aripile lor de oţel, pe cei doi miri. Cât ai zice „Doamne ajută“, nici Dumnezeu nu se putu opri gândului de a nu sta puţin uimit de frumuseţea şi blândeţea de pe chipul lor; dar aducându-şi aminte spusele lui Moş Nicola, se sculă de pe tronul cerului şi cam răstit le zise celor doi de faţă:

— Voi vreţi să faceţi ceea ce nu s-a mai făcut şi auzit până azi? Am căutat cu blândeţe să vă opresc de la păcat, şi tot n-aţi ascultat? Eu nu vroiesc ca cele orânduite de mine în tinereţile mele să iasă din zăgazul lor; şi, deci, eu prin puterea mea vă despart. Vă blestem ca de aici înainte, tu, Soare, să luminezi ziua, iar tu, Lună, să luminezi noaptea; şi întotdeauna să alergaţi din zori până-n seară, şi niciodată să nu vă ajungeţi. Însă fiindcă durerea ce cade pe capul vostru are să fie atât de mare, iată, vă dau dreptul ca de două ori pe zi să vă zăriţi, să vă priviţi o clipă, c-apoi să dispăreţi unul din faţa altuia. Aşa are să fie de-a pururea, după cum v-am blestemat eu.

Iar Dumnezeu, ce nu mai putea de dragul lor, pentru a nu fi văzut cum lăcrimează, s-a dat jos de pe tronul ceresc şi, deschizând o portiţă, a intrat în grădinile raiului.

Toate astea le-a făcut Dumnezeu pentru binele oamenilor; şi noi câte rele îi facem! Se spune, fârtate, că atunci soarele s-a înroşit aşa

de tare, cum se înroşeşte el de dragoste dimineaţa, când răsare pe sprânceana dealului, de caută să zărească printre picăturile de rouă pe tovarăşa lui Luna; iar Luna s-a îngălbenit aşa de mult, cum o vedem fugind noaptea printre norii zdrenţuiţi, când cerul e înnourat!

Ei n-au mai zis nimic, s-au mai uitat unul la altul pentru ultima oară şi, despărţindu-se cu lacrimile în ochi, au plecat în lume, să se caute în veci şi să nu se găsească niciodată.

SOARELE ŞI LUNA

Zice-se că a fost odată, demult, tare demult, când i-a venit şi Sfântului Soare să se însoare, dar asta trebuia s-o facă cu învoirea bătrânilor, care aveau să hotărască — să se însoare Sfântul Soare sau ba.

Ăi mai mari sfetnici şi domni ai cerului şi ai pământului erau toţi în casele Sfântului Soare, adunaţi la sfat; dintre toţi ăştia numai şoricelul mai lipsea, ca să fie adunarea deplină.

Iute au şi trimis după el o albină, cerând să-i spună şi lui despre această adunare.

Când sosi albina la fereastra şoricelului, bătu de trei ori cu aripa în fereastră; şoricelul întrebă din cenuşă cine e şi de ce vine. Albina-i răspunse că a venit să-l ducă în casele Sfântului Soare la adunare. Şoricelul, care era năzdrăvan, ştia ce vorbeau cei adunaţi de acolo şi zise către albină:

— Blagoslovită să fii tu, muscă, şi tu să aduni de acum încolo dulceaţa florilor de pe pământ; rău era de nu veneai şi bine ai făcut c-ai venit, că mari lucruri se petrec la răsărit.

După ce şoricelul a grăit acestea, albinuţa blagoslovită de şoricel zbârăi pe fereastră şi iat-o în casele cele de aur ale Soarelui.

După albină plecă şi şoricelul pe jos, cu un băţ în mână. Merge ce merge şi iaca cum mergea, într-o pădure un urs grozav îmi întâlnea, pe el iute s-azvârlea şi din gură-i zicea:

— Măi ursule, ursuleţ, ţi-ai găsit tu călăreţ; iute acum mi te porneşte şi tocmai în bătătură la Soare mi te opreşte!

Şoricelul avea acum cal bun de călărit, îi mai trebuia un bici cu care să mi-l ardă câteodată, căci de altminterlea, calul ista nu se prea trăgea la drum. Mergea ce mergea şi în drum îmi întâlnea o năpârcă subţirea, repede în mână o ia, începe a plesni cu ea. Ursul mi se speria, fuga mai iute o rupea.

Acum avea şoricelul şi bici şi cal. În nişte desagi ce-i luase pe umere, îndeasă câţiva bolovani adunaţi de pe cale, merinde pentru căluşel. Mai merge ce mai merge, şi iacă-l şi pe el ajuns în ograda Soarelui.

Tocmai se încheiase sfatul, unde hotărâseră ca Sfântul Soare să se-nsoare, zicând că se însoară toţi oamenii şi toate fiinţele din lume, numai el să rămână neînsurat?

Ieşind sfetnicii şi bătrânii din casă în ogradă şi văzând că şoricelul a dat de mâncare calului său bolovani, pe când ai lor rodeau iarbă de aur amestecată cu de argint, cum nu e pe pământ, îl întrebară de ce a făcut aşa.

Şoricelul, deşi nu era îmbrăcat în haine de aur strălucitoare ca Sfântul Soare, totuşi răspunse fără sfială zicând:

— D-apoi, măi proştilor şi nesocotiţilor ce-aţi fost, eu ştiu tot ce aţi făcut voi, măcar că n-am fost acolo. Aţi hotărât ca Soarele să se-nsoare, aşa e? Ei bine, nu v-aţi gândit voi că dacă s-o însura, Soarele va face mai mulţi sori şi fiii lui, alţii şi tot aşa, încât în câţiva ani se va umple lumea de nu-i mai încăpea de sori. D-apoi când vor încălzi atâţia sori pământul, îl vor face numai bolovan. Eu de aceea am adus merinde calului, bolovani. Apoi voi cu ce veţi trăi?.. Mergeţi iute şi desfaceţi ce aţi făcut!

Primind acest sfat înţelept de la şoricel, ei desfăcură ce făcură şi din nou hotărâră ca Sfântul Soare în veci să nu se mai însoare.

Această hotărâre l-a întristat până în fundul inimii pe Sfântul Soare.

Ce era să facă?.. Era hotărârea învăţaţilor cerului şi ai pământului şi el trebuia să se supună, de voie, de nevoie şi să rabde, şi în cele din urmă porni să-şi ia voia de la Domnul domnilor, stăpânul stăpânilor, de la înaltul şi atotputernicul Dumnezeu.

Aici Sfântul Soare se puse în genunchi la tronul Dumnezeirii şi începu a se ruga aşa de duios şi aşa de cu foc, încât lacrimile care-i curgeau şiroaie umplură de milă pe milostivul şi înduratul Dumnezeu până într-acolo, că-i dete voie Soarelui să se însoare, însă numai atunci când îşi va găsi sieşi potrivnică.

Soarele, de bucurie nu mai putea sta pe loc, deci iute se şi găti de drum luându-şi o căruţă de foc, trasă de patru telegari ca nişte zmei.

Umblat-a Soarele nouă ţări şi nouă mări, în nouăzeci şi nouă de ani, nouăzeci şi nouă de luni, nouăzeci şi nouă de săptămâni şi nouăzeci şi nouă de zile, dar degeaba, sieşi potrivnică n-a găsit. Din câte fete a văzut pe unde a umblat, pe unde a trecut, nici una nu i s-a părut vrednică de-a şi-o lua de mireasă.

Sfântul Soare avea două surori, pe Ileana Cosânzeana şi pe Luna, amândouă cele mai frumoase fete din câte văzuse Sfântul Soare. Cât de frumos e Sfântul Soare s-apoi surorile să nu-i semene?

Aşadară, Soarele se hotărăşte a merge în peţit la soră-sa cea dintâi. Aceasta ţesea o pânză urzită cu fire de argint şi bătătura de aur. Soarele intră la ea cu vorba:

— Ţese, soro, ţese şi îmi isprăveşte şi de nuntă te găteşte. Pe tine te-am ales mireasă mie, căci alta mai frumoasă decât tine n-am găsit!

— Dar cum, Sfinte Soare, răspunse Ileana Cosânzeana, când s-a pomenit să ia frate pe soră şi soră pe frate; asta nu se poate!

Soarele s-a necăjit de aste vorbe neaşteptate şi blestemă pe soră-sa în felul acesta:

— Soro, sorioară! De azi înainte tu te vei face albastră cicoare; când voi răsări, tu vei înflori, când eu voi sfinţi, tu te vei veşteji.

Şi aşa s-a şi întâmplat. Nu vedem noi dimineaţa, când răsare soarele, că cicoarea înfloreşte, iar când el apune, ea se închide, se veştejeşte.

Văzând Soarele că cu soră-sa cea dintâi nu s-a putut înţelege, se hotărăşte a merge la a doua soră, adică la Lună. Şi pe aceasta încă o găsi ţesând tocmai astfel de pânză, cum ţesea cea dintâi soră. Soarele-i zise şi acesteia:

— Ţese, soro, ţese şi îmi isprăveşte şi de nuntă te găteşte; ţese şi îmi isprăveşte cămaşa de ginere şi să-mi coşi, soro, pe ea toate florile din lume, pe care eu le luminez. Fă-ţi şi ţie, sorioară, iişoară de mireasă, că, de astăzi înainte, tu vei fi a mea aleasă.

— Dar cum, frate dragă? întrebă Luna. Când s-a pomenit să ia frate pe soră şi soră pe frate? Asta nu se poate.

— Ba, soro, se poate, până la alte toate! Mai bună aleasă spre a-mi fi mireasă, nici că am aflat pe unde am umblat!

— De multe de toate, dar tot nu se poate!

De astă dată Soarele plecă şi se duse acasă cam necăjit, dar cu gândul că tot va izbuti.

A doua zi, vine iară şi necăjeşte pe soră-sa. Luna tot cu aceleaşi cuvinte, dar şi de astă dată se întoarce acasă ca şi mai întâi, fără ispravă.

A treia zi, merge iară; Luna necăjită foc pe frate-său că nu-i dă pace, se gândeşte să i-o facă.

Acum a treia oară, când Soarele veni iară, Luna-i zise:

— Fiindcă altfel, frate, văz că nu se poate, eu mă învoiesc; haidem, dar, să ne cununăm.

Soarele, care venea totdeauna gata de nuntă, şi porneşte, nu mai întârzie nici oleacă, împreună cu iubita sa aleasă.

La celălalt cap al punţii raiului, era chilia veche şi dărâmată, de sute de ani, a unui călugăr bătrân, care locuia într-însa, de nu se ţine minte. Pe acest călugăr, pesemne, moartea îl ştersese din răbojul ei. Acest pustnic, de sfânt ce era, pe pământ nu umbla, ci cu trei coţi în sus de la pământ.

La el merg să se cunune Soarele şi Luna.

Când era să treacă puntea, Luna zise:

— Mergi, frate-nainte!

Da Soarele:

— Eu, soro, rămân în urmă.

Dupe ce se ciorovăiră ei încâtva, apucă Luna înainte. Merseră ce merseră pe puntea cea îngustă a raiului, până ce ajunseră aproape

de chilia călugărului. Când mai erau vreo doi, trei paşi de făcut, Luna se aruncă în apă zicând:

— Vino, frate, după mine şi când noi ne-om întâlni, atunci să ştii că ne vom cununa.

D-atunci tot mereu umblă Soarele după Lună, ca s-o ajungă. El umblă dupa ea ziua, ca s-o vază, iar Luna fuge de Soare noaptea, ca să nu fie văzută de Soare. Uneori ea se schimbă la faţă, ca să n-o cunoască Soarele, adică o dată se face seceră, altă dată ca o jumătate de taler şi altă dată ca un taler întreg.

CAIN ŞI AVEL

Zice-se că Adam a avut doi feciori: Cain şi Avel.

Cain sta pe lângă casă; Avel umbla pe deal cu oile.

Cel de acasă toată ziulica trebăluia: ba fă ceea, ba iasta; drege, tocmeşte, mă rog, ca la casa omului, când se mai găteşte treaba?

Cel cu oile umbla numai după ele, da nici nu se trudea, nici nu-şi bătea capul cu atâta amar de trebi; umbla hoinar toată ziulica, dârdâind din gură şi căscând a lene.

Cain a însemnat în inimă lucrul ista ş-a prins ură pe Avel; cela numai se desfătează şi el duce greul casei.

Şi i-a venit în gând să-l omoare pe Avel; dar nu ştia cum să-i facă capătul, că lumea era proastă pe-atunci, nu prefăcută ca acum.

Cum mergea Cain într-un rând cu mâncare la frate-su, numai ce vede înăruindu-se dintr-un deal o stâncă şi, cum a venit de-a tăvalul în vale, a ucis vreo câteva capre, şi Cain cum a văzut întâmplarea asta, i-a răsărit în minte, cum să-l omoare pe frate-său, Avel.

Atunci i-a dus mâncarea frăţâne-su; cela a mâncat şi Cain s-a întors acasă.

Într-altă zi, când s-a mai dus cu mâncare la Avel, l-a găsit dormind sub o coastă de deal. Cain în loc să-l trezească la mâncare, s-a suit pe deal, a năruit câteva stânci; una a nimerit drept în capul lui Avel şi el a rămas mort pe loc!...

Cain se duce acasă şi spune tătâne-su că l-a găsit pe Avel ucis de-o piatră.

Lui Adam nu i-a dat prin cap că l-a ucis Cain; el a socotit că nişte capre au năruit o piatră şi, cum dormea, nu s-a putut păzi şi i-a făcut capătul.

Adam şi cu nevastă-sa s-au dus să-l vadă. Măsa, ca femeie, când l-a văzut, a început a plânge, că nu ştia să-l bocească cum fac acum muierile. Tat-su sta şi se uita la dânsul; nu ştia cum să-l îngroape şi cum se face mormântul.

Cum şedeau aşa, iaca vede-o vrabie cu-n gândac în ciocuşor, l-a pus jos pe pământ, acoperindu-l cu ţărână ori cu nisip, cu ce-a fi găsit, şi pe urmă a zburat în treaba ei.

Adam a văzut minunăţia asta, a chemat pe Eva şi i-a arătat ce-a făcur păsăruica.

— Aşa să facem şi noi cu Avel, decât l-om lăsa să-l mănânce nişte câini, ori nişte cioare, ca pe-un hoit.

Numai aşa i-a venit în cap lui Adam ca să facă groapa şi să-l înmormânteze.

Dar Dumnezeu, care-i mare şi le vede pe toate, nu l-a cruţat pe Cain, care a făcut cel dintâi omor. L-a luat şi l-a pus în lună, întocmai aşa cum a ucis pe frate-su Avel, ca să vadă oricine, cât a fi lumea şi pământul, pe ucigaşul cel di-ntâi!..

De-aceea se vede-n lună un chip de om stând în picioare şi unul lungit, jos la pământ.

PETELE DIN LUNĂ

Au fost doi fraţi. Cel mare a omorât pe cel mai mic şi l-a luat în spinare. În mână ţine o căldăruşă în care pică de la cel mort din nas, în fiecare an, câte o picătură de sânge.

Când va umple căldăruşa de sânge, se va aprinde şi va arde pământul.

ÎN LUNĂ SUNT DOI FRAŢI CU O MIOARĂ

Se crede că în lună se află doi fraţi mocani şi-o mioară, a căror povestire este următoarea:

Acei doi mocani, ca fraţi, s-au înţeles împreună o samă de vreme, dar chiar mult de tot nu, căci cel mai mare, prinzând necaz pe frăţiorul mai mic, îşi puse în gând să-l omoare, căci acesta, fiind mai harnic şi mai cumpănitor, îşi făcuse mai multe şi mai frumoase turme de oi.

O mioară află de gândul fratelui său şi-i spuse stăpânului cele ce ştia, dar spusa ei păru fratelui mic peste putinţă, căci sărmanul fecior nu-şi putea da crezare, cum pe lumea asta se poate ca un frate să ridice cuţitul asupra unui alt frate?!

Dar păcatul s-a făptuit; fratele cel mai mic cu mioara lui au fost ucişi. Dumnezeu, ca să arate lumii icoana de spaimă, le-a pus chipurile în lună, ca lumea să vadă, mai ales pe acea vreme, când duhurile rele au mai multă stăpânire asupra oamenilor, noaptea, ca văzându-le, să se întoarne la calea cea dreaptă.

CIOBANUL DIN LUNĂ

A fost odată, în vremurile de demult, un boier bogat. Le mersese vestea bogăţiilor sale peste nouă ţări şi mări, căci parcă adunase pe moşiile sale toate avuţiile pământului. Avea un palat cu ziduri numai şi numai de aur şi cu trepte de nestemate, de făceau noaptea zi, cale de trei poşti. Dărămite alte bogăţii? Avea fânaţe întinse şi moşii de nu le cuprindea gândul omului şi pe ele păşteau turme nenumărate. Şi era bun la suflet boierul, bun ca pâinea albă, căci miluia pe tot săracul, sătura pe tot flămândul şi pe tot lipsitul îl făcea cu casă şi masă.

La acest boier cică veni într-o zi un românaş, ca să-i ceară vreun loc de slujit. Boierul, cum l-a văzut, i-a plăcut de el şi l-a dăruit cu prisosinţă; căci era chipeş flăcăul şi-l avea pe vino-ncoace. I-a dat un petec de pământ pe un deal şi o turmă de mioare, ca să aibă cu ce-şi îndulci traiul.

Flăcăul i-a mulţumit şi-a luat turma şi doi câini şi plecă spre moşioara sa. Aci îşi clădi o colibă, ca să aibă unde să se adăpostească de vânt şi de ploi, închise un ocol de pământ cu gard, pentru noptatul mioarelor.

Peste zi el era tot trist şi nu vorbea cu nimeni şi numai seara îşi vărsa focul inimii, doinind din fluieraşul său de os. Când începea să cânte, mioarele toate s-adunau şi ascultau duse, cu ochii holbaţi la ciobănaş. Cică aşa duios zicea el din cobuzul său, încât şi vânturile îşi opreau mersul şi râuleţul din apropiere îşi ţinea apele-n loc, ca să asculte.

Dar cântul lui atât era de ademenitor, încât chiar şi oile din vecini se adunau la stâna lui şi nu mai voiau să plece acasă. De aceea începură ceilalţi ciobani să se cam uite chiorâş la el şi să-l duşmănească, ba unii dintre ei îl ameninţară că-l pârăsc la boier, dacă le mai ademeneşte oile. Bietul cioban vedea că-i vinovat, dar nu se putea ţine ca să nu doinească, căci fluierul era singura-i mângâiere.

Atunci ciobanii din vecini, pizmaşi cum erau pe român, merseră la boier şi dădură jalbă că le fură oile.

Boierul se amărî în suflet, când auzi că ciobanul îi răsplăteşte astfel fapta miloasă şi îl chemă la palat.

Când sosi românul, boierul încruntă sprâncenele şi îi grăi astfel:

— Ei bine, omule, nu ţi-e păcat de Dumnezeu să te lăcomeşti la averea altora, când ai oile tale şi pământ pe care pot să pască iarbă bună?

Ciobanul căzu atunci la picioarele lui şi plângând îi zise;

— Aşa e Măria ta, am greşit, dar nu cu voie, căci nu eu fur oile, ci ele vin la mine! E un blăstăm pe capul meu, de care nu mă pot dezlega.

Auzind boierul aste cuvinte, i se făcu milă şi, cu toată supărarea sa, îi zise în dreptatea lui nemărginită:

— Eu văd bine că aicea e ceva la mijloc, povesteşte-mi tot din fir în păr.

Atunci ciobanul, zvântându-şi lacrimile, zise:

— Când am venit în ţara asta, n-am venit de flori de măr.Căci era şi în ţărişoara noastră pământ destul de mănos şi cu tinereţile mele

aş fi putut să-mi câştig şi acolo pâinişoara de azi pe mâine. Dar nu m-au mai răbdat locurile acelea nici o clipă şi atunci am fugit departe, departe de ele, până la curtea Măriei tale! Aşa mi-a fost scris, ca să cunosc eu necazul cel mai mare din lume şi de aceea trebuie să sufăr şi azi. Ascultă-mă, Măria ta, căci vorbele mele nu sunt numai nişte vorbe goale, ci sunt povestea amarului. Am avut şi eu odată parte ca să cunosc fericirea pe pământ, îndrăgostindu-mă de-o fată cum n-a mai fost pe lume. Un an de zile am trăit amândoi zile de miere, când deodată, ni s-a întunecat norocul. În orbirea noastră uitaserăm să slăvim pe Dumnezeu, de la care ne-a venit tot binele şi atunci el mâniindu-se pe noi, a trimis din senin o boală pe iubita mea, care în trei zile a stins-o. Când era pe patul de moarte, ea-mi zise: „Ţine, Stane, fluierul acesta ca să te mângâi în chinul tău şi roagă-te la Dumnezeu să ne ierte păcatele". Şi atunci a murit, lăsându-mi numai ist fluieraş măiestru. Atunci am simţit că mă usuc din picioarele pe zi ce merge, căci fiecare locşor îmi aducea aminte de ea. Şi am plecat de pe pământul unde mama mă născuse şi am ajuns aci, unde singura mea mângâiere e acest cobuz, din care cântă glasul ei. Şi acum, Măria ta, iată-mă pârât că ademenesc oile vecinilor, care vin cârduri, cârduri, când doinesc cu el. Dacă mă crezi vinovat, goneşte-mă, lipseşte-mă de orice ajutor, lasă-mi însă acest fluier.

Boierul simţi că îl podidesc lacrimile şi muiat zise:

— Lasă, Stane, că oi face eu dreptate.

Şi porunci ca să îngrădească moşia ciobanului cu zid înalt, pentru ca să nu mai poată intra oile vecinilor pe moşia lui. Apoi, chemând pe ciobanii ceilalţi, îi dojeni cu vorbe aspre pentru clevetirile lor.

Aceştia, mâniaţi, se hotărâră ca să pună capăt vieţii românului pentru care suferiseră ocară şi să-i ia fluierul măiestru.

Pe la miezul nopţii, când ciobanul încetase să cânte şi aţipise binişor, se strecurară vreo câţiva dintre vecinii pizmăreţi pe moşia lui, voind să-i răpuie viaţa.

Când, însă, era p-aci, p-aci să-l lovească, un câine începu să latre şi ciobanul se trezi din somn. În mânia şi amărăciunea sa, smulse un

par de la colibă şi învârtundu-l deasupra capului, era să-i facă una cu pământul pe nevrednicii tâlhari. Dar aducându-şi aminte de Dumnezeu, el le lăsă viaţa şi scârbit de locul acela, îşi luă parul pe umere şi porni la drum.

Trei zile şi trei nopţi a umblat răzleţ prin codri, când pe la amurgul zilei a patra, căzu istovit de oboseală. Atunci se puse pe un plâns amar şi îl rugă pe Dumnezeu să se îndure de el şi să-l ia de pe acest pământ urgisit.

Domnului i se făcu milă, văzându-l pocăit în suflet şi îl ridică prin văzduh, luându-se după cânt.

Când, însă, ajunse la lună şi puse mâna ca să se suie în ea, fluierul îi scăpă din mână şi căzu în mare. Oile rămaseră atârnate în aer şi tot cearcă de atunci şi până în ziua de azi să ajungă în lună, care le dă mereu târcoale, însă în zadar, căci nu se pot înălţa aşa sus şi atunci încep să plângă amar şi oamenii zic atunci că plouă.

Şi de vă veţi uita bine în lună, veţi zări un om uscându-şi obielele de un par ce îl ţine pe umere.

Pizmaşii vecini, însă, n-au avut stare şi se luară cu bâte şi topoare după cioban ca să-l omoare, însă luna n-au putut-o ajunge niciodată. Dar bunul Dumnezeu i-a bătut pentru neastâmpărata lor ură şi i-a blestemat din neam în neam, ca, de câte ori va luci luna plină pe cer, ei să se ia ca nişte smintiţi după ea cu topoare şi cu bâte în mâini şi alergând peste dealuri şi văi, să fie lunatici.

SFÂNTUL PETRE ŞI ORBUL

A fost unde a fost şi a fost când a fost un orb şi un olog şi s-au prins fraţi de cruce ş-a zis orbul:

— Sui, frate,-n ciuş, eu te-oi purta şi tu mă-i îndrepta pe unde să merg. Ce om câştiga, om împărţi frăţeşte.

S-au pornit la cerşit. Au cerut ei, au cerut... Ce au căpătat, au mâncat, au băut, s-au îmbrăcat; ba au mai adunat şi un sac plin de mălai.

— Hai să împărţim mălaiul, ologule! Măsoară tu şi pune o baniţă mie, una ţie, una mie, una ţie... Mai stăm şi noi pe acasă, cât om avea mămăligă.

Ologul a început să măsoare; punea pentru el baniţa plină; când venea rândul orbului, punea baniţa goală.

Aşa bietul orb când întreba:

— Îi plină, bre, baniţa?

— Plină, bre orbule, plină!

Şi cum şedeau ei pe malul gârlei, ologul a dat brânci orbului în apă...

S-a aşezat apoi la capul podului ş-a început a se milogi:

— Faceţi-vă milă şi pomană cu un biet olog.

Aşa, Dumnezeu şi cu Sfântul Petre tocmai stau la taifas după masă; cum a văzut nelegiuirea ologului, Sfântul Petre ia paharul cu vin şi zvârrr... după olog, dar s-a izbit de toartele cerului şi s-a făcut cioburi.

Dumnezeu atunci a zâmbit şi a spus:

— Hei, Petre! Tu crezi că ai lovit ologul şi când colo tu mi-ai spart paharul şi ai pătat cerul. Dar fiindcă ai vrut să dai în capul vinovatului, binecuvântate fie ţândările şi vinul.

Suflă apoi asupra cerului şi făcu cioburile stele, iar vinul nori. Dimineaţa, când pământul se acoperi de rouă, Dumnezeu zise:

— Acu, Petre, ia-ţi toiagul, du-te pe pământ de spune orbului să se spele în trei dimineţi cu rouă pe ochi şi iar va căpăta vederea.

A pornit Sfântul Petre pe pământ, a ajuns în satul unde trăia orbul; că vezi, Dumnezeu îi purtase de grijă şi-l scoaseră din apă nişte oameni milostivi.

Aşa Sfântul, ca să-i cerce sufletul, a întrebat:

— Ascultă, omule, sunt un biet drumeţ, lasă-mă să mân la noapte în casa ta.

— Bucuros, moşule! Dar la mine ca la omul nevoiaş; n-avem nici de unele şi numai bunul Dumnezeu ştie cum o ducem.

A aşternut femeia ţoale afară pe prispă, că era în luna lui Florar,

iar când s-a revărsat de ziuă, a chemat Sfântul Petre pe orb, l-a învăţat să facă aşa cum zisese Dumnezeu şi a plecat.

S-a spălat orbul pe ochi cu rouă, în trei dimineţi, şi a dobândit vederea. Atunci a priceput că acel pe care îl găzduise fusese un sfânt.

STELELE, ANUL, DUMNEZEU

Acuma iată cum s-au făcut stelele! Câţi oameni se năşteau, Dumnezeu le punea la fiecare câte o stea în cer şi de aceea stelele din ce în ce se tot înmulţesc.

Dumnezeu, la începutul anului, e tânăr şi la sfârşit e bătrân. De aceea se cheamă Anul Nou, pentru că atunci Dumnezeu întinereşte, se face un tânăr aşa de frumos! Tot astfel Sfântul Pavel, învăţătorul oamenilor; şi acesta la începutul anului e tânăr şi până la sfârşit e bătrân.

ZĂMISLIREA STELELOR

La facerea lumii, cerul era foarte aproape de pământ; însă omul, cum e nesinchisit din fire, nu şi-a dat seamă de această bunătate dumnezeiască, că nu era puţin lucru pentru om să aibă pe Dumnezeu în preajma lui, ca să-i poată cere sfatul ca unui bun părinte, oricând avea vreo nevoie. Nesinchiseala a ajuns aşa de departe, că într-o zi o femeie a aruncat spre cer o cârpă murdărită a unui copil, cârpă cu care era cât pe-aici să mânjească cerul. Şi atunci Dumnezeu s-a mâniat foc şi a depărtat cerul atât de mult, că nu degeaba zicem noi: „departe ca cerul de pământ“.

Depărtându-se cerul, căzând această nouă pacoste pe capul bietului om, şi tot din cauza femeii, că de aia-i femeia „poale lungi şi minte scurtă“, omul, pentru că nu putea pune mult preţ pe sfatul femeii, mai ales că „femeia nu prea-i pricepută decât poate doar la rele“ şi gândindu-se că i-ar fi fost foarte de folos poveţele lui Dumnezeu, de care simţea multă lipsă, a plecat să se ducă la Dumnezeu, urcându-se până la el, sus în cer.

Ştiind că o să-i fie drumul lung, că de la pământ până la cer e mult, mult de tot, şi că va avea zăbavă nu glumă până s-o întoarce acasă, plecând, omul şi-a luat cu dânsul carul mare cu patru boi, carul mic, candela din perete, crucea de pe biserică, fântâna din răscruci, barda,sfredelul, spiţelnicul, secera, coasa, plugul şi rariţa, dulăul de la târlă, căţelul din curte, cloşca cu pui, scroafa cu purcei, ciobanul de la oi, văcarul de la vaci, vizitiul de la cai, porcarul de la porci şi hora din sat, căci avea să se arate înaintea lui Dumnezeu ca bun creştin ce era şi a căutat să-şi ia şi cele trebuincioase la drum, să aibă de toate; şi nici să nu fie singur pe drum, să mai aibă omul cu cine schimba o vorbă pe atâta amar de cale şi să aibă şi cine să-i fie în ajutor la vreo nevoie. Apoi luă şi grâu şi porumb de semănat, ca intrând în câmpiile întinse ale cerului, să are şi să semene, când o fi să i se isprăvească merindele şi să aştepte până s-or coace roadele, ca secerând grâul şi culegând porumbul, să-şi facă merinde, să aibă cu ce-şi urma calea mai departe.

Aşa şi făcu omul şi a mers şi a tot mers astfel mult timp, până către mijlocul drumului sub cer. Aci, însă, îi ieşi înainte Ucigă-l Crucea.

— Unde te duci?

— Nu-i treaba ta

— Pe cine cauţi?

— Cată-ţi de drum şi cară-te mai iute.

— Eşti un arţăgos.

— Ba tu eşti un viclean şi un rău.

Şi cu „tu eşti“,“ba tu eşti“, se luară zdravăn la ceartă.

Diavolul scoase atunci din traista lui balaurul şi şarpele năprasnic, ursul, scorpia blestemată, calul furios, căpăţâna de om şi pe toate le azvârli împrejurul omului, ca să-l înspăimânte.

Omul, însă, nu se înspăimântă şi fără să-şi piardă cumpătul, că doar românul nu se sperie cu una cu două, se încăieră la luptă vitejeşte cu dracul; atât de vitejeşte, că dintr-un fleac de trânteală se făcu sub cer o vijelie mare, că şi azi durează acolo sus şi va dura în veci acea

vijelie pe care noi o numim vântul turbat, pentru că orice zburătoare ajunge până la acest vânt, turbează pe loc şi cade jos moartă; şi orice lighioană mănâncă din ea, turbează şi ea.

În toiul luptei omului cu dracul, căţelul, deşi mic, dar vânjos nevoie mare şi rău de mama focului, se repezi la cal ca să-l muşte; şi calul încolţit de căţel, când mai văzu şi pe dulăul de la târlă că vine în urma căţelului, îi trecu furiile pe loc şi o croi la fugă.

Ciobanul de la oi zdrobi capul balaurului cu cobiliţa.

Văcarul puse pe goană pe şarpe, cu ajutorul horii, şi zvârcolelile fugii şarpelui se văd şi azi pe cer; iar vizitiul zdrobi căpăţâna cu barda.

Scorpia, care-şi întindea ghearele spre om, vrând să vie în ajutorul dracului, când văzu că omul răpune pe drac, înfuriindu-se, îi ţâşni sânge din ochi; şi de blestemată şi rea ce e, înţepeni cu ghearele întinse, plesnind fierea în ea de atâta necaz.

Numai boii de la carul mare nu s-au purtat bine, căci s-au speriat de urs şi au cârnit proţapul, boul de la hăis, cârnind spre cea. Dar şi ursul îngheţă de frică, când îl văzu pe om cum stâlcise pe dracul şi doar dracul era lângă urs; şi vedea bine ursul că şi lui are să-i vină rândul, acuşi-acuşi, de aia nici nu mai crâcni ursul.

Toate acestea se văd şi azi pe cer. În mijlocul acestor chipuri, omul biruitor se vede falnic şi măreţ; iar dracul s-a stâlcit, zgribulindu-se atât de mult, că abia se mai zăreşte. Şi, şi acolo sus, omul tot regele firii e, cum l-a hărăzit Dumnezeu să fie pe pământ, căci chiar şi dracul îi ştie de frică, şi-l ţine de stăpân.

În sfârşit, drumul pe care a mers omul îl cunoaştem bine; căci se vede bine în nopţile senine şi fără lună. El se numeşte „Calea-Laptelui“, pentru că a fost albit cu laptele vărsat din găleţile ciobanului; ciobanul, când a avut nevoie de cobiliţa lui ca să lovească pe balaur, din pripă a răsturnat găleţile, trăgând cobiliţa repede şi laptele s-a vărsat pe drum şi a curs şi a tot curs, împăştiindu-se pe tot drumul.

LUCEAFĂRUL-DE-SEARĂ ŞI LUCEAFĂRUL-DE-DIMINEAŢĂ

Cică a fost un om şi o femeie, care aveau un fecior. Şi de drag ce le era, îl pierdeau din ochi. Dar iată că într-o zi băiatul auzi pe undeva că există un izvor, şi cine bea din apa lui nu mai ştie de bătrâneţe şi trăieşte cât lumea şi pământul. Şi simţi că osânda lui e să ajungă la acest izvor. Părinţii, cu durere în suflet şi lacrimi în ochi, îl rugau să se lase de gândul plecării şi să stea acasă, căci atâta bucurie au în viaţa lor — pe dânsul. Dar, în zădar. Băiatul îşi luă merinde şi porni la drum. A mers cât o fi mers şi a dat de o pădure mare de stejari. A intrat în ea, şi iată că întâlneşte un lup, care se muncea să taie copacii cu coada. Lupul l-a întrebat:

— Încotro mergi, voinice?

— Caut izvorul cu apă dătătoare de viaţă veşnică, zise băiatul.

Iar lupul îi răspunse:

— Rămâi la mine şi-i trăi pân-oi mântui eu de tăiat pădurea asta.

Dar băiatul a mers mai departe. A mers el cale lungă să-i ajungă şi a întâlnit două fete, care se jucau într-o grădină de copaci tineri şi flori din cele mai frumoase şi fermecătoare. Nu e vorbă că şi fetele erau drăgălaşe ca doi fluturaşi. Văzându-l pe băiat, fetele îndată l-au întrebat: cine e şi încotro merge.

— Merg într-acolo unde oi putea să trăiesc cât lumea şi pămîntul, le răspunse el.

— Rămâi, voinicule, cu noi, şi vei trăi cât noi. Noi nu murim până n-or creşte copacii aceştia mari, până nu s-or usca şi or putrezi şi până când s-or scălda păsările în pulberea lor.

Băiatul nu s-a oprit din drumul său nici de data aceasta. A mers mai departe şi a ajuns la palatul unei zâne frumoase ca soarele.

— Unde mergi, voinice? îi făcu ea întrebare.

— Caut izvorul cu apa vieţii veşnice.

— Ei, de acu poţi socoti că ai ajuns la el, căci eu îi ştiu locul şi am să ţi-l arăt îndată de mi-i făgădui, că n-ai să ieşi niciodată din sfaturile mele.

Voinicul făgădui şi zâna îl conduse la izvorul fermecat. Şi a băut el din apa lui. Deodată simţi că-i înfloreşte în piept o veşnică primăvară. Totul i se umpluse de o viaţă fără sfârşit. Iar când îl pătrunse fiorul primei dragoste, roşi ca macul în faţa zânei. Cum îi căzuse drag şi el ei, hotărâră să se căsătorească. Fericirea lor nu avea margini şi nici nu observau cum trec ani după ani. Zâna îl ruga tot timpul să nu îndrăznească niciodată să se apropie de „Lacul dorului".

Dar trebui să se întâmple, în timpul unei vânători, să-i cadă pasărea împuşcată drept în mijlocul acelei ape. Uitând de făgăduinţa dată, alergă la lac şi privea pe suprafaţa lui, să observe pasărea. Dar ce-i văzură ochii? Pe faţa apei au apărut chipurile mamei şi al tatei lui, care îl chemau la ei cu lacrimi în ochi. Din acea clipă a început a-l chinui cumplit dorul de casă. Şi nu l-a putut opri din hotărârea sa de a pleca să-şi vadă părinţii nimic, nici chiar vorbele zânei, care i-a spus că în zadar va face acest drum, fiindcă de când se află el aici au trecut sute de ani şi nu mai e nici pomeneală de părinţii lui.

Si-a luat un cal, un ţâncuşor, o armă şi a pornit. În drum se străduia să recunoască grădina cu cele două fete, pădurea lupului, dar degeaba, căci nu rămăsese nici urmă din ele. A potrivit el cam pe unde a fost satul în care s-a născut, dar şi aici erau numai risipituri. Într-o râpă zări o căsişoară. Acolo trăia un moşneag de trei sute de ani. S-a dus la el şi-l întreabă de nu ţine minte pe părinţii lui. Moşul a răspuns:

— Îmi pare că am auzit de la răsstrăbuneii mei, că au trăit cândva pe aici aşa oameni... Ce-i mai rămânea băiatului de făcut, decât să se întoarcă înapoi de unde a venit? Dar când a întors capul, se împiedică de un marcoteţ. De după după dinsul — hop Moartea:

— Ehei, dragul mătuşii, de când te caut eu şi tocmai acu te-am găsit!

Voinicul, însă, a dat în cal şi o luă la fugă. Moartea după dânsul, c-o falcă-n cer şi cu una în pământ. Când era mai-mai să-i ajungă, voinicul aruncă arma şi zise către urmăritoare:

— Rugineşte-o!

Moartea a ruginit arma şi — după dânsul. Când era iară să pună mâna pe el, lepădă ţâncul şi zise:

— Creşte-l!

Aceea îl crescu şi iară după dânsul! Când era să-l ajungă, voinicul sări de pe cal şi deschise uşa la palatul zânei. Zâna îl întâmpină şi dovedi să-l apuce de-o mână, iar moartea îl apucă de un picior.

Moartea: — Îi al meu!

Zâna: — Ba îi al meu!

Şi tot aşa, până se mai potoliră un pic şi zâna zise:

— Stai, femeie! Am să-l fac un măr de aur şi am să-l arunc în sus. Cine din noi l-a prinde al aceleia va fi.

Dar să vezi minune! Mărul aruncat nu s-a mai întors pe pământ. A ajuns până la cer şi s-a prefăcut într-o stea. Oamenii îi spun şi azi Luceafărul-de-Seară. Atunci se preface şi zâna în alt măr de aur şi porneşte să-l caute. Dar s-a prefăcut şi ea în stea — Luceafărul-de-Dimineaţă, să-l ajungă pe cel de seară. Iar Moartea stă şi aşteaptă să-i cadă mărul.

Asta-i istoria luceferilor. Aşa am auzit şi eu de la alţii, aşa v-o spun. Că-i drept, că nu-i drept, gândiţi-vă şi dumneavoastră!

CALEA-ROBILOR

Odată au plecat din Moldova o mulţime de oameni, ca să se ducă în ţara turcească să se plângă de câte răutăţi suferă Moldova.

Cum au ajuns acolo, la scaunul împărăţiei, cine să le mai asculte lor jalba? I-au pus turcii numaidecât la închisoare şi închişi au rămas multă vreme. După ce le-au dat drumul, au rămas acei moldoveni robi.

Într-un rând zice unul din cei robiţi:

— Măi fraţilor, ce ziceţi dacă ne-am lua noi încetul cu încetul, hai-hai şi să plecăm în Moldova!

— Ce vorbeşti tu degeaba, măi frate, dar unde ţi-i Moldova? O fi sute de poşte, măi, până acolo. O ştii tu? Cunoşti tu drumul, ca să mergi până acolo fără ca să întrebi pe cineva? Când te-a auzi cineva că întrebi de ţara noastră, îndată pici la bănuială şi altă lecuire nu mai ai: moartea îţi ştie de ştire!

Da celălalt, mai bun de cap, le-a zis:

— Hai, măi, vom pleca când vor fi turcii la rugăciune, că atunci ei nu ies, să le torni plumb topit pe gât, şi om merge numai noaptea, iar ziua ne-om ascunde prin pustietăţi!

Şi aşa au făcut. Au plecat. Ziua stăteau tăinuiţi, iar noaptea se luau după Drumul-Robilor şi zoreau înainte.

Aşa s-a întâmplat, şi după un an încheiat au ajuns în Moldova.

CARUL-MARE SE ÎNVÂRTEŞTE ÎNAPOI

Un oarecare Pepelea, ar fi pus rămăşag cu Dumnezeu, că va împinge Carul spre Calea-Laptelui, însă Dumnezeu, cu cât Pepelea împingea de Car, cu atât ducea Calea-Laptelui mai departe.

Pe-alocuri, cele trei stele ale proţapului Carului-Mare sunt închipuite a fi trei perechi de boi, pe care-i mână căruţaşul la deal.

Acest căruţaş s-a fost întâlnit cu Dumnezeu, care i-a urat:

— La deal, la deal, cu ajutorul lui Dumnezeu!

Iar căruţaşul i-a răspuns răstit:

— De acum, ori va vrea Dumnezeu, ori nu va vrea, eu tot am ajuns în vârful dealului.

Atunci Dumnezeu, ca să-l smerească, a făcut ca boii din frunte să dea înapoi, aşa că înainte n-au mai voit să tragă; o roată s-a smintit din loc şi, toată greutatea Carului lăsându-se pe acea roată, de atunci Carul-Mare se învârteşte tot îndărăt.

DUMNEZEU FACE PLUGUL

Cică se jeluieşte Pământul către Dumnezeu:

— Doamne, omul mă zgârie, mă taie de nu mai pot!

— Rabdă, răspunse Dumnezeu, că acuma se îngraşă omul de pe tine; dar pe urmă te vei îngrăşa tu de pe el.

Se tânguiau lui Dumnezeu cei dintâi plugari, că n-au spor cu sapa.

— Rugaţi-vă! Închinaţi-vă cu Doamne ajută, ca să aveţi spor.

Au făcut oamenii aşa şi le-a dat Dumnezeu plugul, care până atuncea nu era cunoscut. Şi-au arat. După arat, au întrebat ei şi au mulţumit:

— Unde să-l punem, Doamne?

Dumnezeu l-a pus la loc pe cer, unde vedem seara constelaţia Rariţele-Plugul (Orionul); şi acolo stă şi azi cel dintâi plug arătat oamenilor.

La începutul lumii a zis Dumnezeu către Pământ:

— Tu, negrule Pământ, să hrăneşti cu ierburile mirositoare şi cu pomii cei roditori ce vor răsări din tine şi se vor hrăni din glia ta, pe toate vietăţile, dobitoacele şi pe toţi oamenii lumii.

Auzind Pământul această poruncă dumnezeiască, s-a cutremurat de frică, după care cutremur s-a schimbat neteda-i faţă în munţi şi văi şi a zis:

— Doamne, mă prind să hrănesc, să cresc şi să adăpostesc toate ierburile, pomii, vietăţile şi dobitoacele lumii, dară nu mă prind să hrănesc şi sumedenia de om, ce va fi cu vremea pe pământ. Nu mă prind să hrănesc pe om, fiindcă el, rânduit de tine stăpân peste toate de pe pământ, nu va voi să mă lucreze şi să mă grijească şi aşa să-şi agonisească cele de trebuinţă gurii şi pântecelui, ci va aştepta ca toate să i le dau de-a gata, aşa cum s-ar zice „mură în gură". De aceea, atotputernice Doamne, nu mă prind să-l hrănesc pe om; fă bine şi îndatoreşte cu aceasta pre luminosul soare, pre blânda lună, pre strălucitoarele stele sau pre întinsele şi nemărginitele mări.

Auzind Dumnezeu aceste cuvinte pline de griji, rostite de înspăimântatul Pământ, a cunoscut că el vorbeşte bine. De aceea a zis către dânsul:

— Nu te teme, măcar că l-am pus pe om domn peste toată lumea, el totuşi va fi dator să lucreze. Şi numai dacă te va lucra, vei fi dator să-l hrăneşti. Dacă te-ai prins să hrăneşti şi să creşti toate făpturile lumii, apoi să ştii că am hotărât ca omul să-şi tragă hrana sa cea de căpetenie din acele făpturi, iară ce-i va fi de lipsă, să-i dai tu.

Auzind Pământul această orânduire preaînţeleaptă, se molcomi.

SFREDELUL ÎNFIPT

În vremea de demult, un om căuta comoara lui Iov în cer şi găsind-o, a înfipt sfredelul, care se vede şi astăzi în apropierea Drumului-Robilor. Pe urmă s-a întors acasă, de a luat carul cu boi, spre a merge să-şi ia comoara găsită. Şi pe unde mergea el cu acel car, fiind drumul cotit, se vede proţapul cârmuit în partea dreaptă. Spun că dacă acel om va ajunge să-şi încarce comoara, atunci lumea se va schimba. Dumnezeu va seca toate apele de pe faţa pământului şi va fi ploaie într-o parte a lumii numai cu bani de argint, iar oamenii, crezând că plouă cu apă, vor alerga acolo ca să-şi potolească setea. Şi găsind bani în loc de apă, au să se încarce cu bani şi au să plece înapoi. Apoi pe drum, în calea lor au să găsească pe Sfântul Petrea cu un coş de prescuri şi un pahar cu apă, ţinându-l în mână. Din coş şi din pahar va da la fiecare om care nu va fi fost prea lacom la luat bani, şi la cei care au fost prea lacomi, nu le va da nimică; şi acei ce vor mânca şi bea din mâna Sfântului Petrea nu vor mai înseta şi flămânzi niciodată, iar cei ce nu vor mânca şi bea vor fi însetaţi şi flămânzi totdeauna.

PORUNCA LUI DUMNEZEU

Întâi şi-ntâi, când nu era pământ făcut, era numai stei de apă şi nu se vedea pământ de nicăieri, doar numai apă şi apă şi-ncolo nimic.

Dumnezeu a chemat pe broască şi i-a poruncit să se ducă în fundul mărilor, să vază, nu cumva o fi niscaiva pământ pe-acolo şi să vie să-i spună. Broasca n-a avut încotro şi s-a dat de-a scufundişul în adâncurile mărilor şi tocmai după multă vreme s-a întors îndărăt, aducând o ţâră de pământ în gură, spunând lui Dumnezeu că este mult pământ în fundul apelor.

Dumnezeu a poruncit atuncea apelor să se tragă în lături, ca să lase să iasă pământul deasupra. Apele au ascultat de porunca lui Dumnezeu şi s-au tras în lături, şi pământul stă deasupra până în ziua de azi şi tot aşa o să stea pân-la vremea de-apoi. De-atunci Dumnezeu

a blagoslovit pe broască şi ăl de omoară broaştele, face un păcat mare şi la moartea lui va fi plin de bube pe tot trupul, taman cum este broasca.

Urzirea pământului a fost într-o marţi, şi d-aia e păcat şi nu e bine să croieşti cămaşă, şubă, nădragi, izmene, să începi case noi, olate şi tot felul de lucruri, că superi pe Dumnezeu.

TOIAGUL LUI DUMNEZEU

Dumnezeu, umblând cu Necuratul pe ape, a înfipt toiagul şi s-a făcut pământ. Apoi a trimis pe diavol să-i aducă o ocă de pământ, de probă. El a mers şi a ridicat un munte.

— Vezi că nu eşti slugă credincioasă, i-a zis Dumnezeu. Mai mergi o dată.

Diavolul a mers şi a ridicat alţi munţi. Dumnezeu iar l-a mustrat şi l-a mai trimis şi a treia oară, tot după o ocă de pământ şi el atunci a ridicat toţi munţii.

ŞTIMA APEI

Înainte de facerea lumii, zice că nu era pământ ca acuma, ci numai o apă mare, cât vedeai cu ochii, care plutea pe întinderea cea nemărginită a hăului, întocmai după cum plutesc în timpul de faţă norii în aer. Şi pe deasupra apei aceleia, înotau încolo şi încoace Dumnezeu şi dracul, unicele fiinţe vieţuitoare pe atuncea.

De un timp, însă, urându-i-se lui Dumnezeu de atâta horhăit şi înotat şi voind ca să se mai odihnească puţin, s-a hotărît să facă ceva, doară să se poată odihni. Şi cum s-a hotărât, a şi scos puţină tină de sub unghii, a făcut dintr-însa o turtiţă, s-a suit pe turtiţa aceea şi aşa a început el apoi a pluti mai departe pe suprafaţa apelor.

Necuratul, văzând ceea ce-a făcut Dumnezeu, s-a suit şi s-a întins şi el cât era de lung, pe turtiţă, însă, fără să ceară încuviinţare de la cel ce-a făcut-o. Iar mai pe urmă, când a văzut că Dumnezeu, care

era foarte obosit, voieşte să aţipească şi să doarmă puţin, a început a-l trage şi a-l împinge încolo şi încoace, cu gândul ca să-l răstoarne în apă şi să-l înece, şi apoi să rămână el stăpân în lume. Dar în zadar i-a fost toată munca, căci cu cât îl trăgea şi-l împingea el mai tare, cu atâta turtiţa de sub dânşii se lăţea şi se făcea mai mare, până ce, în sfârşit, s-a făcut dintr-însa pământul pe care ne aflăm noi astăzi.

Dumnezeu, care abia aţipise, văzându-l de ce s-a apucat şi ştiind prea bine cu ce fel de gânduri se bate, l-a lăsat dintru început să vadă ce va face. Mai pe urmă însă, văzând că se prea întrece cu şaga, a sărit ca fript drept în picioare, l-a înşfăcat de toarta capului şi apoi, fără să mai stea mult pe gânduri, l-a aruncat în adâncurile apei, blestemându-l şi zicându-i că-n veci în apă să petreacă şi pe cine îl va întîlni în apa aceea, în care se va afla el şi se va lăsa ademenit de dânsul, pe acela să-l înece.

Şi de atunci petrece dracul în apă.

DRACUL ADUCE CÂTEVA FIRE DE NISIP

Cică dintru început nu era pământ, soare, lună şi stele, nici lumină ca acuma, ci oriîncotro te-ai fi întors şi te-ai fi uitat, era numai o apă tulbure, care plutea ca un nor încolo şi-ncoace. Iar pe valurile acestei ape, nemărginit de mare şi adâncă, umblau Dumnezeu şi dracul, unicele fiinţe de pe timpul acela.

Şi dracul îi zicea lui Dumnezeu totdeauna, de câte ori vorbea către dânsul, „Fărtate“, iar Dumnezeu îi zicea „Nefârtate“.

Astfel, Dumnezeu şi cu dracul se plimbară încolo şi-ncoace pe valurile apei aceleia şapte ani de-a rândul.

După al şaptelea an, fiind Dumnezeu foarte ostenit, pentru că nu se culcase, nici nu dormise defel în răstimpul acesta, zise către dracul:

— Ştii ce, măi Nefărtate?

— Ce este, Fărtate?

— Repezi-te degrabă în adâncimea apei şi adă o mână de lut, ca să ne facem pe întinderea acestor valuri nemărginite un pătişor, ca să

avem unde ne odihni, căci eu unul nu mă mai pot mişca acuma de ostenit ce sunt!

— Iacă m-am repezit! răspunse Ducă-se-pe Pustii şi cum rosti cuvintele acestea huştiuluc! s-a şi cufundat în apă. Dar hoinărind el încolo şi-ncoace prin adâncimea apei şi neaflând nici o ţâră de lut, s-a întors înapoi şi a spus lui Dumnezeu, că în adâncul apei nu se află lut, ci numai nisip.

— Adă-mi nisip! zise Dumnezeu.

Dracul s-a cufundat acuma a doua oară şi, luând din adâncul apei o mână de nisip, s-a întors iarăşi cât ai bate din palme îndărăt, dar până ce a ajuns deasupra apei, i-au rămas numai vreo câteva fire de nisip sub unghii, toate celelalte i s-au strecurat printre degete. Trei din firele ce i-au rămas i le-a dat lui Dumnezeu, iară celelalte le-a păstrat pentru dânsul.

Dumnezeu, luând cele trei fire şi frământându-le în mână, a făcut dintr-însele o turtiţă. Apoi, punând turtiţa aceea pe apă, s-au culcat Dumnezeu şi Necuratul pe dânsa, ca să se odihnească.

Ce face însă Necuratul? Voind a rămâne singur domnitor şi stăpânitor peste toată lumea, cum s-a culcat a şi început a horăi, făcându-se că doarme dus. Dar el nu dormea, ci aştepta cu nerăbdare să adoarmă Dumnezeu, ca apoi să-l răstoarne de pe turtiţă, să-l arunce în apă şi să-l înece.

Dumnezeu, ştiind prea bine cu ce gânduri se poartă dracul, se făcea de asemenea că doarme dus; dar el nu dormea.

Dracul, când cugeta acum că Dumnezeu doarme dus, l-a apucat de un picior şi a început a-l trage în dreapta şi în stânga de pe turtiţă, voind numaidecât să-l arunce în apă şi să-l înece. Însă cu cât îl trăgea el mai tare, cu atât şi turtiţa de nisip se întindea mai mult şi se făcea mai mare şi în care parte îl trăgea, într-aceea se lăţea mai tare. Şi tot aşa muncindu-se Necuratul, de-i curgeau sudori de pe nespălata-i faţă, se făcu din turtiţa aceea pământul pe care locuim noi astăzi.

Dracul s-a minunat foarte mult de această întîmplare neaşteptată, dar nu zise nimic. Şi Dumnezeu a tăcut, făcându-se şi el că nu ştie

nimic despre toate cele ce s-au întâmplat peste noapte. Şi aşa se porniră mai departe la plimbare prin lume.

Mai umblând ei încolo şi încoace, cât vor mai fi umblat şi văzând de la un timp Dumnezeu că nu e bine ca pământul să fie fără ţipenie de om, s-a plecat jos, a luat o mână de ţărână şi frământând-o ca aluatul, a făcut dintr-însa pe omul cel dintâi. Iară după ce l-a făcut şi l-a înviat, zise către dracul să facă şi el un om şi să-l învie ca dânsul.

Dracul nu se lăsă mult rugat, ci luând o bucată de lut în mână, făcu şi el un om tocmai ca şi Dumnezeu. A luat apoi un bucium şi a început a sufla cu acesta în omul cel făcut de dânsul, ca să-l învie. Dar în zădar i-a fost toată munca, căci nu l-a putut învia, deşi omul făcut de dânsul s-a fost umflat ca o butie.

De atunci a rămas apoi în om un fir de inimă cât un fir de mac în şapte despicat, şi firul sau sâmburele acela e răutatea omului. De aici vine apoi că omul suduie aşa de spurcat şi urât, căci dacă n-ar fi sâmburele cel rău într-însul, omul ar fi curat ca mirul.

Tot de-aici vine că oamenii se tem de morţi, pentru că dracul, cum moare un om, îndată se apropie de trupul lui, spunând că trupul omului e al său, fiindcă se ţine de pământ şi pământul e al său, deoarece el a fost acela, care l-a scos din fundul apei.

Mai departe, trupul omului se poate cunoaşte şi de pe aceea că e al său, fiindcă fiecărui om, până şi în ziua de azi, i-a rămas negru sub unghii, precum i-a rămas şi lui nisip când l-a scos din apă. Căci dacă trupul omului n-ar fi proprietatea sa, atunci omul ar fi curat sub unghii şi nu negru.

Din pricina dracului, deci, care pretinde că trupul omului e al său şi nu al lui Dumnezeu, îndatinează românii de a tăia unghiile celor morţi şi tot din această pricină îi priveghesc ei toată noaptea, nelăsându-i să stea singuri în casă, temându-se ca nu cumva să vie dracul, mâne-ar acolo unde a înserat, şi să pună mâna pe dânşii.

PEŞTII PĂMÂNTULUI

Când a făcut Dumnezeu peştii care se află prin apele curgătoare precum şi prin unele dintre cele stătătoare, cum îs bunăoară iazurile, lacurile şi mările, atunci a făcut el şi patru peşti fără seamăn de lungi, de groşi şi de puternici.

Pre cei dintâi i-a făcut Dumnezeu spre folosul omenimii. Pre cei patru din urmă, însă, i-a făcut anume ca să ţie pământul în spate, ca nu cumva acesta, îngreuindu-se cu timpul, să se prăbuşească şi să se cufunde în apa pe care pluteşte.

Şi cum a făcut el pre aceşti patru peşti uriaşi, îndată i-a şi pus să steie în formă de cruce dedesuptul pământului, adică unul spre răsărit, al doilea spre apus, al treilea spre amiază, iară al patrulea, şi cel de pe urmă, spre miezul nopţii.

Şi după ce l-a aşezat pre fiecare la locul său, departe unul de altul, anume ca să le vină mai uşor de ţinut pământul, le-a poruncit Dumnezeu să şadă molcom şi să nu se mişte defel din loc, căci îndată cum s-or mişca, s-or şi prăpădi.

Unul dintre aceşti patru peşti uriaşi, şi anume cel ce a fost pus să steie spre răsărit, se numeşte „Începător“, pentru că el începe toate celea ce au să le facă ceilalţi părtaşi ai săi. Al doilea, adică cel ce a fost pus să steie spre apus se numeşte „Ascultător“, pentru că el primeşte sfaturile „Începătorului“. Al treilea, adică cel ce a fost pus să steie spre amiază, se numeşte „Arătător“, pentru că el conduce soarele şi-i arată calea încotro are să meargă. Iar al patrulea, şi cel din urmă, se numeşte „Somnoros“, pentru că toată ziua doarme dus, iară noaptea, trezindu-se, conduce luna şi stelele.

Întâmplându-se însă ca „Somnorosul“ să se trezească ziua, atunci mână luna ca să bată soarele pentru că a întârziat, crezând în buimăceala lui că nu e ziuă, ci noapte, pentru că el rar când se trezeşte ziua, ci numai după ce înserează. Şi atunci se naşte întunericime de soare.

Trupul acestor peşti uriaşi e aşa de lung şi de gros, că, uitându-te la ei, de-abia le-ai zări spinarea, care e împănată cu ghimpi groşi şi

vârtoşi. Ochii lor lucesc ca lumina şi pătrund cu vederea tot pământul. Gura lor e aşa de mare, că ai putea băga milioane de oameni deodată într-însa şi tot nu s-ar putea umple. Aripile lor îs aşa de late, că ai putea să acoperi ţări întregi cu dânsele. Iar coada lor e aşa de lungă şi atât de puternică, că dacă te-ai afla în apropierea ei când o mişcă, pe loc te-ar şi face turtă, că nimic nu s-ar alege din tine.

„Arătătorul", pe lângă ghimpii de pe spinare, mai are unul pe cap, ca de vreo şase prăjini de lung, care-l poartă de la răsărit spre apus şi cu care arată soarelui calea încotro are să pornească şi să meargă.

Cu toate însă că peştii aceştia au un trup şi o gură aşa de mare, totuşi ei nu mănâncă şi nici nu beau mai nimică, ci trăiesc aşa, mai mult fără mâncare şi fără băutură, iar dacă din când în când flămânzesc sau însetează, atunci îşi potolesc foamea cu lut şi-şi astâmpără setea cu apă de ploaie, care se strecoară prin pământ.

Când îs din cale afară de flămânzi şi însetaţi, atunci se-ntorc cu boturile spre pământ şi nu numai că prind a roade într-însul, ci sug şi toată apa din el şi atunci e în anul acela mare secetă, iară în anul ce urmează, foamete.

Doi dintre aceşti peşti şi anume „Începătorul" şi „Somnorosul", suflă din câte-o nare numai pară şi foc, astfel că dacă ar îndrăzni cineva să se apropie în partea aceea în care suflă ei cu această nare, pe loc ar arde.

De aceea şi e în părţile acelea, în care suflă ei cu narea aceasta, o căldură nemaipomenit de mare şi nesuferită. Iară pe cealaltă nare suflă numai gheaţă. De-aceea toate celea ce se află în părţile acelea, în care suflă ei cu această nare, fie apă, fie ce va fi, pe loc se şi face sloi de gheaţă.

Însă, aceşti doi peşti nu rămân necontenit aşa cum au fost de la început, ci din an în an se schimbă la chip, căci narea pe care suflă ei foc se topeşte, iar cealaltă nare pe care suflă gheaţă se tot măreşte, fiindcă creşte sloi de gheaţă împrejurul ei.

Ţinând peştii aceştia pământul necontenit în spate, foarte lesne poate orişicine să priceapă şi să înţeleagă, că de la o vreme trebuie

să-i doară şi pe dânşii spatele, măcar că-s aşa de mari şi de puternici.

De aceea, când îi doare mai tare spatele, se mişcă şi ei puţin, anume ca să vie greutatea pământului de pe o parte pe cealaltă a spatelui. La mişcarea aceasta, însă, se naşte totdeauna cutremur de pământ. Şi cu cât mişcarea lor e mai mare, cu atâta şi cutremurul e mai simţitor.

Tot aşa se cutremură pământul şi atunci când unul sau altul din aceşti peşti mişcă vreun ghimpe, sau când se ating din nebăgare de seamă cu coada de vreunul din stâlpii pământului. Şi după cum se poartă peştele, adică după cât de tare se mişcă el sau se atinge de stâlpii pământului, aşa de tare se cutremură şi se clatină pământul.

Dar nu tot pământul se cutremură deodată, ci numai pe unele locuri, pe altele, însă, nu. Şi aceasta din cauză, că nicicând nu se mişcă toţi peştii deodată.

Dacă s-ar întâmpla să se mişte sau să se întoarcă tuspatru peştii deodată, atunci de bună seamă că şi pământul nu numai că s-ar cutremura, ci s-ar şi prăbuşi în apă şi toată lumea s-ar îneca şi s-ar nimici.

Aceasta, însă, nu se întâmplă nicicând.

Când se mişcă numai un peşte, atunci e altceva, atunci se face cutremur numai pe-o parte de pământ şi anume numai pe aceea unde se află el şi chiar şi atunci numai în acel loc în care i s-au mişcat ghimpii, aripile sau coada.

Dar nici lumea aceasta nu poate să aibă nicicând sfârşit, ci după cum fiecare vietate şi lucru are un sfârşit, aşa trebiue să aibă şi ea odată un capăt.

Iar capătul lumii va fi atuncea, când vor pieri toţi peştii care ţin pământul în spate.

Când va pieri al doilea peşte, atunci va fi un semn că sfârşitul lumii nu mai e departe, ci aproape.

Iar când vor pieri ceilalţi doi din urmă, atunci va pieri şi lumea, căci nemaiavând cine să ţie pământul în spate, şi-ncărcat fiind de păcatele oamenilor, va trebui numaidecât să se prăbuşească şi să se cufunde în apă.

Se zice că unul dintre aceşti patru peşti, chiar să şi fi pierit, şi anume

pe timpul potopului, fiind turtit de pământ, care era foarte apăsat de mulţimea apei ce plouase în decursul celor patruzeci de nopţi.

Alţii, însă, cred şi spun că unul dintre aceşti peşti să fi pierit, nu se ştie acuma când, din cauza că s-a mişcat prea tare şi Dumnezeu l-a pedepsit pentru aceasta cu moartea, fiindcă nu l-a ascultat să steie molcom, după cum i-a spus de la început.

Când şi-a dat peştele acesta sufletul, atunci s-a lăsat toată greutatea pământului pe spatele celorlalţi, care au mai rămas în viaţă şi atunci a fost un nemaispus de mare cutremur de pământ.

Şi fiindcă acuma greutatea pământului era prea mare pentru cei trei ce-au mai rămas în viaţă, de-aceea unuia dintre dânşii, şi anume celui de către apus, adică „Ascultătorului" i s-a rupt jumătate de trup şi sângele îi curgea atât de tare din rană, că şi acesta era cât pe ce să piară. Dumnezeu, însă, s-a îndurat de dânsul şi i-a vindecat rana, iară din sângele lui, care mai că era să înece lumea, a făcut o mare, pesemne, Marea Roşie. Iară din ghimpii şi din oasele ce i s-au frânt şi n-a apucat să le pună la loc, a făcut mai multe şiruri de munţi, împănaţi cu tot felul de stânci şi copaci.

Şi de atunci a rămas lumea aşa după cum o vedem noi în ziua de astăzi.

Se zice mai departe că fiecare dintre aceşti peşti înseamnă păcatele oamenilor în firea lor şi când va fi firea lor aşa de mare şi plină de păcate, că nu vor putea-o mai mult purta, ci le va plesni, atunci vor trebui şi ei să piară şi atunci va fi sfârşitul lumii. Căci atunci va fi un cutremur aşa de mare, cum n-a mai fost niciodată mai-nainte de aceasta, şi atunci pământul numaidecât are să se prăbuşească şi o să se cufunde în apă. Iar dacă se va prăbuşi pământul, atunci fireşte că şi lumea se va nimici.

LEGENDĂ

Dumnezeu a făcut pământul din început nu rotund ca un măr, cum spun învăţătorii, ci drept, întocmai ca un şes foarte întins, fără dealuri şi fără văi. Dedesubtul lui e numai apă şi el pluteşte pe apă ca o

scândură pe un lac, dar că el fiind mai greu ca apa, lesne s-ar cufunda, dacă n-ar sta pe doi peşti foarte mari care-l ţin veşnic în spinare. Munţii, dealurile şi văile s-au făcut în urmă şi iată cum: într-o vreme, peştii, care ţin pământul în spinare, înfuriindu-se, au început să se zvârcolească tare. Atunci pământul clătindu-se şi cutremurându-se cumplit, pe unele locuri a crăpat, formând văile, iar prin alte locuri valurile apelor l-a ridicat în sus, formându-se munţii şi dealurile. Tot atunci se spune că s-ar fi deschis în pământ şi izvoarele, care hrănesc cu apă râurile ce curg prin văi.

Dovada cea mai bună ce o are poporul că pământul stă pe apă, e că, cu cât se sapă mai jos în pământ, cu atâta se dă de mai multă apă.

Pricina cutremurului de pământ nu e alta decât mişcarea peştilor, ce ţin pământul în spinare.

Pământul are margini de jur împrejur, şi de la marginea lui încolo e numai apă. Tot pe apa de la marginea pământului stă bolta cerului.

LEGENDA PĂMÂNTULUI ŞI A MUNCII

Atotputernicul Dumnezeu, după ce a făcut cerul cel fără de capăt şi pământul cel înconjurat de ape şi toate câte sunt într-însele, a făcut în urmă pe om şi a hotărât ca el să fie stăpân peste toate făpturile şi vietăţile pământului, apelor şi văzduhului. De aceea a chemat Dumnezeu pe toate făpturile sale înaintea sa şi le-a spus tuturora ce îndatoriri le impune de împlinit.

Aşa a rânduit Dumnezeu ca cerul să fie pentru respirarea oamenilor şi a vietăţilor, şi loc de petrecere pentru zburătoare, şi ca plantele să tragă din el, prin frunze, hrană trebuincioasă.

Soarelui i-a dat Dumnezeu poruncă, prin razele sale de foc, să încălzească aerul, pământul şi apele şi să-şi reverse lumina sa asupra tuturor făpturilor dumnezeieşti, aflătoare sub bolta cerului.

Pe luna cea schimbătoare şi pe stelele cele fără de număr le-a însărcinat Dumnezeu ca ele să fie luminătoarele nopţilor, ca vietăţile

sălbatice şi fricoase, ieşind din ascunsele lor vizuini, să-şi poată afla hrana în vremea nopţilor.

Mărilor cele fără de fund şi lin stătătoare şi apelor celor curgătoare le-a zis Dumnezeu ca în ele să se adăpostească fel de fel de peşti şi vietăţi, ca ele să stingă setea oamenilor şi a vietăţilor şi, pe urmă, ca prisosul apelor lor să se ridice în formă de abur în aer şi apoi la vreme de trebuinţă să cadă pe pământ în formă de ploaie şi omăt.

În urmă veni şi pământul la rând, ca să ieie şi el spre ştiinţă îndătorirea lui şi Dumnezeu i-a zis:

— Tu, negrule pământ, să hrăneşti cu ierburile mirositoare şi cu pomii cei roditori ce vor răsări din tine şi se vor hrăni din glia ta, toate vietăţile, dobitoacele şi pe toţi oamenii lumii!

Auzind pământul această poruncă dumnezeiască, s-a cutremurat de frică, după care cutremur s-a schimbat neteda-i faţă în munţi şi văi şi a zis:

— Doamne, mă prind să hrănesc, să cresc şi să adăpostesc toate ierburile, pomii, vietăţile şi dobitoacele lumii, dar nu mă prind să hrănesc sumedenie de om ce va fi cu vremea pe pământ. Nu mă prind să hrănesc pe om, fiindcă el, rânduit de tine stăpân peste toate de pe pământ, nu va voi să mă lucreze şi să mă grijească şi aşa să-şi agonisească cele de trebuinţă gurii şi pântecelui, ci va aştepta ca toate să i le dau de-a gata, aşa cum s-ar zice, mură în gură. De aceea, atotputernice Doamne, nu mă prind să-l hrănesc pe om; fă bine şi îndătoreşte cu aceasta pe luminosul soare, pe blânda lună, pe strălucitoarele stele sau pe întinsele şi nemărginitele mări.

CURCUBEUL — BRÂUL ILENEI COSÂNZEANA

Se spune că era cândva o fată foarte frumoasă, Ileana Cosânzeana. Era fiică de împărat. Ea avea un brâu frumos de toate culorile, cu care se încingea toată vremea. Şi era foarte fudulă. Îi părea că dacă are brâul acela e cea mai aleasă de pe pământ şi deaceea nu voia să vorbească cu nimeni. Dar avea ea un drăguţ fecior de împărat. Şi odată

a plecat cu dânsul la pădure. Băiatul a pus mâna pe brâul fetei. Ea s-a supărat şi l-a lăsat pe iarbă. Soarele de sus a văzut aceasta şi s-a gândit: „Cât rău face brâul acesta!“Şi când fata a adormit pe iarbă cu băiatul, soarele i-a ridicat brâul. S-a trezit fata şi a văzut, că nu i-i brâul şi a început să plângă tare-tare, parcă ploua din ochii ei frumoşi. A început să plouă şi din cer. Iar după ploaie, când a încetat să plângă fata, soarele i-a arătat brâul şi i-a spus: „Iată brâul! Nu-l mai poţi purta, de când a pus pe el mâna feciorul de împărat“.

Şi acum în popor se spune şi curcubeu, şi brâul Ilenei Cosânzeana.

PEŞTII CARE SUSŢIN PĂMÂNTUL

Pământul îl ţin în spate patru peşti uriaşi, care sunt pe fundul mării.Când li-e greu pământul, atunci schimbă pe cealaltă parte şi bat din coadă. Apa, lovită de coada peştilor, împroaşcă în toate părţile şi pică la noi ca rouă.

LEGENDA VÂNTULUI

După ce Dumnezeu făcu pământul şi-l împodobi cu ape, munţi, păduri şi şesuri, făcu animalele, apoi creă pe om şi se gândea ce mai are de făcut, ca opera lui să fie desăvârşită.

Se coborî într-o zi pe pământ, cu nelipsitul Sfântul Petru, şi începu să cutreiere pământul în lung şi-n lat.

Toate erau frumoase, toate erau măreţe, dat atât Dumnezeu, cât şi Sfântul Petru băgară de seamă că le lipseşte ceva.

Apele şedeau încremenite, suprafaţa lor era netedă, parcă era de marmoră; copacii din pădurile cele neumblate şedeau cu frunzele împietrite ca cioplite din piatră; florile cele minunate erau nemişcate, cu tulpinile drepte, privind parcă spre cer. Şi în toată natura era ceva mort, care puse pe Sfinţi pe gânduri.

Atunci Dumnezeu creă vântul!

Şi cum era primăvară, ceva lin şi mângâios se porni, mişcând florile

în stânga şi în dreapta, care vrăjite se plecau gingaşe unele spre altele; suprafaţa apelor se încreţi uşor în mii de valuri mititele, care lovindu-se de mal scoteau acel murmur, acel plescăit uşor şi plăcut; tot vântul, strecurându-se printre frunzele nemişcate ale copacilor măreţi, produse acel freamăt, acel susur tainic, care-ţi face impresia că doineşte; aduse de departe, pe aripile lui, ecoul cântecelor de păsărele minunate, frânturi de cântece vesele sau de dor.

Şi aşa trecu primăvara şi vântul fu un copilaş cuminte şi duios, care adia uşor.

Şi veni vara. Vântul mai crescu. Acum îi plăcea să se ia la întrecere cu razele fierbinţi de soare. Când soarele dogorea pe pământ, vântul pornea răcoros şi, la adierea lui, totul parcă prindea puţină viaţă!

Dar şi vara trecu. Şi o dată cu vara, trecură şi anii copilăriei vântului. Acum simţea mai mult.

Şi când văzu toamna cu mâna-i nimicitoare, care unde se întindea, usca şi scutura, vântul se mânie tare şi începu să sufle mai cu putere.

Nu putea suferi, privind frunzele galbene, florile ofilite, lacurile, care din cauza lipsei de soare nu mai aveau acea lucire argintie, ci erau cenuşii, verzui; când văzu ploile căzând necurmat, nimicind ultimele podoabe ale verii, vântul începu a şuiera tainic.

Se strecura trist printre copacii desfrunziţi, pe suprafaţa apelor, în valuri mari şi repezi, împrăştia pretutindeni frunzele şi florile veştejite, se purta ca un copil, pe care prima durere îl doboară.

Dar şi toamna trecu şi după toamnă veni iarna. O! Iarna-l îngrozi pe vânt!

Vântul, care în copilărie fusese un copil atât de blând, acum, în a patra epocă a anului, deveni de nerecunoscut.

Într-o dimineaţă, sculându-se, văzu totul acoperit de neaua albă şi rece.

Se uită în dreapta, se uită în stânga, dar nu recunoscu nimic, din ce până mai ieri fusese primăvară, vară şi toamnă. Aşa că vântul se crezu că este într-un loc străin şi începu să se vaiete, să geamă, să alerge nebun prin păduri, câmpii,oraşe, îndoind totul în cale, spul-

berând zăpada, şuierând printre hornuri, zgâlţâind uşile şi ferestrele, strigând cu glas tânguitor florile frumoase, frunzele verzi, păsărelele voioase, apele argintii, seninul cerului albastru, razele calde de soare, şi toate celelalte podoabe ale timpului frumos.

Şi umbla vântul aşa, până ce într-o zi dete de o fată minunată, cu rochia de ghiocei, cu părul din raze de soare, cu ochi albaştri ca cerul de mai.

Vântul o cunoscu că este primăvara. Şi luând-o cu el, se întoarseră-mpreună în locurile părăsite. Şi de bucurie, vântul deveni iar blând, mângâietor.

LEGENDA CRIVĂŢULUI

Crivăţul ieşi odată la plimbare; dar era nebunatec, Doamne fereşte! Pe unde trecea, făcea o mulţime de neorânduieli.

Întâi intră într-o grădiniţă şi cum intră, se apucă să scuture trandafirii cei frumoşi, să ofilească florile, să frângă crinii cu dulce miros. Rostogoli pe jos merele, prunele şi rupse în dreapta şi în stânga crengile pomilor încărcaţi cu frunze şi cu fructe.

La câmp făcu şi mai multe rele. Ici culcă la pământ grâul şi-i zdrobi spicele, de-şi risipi toate boabele, colo doborî clăile de fân şi le luă vârtej pe sus. Dar ce e şi mai groaznic, dezrădăcină în pădure câţiva copaci bătrâni şi-i răsturnă cu rădăcinile în sus. Apoi, dând peste o turmă de oi ce păştea în tihnă, le împrăştie în toate părţile şi le ameţi, învârtindu-le. În câteva ceasuri stricase totul pe unde trecuse. Oamenii se jeluiră de toate relele ce le-a făcut Crivăţul pe pământ, numai într-o zi.

— E un vânt pustiitor, strigară unii.

— Dacă va sufla mereu, are să ne lase săraci şi flămânzi! Ne-a stricat tot!

Îndată împăratul vânturilor chemă Crivăţul de faţă şi-l întrebă să răspundă, dacă e adevărat zvonul ce se aude în lume despre năzdrăvăniile lui.

Crivăţul nu putu să zică ba, căci firea toată îl da de gol. Dar el se apără zicând numai:

— Eu, vai de mine, n-am avut de gând să fac rău nimănui; am vrut numai să mă joc cu florile, holdele şi cu oile. Vina e a lor că nu ştiu de glumă!

— Aşa glumă trece măsura, fătul meu! îi răspunse împăratul vânturilor. Să faci rău altuia, nici în glumă nu este iertat, căci, deşi e glumă, nu e bună! Ca să te înveţi minte, eu nu ţi-oi mai da drumul vara. Numai iarna vei ieşi de la închisoare. Atunci ai să te poţi juca cu gheaţa şi cu zăpada, căci lor n-ai ce stricăciuni să le faci.

De atunci, Crivăţul nu mai suflă decât iarna, pe pământul înţepenit de ger, bătut de viscol şi înăbuşit sub troiene de zăpadă. După dânsul aleargă lupii urlând şi zboară corbii flămânzi.

El vine la noi dinspre miazănoapte şi răsărit, trecând peste câmpuri pustii şi peste mări furtunoase.

OMĂTUL ŞI NOURII CU FULGERELE

A fost o femeie şi avea două fete. Într-o zi s-au aşternut fetele pe fântână şi s-au pus la tors; da fata cea mai mare a scăpat, nu ştiu cum, ghemul în fântână. Când a venit acasă, mă-sa a început a o ocărî, ca să meargă numaidecât să caute ghemul, că de nu, o bate; ea a luat şi s-a dus. A intrat în fântână, acolo a dat de un câmp cu flori. Florile acelea au vorbit la dânsa:

— Ia şi tu, fată, câteva flori, că suntem frumoase.

Ea a luat.

S-a mai dus şi a ajuns la un cuptor cu pâine. Pitarul i-a zis:

— Ia o pâine şi jumătate, să ai pe drum!

A ajuns la baba Dochia:

— Ce-ai venit, fată?

— Am venit să-mi caut ghemul!

— Ghemul este la mine, eu ţi-l voi da, dar şi tu să-mi faci o treabă; na-ţi pernele acestea să mi le scuturi.

Şi i-a dat douăsprezece perne. Ea a scuturat pernele, da acelea erau cele douăsprezece cojoace ale ei. Când le-a scuturat, s-a făcut un omăt şi a venit un vânt mare, a luat omătul şi l-a dus prin lume.

Dochia i-a dat ghemul şi când a ieşit ea de-acolo, la poartă a venit iar vântul şi a suflat-o toată cu straie de aur; una peste alta şedeau pe dânsa.

Ea a mers acasă, şi mă-sa când a început a o dezbrăca, era numai salbe de aur.

A luat şi s-a dus şi cea mai mică la fântână şi a scăpat şi ea ghemul şi s-a dus să-l caute. A găsit şi ea câmpul şi a rupt singură flori. Pe urmă a ajuns la cuptor, dar acolo erau numai pietre.

— Ia o piatră şi jumătate, i-a zis pietrarul.

A ajuns la Dochia şi ea i-a zis:

— Eu ţi-oi da ghemul, dar ia şi-mi scutură ţolurile acestea.

Şi i-a dat nişte lăicere.

Cum le scutura, ieşea aţa şi a venit un vânt şi a dus-o. Ţolurile acele erau nourii, da din aţa ceea se făceau fulgerele.

Pe urmă ea s-a dus acasă şi când a ieşit în poartă, vântul a suflat-o şi a îmbrăcat-o toată în fier şi smoală.

— Vezi că tu nu eşti cu noroc ca astalaltă, i-a zis mă-sa.

Şi a doua zi a murit.

FEBRUARIE ARE DOUĂZECI ŞI NOUĂ DE ZILE

Odată Sfântul Casian, cel ce-şi are hramul la douăzeci şi nouă februarie în anii bisecţi, s-a dus la Dumnezeu şi a început să se plângă ziditorului, că oamenii nu-l cinstesc şi pe dânsul, cum cinstesc pe ceilalţi sfinţi.

Dumnezeu îl întrebă însă:

— Ai făcut vreo faptă bună în lumea aceasta? Ceilalţi sfinţi au făcut multe fapte bune şi de aceea au câte o zi de ţinere.

Nesfârşindi-şi încă vorba, iată că vine acolo Sfântul Nicolai, ud leoarcă.

— Sfinte Nicolai, îl întreabă Dumnezeu, ce eşti ud?

— Uite de ce, răspunse sfântul, din pricina vântului mare, era gata-gata să se înece o corabie; cum am văzut-o, m-am aruncat în apă şi am scăpat-o de primejdie, iar pe oamenii ei, de la moarte.

Atunci Dumnezeu se întoarse către Sfântu Casian şi îi zise:

— Auzi cum fac fapte bune cei ce au ţinere? Fugi de-aici şi la fiecare patru ani să vii şi tu o dată.

Şi de-atunci luna februarie are câte douăzeci şi nouă de zile la fiecare patru ani o dată.

MĂRŢIŞORUL

Demult, prea demult, când soarele cu mândru chip de tânăr cobora la horă-n sat, la vreo sărbătoare mare printre fete şi flăcăi, l-a pândit un zmeu prădalnic şi, răpindu-l dintre oameni, l-a închis în grea temniţă, zăbrelită, ferecată. Lumea toată se-ntristase; păsări în pădurea mută îşi uitaseră ciripitul; murmurul izvoarelor, cântecul fecioarelor, râsetul copiilor se topiră-n jale mare. Nimeni nu-ndrăznea să-nfrunte zmeul groaznic şi-nrăit.

Ci răbdarea margini are. S-a aflat printre tineri un voinic şi a pornit să salveze soarele pentru lume şi pământ din temniţa zmeului, răului, hainului. Şi l-au petrecut săracii pământenii-ndureraţii: taţii, mamele, surorile, prietenii şi fraţii şi i-au dat puterea lor, să-l ajute-n drumul greu. A mers vara, toamna-ntreagă, iarna aspră a tot mers, până ce găsi castelul groaznicului zmeu.

Porniră luptă crâncenă pe viaţă şi pe moarte între ei. Se izbeau cu necruţare, împrăştiind sudori şi sânge prin zăpada cristalină. Tare era zmeul, tare se ţinea şi voinicul. Plini de răni le erau piepturile, braţele şi umerii. Până-la urmă tot voinicul mai voinic se dovedi, şi hainul zmeu în moarte se topi, se prăbuşi. Sfărâmând pereţii negri ai temniţei ferecate, îl eliberă pe mândrul soare şi-l săltă pe cer curat. A reînviat natura, oamenii s-au bucurat, dar el n-a ajuns să vadă primăvara. Sângele din răni în picuri i s-a scurs cald în zăpadă. Şi, topindu-se

zăpada, albe flori în loc răsăreau, se trezeau din amorţire. Gingăşia-şi clătinară în petale ghioceii, vestitorii primăverii. Cel mai de pe urmă picur de putere şi de sânge din al tânărului braţ s-a prelins în luna martie-n cea dintâi zi.

Şi-a închis ochii tânărul. Dar de atunci fetele, în amintirea faptei lui de voinicie, împletesc doi ciucuraşi: unul alb şi altul roşu — mărţişori de primăvară — şi îi dăruiesc flăcăilor pe care-i îndrăgesc. Acel roşu înseamnă dragoste pentru tot ce e frumos, e culoarea sângelui voinicului neînfricat, care s-a luptat cu zmeul, soarele ni l-a salvat. Acel alb simbolizează fericirea, sănătatea, curăţenia de ghiocel gingaş şi fraged — prima floare-n primăvară..

LUNA LUI MARTIE

Era pe timpuri un om sărac, lipit pământului. Dar era pe când oamenii nici nu auziseră de chibrituri şi păstrau jăratic în cenuşă. Nu ştiu cum se făcuse, că i se stinse omului nostru jăraticul şi intră în nevoie. Ce să facă el? S-a pornit la frate-său, care era mai bogat. S-a dus să-i ceară câţiva tăciuni. Acela, însă, l-a alungat. Săracul trăia la marginea unei păduri. Şi iată că zăreşte deodată un focuşor printre copaci. Zice: „Ia să mă duc într-acolo“. Vine. Şi ce vede? În jurul focului aceluia şedeau doisprezece inşi zdraveni şi frumoşi, unii mai tineri, alţii mai ninşi la plete. Acelea erau lunile anului toate. Se uitară toţi la omul sărman, până ce unul zise:

— Cine eşti, omule, şi ce vânt te-a adus pe aici?

— Iaca veneam din sat, de la frate-meu, c-am fost la el după foc. Mi s-a stins jarul în sobă şi-mi îngheaţă copilaşii de frig... Nu mi-ţi face un bine să...

— Ţi-om face, da ia să ne spui tu, care lună e mai bună?

— Păi... Martie-i mai bună, să nu vă fie cu supărare, că vine primăvara, dau în muguri copacii, totul învie, iese lumea la arat. Şi dacă semeni la vreme, ai şi pâinică, ai şi tot.

— Scoală, Martie, şi dă-i omului nişte jăratic.

Se scoală un tânăr înalt şi frumos şi-i toarnă un pumn de jăratic în poala sumanului şi-i zice:

— Cu unul să aprinzi focul în sobă, dar ceilalţi să-i împrăştii prin podul casei, prin ogradă, prin casă, prin grajd.

A mulţumit omul şi s-a dus. Ajuns acasă, face întocmai cum i-a spus Martie şi ce să vezi? Minune nu altceva! A aruncat un tăciune în pod — s-a umplut podul cu grâu. A aruncat unul în grajd — s-a umplut grajdul cu vite. A aruncat unul pe masă — s-a făcut o grămadă de galbeni...

E-e-e-ei! Când a văzut fratele cel bogat aşa minune, face:

— De unde, măi! De unde ai căpătat atâta bogăţie?!

Omul ia şi-i povesteşte de-amănuntul toată tărăşenia. Atâta i-a trebuit bogatului şi — tiva la pădure! Vede focul, vede cei doisprezece inşi. Se apropie.

— Bună sara!

— Bună sara! Da ce nevoie te-a scos din casă pe o vreme ca asta?

— Da iaca... Am nevoie de nişte cărbunaşi, că mi s-a stins focul în vatră...

— Hai ţine poala, să-ţi dăm tăciuni. Să-i împtăştii prin toate coţurile ogrăzii, prin casă, prin pod, prin livadă..

I-a dat Martie jăratic şi pleacă bogatul bucuros acasă, împrăştie tăciunii peste tot şi, când s-a aprins toată casa, grajdurile, copacii, n-a putut scoate nimic din gura focului..

De atunci se zice, că luna lui Martie îi luna celor iubitori de muncă, cinstiţi şi harnici...

ZILELE DOCHIEI

Cică traia odată o babă, care avea oi şi capre multe. Cu ele se mângâia, cu ele se hrănea. Dar rea şi hapsână ca dânsa nu mai văzu pământul de când îi el. Iată că trecu luna lui Faur şi veni Mărţişor. Dochia nu-şi afla loc, îi ardeau călcâiele de dorinţă să plece cu oile la munte. A luat şi s-a pornit: „Bâr, oiţă, ţa, căpriţă!“ La o poală de munte îi ieşi în cale Vântul de primăvară şi-i spuse:

— Devreme, Dochio, devreme! Are să te îngheţe Mărţişor!

— Să-ţi tacă gura! Nu mă tem de Mărţişor, că-l fac un ghemuşor.

Bine. Merge baba cu turma. Ajunge-n inima munţilor. Da Mărţişor din urmă. Şi când dă o ploiţă bunicică, i se îngrelează cojocul deasupra şi Dochia ce să facă? Hai să-l arunce, că mai avea vreo unsprezece. Şi ploicica cea călduţă ţinu mult. Baba a aruncat toate cojoacele. Acum Mărţişor slobozi un îngheţ, de a înţepenit apa în iazuri şi mustul în copaci. Baba, udă până la piele, a îngheţat cu turmă cu tot. Şi de atunci primele douăsprezece zile ale lui martie se numesc în popor „zilele Dochiei“.

STELE LOGOSTELE

Departe, la răsăritul soarelui, au locaşul Sfânta Luni şi Sfânta Vineri, la asfinţitul soarelui, Sfânta Marţi şi Sfânta Miercuri, iar la miazăzi, Sfânta Joi şi Sfânta Duminică. Iar la miazănoapte, locuieşte singură, fără soaţă, Sâmbăta şi ea nu-i sfântă, ca tovarăşele ei şi e străină între ele, căci toate celelalte sunt surori.

Şi e greu să găseşti locaşurile sfintelor babe; şi rar s-a întâmplat s-ajungă pe la ele vreun Făt-Frumos cu stea în frunte.

Dar cică toate şase, afară de Sâmbătă, au câte o stea în cer şi steaua fiecăreia stă tocmai deasupra locaşului. Dar cine să ştie care li-e steaua! Că dacă le-ai şti-o, te-ai duce tot cu ochii la ea şi ai nimeri la locaşul sfintei.

Din vreme în vreme, când vrea Dumnezeu să mai pedepsească lumea, atunci arată ori o stea ori alta, dintre cele şase stele ale sfintelor babe, că vezi, babele ştiu gândul lui Dumnezeu şi cam au suflet bun, dau de ştire creştinilor.

Şi nu s-arată oricare din ele, ci numai una.

Când e să fie cutremur de lume, ruptură de pământ şi scufundare de munţi, s-arată stea galbenă şi asta e a Sfintei Luni; la holeră şi boale s-arată steaua Sfintei Marţi; la vărsare de sânge şi la cumplire

de războaie s-arată steaua Sfintei Miercuri. Steaua Sfintei Joi s-arată când e să fie potop şi ploaie cu trăznete; a Sfintei Vineri, când o să fie înmulţire de fiare sălbatice, cât să intre prin sate, iar a Sfintei Duminici s-arată la foamete.

Şi cică mai e şi a şaptea stea, care ar fi fost să fie a Sâmbetei, dar a rămas să fie a Maicii Domnului. Şi când se va arăta steaua asta, va fi sfârşitul lumii. Şi aceste şapte stele poartă crugul cerului şi se numesc stele logostele.

STÂLPII PĂMÂNTULUI

Dintru început, pământul nu era împănat cu tot felul de dealuri şi munţi ca-n ziua de astăzi, nici nu avea atâtea văi şi văgăune, câte are acuma; ci el era neted ca faţa mesei, adică numai un şes, încotro te înturnai şi te uitai cu ochii. Şi acest şes foarte întins plutea pe deasupra apei, care se află dedesuptul pământului, întocmai după cum pluteşte o scândură pe un lac. Iar apa plutea, după cum pluteşte ea şi acuma în văzduh şi văzduhul, la rândul lui, sta în puterea lui Dumnezeu, cum stă şi-n timpul de faţă.

Văzând însă Dumnezeu de la un timp că pământul e cu mult mai greu decât apa pe care pluteşte şi că într-o bună dimineaţă foarte lesne ar putea să se prăbuşească şi să se cufunde în adâncurile acesteia, a făcut patru stâlpi sau furci de foc şi cu stâlpii sau furcile acestea l-a sprijinit apoi pe dedesupt, ca să nu se prăbuşească.

Necuratul însă, care a voit să-l încerce şi să-l piardă pre Dumnezeu, când a făcut acesta pământul, şi care, neputându-l atunci îneca, căuta necontenit cum s-ar putea în alt chip oarecare mântui de dânsul, văzându-l că a sprijinit pământul, s-a făcut foc şi pară de mânie şi pe loc s-a şi apucat să roadă stâlpii sau furcile pământului, anume ca acesta să nu poată pluti mai mult, ci să se prăbuşească şi să se cufunde în apă şi, dimpreună cu dânsul, să se prăbuşească nu numai lumea, ci şi Dumnezeu care a făcut-o.

Dar degeaba i-a fost toată munca, căci pe când isprăvea un stâlp

sau o furcă de ros, da fuga la alta şi până s-o roadă pe aceea, cea roasă creştea iarăşi la loc. Şi aşa roade el necontenit şi astăzi, de colo până colo, fară de nici un folos.

La Paşti însă, când vede ouă roşii la creştini, se prosteşte şi mai tare. Atunci îşi pierde tot cumpătul.

Iar când isprăveşte câte-o furcă de-a pământului de ros, atunci tot pământul se cutremură.

Dar aceea ce n-a putut face Necuratul, duce-s-ar pe pustii, au făcut peştii pământului. Adică aceştia au ros unul dintre cei patru stâlpi. De aceea zic o seamă de oameni că pământul nu stă pe patru, ci numai pe trei stâlpi.

Când a picat stâlpul acela, atunci s-a prăbuşit şi s-a cufundat o bucată de pământ în apă şi de atunci s-a făcut în partea aceea o mare foarte mare, care stă şi astăzi.

Fiind însă pământul foarte greu, capetele de deasupra ale stâlpilor, care au rămas neroşi, au intrat în pământ şi au împins coaja acestuia în sus, şi aşa s-au făcut apoi dealurile şi munţii.

Când mănâncă oamenii de frupt în zile de post, atunci peştii pământului se supără pe dânşii şi de aceea se apucă ei şi-n timpul de faţă de ros stâlpii pământului, care înseamnă cele patru posturi de peste an, dându-le prin aceasta de cunoscut, că posturile sunt rânduite de Dumnezeu, ca ei să le postească, nu însă să se-nfrupte sau chiar să mănânce de frupt în decursul lor. Iar când prind peştii a roade la stâlpii pământului, atunci pământul se cutremură şi se mişcă. Însă el nu se mişcă, nici nu se zdruncină pretutindeni, ci numai în acea parte unde stă pe stâlpi, adică la munţi.

O seamă de oameni însă cred şi spun că fiind lumea de un timp încoace foarte stricată şi păcătoasă, mâncând de frupt nu numai miercurea şi vinerea de peste an, ci mai peste tot anul, de aceea şi peştii pământului au mai ros încă doi stâlpi, şi acuma stă pământul numai pe un singur stâlp, pentru că cei mai mulţi oameni postesc numai postul cel mare. Iar când nu vor posti nici acest post, atunci are să se piardă lumea.

SFÂRŞITUL PĂMÂNTULUI

Soarele e pus de Dumnezeu să lumineze pământul, dar el, îngrozit de răutăţile câte le vede pe pământ şi sătul de acelaşi drum veşnic, vrea să fugă şi să scape de vederea pământului. Aşa, cum umblă el de-a curmezişul peste pământ, de la răsărit spre asfinţit, îşi tot schimbă drumul şi fuge cu răsărirea când spre miazăzi, când spre miazănoapte, cu gând că va putea ajunge odată să facă sfârşit pământului şi el să stea să se odihnească pe cer şi să nu mai aibă de înconjurat pământul. Iar sfârşitul pământului va fi atunci când soarele va ajunge să răsară de la asfinţit şi să asfinţească la răsărit, adică tocmai invers de cum e astăzi.

Dar Dumnezeu nu voieşte lucrul acesta, şi de aceea a pus străjer la miazănoapte pe Sân-Nicoară, şi la miazăzi pe Sân-Toader ca să ţie calea soarelui şi să-l abată din cale.

Şi cică primăvara ajunge soarele în fuga lui pe la Sân-Toader, şi atunci ia cu el nouă babe rele şi aduce ploi şi ninsori şi prăpădenie de vreme rea, că doară-doară va scăpa nevăzut de Sân-Toader pe o vreme ca aceea. Şi mai-mai să-l scape Sân-Toader, căci soarele apucă să fugă înainte; dar atunci Sân-Toader, cu nouă cai ai săi, se ia după soare şi-l fugăreşte şi aleargă să-l prindă. Şi fuge după soare treisprezece săptămâni şi abia îl ajunge acolo departe-departe spre miazăzi. Şi cum îl ajunge, îl şi întoarce de la miazăzi la răsărit.

Şi se întoarce soarele şi merge-merge spre răsărit, dar când ajunge la locul lui cel orânduit de Dumnezeu, nu se astâmpără, ci fuge înainte spre miazănoapte, că doară va putea fugi de pe cealaltă parte. Şi atunci îi iese în cale Sân-Nicoară şi-l prinde şi-l trimite îndărăt. Şi soarele iarăşi face ce a făcut, şi tot aşa o păţeşte întruna cu Sân-Toader şi cu Sân-Nicoară.

Dar odată şi odată tot o să scape el de păzitorii lui; dacă nu de Sân-Toader, dar de Sân-Nicoară tot o să scape, că Sân-Toader e tânăr şi are cai; dar Sân-Nicoară n-are cai şi e bătrân.

SFÂRŞITUL LUMII ŞI ANII DIAVOLULUI

Când a făcut lumea, Dumnezeu a spus diavolului ca să facă el pământul şi casa, căci Dumnezeu va face pe om, şi pentru lucrul lui, îl va pune în scaun. Dar cum nu s-a putut să fie decât un tată la copii, tot astfel nu s-a putut să fie decât un Dumnezeu pe lume.

Diavolul, de ciudă că nu l-a pus împărat, a făcut o fântână ca să-l închidă pe Domnul Cristos, când va veni; căci el vroia să fie singur pe lume stăpânitor, nu-i era destul că lua şi pe vinovaţi şi pe cei nevinovaţi şi-i muncea în iad, că amu nu mai încăpeau. Când s-a coborât Domnul Cristos în iad, el i-a zis să intre în fântână. Dumnezeu a suflat şi l-a închis. Diavolul a început a răcni:

— Tu m-ai închis aicea, eu n-am parte la jumătate de împărăţie pe lume ca şi tine?

— Vei avea, zice Dumnezeu, dară tocmai la sfârşitul lumii; atunci treizeci de ani întregi ai să fii numai tu stăpân.

Ş-a deschis Dumnezeu iadul şi au ieşit la suflete şapte zile şi şapte nopţi necontenit, până s-a deşertat. Şi amu-i iadul gol. El s-a mâniat ş-a început a striga:

— Cum, cei buni ţi i-ai luat toţi ţie şi mie ai să-mi laşi numai calicii?

— N-ai grijă, a zis Dumnezeu, că toţi cei mari, toţi vornicii şi bogătaşii au să fie ai tăi şi cei săraci ai mei! (că vornicii înşală şi bogaţii sunt fudui şi nemilostivi.)

PÂNĂ CÂND VA TRĂI LUMEA

Necuratul, care şi în ziua de azi e învrăjbit cu Dumnezeu, făcătorul cerului şi al pământului, vrând să prăpădească pământul, adică pe oamenii creştini, s-a rezemat odată pe coasta pământului şi a vrut să-l răstoarne în mare. Îngerii Domnului, băgând de seamă ce gânduri are, au proptit pământul cu aripile lor puternice, aşa încât, orişicât s-a necăjit Necuratul cu slugile lui nemernice, nici un rău nu a putut face, decât că l-a scuturat de vreo câteva ori. Oamenii, văzându-se în primejdie de moarte, au rugat pe Dumnezeu ca să-i scape de mânia

Necuratului. Dumnezeu, căruia i-a fost milă de oameni, le-a făgăduit că le va sta în ajutor, dacă vor posti trei posturi. Oamenii s-au învoit. Le-a mai spus Dumnezeu, că cu cât oamenii vor ţine mai puţine posturi, cu atât şi spijinul va fi mai slab.

Făcându-se legătură între Dumnezeu şi creştini şi anume ca Dumnezeu să le pună patru străji la patru cornuri ale pământului, iar creştinii să ţină în schimb patru posturi, în care să nu mănânce decât mâncăruri de post, Dumnezeu se ţinu de făgăduială şi a pus patru serafimi cu săbii de foc, înarmaţi cu arme puternice şi îmbrăcaţi cu haine, pe care focul nu le arde şi glonţul nu le cuprinde.

Necuratul, văzând legătura făcută între Dumnezeu şi oameni, s-a mâniat aşa de rău, de numai foc şi pucioasă a scuipat şi aşa într-o mânie s-a aruncat asupra străjilor pământului, cu gând ca să-i omoare şi pământul să-l cufunde în fundul mării. Aruncându-se asupra străjilor, acestea, cu ajutorul armelor şi al lui Dumnezeu, au învins pe Necuratul şi, prinzându-l de brâu, l-au trântit aşa de tare, de a intrat până în fundul pământului, unde e şi azi.

De atunci, de câte ori îşi aduce Necuratul aminte de oamenii de pe pământ, încearcă să iasă deasupra, dar neputând de armele străjilor, se zvârcoleşte de se scutură tot pământul, iar de mânie scuipă numai foc, care de multe ori ajunge până la faţa pământului.

Creştinii însă, de când au cele patru straji, trăiesc odihniţi, nefiindu-le teamă că se va prăpădi pământul. Aceasta aşa va fi mereu, cât timp oamenii vor ţine posturile; când însă oamenii îşi vor uita făgăduiala făcută lui Dumnezeu şi îşi vor lăsa legea, nici pământul nu va mai fi păzit, ci va fi lăsat în voia Necuratului, care apoi de bună seamă va prăpădi lumea, răsturnând-o în marea cea fără fund şi fără margini.

ANTICRIST

Într-un ostrov de mare, ştie Dumnezeu în care parte a lumii va fi şi acela, trăieşte o fată de jidov care e împovărată şi în toate zilele aşteaptă să nască, dar nu poate. De când petrece ea acolo nu se ştie,

şi cauza pentru ce nu poate naşte este că e legată peste poale cu cercuri de fier şi numai atunci va putea naşte, când va fi aproape pieirea lumii, iar atunci va naşte pe Anticrist.

Anticrist va creşte ca din poveste, într-o zi ca în două şi în două ca în nouă, şi când va fi june, va face minuni. Dumnezeu va astupa atunci toate izvoarele, râurile vor seca, aşa cât nu vor avea oamenii apă să beie. Anticrist va da cu toiagul în piatră şi va curge apă, şi va striga pe oameni să beie; câţi vor alerga la el şi vor bea, toţi vor fi ai lui, deoarece acea apă nu va fi naturală, ci venin.

Atunci se va arăta şi Sfântul Ilie, care va striga către oameni:

— Răbdaţi până la sfârşit, că vă veţi mântui!

Apoi va veni în ceată cu Anticrist, de către care va fi învins şi omorât şi din sângele lui se va aprinde pământul şi va arde de nouă coţi în afunzime.

După toate acestea, se va arăta şi dreptul judecător, toţi oamenii vor învia şi vor merge la judecată, acolo vor fi despărţiţi în două părţi, de o parte vor sta drepţii, de alta păcătoşii.

În urmă va veni satana cu slugile lui, şi vor lua pe cei păcătoşi, bătându-i cu biciurile lor, şi-i va duce până la un munte în care va fi o peştere, şi îi va băga acolo, apoi va trimite Dumnezeu un vânt care va sufla toată cenuşa de pe pământ şi o va duce în uşa acelei peştere şi o va astupa. Acolo va fi iadul, iar pământul va rămâne, având culoarea aramei roşii.

Drepţii vor fi aduşi de către îngeri iar pe pământ, unde apoi vor trăi în vecii vecilor; raiul va fi pe pământ.

SFÂRŞITUL PĂMÂNTULUI

Când va fi sfârşitul pământului, va veni Anticrist cu un butoi cu vin şi cu un car cu pâine, iar pe urma lui, un înger cu un pahar de vin şi o prescură. Sfârşitul pământului va fi anunţat de Dumnezeu prin secete mari, şi foamea va cuprinde toată lumea. Şi bogat, şi sărac vor suferi de foame. Când o să vadă lumea pe Anticrist cu atâta vin şi

pâine, fiind aşa de secetoasă, toată o să se îngrămădească la el. Cine se duce la Anticrist, rămâne însemnat la mâna stângă. Care se duce la înger, bea paharul jumătate şi mănâncă prescura jumătate, se satură şi stă mereu sătul. Şi strigă mereu îngerul la oameni:

„Nu vă duceţi la acela care are butoiul şi carul cu pâine, ci veniţi la mine, că pe toţi vă voi sătura. Pe atât să-l cunoaşteţi că nu-i mântuitorul vostru, că are ghearele ca cârligele de la cântar şi părul în capul lui ca de arici, cu nasul ca ardeiul, iar pe faţă are păr şi iscălit numele de Anticrist. Cine a mâncat de la el, ai lui sunt. Anticrist stăpâneşte trei ani de zile; trei ani trec ca trei luni, trei luni ca trei săptămâni, trei săptămâni ca trei zile, trei zile ca trei ore şi trei ore ca trei minute, după care vor bate patru vânturi din patru părţi şi se vor alege oamenii buni de cei răi, cei buni la dreapta, cei răi la stânga. Cum se alege grâul de neghină, aşa o să se aleagă oamenii buni de cei răi. Care a făcut bine şi e bun înaintea lui Dumnezeu, va veni un corb şi-l va lua, cu trup, în cer. Se va face cerul ca arama iar pământul ca cărămida şi va arde până la nouă stânjeni în jos. După asta va da o ploaie mare cu vânt şi va spăla faţa pământului şi se va ridica cenuşa şi se vor revărsa dealurile şi va veni altă lume la loc“.

LEGENDELE FAUNEI

DUMNEZEU ŞI DOBITOACELE

La început, toate dobitoacele erau blânde şi ascultătoare.

Omul le ocrotea cu mila şi paza lui. Le punea la jug, la car, la plug.

În tot locul şi întotdeauna era stăpânul lor ocrotitor, dar şi neîndurător.

De multe ori le necăjea şi le trudea, încât multă vreme nu mai erau bune de nimic.

De aceea dobitoacele s-au dus cu jalbă la Dumnezeu şi l-au rugat să le scape de răutatea şi nedreptatea omului.

Dumnezeu le-a ascultat plângerea şi a făcut pace între ele. Pace dreaptă.

Înainte de toate le-a întrebat, dacă toate voiesc să iasă de sub stăpânirea omului. Unele răspunseră da, altele, ba. Atunci cheamă Dumnezeu înaintea sa pe acelea care voiau să rămână şi mai departe în slujba omului. Pe acestea le puse de-a dreapta lui, iar pe acelea, care nu mai voiau să fie supuse îngrijirii şi poruncii omului, le trecu de-a stânga.

Dumnezeu sfântul, pe acelea care nu mai voiră să rămână sub stăpânirea omului, le mustră şi le împrăştie prin păduri ca să se hrănească singure cu ceea ce or afla pe acolo.

De atunci s-au făcut acestea sălbatice şi cutreieră codrii, slabe ca vai de ele şi prigonite de toţi.

Iar pe care se învoiră să fie supuse omului şi rămaseră iară în slujba lui, Dumnezeu le binecuvântă şi le dete omului spre folosinţă şi pază.

Acestea sunt dobitoacele de casă. Omul e stăpânul lor, el le foloseşte, dar le şi grijeşte, căci ele nu-i sunt numai sarcină, ci şi adevărată binecuvântare la casă.

ŞOARECII, CÂINELE ŞI LUPUL

Câinele şi lupul sunt neamuri de aproape, cu toate că niciodată n-au dus prietenie bună între dânşii, de altfel ca şi neamurile.

Dumnezeu, după ce a făcut toate vietăţile, după ce le-a botezat şi le-a dat la fieştecare treaba care o are, într-o zi s-a apucat şi-a luat pe Sân-Petre şi cu dânsul, ca doi moşnegi ce erau, au pornit-o prin cea lume largă şi lată, să vadă cum trăiesc oamenii, cum o duc dobitoacele şi cum se împacă unii cu alţii.

Merg ei mult, cât merg, peste câmpuri, peste dealuri, peste văi adânci şi munţi înalţi şi de la o vreme dau peste nişte vietăţi mai mărunte ca pumnul, dar pulbere, de multe ce erau. Nu puteau pune piciorul pe pământ, fără ca să nu calce pe-o vietate de-acelea.

Preasfinţii erau straşnic de osteniţi şi până la o locuinţă omenească mai aveau mult de mers. Aşa s-au apucat şi s-au culcat sub un brad mare şi stufos, unde nu le era frică peste noapte c-a veni vreun ropot de ploaie şi i-a face lioarcă; şi cum s-au culcat, au şi adormit buştean.

Da Sfântu Petre, de răcoare, se învelise cu cojocul.

Dorm ei până-n zori de ziuă şi când se scoală Sfântu Petre, cată cojocul şi ia-l dacă ai de unde? Nu-i şi pace bună. Şi nu-i venea la socoteală să spună lui Dumnezeu de pagubă, dar la urmă tot i-a spus. Ce-a fost, ce n-a fost, şoarecii i-au mâncat cojocul.

— Doamne, zise Sfântu Petre, afurisite să fie vietăţile astea, că uită-te, mă făcură fără cojoc!

— Bine, grăi Dumnezeu. Blestemate fie şi să rămână după cum zici tu şi oricine va ucide pe unul dintr-înşii, să i se ierte un păcat!

Şi s-a bucurat Sfântu Petre pentru asta; şi de-atunci a rămas că celui care ucide un şoarece, îi iartă Dumnezeu un păcat.

După ce s-a făcut ziua bine, au pornit Preasfinţii să dea de-o locuinţă omenească. Şi merg ei şi merg toată ziua din nou şi ce doreau, nu mai aflau. Tocmai când soarele se coborî spre hodină, văd un foc mare într-o poiană. Acolo era o stână şi ciobanii erau tocmai la muls oile. Dar când să se apropie de stână, numai ce sar vreo zece dulăi cât urşii şi încep a se învârti pe lângă Sfântu Petre roată, de credeai că-l fac bucăţi-bucăţele. Sfântu Petre se supără pe câini amar şi zise:

— Blestemate să fie vietăţile acestea, pentru că se dau la om cu atâta neruşinare.

Dar Dumnezeu nu zise nimic. Ciobanii veniră, îi apărară de câini şi-i poftiră în stână; apoi veniră şi alţii, dădură bun sosit drumeţilor şi se bucurară şi mocanii şi Sfinţii călători de această întâlnire. După ce se ospătară cu poftă, s-au culcat şi au adormit, iar dimineaţa, trezindu-se Dumnezeu şi Sfântu Petre, mulţumiră ciobanilor de sălaş şi dădură să plece.

Atunci, ca să vedeţi dumneavoastră, oameni buni! Câinii sar din nou la Sfântu Petre, să-l facă bucăţi şi mai multe nu. Sfântu Petre se tulbură şi îi zice lui Dumnezeu:

— Doamne, Stăpâne, toate le-ai făcut cu şartul lor; de ce nu faci şi câinii aceştia mai obrăzaţi oleacă, mai cuminţi, să ştie şi ei ce-i frica de om; nu vezi cum se vâră prin toiege, să mă apuce de picioare?

Dar Dumnezeu, zâmbind, îi răspunse lui Sfântu Petre:

— Hai, Petre, că poznaş mai eşti! Dar dacă i-aş face mai cum zici tu, cine să păzească turmele de hoţi? Răspunde!

Şi Sfântu Petre văzându-se prins cu uşa, repede o şurubi şi zise:

— Ei, Doamne! Da ce e nevoie de-atâta jimăt de dulăi; mai puţini n-or ajunge oare?

Iar Dumnezeu a zis şi s-a făcut pe placul lui Sfântu Petre şi o parte din câini s-au despărţit de alţii şi-au luat-o la goană în pădure.

Iaca, Petre, va fi precum zici tu; de-acum înainte, ciobanii vor avea mai puţini câini pe lângă stână şi vor hrăni mai puţini. Cei care s-au desfăcut din ceata de câini, să se cheme de-acum încolo lupi. Aceia, neavând cine să îngrijească de dânşii, să-şi caute singuri hrana. Când n-or afla-o, tu să le-o dai, şi câinii tăi să se cheme!

Şi de atunci au rămas lupii, care nu se mai cheamă câinii lui Sân-Petre. Când nu găsesc ce să mănânce, încep să urle; atunci se roagă lui Sfântu Petre şi Sfântu Petre trebuie să le trimită pe cineva înainte, un om, o vită, ca să aibă lupul ce să mănânce.

Şi tot de atunci a rămas să se ferească omul a lucra în sărbătorile lui Sfântu Petre, ca să nu fie primejduit de lupi; şi nici să umble cu pieptene şi nici cuie să nu bată în piele de vită, nici să se leie pe cap în acele zile de sărbătoare!

LEGENDA CÂINELUI

A fost odată, demult, demult, un cioban care-şi păştea turma lui de oi într-o poiană frumoasă, din apropierea unei păduri; iar colo mai departe, spre răsărit, îşi avea ciobanul stâna.

Dar tare greu îi era bietului om să umble, când avea nevoie, la agonisita lui... şi ştiţi de ce?

N-apuca să se depărteze oleacă şi, cât ai clipi din ochi, ieşea din pădure naşul oilor, un lup, care-i hărtăpănea pe toată ziua câte-o oaie. Că n-avea omul pe nimeni altul să-i fie păzitor al turmiţei lui.

Azi aşa, mâine aşa... s-a luat ciobanul de gânduri, că nu putea să se dedulcească în voie din munculiţa lui; iar dacă se dedulcea, pierdea oile.

Da asta până într-o zi, când uite că nimereşte la turmă un oacheş bătrân, cu barba albă colilie şi părul până-n călcâie. Ba avea şi nişte chei la brâu.

— Bună ziua, măi ciobane.

— Mulţumim dumitale. Da încotro?

— Până aici, moşicule. Rogu-te, fie-ţi milă şi dă-mi olecuţă de caş, că sunt călător şi de foame mă abătui pe-aici. Crede-mă, tată, că de foame nu văz înaintea ochilor.

— He, moşule, zise ciobanul, ţi-aş da cu dragă inimă, dar nu pot, păcatele mele.

— De ce?

— Apoi, cum mă depărtez, vine un lup din pădurea ceea şi-mi hărtăpăne o oaie; ba-mi mursică şi din celelalte.

— Aşa? Apoi du-te fără grijă, dacă e numai p-atâta, că păzesc eu în locu-ţi.

— Bine, mă duc.

Şi a plecat ciobanul. Dar lupul, atunci atât i-a fost.

Când se uită unchiaşul, îl vede venind cu limba scoasă dinspre pădure şi...gadina dă fuga la turmă...

Da atunci ce să vezi dumneata?

Unchiaşul odată scoate din sân două mere şi le aruncă înaintea lui, aşa că se dau de-a dura pe lângă turmă...

Ş-apoi, minune... S-au făcut din cele două mere două lighioi, amândouă la fel cu lupul, dar ceva mai mici; lighioi care până atunci nu mai fuseseră pe pământ.

Şi lighioile acelea, în grabă au început să se certe furcă cu lupul, să latre la el şi înainte de a-şi apuca lupul tainul, să-l gonească spre pădure.

Aşa! Şi moşul se uită cu bucurie la făpturile zidite de el; iar oiţele păşteau în linişte.

Atunci soseşte şi ciobanul cu caşul şi vede minunea.

Pricepe că e la mijloc putere dumnezeiască; cade în genunchi înaintea unchiaşului şi începe să întrebe:

— Doamne, Doamne! Spune-mi! Cine eşti de-mi făcuşi atâta bine?

— Eu sunt Petre! Şi ţi-am făcut binele ăsta, drept răsplată că ai avut şi tu inimă bună cu mine.

— Aşa? grăieşte ciobanul şi începe să se închine. Iartă-mă dar, Sfinte Petre, că n-am ştiut de la început cu cine grăiesc.

— Nu-i nimic, omule! Mai bine scoală şi ascultă aci. Vei şti că lighioaia aia cea mai hăidoşă e câine, iar cealaltă e căţea. Din ele are să se tragă d-aici înainte neamul câinilor, care or apăra în toată vremea turmele şi toate vitele de lupi.

Şi după ce vorbi astea, câinii se întoarseră de la pădure şi începură să se apropie de om, să se milcoşească, să se dăgârţeze pe lângă el şi să-l lingă pe haine.

Iar unchiaşul, după ce făcu câteva semne spre oi şi spre câini, semn de binecuvântare, începu să se îndepărteze încet, încet, până pieri într-o lumină orbitoare!

— Mare e puterea ta, Doamne! zise iarăşi ciobanul, când mai văzu şi asta şi iarăşi căzu în genunchi şi mulţumi Sfântuleţului.

Şi aşa, vezi? Din merele alea se trag câinii de astăzi. D-aia câinele nu e spurcat. El săracul, e cel mai credincios prieten al omului şi în toată vremea se roagă aşa Celui de-Sus şi lui Sfântu Petre, ziditorul lui:

— Doamne, Doamne! Să trăiască stăpânii mei şi să facă nouă feciori; să trăiască apoi şi feciorii, ca să iasă fiecare cu câte-o îmbucătură în mână, să-mi dea, să mă satur şi eu.

Nu zice ca pisica:

— Doamne, Doamne! Să moară toţi din casă; să rămână doar o babă şi să fie şi aia oarbă, ca să-i pot lua eu din mână, orice-mbucătură.

LEGENDA LUPILOR

A fost odată un om care avea doi copii. Dar el n-avea ce să le dea de mâncat, căci abia câştiga ceva de azi pe mâine.

Odată se duse el în pădure şi acolo dete de un om bătrân, bătrân. Acesta îl întrebă unde se duce. El îi mulţumi şi îi răspunse:

— Mă duc să-mi caut de ale gurii pentru mine şi pentru copii, că murim de foame.

Şi fiindu-i milă moşneagului, care nu era altul decât Dumnezeu, îi dete un băţ şi-i spuse că dacă va da de trei ori cu el de pământ, va avea tot ce doreşte.

Omul nostru luă băţul, se duse acasă şi trăi câtăva vreme tare bine.

Dar traiul bun îl făcu încetul şi îngâmfat. El voia să fie toată lumea a lui şi toţi ceilalţi oameni să moară. Dumnezeu însă veni iar în chip de moşneag şi-i luă băţul cel minunat. Pe copiii lui îi făcu lupi.

Cică de atunci umblă ei tot flămânzi după pradă şi nu se mulţumesc niciodată cu cât au. De aceea sugrumă turmele şi-s duşmanii oamenilor, cum erau ei odată, când trăiau prea bine.

URSUL, VULPEA ŞI MĂGARUL

Când a făcut Dumnezeu pământul, cu tot ce se vede pe el, se zice că animalele nu aveau coadă şi urechi. Tocmai târziu de tot, s-a gândit Dumnezeu să le dea aceste podoabe. Aşadar, a luat tatăl ceresc răbojul dobitoacelor şi socotind câte sunt, a închipuit de fiecare câte o coadă şi o pereche de urechi, apoi a sunat din corn şi, la porunca sa, s-au adunat toate dobitoacele. Toate, supuse şi blânde, stăteau înaintea Domnului, aşteptând să fie împodobite.

Dintre ele s-au găsit însă trei, care au voit să-l păcălească pe stăpânul lumii şi acestea au fost: ursul, vulpea şi măgarul.

Cel dintâi, adică ursul, nici nu s-a sinchisit de porunca Domnului şi fiindcă era iarnă, a rămas în bărlogul său. Ceilalţi doi s-au înfăţişat înaintea lui Dumnezeu, dar cu gândul că vor face în aşa fel, ca să poată scăpa de o asemenea podoabă; căci vulpea cum este de şireată şi-a zis că, dacă va avea coadă şi urechi, i-ar fi mai greu de gonit, când ar fura ceva, iar măgarul, în prostia lui, se văzuse într-o oglindă şi i se părea că este mult mai frumos fără coadă şi urechi.

De aceea s-au sfătuit între ei să rămână mai la urma celorlalţi şi, la sfârşit, să se ascundă printre cei împodobiţi.

Începu dar Dumnezeu să cheme câte una dintre dobitoace şi să le împodobească pe fiecare cu coadă şi urechi. Astfel a mers lucrul liniştit, până când nu mai veni nici una în faţa Domnului, dar mai rămăseseră trei cozi şi trei perechi de urechi. Întrebă Domnul pe dobitoace, care dintre ele nu a fost în faţa sa, dar nu răspunse nici una. Atunci se

mânie Stăpânitorul şi căutând printre ele, văzu pe cei doi furişaţi între ceilalţi. Îi chemă la sine, certându-i cum se cuvine; dar mai lipsea unul pe care nu-l găsea.

Luând Dumnezeu condica cea mare, făcu apelul şi găsi lipsă de urs. Se mânie dar şi mai mult; voind a-l pedepsi, zise:

— Fiindcă voi aţi voit să mă păcăliţi, voi adăuga şi partea celui care lipseşte, tot la podoabele voastre, iar el să rămână ca netoţii. Şi cum a zis, aşa a făcut. A adăugat la urechile măgarului încă o pereche, iar vulpii i-a mai înădit coada pe atâta şi le-a dat drumul apoi.

De atunci ursul nu are coadă şi urechi, iar toată iarna nu iese din bârlog. Tot de atunci şi măgarul, fiindcă nu s-a mai văzut în oglindă, ţipă cu hohot, de câte ori vede câte un frate de al lui, iar vulpea tot de atunci are coada aşa lungă şi de furat tot nu s-a lăsat.

LEGENDA CERBULUI

Dumnezeu, după ce a făcut toate animalele şi vietăţile, a orânduit apoi fiecăruia felul de viaţă şi locul unde să-şi ducă traiul.

A rânduit ca peştii să trăiască în ape, păsările să zboare prin aer; şerpii şi alte jivine — în pământ; urşii, lupii, cerbii şi căprioarele — în păduri şi aşa a dat fiecăruia locul de trai şi felul de viaţă.

Dintre toate animalele care trăiesc în pădure, cerbul, mai mândru şi mai încrezut în el, ceru să fie mai-marele pădurilor şi munţilor.

Dumnezeu primi să împlinească dorinţa cerbului, dar îi puse o singură condiţie şi anume:

— E sigur că va putea să dobândească ascultarea celorlalte dobitoace?!...

Cerbul, mândru, făgădui că da, el se simte în stare să se facă ascultat şi iubit de supuşii săi.

Dumnezeu, văzând aşa, a dat binecuvântarea cerbului şi-l trimise să-şi împlinească obligaţia.

Cerbul, plin de recunoştinţă, mulţumi lui Dumnezeu, şi-i mai ceru ceva înainte de plecare, cam cu sfială ce-i drept, dar ceru.

— Doamne, ca să fiu cunoscut de supuşii mei, dă-mi un semn după care să mă deosebesc de toţi şi să fiu văzut de la depărtare!...

— Să-ţi vopsesc blana în roşu?... propuse Atotştiutorul, cerbului.

— Nu, Doamne, aş vrea ceva mai frumos.

— Atunci să te fac bălţat cu alb şi negru.

— Bunule Părinte, să-mi fie cu iertare, dar drept să spun, nu prea mi-ar conveni.

—Ai, ce vrei?! zise Dumnezeu puţin cam supărat, văzând că cerbul e nemulţumit.

— Doamne, eu cred că mi-ar sta bine cu o coroană mare pe cap, aşa cum se cuvine unei căpetenii peste pădurile munţilor.

— Bine, cerbule, fie precum ţi-e voia. Fiindcă ţie nu ţi-am dat coarne, cum am dat boilor şi altor făpturi ale mele, iată te binecuvântez să porţi pe cap două crengi verzi, frumoase şi rămuroase, de stejar, care să-ţi stea falnice ca două pompoane.

Şi zicând aşa, înfipse în capul cerbului două crengi verzi de stejar.

Cerbul mulţumi lui Dumnezeu pentru podoaba ce i-a dat şi mărirea în care l-a blagoslovit şi plecă să stăpânească pădurile.

În clipa când cerbul îşi luă rămas-bun de la Făcătorul lumii, acesta îi aminti să nu-şi uite făgăduiala.

Şi plecând cerbul la datoria lui, întări din nou făgăduiala ce făcuse lui Dumnezeu, că va şti să fie la înălţimea misiunii ce i s-a încredinţat. Dumnezeu, care ştia tot ce are să se întâmple, urmărea cu priviri neîncrezătoare cum falnicul cerb o luă la goană spre împărăţia tainică a pădurilor.

Cum ajunse la marginea pădurii, scoase cerbul un strigăt puternic, ca să adune animalele care trebuiau acum să-i dea ascultare lui, noul voievod al brazilor.

Căprioarele, caprele, viezurii, vulpile, începură chiar să se adune, pentru a asculta porunci de la cel ce de Dumnezeu era ursit să le fie acum stăpân.

Un lup flămând nu voia însă să bage în seamă cele ce spunea cerbul şi în fugă se îndreptă către o stână din apropiere, pentru a-şi face rost de ceva de ale gurii.

Cerbul, se înţelege, căută să impună ascultare lupului, dar lupul, dispreţiundu-l, îi arătă nişte colţi, încât a înfiorat de spaimă pe cel care ceruse lui Dumnezeu să fie mai mare peste păduri.

Şi dacă cerbul n-o lua la sănătoasa, nu se ştie ce se putea întâmpla.

Atunci cerbul înspăimântat, revoltat şi mâniat de obrăznicia lupului, o luă în goană la Dumnezeu, să i se plângă împotriva lupului.

Cum îl văzu, Atotputernicul îi zise:

— Aşa a fost vorba, îngâmfatule? Păi nu eşti tu cel care te încumetai a te crede vrednic să te faci respectat şi ascultat de toate fiarele pădurilor?...

Cerbul, ruşinat, nu putu să răspundă nimic. Înţelesese că Dumnezeu i-a împlinit voia, numai ca să-l convingă de neputinţa lui.

Îşi dădu seama acum de proverbul care s-a adeverit că: „socoteala de-acasă nu se potriveşte cu cea de la târg”

Văzuse că a fost necugetat şi prea mult încrezut în puterile sale, care nu erau deloc după cum îşi închipuise el. De aceea plecă capul ruşinat în faţa Atotştiitorului şi tăcu chitic.

Dumnezeu voi să-l pedepsească pe cerb, pentru că s-a încumetat să ceară ceea ce nu i se cuvenea şi nu merita, însă îl lăsă în pace zicându-i:

— Să rămâi fălos precum eşti şi fricos, cum mi te credeam! Ramurile verzi şi frumoase, ce ţi le-am înfipt ca o coroană pe cap, să se usuce, rămânând numai lemnul lor, ca un semn că ţi-ai pierdut rangul de căpetenie al pădurilor......

Şi în adevăr, povestea spune că de atunci a rămas cerbul fălos, dar şi amarnic de fricos; iar acele ramuri de stejar uscate i-au rămas pe cap până azi în chip de coarne.

DUMNEZEU ŞI OAIA

Sărmana oaie, aşa de blândă cum o ştiţi, îndura multe necazuri din partea celorlalte animale. Vitele din curte o loveau şi-o alungau; câinii o muşcau; lupii îi furau mieii şi-o sfâşiau şi pe ea când puteau.

De aceea se duse într-o zi la Dumnezeu să-l roage ca să-i uşureze soarta.

Dumnezeu o ascultă cu bunătate şi grăi:

— Văd, buna mea făptură, că nu ţi-am dat ceva să te aperi. Vrei să-ţi pun în gură colţi puternici şi la picioare gheare ascuţite?

— O, nu, zise oaia. Nu vreau să semăn cu fiarele de pradă.

— Sau vrei să-ţi pun otravă în gura ta?

— Nu, nu, se-mpotrivi oaia. Nu vreau să mă asemăn cu şerpii, care sunt vietăţile cele mai uriaşe şi mai fioroase!

— Atunci să-ţi pun coarne vânjoase pe frunte şi să-ţi întăresc spinarea.

— Nici asta, bunule Părinte, căci nu-mi place să fiu ca un ţap.

Dumnezeu stătu o clipă pe gânduri şi grăi din nou:

— Dar trebuie să-ţi alegi ceva din toate acestea, ca să poţi face şi tu rău celor ce te prigonesc.

— Ca să pot face rău? zise oaia oftând. Mă tem, că având puterea aceasta, să nu nedreptăţesc pe cineva, că eu ştiu ce-nseamnă a nedreptăţi vreun semen de-al tău. Rămân mai bine aşa cum sunt, Stăpâne!

Dumnezeu o binecuvântă, iar din ziua aceea oaia nu se mai plânse de soarta ei.

LEGENDA ARICIULUI

Când a făcut Dumnezeu toate câte se văd pe pământ, s-a apucat să răsucească şi firul vremii. Acest fir era împletit din două: unul negru şi altul alb. Firul alb era ziua, iar cel negru, noaptea.

A căutat Dumnezeu un dobitoc care să-l ajute la răsucitul firului. Dar nici unul n-a putut să-l ajute, pentru că firul era nesfârşit de lung şi munca era prea cu oboseală multă.

Dar iată că s-a găsit ariciul care să dea ajutor lui Dumnezeu.

Şi a stat ariciul un an, doi ani, trei, o sută, o mie, ba zece mii de ani şi l-a ajutat pe Dumnezeu. Şi Dumnezeu i-a dat două gheme: unul alb şi altul negru, să le învârtească mereu, ca să se deşire cele două fire deopotrivă. Iar Dumnezeu sta şi răsucea firele şi făcea din două

deosebite unul pestriţ şi-l depăna pe ghemul vremii. Şi era menit ca după ce se va isprăvi de depănat, Dumnezeu să facă oamenii şi apoi să înceapă să desfacă firul vremii de pe ghem.

Şi acu, se zice că uitându-se ariciul mereu la cele două gheme şi învârtindu-le mereu, mereu, a aţipit de oboseală; iar în vremea asta s-a rupt firul cel alb şi Dumnezeu depăna înainte pe ghemul vremii un singur fir, în loc de două, numai pe cel negru.

Deşteptându-se ariciul, a rămas fără suflare, de groază multă. Atât cât se depănase firul cel negru singur, atâta vreme trebuia să fie pe lume noapte, căci nu se amestecase cu firul care era ziua. Poate un an, poate doi, ori chiar o sută, ori o mie de ani, era să fie pe lume noapte. Şi atunci s-a speriat ariciul de ceea ce a făcut, încât toţi perii de pe dânsul s-au ridicat, cum se ridică în vârful capului părul omului de spaimă mare.

Şi Dumnezeu, supărat de răul ce-i făcuse ariciul, a zis într-o mânie:

— Zbârlit să-ţi rămână părul viaţa întreagă! Spaimă de moarte să duci câte zile vei trăi!

Dar aducându-şi aminte de binele ce i-l făcuse ariciul, a zis cu bunătate:

— Ghemele mi le-ai ţinut şi ghem să te poţi face la vreme de primejdie şi nimeni, nici un om, nici o fiară, să nu poată să se apropie de tine, ca să-ţi facă rău, că mult bine mi-ai făcut tu.

De atunci a rămas ariciul până-n ziua de astăzi zburlit, cu ţepi şi plin de spaimă; dar se poate apăra de duşmani, făcându-se ghem, şi nimeni nu-i poate pricinui vreun rău.

LEGENDA LILIACULUI

Pană-împărat avea un singur fecior, căruia i-a pus numele Liliac. Fiind înaintat în vârstă, împăratul a chemat pe fiul său şi, binecuvântându-l, i-a dăruit întreaga împărăţie.

Liliac, ajuns împărat, a căutat la început să-şi cunoască marginile împărăţiei, precum şi pe supuşii pe care-i conducea şi, bineînţeles, la

rândul lor şi aceştia să cunoască pe noul împărat.Într-o zi hotărăşte împăratul să se adune oaste mare, să se încarce cu provizii atâta timp cât găsise de cuviinţă că-i va ajunge ca să dea ocol ţării sale. Când a văzut că totul e gata, a pornit la drum. Şi mergând aşa din sat în sat şi din oraş în oraş, zi de vară până-n seară, a ajuns într-o bună zi într-un cătun, unde oamenii i-au ieşit înainte, zicându-i:

— Măria ta, fii bine venit la noi şi Dumnezeu să-ţi dea multă sănătate, dar dacă ţi-e scumpă viaţa, te-am ruga să nu intri în satul nostru!

— De ce? a întrebat viteazul împărat.

—Aici în apropiere, Măria ta, într-o peşteră fără margini şi întunecoasă, de nu vezi la doi paşi, locuieşte o zgripţuroaică şi pe oricine trece pe acolo şi ea l-a ochit pe dată îl şi vrăjeşte, prefăcându-l într-un animal, într-o pasăre, sau chiar, de multe ori, într-o stană de piatră.

Împăratul nu luă însă în seamă cele spuse şi se îndreptă, fără prea multă zăbavă, drept spre peştera cu vrăjitoarea.

Aceasta, dând cu ochii de mândrul împărat, îndată îl prefăcu într-un şoarece. Bietul animal, de frică, se ascunse sub o lespede de piatră.

După câteva zile, nemaiputând suferi foamea şi setea, şoricelul ieşi din ascunzătoare şi încet, încet, hai, hai, se îndreptă spre sat. Aici, nimerind la o casă, intră înăuntru şi stătu câteva zile pe unde putu, apoi se mai gândi el şi îşi aşeză culcuşul tocmai lângă sobă, într-o crăpătură în zid.

Pisica însă, care întruna veghează după hrana ei gustoasă, mirosindu-l într-una din zile, îi şi dovedi îndată culcuşul. Dar Liliac, înţelept cum era, înţelegându-i gândul şiret, o şterse frumuşel de acolo şi pe dibuite a nimerit tocmai la biserica din sat, unde încet, încet, strecurându-se pe sub uşă, a pătruns înăuntru.

Aici, fiind linişte deplină, având de mâncare nafora rămasă de la împărtăşania credincioşilor, iar ca băutură aghiasma cu care se botează copiii, o ducea cât se poate de bine.

După câtva timp, începând săptămâna patimilor Domnului, şoricelul, de frica lumii care se aduna numeroasă la denii, neavând ce face,

s-a urcat tocmai în clopotniţă. Dar nici aici nu putu sta mult timp, căci mergând cântăreţii să tragă clopotul după regula tipicului, au dat peste el.

Neavând altceva de făcut şi voind să coboare iarăşi în biserică, deodată simţi că nu mai poate merge pe picioare; fără să-şi dea seama, i se părea că pluteşte ca într-un vis. Şi aşa, într-o bună zi, se pomeni zburând pe deasupra mulţimii.

Văzând fereastra, care din cauza căldurii din biserică era deschisă, a zbughit-o afară şi în întunericul nopţii a petrecut până la ziuă, când din nou a început să zboare prin locuri ascunse, ferite de ochiul oamenilor.

După mai multe rotocoale, recunoscând drumul pe unde venise, se îndreptă către peştera zgripţuroaicei. Aceasta tocmai se afla la bucătărie, cu capul gol şi părul vâlvoi. Liliac, pentru a se răzbuna, se repede deodată asupra ei, încălcindu-se cu ghearele în părul ei. Mai de spaimă, mai de durere, zgripţuroaica a început să ţipe cât o ţinea gura:

— Săriţi, oameni buni, năpastă pe capul meu!

S-au repezit atunci oamenii şi cu sape, securi şi topoare au omorât vrăjitoarea, scăpând satul de aşa pacoste.

Iar Liliac, sărmanul, a rămas, până în ziua de astăzi, liliacul zburător.

PĂUNUL

Se zice că la început, când a făcut Dumnezeu toate vietăţile de pe pământ, pe toate păsările le-a făcut albe şi nu le-a dat nici un nume. Ele se deosebeau una de alta prin mărime şi prin cântec. Aceasta nu era destul, fiindcă Dumnezeu nu putea să cheme la el nici o pasăre, că n-avea nume cum să le strige. Mai ales că Dumnezeu ar fi vrut să le mai dea câte un sfat, de cum trebuie să trăiască şi cum să se hrănească; dar ele, după ce le-a făcut, toate au fugit de lângă Sfântul Părinte, afară numai de una, care tot pe aproape de Atotputernicul se ţinea.

Se gândi atunci bunul Tată, ca să dea câte un nume la fiecare şi să le coloreze şi penele în chip deosebit, ca aşa să se înţeleagă mai uşor

cu ele. Porunci deci slujitorilor, ca să-i aducă tot felul de vopsele, pentru ca să se apuce de lucru. Dar cine să-i adune iar la un loc, că pământul era mare, păsări multe şi nici una nu ştia de ce voia Dumnezeu să facă. Cum vede însă lângă el pe zburătoarea care nu se depărtase de tronul sfânt, o cheamă şi îi spune, ca ea să adune, cum va şti, pe toate celelalte.

Atât a trebuit, că unde se apucă acest crainic al Domnului să ţipe cât îl lua pliscul, în cele patru laturi ale lumii şi să cheme păsărimea toată la împodobit şi la botez. Şi, cu cât ţipa mai tare, cu atât mai mult îşi rotea coada, mândru de cinstea ce i-o făcuse Domnul, de a-l pune pe el să dea de ştire surorilor această veste.

Păsările mari şi mici, mai mult speriate de aşa ţipăt şi de teamă ca pliscul îngâmfatului lor frate să nu se lărgească până dincolo de urechi, de atâta strigăt, au alergat, care cum au putut, în faţa Sfântului Stăpân.

Dumnezeu a început să le vopsească pe fiecare cum a vrut el şi să le pună şi nume. Când a venit şi rândul celei care dăduse vestea celorlalte, ca semn de recunoştinţă, Dumnezeu a vopsit-o cu cele mai mândre culori şi mai ales coada i-a împodobit-o cum nu se putea mai frumos. Dar pentru că se arătase mândră faţă de celelalte, i-a zis:

— Numele tău să fie păun şi să însemneze mândrie, iar în loc de cântec, tu să nu poţi decât a ţipa!

Şi de atunci a rămas păunul cu penele mândre, dar fără glas frumos, ce numai ţipă.

LEGENDA LEBEDEI

Odată, demult, demult, trăia într-un sat dintr-o ţară îndepărtată, o femeie săracă şi văduvă, care avea doar o fetiţă mică, dar cuminte şi foarte frumoasă.

Lebăda, căci aşa se numea fetiţa, în timp ce creştea, se făcea tot mai cuminte şi foarte frumoasă, încât întreg satul o lăuda şi o da pildă celorlalţi copii, iar când împlini vârsta de şapte ani, mamă-sa o trimise la şcoală, unde ea învăţa de minune. În sfârşit, era o comoară de fată.

Tocmai în anul când Lebăda isprăvi şcoala, se întâmplă ca mamă-sa să se îmbolnăvească greu şi să moară.

Sărmana fată, rămasă singură, fără nici un sprijin şi fără nici o mângâiere, fu luată de un om mai cu stare, ca s-o crească, dar degeaba; nu mai avea mângâierea de mamă şi apoi copiii acestuia o sâcâiau.

Într-una din zile, ea se hotărî să plece în lume, că poate va găsi un loc mai bun. Zis şi făcut. Pândi până ce toţi ai casei erau duşi după treburi, se furişă prin fundul grădinii şi, când ajunse la drumul mare, o luă la fugă, până ce ieşi afară din sat. Era o zi caldă de vară. Lebăda mergea pe drumul prăfuit, gândindu-se cum alţi copii stau fără grijă la casele părinţilor lor, pe când ea trebuie să rătăcească cine ştie cât, până când va găsi un adăpost. La joc nici nu se mai gândea.

Nu după mult timp, zări o pădure prin care trebuia să treacă. Ajunsă acolo, ea se aşeză pe iarbă, să se răcorească, iar mai târziu se afundă printre copaci, să caute flori şi fructe de pădure.

Dar, deodată, băgă de seamă că se înseră. Un fior îi străbătu tot corpul. Ce să facă? Nu mai găsea drumul şi apoi unde să se ducă noaptea? Întunericul se cobora din ce în ce şi, o dată cu dânsul, nori groşi şi negri prevesteau sosirea unei furtuni.

Lebăda, speriată, începu să alerge încoace şi încolo, spre a găsi drumul, dar vai! rătăcise de-a binelea.

Deodată un fulger roşu brăzdă cerul. Urmă un bubuit puternic, iar un vânt vijelios începu să bată cu furie. Furtuna sosise. Sărmana fată, plângând şi tremurând de spaimă, se adăposti lângă un buştean gros, ascunzându-şi faţa în mâini, spre a nu mai vedea nimic în jurul ei.

În curând, îi veni în minte cum mamă-sa o învăţase, ca în timp de furtună să zică „Tatăl nostru". Repede se ridică în genunchi şi, cu mâinile împreunate, şopti printre lacrimi rugăciunea.

Dumnezeu, care întotdeauna ascultă ruga copiilor cuminţi, îi veni în ajutor.

Ca prin minune furtuna încetă, iar fata văzu aproape de ea o femeie nespus de frumoasă, îmbrăcată cu o haină luminoasă, iar în pi-

cioare purta pantofi ţesuţi din fir de aur, cu câte o stea pe vârful fiecăruia. Părul său auriu, asemănător cu razele de soare, se revărsa în valuri bogate pe spate şi peste umeri, iar copacii îşi plecau crengile până la pământ, ca şi cum i s-ar fi închinat.

— Fetiţa mea, îi spuse minunata făptură, eu sunt Zâna-Zorilor şi auzindu-ţi rugăciunea, am venit să te iau cu mine, ştiu că eşti orfană şi nu ai pe nimeni; de aceea vei merge la palatul meu, unde vei trăi în cea mai mare fericire.

Fata, uimită şi de vederea zânei, şi de norocul ce-o aştepta, nu putu mai mult decât să-i mulţumească. Ca de o putere nevăzută se pomeni ridicată în sus şi se văzu plutind pe deasupra munţilor, câmpiilor, satelor şi oraşelor până ce se lăsară departe, departe, la porţile unui minunat palat de cristal, care avea douăsprezece turnuri de aur şi în vârful fiecărui turn strălucea câte un luceafăr.

Era palatul zânei. Îndată aci, Lebăda fu îmbrăcată cu veşminte scumpe şi i se dădu serviciul de supraveghetoare a personalului palatului, compus din felurite păsări şi animale.

Trecând un timp oarecare de viaţă îmbelşugată, Lebăda se schimbă cu totul de cum fusese şi-n loc de fată smerită, cuminte şi miloasă, deveni mândră şi începu să persecute bietele păsări şi animale, ba pe care i se părea că nu-i intră în voie, le biciuia şi nu le da de mâncare.

Răbdară bietele fiinţe o bucată de vreme, dar când văzură că nu mai e chip de scăpare, se adunară în ascuns, ca să se sfătuiască cum să scape de pacoste.

În sfârşit, după multă trudă, se găsi tocmai o cioară zburlită, care să vină într-ajutor. Păşi în faţa tuturor şi zise:

— Eu am găsit ideea cea mai bună de scăpare şi tot eu o voi duce la îndeplinire.

Şi, după ce le spuse planul său, toate lighioanele începură să sară de bucurie, încât ridicară un nor de praf şi fulgi, de se speriară şi ele.

Într-o seară, pe când Lebăda se plimba pe aleile grădinii, cioara cu pricina îi ieşi în cale şi după ce se tăvăli de mai multe ori pe jos, ca semn de plecăciune, zise:

— Dragă fată, fie-mi iertat că îndrăznesc, dar mai toate lighioanele ne-am hotărât să te alegem ca stăpâna noastră.

Lebăda, mirată de cele auzite, răspunse:

— Dar cum se poate una ca asta? Nu aveţi de stăpână pe zână? Şi apoi, cum pot eu să-i iau locul?

— Îţi voi spune eu cum, zise cioara. Numai dacă vrei.

Lebăda, căreia îi convenea de minune aceasta, răspunse:

— Bine, vreau, numai spune-mi cum să fac.

Atunci cioara urmă:

— Fură cheia de argint de la palatul zânei, du-te în turnul cel mai înalt, deschide uşa de acolo şi intră. Vei vedea o baie de aur plină cu lapte şi, dacă tu te vei scălda în ea, vei deveni ca zâna, iar dânsa nu va mai avea nici o putere.

Lebăda, ispitită şi mândră că va deveni zână, se duse repede, fură cheia şi intră în camera de baie a zânei. Dar n-apucă să se înmoaie bine în baie, că se întâmplă ceva ciudat.

Văzu cu groază cum tot trupul i se acoperi cu pene albe, cum mâinile i se prefăcură în aripi, picioarele în labe ca de gâscă, iar capul i se prefăcu în cioc. Vru să ţipe, dar glasul îi era piţigăiat.

Înţelegând că a fost pedepsită de Dumnezeu pentru mândria şi nesocotinţa ei, ieşi cum putu şi îşi luă zborul până se lăsă pe un lac...

Şi, de atunci, pluteşte mereu pe ape, căindu-se de greşeala pe care a făcut-o.

POVESTEA BÂTLANULUI

După ce Dumnezeu a făcut lumea şi toate vietăţile, a rânduit care dintre ele să stea pe pământ, care să zboare în aer, care să se vâre sub pământ şi în apă. Şi a chemat Dumnezeu slugile, poruncindu-le să meargă câte una cu fiecare soi de vietate şi să le arate locul de trai.

Între slugile lui Dumnezeu se afla şi stârcul. Lui i-a poruncit să pună într-un sac şerpii, şopârlele, broaştele, peştii, racii, melcii şi multe altele, să le ducă la baltă şi să le lase acolo.

Dumnezeu a zis stârcului:

— Ia seama să nu dezlegi cumva sacul pe drum, căci atunci vor ieşi lighioanele din el şi nu le vei mai putea strânge în sac, ca să le duci la apă.

Luând stârcul sacul în spate, plecă la drum.

Merse el cât merse, până ce l-a ajuns oboseala şi s-a pus la marginea drumului să se odihnească puţin. Sacul stătea alăturea şi tot privea cum se zbat înăuntru fiinţele celea, de-ţi era milă de ele.

Ce-i veni stârcului în minte? El zise în gândul lui: „oare ce ar fi dacă aş dezlega sacul, ca să văd cum stau lighioanele celea?"

Zis şi făcut. Stârcul, uitând porunca Ziditorului lumii, dezleagă sacul. Ce să vezi după asta? Cum au simţit vietăţile că sacul e slobod la gură, ţâşt! ţâşt! hop! ţup! afară.

Dă stârcul cu grabă mare să le prindă şi să le strângă la loc, da n-a fost chip. Unele s-au ascuns prin găuri, altele prin ierburi şi numai puţine au fost prinse. Şopârlele, iute la picior, au fugit toate pe câmp; parte din şerpi, din melci, n-au avut timpul să iasă, iar peştii şi racii au rămas în fundul sacului, la umezeală.

Şi aşa a fost întâmplarea stârcului, că numai puţine lighioane au fost duse la apă; celelalte s-au împrăştiat pe câmpii şi lunci...

Şi s-a întors stârcul trist, cu capul în jos, înaintea Stăpânului lumii. Dumnezeu l-a mustrat şi l-a pedepsit, ca neam din neamul lui, cât or trăi, să umble mereu să adune şopârlele risipite pe lunci.

Şi spune povestea din bătrâni că de atunci stârcul umblă să prindă broaşte, şerpi şi şopârle, ca să-şi umple iar sacul.

De cărat la baltă, nu le mai cară, ci le mănâncă orişiunde le găseşte, ca să se răzbune pe ele, că au fugit din sac.

Şi aşa are să fie până la sfârşitul lumii.

CUM A FĂCUT DUMNEZEU CIOCĂNITOAREA

A fost odată ca niciodată, căci dacă n-ar fi fost, nu s-ar povesti. Şi ce voi să vă povestesc, este de mult, de pe când oamenii nu erau înrăutăţiţi cum sunt astăzi şi nu ştiau ce va să zică a face rău, nici

duşmani nu erau unul asupra altuia, de pe când umblau şoareci călare pe pisici şi lupii se îmbrăţişau cu mieluşeii, sărutându-se frăţeşte.

Pe vremea aceea, Dumnezeu nu se ascundea de oameni, ci umbla pe pământ, totdeauna întovărăşit de Sfântu Petre, împărţind oamenilor mila şi darurile sale. Nici Sfântu Petru nu se lăsa mai jos decât Dumnezeu şi-l ajuta în operele sale. Un lucru însă nu plăcea lui Sfântu Petru: insectele cele mici, ce se târau pe pământ, i se suiau sus pe picioare şi-l înţepau, îl gâdilau, necăjindu-l rău.

— Doamne, zise într-o zi Sfântu Petru, toate le-ai făcut bune şi cu multă iscusinţă pe acest pământ, numai un lucru, nu.

— Şi ce lucru Petre? întrebă Dumnezeu cu un glas blând, căci mult iubea el pe Sfântu Petru, care-i dăduse multe sfaturi înţelepte.

— Insectele ce le-ai lăsat să se târască pe pământ şi sub pământ, nu le-ai făcut bine, căci necăjesc mult pe cea mai iubită făptură a ta, pe om.

— Bine, dacă zici tu Petre, să nu mai fie, îţi voi face pe voie.

Şi aşa zicând, porunceşte tuturor insectelor să se adune lângă el, iar după ce se adunară, Dumnezeu le strânge binişor, le pune într-un sac şi leagă sacul la gură.

Tocmai când mântuise Dumnezeu treaba, iaca trece pe acolo o femeie. Dumnezeu o întreabă:

— Încotro te duci, copilă?

— În cutare loc.

— Dacă e aşa, mă rog, ia şi sacul ăsta, că eu sunt bătrân, şi-l du până la cutare groapă, unde să-l arunci cum se află el, băgând bine de seamă ca nu care cumva să dezlegi sacul.

Femeia luă sacul, după ce făgădui că nu-l va dezlega, şi plecă, dar când fu aproape de groapă îşi zise în gândul ei: „Eu duc sacul ăsta în spinare, fără să ştiu ce are în el, dar dacă m-oi uita şi eu în el, ce are să fie?“ Aşa zicându-şi, puse sacul jos şi-l dezlegă, iar insectele începură a fugi care încorto.

Se puse ea degrabă să le adune, dar pace. Dumnezeu şi Sfântu Petru, care ştiau de fapta femeii, îi zise:

— Dar bine femeie, ce făcuşi? Cine te-a îndemnat să dezlegi sacul?

— Curiozitatea, Doamne!

— Ah! Femeie, femeie, zise Dumnezeu, numai curiozitatea vă pierde pe voi. Curiozitatea te-a pierdut pe tine, căci insectele se vor împrăştia peste tot pământul, iar tu ciocănitoare să te faci şi blestemată să fii a le căuta şi a le omorî în vecii vecilor.

— Amin, zise Sfântu Petru. Aşa răsplăti Dumnezeu curiozitatea femeii şi d-atunci şi până-n ziua de azi, ciocănitoarea veşnic umblă să omoare insecte.

BASM

Un împărat, într-o vreme avea o barză şi o privighetoare, care umblau nedespărţite. O dată pe zi, împăratul le trimitea la plimbare, dar cu ordinul să se întoarcă în amurg.

Într-o zi, ce făcură, ce dreseră, căci mirându-se după una, după alta, le apucă noaptea şi ce şi cum se socotiră, rămaseră să petreacă noaptea până în dimineaţa, într-o pădure.

— Ei, surioară, zise barza către privighetoare, noi rămăseserăm astă-seară în pădure; nu facem un lucru?...

— Ce lucru să facem?

— Să băgăm de seamă şi câte cântece vom auzi, să le învăţăm pe toate.

— Bine, a zis privighetoarea, învaţă tu acum seara, căci eu mor de somn, şi când îţi va veni somnul, cheamă-mă, nu cumva învăţ şi eu vreun cântec?

Seara strălucea pretutindeni, încât se vedea, că şi acul să-ţi fi căzut jos, îl găseai.

Îndată ce închise ochii privighetoarea, începură broaştele „orăc, orăc, beacaca, beacaca“, îţi asurzeau urechile de vâjiire şi de strigăt.

Da biata barză, să audă vreun alt cântec, peste putinţă! şi chiar dacă cânta vreo altă pasăre, vocea ei se îneca în urletul şi strigătul asurzitor al broaştelor, ce se auzea neîncetat.

Şi aşa cât păzi barza, n-auzi alt cântec afară de „beacaca, beacaca...“ şi deoarece nu o atrăgea, nici nu-l învaţă bine. Barza plictisită, înspre miezul nopţii, începu somnul să-i vie în jurul său.

— Scoală, soro, îi zicea privighetoarei, căci neamul broaştelor m-asurzi. Albi noaptea şi nu învăţai nimic. Poate că tu să fii mai norocoasă.

N-apucă să adoarmă barza şi îndată ce se sculă privighetoarea, broaştele amuţiră.

Pe de cealaltă parte, păsările începură una câte una să se deştepte şi să înceapă să cânte. Şi cam ce fel de cântare, veţi zice? Să-ţi rămână mintea la dânsele. Şi începu o pasăre de aici, cealaltă de acolo, ha, şi pe vocea cea subţire, ha, şi pe vocea cea mai ridicată.

Aceasta s-o înalţe, aceea s-o taie, încât învăţă, învăţă privighetoarea, de nu mai avea unde să bage atâtea cântece.

Îndată ce se făcu ziuă pe deplin, voioasa privighetoare ca ziua cea albă:

— Scoală, îi grăieşte tovarăşei sale, căci a ajuns ziua la prânz!

Când ajunseră la palat, barza începu a zice:

— Beaca, beaca, încât nu-ţi venea să-ţi întorci măcar capul s-asculţi.

Când a început şi privighetoarea cu vocea ei, ziceai:

— Ce se face? Dă-mi, Doamne, încă două urechi să ascult!

Şi zi-i-o şi zi-i-o privighetoarea, în fel de fel de melodii; palatul tot se strânsese acolo să asculte, de zicea:

— Ce mai voce!

Berzei îi era multă ruşine. Privighetoarea nici cât unghia sa şi să cânte aşa de frumos, iar dânsa cât un vultur şi să nu cânte deloc.

Din ziua aceea, barza se jură că oriunde va vedea o broască, vie să nu o lase. De asta ea le prigoneşte aşa de mult.

Şi de asta privighetoarea poate să îmlădieze vocea cum pofteşte, de zici: „Cântă regina păsărilor“.

CIOCÂRLANUL

E vorba tot de când a fost trimis Sfântu Petru pe pământ, ca să vadă în ce chip mai merg treburile.

După ce colindase Sfântul pământul, de la o margine la alta, după ce văzuse lucruri şi mai bune şi mai rele, se întorcea trudit spre rai. Cum mergea el aşa încet şi gândind la veştile ce are de dus celui Preaînalt, iată şi pe ciocârlan că-i iese în cale si începe a-i ţopăi prin faţă.

Degeaba nu venise el în calea trimisului lui Dumnezeu, că şi începu să se plângă de câte şi mai câte; ba că ciocârlia poate să zboare mai sus ca el, ba că piţigoiul are penele mai frumoase ca ale lui, ba că el n-are nici o podoabă şi câte altele. Sfântul Petru nu-i lua nimic în seamă şi-şi vedea de drum. Nemulţumiri de astea mai auzise el multe. Dar ciocârlanul mereu sărea pe dinaintea Sfântului, când la dreapta, când la stânga, încurcându-i drumul. Atunci Sfântul Petru, supărat, se repede să-i dea o urecheală bună. Însă n-a nimerit Sfântul urechile ciocârlanului, ci, din grabă, l-a apucat de chică şi l-a zgâlţâit aşa oleacă, cum îi stă frumos celui obraznic.

Mâna Sfântului însă, sfântă era, că în locul de unde a apucat, au rămas penele zburlite în sus. Şi tot atunci Sfântul a spus:

— Poftim, de acum ai podoabă. Aşa să-ţi rămână penele de pe cap, moţ. Aceasta, ca semn al obrăzniciei tale.

Era îmbufnat bietul ciocârlan de păpara ce a luat de la Sfântul, dar s-a ales cu ceva, că de atunci a rămas şi el cu o podoabă, moţul de pe cap, prin care se deosebeşte de multe alte păsări.

CIOCÂRLIA

Amu, cică era odată un împărat şi o împărăreasă. Ei se bucurau de toate bunătăţile de pe lume, numai copii nu aveau. Şi le era tare rea inima, că poate să fie omul cât de bogat, dacă n-are cine-i moşteni batâr numele, degeaba mai trăieşte pe lume; că averile-s trecătoare, dar numele cel bun rămâne.

A cercat ea, împărăteasa, fel şi chip să facă copii, dar nici c-a putut face.

Într-o zi au făcut împăratul şi împărăteasa un praznic mare să aibă pe ceea lume, că dacă n-ai copii, şezi cu ţărâna în gură şi nu-ţi dă nimenea de pomană măcar o lingură de apă. La petrecerea ceea s-a strâns lume de pe lume şi au venit mulţime de femei cu copii mici în braţe. Şi toate se bucurau şi se uitau cu drag la îngeraşii lor, numai împărăteasa şedea de-o parte şi ofta, că ea nu ştia dragostea de mamă şi bucuria casei celui care are copii la masă. Şi a întrebat şi ea pe toată lumea: ce să facă, să aibă şi ea copii, că-i arde inima, că nu-i şi ea mamă...

Într-o noapte a visat împărăteasa, c-a venit la ea o babă şi i-a zis:

— Bucură-te, mărită împărăteasă, că împăratul împăraţilor a poruncit să ai şi Măria ta un copil!

În bucuria cea mare s-a trezit şi a dus vestea asta şi împăratului. Da să nu se bucure omul de tot, când dă norocul peste el, că tot suişul are şi coborâş, şi după bucurie vine şi scârbă, şi jălanie.

Peste nouă luni de la visul acesta, împărăteasa naşte o copilă mândră şi frumoasă, de nu mai era alta ca dânsa nici în Lună, nici în Soare. Şi a trântit împăratul o cumătrie de s-a bucurat împărăţia. Şi nu le era acum casa pustie şi tăcută, ci numai veselie şi voie bună, de socoteai dumneata că-i rai în casa ceea, nu alta!

Şi creştea copila văzând cu ochii! Cât cresc de-ale noastre într-un an, ea creştea într-o zi. Şi aşa era de mândră şi frumoasă, de şi Soarele stătea de se uita la ea, că (vedeţi), cât umblase el prin lume, aşa minune nu mai văzuse. Da şi fetei îi era drag sfântul Soare; că, oricât stătea pe afară, numai la el se uita.

Şi azi aşa, mâine aşa, numai ce s-a îndrăgostit copila în Soare. Şi cum a crescut fata mare, numai ce-i trăsneşte într-o zi în cap: spune împărătesei, că-i este drag Soarele şi că vrea să se ducă la el acasă. Iaca ce poznă-i trecu fetei prin cap, de le venea părinţilor să înnebunească de scârbă şi să apuce câmpii. Zău aşa! Bune-i când are omul copii cuminţi, nu de cei ce umblă cu gândurile după Lună şi Soare!

S-au cercat ei, împărăteasa şi împăratul, să-i scoată nebuneala din cap, da unde a fost chip? A început fata a se usca de pe picioare, de

socoteai că se prăpădeşte. Numai într-un plâns o ducea şi numai într-un văicărit şi ziua, şi noaptea.

Şi văzând inima de părinţi că li se prăpădeşte odorul, o învoi să pornească la casa Soarelui.

Ş-a mers fata, ş-a mers drum lung, prin păduri, prin codri, peste văi, prin munţi şi peste munţi şi a ajuns la o apă mare. Din apă a ieşit o fată frumoasă, care s-a îndrăgit de ea. Fata ceea i-a făcut un pod mare peste apa ceea şi a trecut dincolo. Şi iar a mers fata cale lungă, şi pe un câmp a dat de o babă, care păştea nişte gâşte. Baba întreabă unde se duce şi ea îi spune gândul. Babei, fiindu-i milă de frumuseţea ei care se irosea pe drumuri, a fermecat-o şi a suit-o în înaltul cerului, şi, cât ai coace un ou, a ajuns înaintea curţilor sfântului Soare.

Mama sfântului Soare a ieşit înaintea fetei, mânioasă, a întrebat-o, ce caută.

— Caut pe dragul meu, pe sfântul Soare, că de multă vreme de dorul şi dragul lui am pornit de acasă şi mulţumesc că l-am găsit.

Mama sfântului Soare s-a supărat şi mai tare pe ea şi a blestemat-o, înainte de a o vedea fecioru-său, să se prefacă într-o păsărică.

Fata se prefăcu în ciocârlie şi de atunci hojma ia drumul către soare, ca să-l găsească, şi nu mai ajunge la el.

Când ciocârlia pleacă de jos spre soare, îi tare chefoasă, dar când o ajunge blestemul mamei soarelui, porneşte supărată pe pământ şi tăcută, se ascunde în nişte tufe.

LEGENDA CUCULUI

Erau odată doi fraţi rămaşi de mici fără tată şi fără mamă. Pe unul îl chema Ion şi pe altul Cucu.

Şi de la o vreme, dacă au văzut că nu au cu ce să trăiască, au plecat şi ei în lume, doar or găsi un trai mai bun. Şi au mers ei cale lungă, o zi întreagă. Când să treacă printr-o pădure, iaca le iese înainte un lup. Băieţii se speriară şi au luat-o la fugă, săracii, care încotro au văzut cu ochii: Ion într-o parte şi Cucu într-alta.

Pe înnoptate, Ion s-a potolit din fugă şi a început să-şi caute fratele. Du-te încoace, du-te-ncolo, cată-l spre răsărit, spre apus, degeaba! Cucu nicăieri. Şi a început Ion să plângă cu lacrimi şi să-l strige cu glas aşa de plângător, că ar fi mişcat şi pietrele: „Cucu!... Cucu!... Cucu!... Cucu!"...

Şi a cutreierat el o săptămână de zile drumurile, câmpiile, munţii şi pădurile, întrebând din om în om, din sat în sat; dar zădarnică i-a fost osteneala. Slăbise bietul băiat şi se uscase de nu-l mai cunoşteai, dar el tot nu se lăsa şi striga mereu: „Cucu! Cucu! Cucu!"

S-a întâmplat că într-o zi a trecut pe acolo Dumnezeu cu Sfântul Petre.

— Doamne! Ce suferinţă o fi pe copilul ăsta, de se trudeşte atâta? Îl vezi cum a slăbit? Numai oasele-i de el, săracul!...

— Ce să fie, Petre! A avut şi el un frate şi l-a pierdut. Acum îl caută pe toate drumurile şi-l plânge...

— Fie-ţi milă, Doamne, de el şi îl uşurează, fă-l pasăre ca să nu se mai trudească atâta, căci pasăre fiind, poate l-o găsi mai repede.

— Fie cum zici tu, Petre.

Şi Dumnezeu făcând nişte semne cu mâna, îndată copilul acela s-a prefăcut într-o pasăre; şi... sfâr... în zbor spre pădurea vecină. De acolo, prin grădini şi peste câmpuri tot strigând mereu: „Cucu! Cucu!" Cucul, pasărea cântătoare a grădinilor şi a pădurilor şi numită aşa după cântecul ei „cucu, cucu". Povestea bătrânescă zice că e Ion, fratele Cucului.

Şi cântă „cucu! cucu!, de la începutul primăverii şi până la Sfântu Petre; iar de atunci răguşeşte de atâta strigăt zadarnic. Tocmai la anul va începe iar; şi aşa va striga cât îi lumea, pe frate-său, căruia cine ştie unde i-or fi zăcând oasele, după întâmplarea cu lupul.

Iar povestea-i tot poveste,

Cum a fost, azi nu mai este;
S-a-ntâmplat, nu s-a-ntâmplat,
Eu de asta n-am aflat.
La bătrâni am auzit-o,
La copii am povestit-o!

PRIVIGHETOAREA, TURTURICA ŞI CUCUL

Un timp cucul, privighetoarea şi turturica au fost oameni.

Odată nişte împăraţi în vechime au avut un fecior, care era vrăjitor.

Un moşneag şi o babă aveau o fată frumoasă şi s-au dus tustrei la seceră. Au secerat ei până în sară, da baba:

— Hai să ne pornim.

Da fata zice:

— Eu mai stau să mai secer oleacă pe răcoare.

S-au dus baba şi moşneagul înainte. Când s-a pornit şi ea acasă, mergând pe drum, s-a desfăcut drumul în două părţi şi s-a arătat o cărare. Mergea fata pe cărarea aceea, şi ea din urmă se astupa înapoi. Să se întoarcă nu era unde. S-a speriat şi s-a rugat:

— Dă-mi măcar un glas de om, Doamne!

Şi i-a răspuns un glas:

— Da n-ai să te sperii?

— Nu.

— Eu îs cap de şarpe.

— N-am să mă sperii.

Şi s-a arătat feciorul împăratului în chip de cap de şarpe şi a grăit blând la dânsa, şi ea s-a împăcat să trăiască cu dânsul. Hai, că ei au trăit acolo vreo zece-cinisprezece ani de zile şi ea a zis:

— Haidem la tata.

— Eu nu merg. Du-te tu, îi zice şarpele.

Da avea de-acum doi copii cu dânsul — o fată şi un băiat. Ea a luat copiii şi s-a dus, că i s-a făcut dor de părinţi. Da el i-a spus:

— Când ai să vii înapoi, ai să baţi de trei ori cu un toc de sărnici. Eu iar am să desfac drumul şi ai să vii.

Amu ei s-au plimbat prin grădină la tată-său, da fetiţa a rămas în casă cu baba. Şi baba:

— Cine este tatăl vostru? De ce n-a venit şi el cu voi? Spune, că îţi dau o pestelcuţă.

Fata îi spune:

— Eu ţi-oi spune, da tu să nu spui nimănui. Tatăl nostru e un fecior de împărat, da el îi vrăjitor, s-a prefăcut în cap de şarpe.

— Şi pe unde o să vă duceţi voi acasă?

— Iaca o să mergem şi o să batem cu un toc de sărnici şi are să se deschidă un drum drept la tata.

Îi spune baba moşneagului, da moşneagul se gândeşte:

— Hai să-l ucid.

Se duce el. Da după dânsul şi baba. Ajungând, bat de trei ori cu tocul de sărnici în slodun şi au intrat moşneagul şi baba. Când s-a arătat şarpele, moşneagul l-a tăiat.

Amu, când s-a dus ea cu copiii, ce să facă?

— Mătincă tu, îi spune fetei, ai vândut pe tată-tău pentru pestelcuţa asta.

Fata a început a plânge. Mamă-sa spune:

—Te blestem să te faci cuc, să nu ai cuibul tău, să zbori din pom în pom, fiindcă ai vândut pe tatăl tău. Pe tine, îi spune de-amu băiatului, te prefac în privighetoare, să cânţi în toate glasurile, da eu mă voi preface în turturică şi voi jeli bărbatul.

De atunci turturica jeleşte bărbatul.

PRIVIGHETOAREA ŞI TURTURICA

Apoi se zice că privighetoarea s-a apucat la rămăşag cu turturica: să steie amândouă într-o noapte de vară, fără să doarmă, şi să asculte şi care dintre ele va învăţa mai multe cântece, aceea să ia rămăşagul.

Cum a dat sara, turturica a adormit butuc şi tocmai dinspre ziuă s-a trezit la strigătul unui om, care nu-şi putea prinde calul: turrr! turrr! şi dacă a auzit ea aşa, n-a mai putut să doarmă şi cu atâta s-a ales dintr-o noapte întreagă.

Privighetoarea a vegheat toată vremea, de cu sară şi până dimineaţă, şi a învăţat douăsprezece cântece minunate: şuieră ca ciobanul, asmuţă câinii, mă rog, ian ascultaţi-o!

Când a prins a se înroşi geana răsăritului, numai iaca şi turturica lângă privighetoare. Vedeţi, tot ea mai harnică!

— Ei, cumătrică, cum ţi s-a părut noaptea?

— Cum să mi se pară, cumătră? Frumoasă, cum n-am mai fi văzut de când am eşit din ou, dar dumitale?

— Şi mie, zice turturica, da să vedem ce ştim. Ia începe dumneata întâi!

Şi începu privighetoarea a cânta ca acum de-a mai mare dragul s-o asculţi. A-nlemnit şi turturica, şi buceagul dimprejur de atâta măiestrie. După ce termină, turturica îi spuse:

— Apoi eu, cumătriţă, am adormit şi m-am trezit tocmai la strigătul unui om care nu-şi putea prinde calul şi atâta am învăţat: turrr! turrr!

Si a câştigat astfel rămăşagul privighetoarea. Din vremea aceea privighetoarea, pentru o noapte de veghere, e cea dintâi din partea cântecelor. În fiecare noapte cântă, iar turturica se culcă şi când se luminează de ziuă se trezeşte şi ea şi prinde a cânta, după cum a învăţat: turrr! turrr!

Vedeţi, dragii moşului, că cine-i harnic, poate pricepe cu puţină osteneală orice lucru, pe câtă vreme leneşul bate din buze.

PRIVIGHETOAREA

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi, nu s-ar povesti. A fost odată un împărat foarte vestit şi puternic, de care toţi împăraţii de primprejur se temeau, căci când se supăra sau se mânia din te miri ce pricină, era varga lui Dumnezeu nu altceva! Toată ţara şi toate împărăţiile de primprejur tremurau de frica lui.

Împăratul acesta avea o copilă, care, după ce a crescut mare, s-a făcut aşa de frumoasă şi arătoasă, aşa de plăcută, că să fi umblat lumea de-a lungul şi de-a curmezişil, alta ca dânsa n-ai mai fi aflat.

Ş-apoi, când omul e frumos, mai frumos de cum sunt ceilalţi oameni, nu se poate ascunde de ochii lumii, ca să nu-l vază şi nimănui nu-i poate opri să-i placă, dacă-i place.

Aceasta a fost adică aşa, că faima despre frumuseţea şi gingăşia acestei copile în scurt timp s-a lăţit, cum merge vorba, peste nouă ţări şi peste nouă mări.

Cei mai voinici, mai vestiţi şi mai frumoşi feciori de împăraţi, cum prinseră de veste cât de frumoasă şi fermecătoare este fata cutărui împărat, îndată alergară din toate părţile cu fel de fel de daruri scumpe, ca s-o peţească. Şi cum ajungeau la împăratul, tatăl copilei, i se închinau, îi sărutau mâna şi ziceau:

— Înălţate împărate, avere-ai parte de sănătate şi de o viaţă îndelungată! Am venit la Măria ta să-ţi cerem domniţa în căsătorie, căci frumuseţea ei cea rară ne-a fermecat, inima ne-a săgetat şi toată fericirea noastră stă într-un fir de păr, dacă n-om putea câştiga! Şi apoi, nici noi nu suntem oameni de respins şi alungat afară! Suntem feciori de împăraţi avuţi şi puternici, lumea ne ştie, lumea ne cunoaşte!

Împăratul, văzând că au venit nişte peţitori aşa de voinici, frumoşi, isteţi şi avuţi, îi râdea inima de bucurie şi fala cea mare şi răsucindu-şi musteaţa, şi netezându-şi barba, în semn că sosirea oaspeţilor îi este foarte plăcută, chemă pe fiică-sa la sine, rostindu-i nişte cuvinte foarte alese, precumpănite, dulci şi blânde:

— Ascultă, copila mea! Anii se strecoară pe nesimţite. Tu ai crescut acuma mare, ţi-a sosit timpul măritatului. Iată aici un tânăr voinic ca un făt-frumos, un fecior de împărat ca şi mine te cere de nevastă, merge-vei după dânsul?

Şi astăzi aşa, mai după vreo câteva zile sau săptămâni iară aşa îi zise împăratul, în vreo câteva rânduri. Dar fata când auzea aceasta, sta mai multe minute ca împietrită locului, apoi, începând a plânge şi a se ruga părintelui său, zicea:

— Tată, iartă-mă, dar eu nu pot să mă mărit după dânsul, căci... nu sunt încă de măritat... mai este încă vreme!

Împăratul, de câte ori o întreba, crezând că ceea ce îi spunea fiică-sa e adevărat, n-o silea, ci-i da bună pace, aşteptând până ce şi-a mai lua seama. Dar n-a fost aşa, cum îşi închipuia el. Fiica iubea de mult pe un tânăr şi din pricina aceluia pe toţi feciorii de împăraţi câţi

sosiră şi voiră s-o ieie de nevastă îi respinse de-a rândul, zicând că: ba unul nu-i place, ba altul e prea urât, ba că altuia altceva îi lipseşte.. Mai în scurt, fiecăruia îi afla câte o codiţă.

Împăratul, în urma urmelor, văzând că fiica sa pe toţi peţitorii îi respinge, se mânie foc pe dânsa şi întrebuinţă toate mijloacele, ca să afle care este gândul ei şi din ce pricină nu poate să se mărite.

Tânăra domniţă, se vede că s-a priceput ce voieşte să facă tatăl său, de aceea pentru ca să nu-i descopere secretul, căută să se întâlnească cu iubitul său noaptea, jurându-şi unul altuia credinţă până la moarte.

Într-una din nopţi, însă, petrecând asemenea toată noaptea în grădina împărătească, colea, când s-a revărsat de zori, luându-şi feciorul fericit rămas-bun de la iubita sa, îi zise:

— Scumpa mea, acuma a sosit timpul ca să ne despărţim. Dar cum va trece ziua de astăzi şi va sosi noaptea, am să vin şi am să te fur şi atunci nimeni n-are să ne păzească şi vom pertece fără teamă toată viaţa.

Dar degeaba!.. nu e aşa cum vrea omul. Împăratul dete de urma lor şi porunci la toţi curtenii, ca în noaptea următoare să fie cu toţii treji, doară vor pune mâna pe înşelătorul fiicei sale. Cine nu va asculta ceea ce le-a poruncit, acelui să nu-i pară rău, dacă va fi pedepsit, cum n-a fost altul în lume.

Curtenii n-aşteptară să li se mai spună încă o dată. Ei ştiau destul de bine cine e împăratul şi ce-i în stare să facă, dacă se mânie. Fiecare s-a pus, deci, la locul său şi aştepta cu nerăbdare, doar vor putea pune mâna pe înşelător.

Iată că colea, pe când începuse a se amurgi bine, tânărul nostru, socotindu-se omul cel mai fericit din lume, s-apropia pe vârful degetelor de curtea împărătească, de locul unde ştia el că-l aştepta iubita sa, voind să o fure pe aceasta şi, ducându-se apoi cu dânsa, cine ştie unde, în altă parte a împărăţiei sau chiar în altă ţară străină, acolo să petreacă în linişte toată viaţa.

Dar s-a înşelat foarte amar în aşteptările dorinţelor sale, căci abia s-a apropiat de curtea împărătească şi curtenii, care stăteau la pândă, prinzându-l, îl legară butuc şi-l duseră dinaintea împăratului.

Împăratul, cum îl văzu, îl cuprinse o mânie aşa de mare şi înverşunată, că îndată porunci să-i taie capul.

Şi cum a poruncit, aşa şi s-a făcut.

Tânăra domniţă, cum a văzut aceasta, şi-a pierdut minţile, că nu ştia singură pe ce lume-i de scârbă şi durerea cea mare. Şi în această stare se duse la o vrăjitoare, căreia îi istorisi toată întâmplarea de la început şi până la sfârşit şi la urmă o rugă:

—Draga mea vrăjitoare, dacă vrei să faci cuiva vreun bine în lumea aceasta, apoi acel bine mi-l vei putea face numai mie şi dacă vrei să capeţi o plată bună, cum n-ai mai căpătat de la nimeni altul până acuma, apoi aceea vei căpăta-o numai de la mine, dacă-mi vei asculta rugămintea şi mă vei preface într-o pasăre.

Vrăjitoarea, cum sunt toate vrăjitoarele, văzând că i-a sosit norocul în casă, nu se lasă mult îmbiată şi rugată, ci luând nişte unsori descântate şi vrăjite şi ungând-o pe faţă, apoi mai rostind nişte cuvinte încurcate şi neînţelese, tânăra domniţă îndată se prefăcu într-o păsăruică, care de atunci şi până în ziua de astăzi a rămas tot păsăruică şi cântă de la înserate şi până târziu noaptea, iară dimineaţa, de cum se zoreşte de ziuă şi până ce răsare soarele, adică cam de pe timpul acela când şi-a luat iubitul său rămas-bun de la dânsa şi pe când a avut de gând s-o fure. Şi fiindcă ea mai toată noaptea priveghează, de aceea s-a numit privighetoare.

LEGENDA PRIVIGHETORILOR

Isus era copil mic, ca de cinci, şase ani.

În apropiere de Nazaret, se făcea în fiecare an un bâlci mare, şi toţi nazarinenii mergeau acolo, să-şi cumpere cele trebuitoare.

Fiind zi frumoasă, părinţii lui Isus îl luară şi pe el la bâlci.

Micul Isus nu mai putea de bucurie. Nu mai fusese niciodată la bâlci şi nu văzuse niciodată atâta forfoteală de lume, atâţia negustori şi atâtea lucruri frumoase.

El se ţinea întruna de părinţii săi, căci foarte uşor s-ar fi pierdut în zarva aceea a bâlciului.

Şi umblând ei încoace şi încolo prin îmbulzeala aceea de lume, după târguieli, ajunseră la şatra unui olar, care venise la bâlci cu toate oalele lui şi cu alte lucruri de pământ, ca să le vândă.

Şi aici, pe când părinţii lui Isus alegeau şi târguiau, copilaşul zări într-un colţ nişte fluieraşe de pământ în formă de păsărele. El se furişă de lângă părinţi, se duse lângă acele păsărele şi începu să se joace cu ele. Le punea la gură, sufla în ele şi nimeni nu băga de seamă jocul lui.

După ce târguiră ce aveau de târguit de la olărie, părinţii lui Isus plecară, nebăgând de seamă că fiul lor rămăsese în acea prăvălie.

Tocmai mai târziu văzură lipsa lui şi se întoarseră să-l caute.

Dă-i încoace, dă-i încolo, copilul — nicăieri.

Tot căutându-l ei aşa, numai ce ajunseră la olărie. Aci se adunase mulţime mare de oameni, care se minunau de un mic copilaş.

Peste tot s-auzea:

— Ce copil minunat! Ce putere mare are! Trebuie să fie Fiul-lui-Dumnezeu!

Era Isus. El lua câte o păsărică de pământ din prăvălia olarului. Cum sufla în ea, cum păsărica zbura din mânuşiţele lui şi se ducea pe ramurile unui salcâm din apropiere, cântând atât de frumos, că sta lumea încremenită şi asculta.

Vestea aceasta se răspândi în tot bâlciul, ca fulgerul, şi lumea se grămădea, valuri, valuri, spre prăvălia olarului.

Şi cu toţii grăiau:

— Cu adevărat Fiul-lui-Dumnezeu este acest copil minunat!

Iar păsărelele din salcâm zburau cântând frumos, şi de atunci se zice că s-au iscat pe pământ drăguţele privighetori, cele pământii la fulgi, dar cu viers dumnezeiesc.

MIERLA

Înainte vreme, cât de mult o fi de atunci nu se ştie, trăia undeva o văduvă săracă. Singurul ei sprijin era o fată hărnicuţă şi foarte credincioasă. Duminicile şi sărbătorile nu lipsea niciodată de la biserică, unde se ruga cu multă evlavie. Fata era veselă şi nu se arăta nemulţumită de sărăcia lor. Ca să-i treacă urâtul, foarte des începea fata văduvei să cânte. Şi mai ales îi plăcea Mierliţei, că aşa se chema fata, să fluiere.

Într-o zi, plecă mama Mierliţei de acasă să colinde pe unde va putea în lume, ca să agonisească cele trebuincioase. A mers ea aşa mult, pe la unii şi pe la alţii, muncind din greu. De la un timp însă, într-atât a slăbit-o munca, că s-a îmbolnăvit şi Dumnezeu s-a îndurat să-i curme suferinţele şi s-o cheme la el, în lumea celor drepţi.

Biata Mierliţă a aşteptat în zadar să se întoarcă mama ei. De la o vreme sufletul i-a fost cuprins de o tristeţe şi o prevestire rea; i-a pierit toată veselia şi plăcerea de-a cânta. A îmbrăcat atunci o rochie neagră, a luat un bulgăre mare de ceară şi multe fire de tort şi a plecat în lume să-şi caute mama.

Când trecea pe lângă o biserică, se oprea, rupea din bulgărul de ceară, sufla în ea până o înmuia şi îndată o sucea cu mânuţele pe un fir de tort, până făcea o lumânărică, intra apoi în biserică, aprindea lumânărica la icoana Maicii Domnului şi se ruga ca să-i ajute să-şi afle mama. Aşa a colindat fata în lume, până când a terminat ceara şi firele de tort. Când şedea în genunchi în faţa icoanei, unde aprinsese cea din urmă lumânărică, deodată, de pe icoană se desprinde chipul Sfintei Fecioare, cum era cu pruncul în braţe şi prinde a zice:

— Bună fetiţă, mama ta a plecat demult din lumea aceasta şi este destul de fericită acolo unde este. Tu de acum înainte, ca să nu mai suferi, te vei preface în păsărică, în păsărică veselă, aşa cum erai înainte, când trăia mama ta!

Cele spuse de Maica Domnului de îndată se împliniră şi de atunci până azi e mierla cu pene negre, că neagră era rochia fetei, şi cu pi-

cioarele şi ciocul galben ca de ceară, fiindcă prea mult a suflat cu gura şi a sucit ceara în mâini, pentru lumânări; iar prin crâng şi stufiş, caută de zor mâncare şi tot fluieră, ca să n-o prindă urâtul şi tristeţea.

CUM S-A FĂCUT PUPĂZA

Cică a fost odată o fată frumoasă, cum pereche nu-i puteai găsi. Cum o chema, nimenea nu ştie, căci e mult de atunci. Atâta se ştie numai, că era frumoasă ca lumina soarelui şi că era unica la părinţi. Aceştia o iubeau aşa de mult, că niciodată nu-i ieşeau din voie. Noaptea, după ce adormea, tatăl şi mama ceasuri întregi vegheau la căpătâiul ei şi vărsau o lacrimă de bucurie, că le-a hărăzit Dumnezeu aşa mândreţe de fată. Dimineaţa, cum se scula, bătrâna mamă îi punea în gură trei grăunţe de sare şi apoi o spăla cu apă, în care stinsese trei cărbuni aprinşi, ca să nu se deoache odorul ei.

Iar fata creştea mereu. Şi era voinică, rumenă la obraji, zveltă, cu ochii negri şi adânci ca adâncul mării, cu părul lung, moale, galben şi mai strălucitor decât aurul cel curat. Când ieşea din casă, soarele de ruşine şi de mânie se roşea la faţă, iar luna se ascundea după nouri.

Toate celelalte fete din sat nu mai puteau de necaz, pentru că toţi flăcăii numai la ea se uitau, numai calea ei îi aţineau, numai pentru dânsa se prăpădeau. Şi se sileau şi ele ca să se facă frumoase şi se spălau şi se găteau toată ziua, dar nici pe departe nu o puteau ajunge pe dânsa.

Şi se dusese în toate părţile vestea despre frumuseţea ei şi din toate colţurile pământului veneau feţi-frumoşi, mândri şi bogaţi, ca să-i ceară mâna.

Părinţii nu se îndurau să o căsătorească şi să se despartă de dânsa.

— Atâta avem şi noi pe lume, ziceau dânşii, ea e lumina ochilor, ea este sprijinul bătrâneţilor, ea e bucuria şi fericirea noastră. Fără de dânsa va fi vai şi amar de noi, totul ni se va părea pustiu. Aşa, ca să mai treacă puţină vreme, că tot ea este prea tânără şi fragedă.

Dar vorba ceea: când îţi vine norocul, să nu-l alungi, căci pe urmă nu ştii ce ţi se întâmplă. Aşa şi cu părinţii fetei celei frumoase. Într-o bună dimineaţă, mama ei căzu bolnavă greu. Luni întregi ea zăcu culcată. Şi aduseră doftori vestiţi şi chemară babe care ştiu de toate, decât nimeni nu putea să-i găsească leacul. Pe zi ce mergea, bolnavei îi era mai rău şi slăbea de se prăpădea în toată fiinţa. Plângea bărbatul la căpătâiul ei şi fata se ruga cât e ziulica de mare, la icoana Maicii Domnului, ca să se facă mama sănătoasă; decât Dumnezeu hotărâse într-altfel şi hotărârile lui bietul om nu le poate schimba nici cu lacrimi, nici cu rugăciuni.

Într-o noapte, după miezul ei, când cocoşii cântă şi duhurile rele pier de pe pământ, bolnava chemă la sine fata ei iubită şi pe bărbatul cu care trăise viaţa aşa de fericită, îi îmbrăţişă şi-i sărută pentru cea din urmă oară şi apoi îşi dete sufletul liniştită şi cu surâsul pe buze.

Trecu de atunci vreme multă, în care tatăl fetei se plângea şi se văita mereu, că e grea viaţa singură, fără femeie, că el nu vrea să prăpădească aşa frumuseţe de fată, îngrijind de toate ale casei şi că mai la urmă tot o să se mărite ea într-o zi şi apoi cum o să trăiască el singur?

Şi aşa, ba că-i una, ba că-i alta, moşneagul într-o zi se căsătoreşte de a doua oară şi ia de soţie o femeie tânără şi frumoasă, dar cu suflet de câine şi cu inimă de piatră. Această femeie era mai rea decât o babă vrăjitoare, iar când se înfuria, se făcea vânătă la faţă şi ochii i se învârteau în cap, de gândeai că-i ieşită din iad, nu altceva.

Apoi încă o pacoste. Adusese cu dânsa o fată, pe care o avusese de la bărbatul dintâi şi pe cât de frumoasă era fata cealaltă, pe atâta fata ei era pocită şi schiloadă. „Mama-Pădurilor“, îi ziceau toate fetele din sat şi zău, nu era mai puţin pocită decât „Mama-Pădurilor“.

Ce zile amare şi ce viaţă ticăloasă, de acu înainte, pentru biata fată frumoasă! În loc de mângâierile dulci ale mamei, acu primea ocări; în loc de cuvinte bune, palme şi bătăi; în loc de privirea părintească a mamei, ea întâlnea ochii de şerpoaică ai mamei vitrege.

Tatăl o iubea tot ca în trecut şi vărsa şiroaie de lacrimi, când îşi vedea odorul plângând şi oftând. Decât dânsul avea mare slăbiciune

pentru nevastă-sa cea nouă. Apoi îi era frică de dânsa, aşa că niciodată nu-i ieşea din voie şi când ea se răstea, el, cu capul plecat, sta într-un colţ şi nici un cuvânt nu auzeai din gura lui.

Iar femeia cea rea hotărâse pieirea fetei. Nu mai putea de necaz văzând-o că e aşa de frumoasă, că e aşa harnică, aşa de lăudată şi cerută de toţi, pe când la fata ei nu se uita nimeni.

— Stai că-i vin eu de hac, zise dânsa.

Şi nu o lăsa să se spele, nici să se pieptene şi să se curăţe. I-a scos hainele ei cele frumoase, care o prindeau aşa de bine, şi a îmbrăcat-o numai în zdrenţe. Apoi nici demâncare nu-i dădea destulă şi nici nu o lăsa să doarmă ca lumea, ci cu noaptea în cap, încă necântaţi cocoşii, o scula şi o trimitea după munca cea mai grea şi obositoare. Ba să care poveri de lemne din pădure, ba să spele rufele la gârlă, ba să facă asta, ba să facă alta, tot îi găsea dânsa fel de fel de munci, care de care mai grele şi fel de fel de pricini, ca să o ocărască şi să o bată.

Asculta în toate sărmana de fată şi totuşi, când se întorcea seara acasă, obosită şi prăpădită de atâta muncă şi alergătură, mama cea vitregă tot nemulţumită era şi din leneşă şi dobitoacă nu o mai scotea.

Şi într-o zi, ce să-i abată femeii cele rele:

— Uite, zise, sacul ăsta de lână. Vezi că lâna dinăuntru e neagră, decât tu să te duci la gârlă şi până diseară să mi-o faci albă ca zăpada. De unde nu, să ştii că e vai de pielea ta.

Sacul era greu de tot. Fata îşi făcu curaj, se opinti cât putu şi încovoiată până la pământ, plină de năduşeli, se duse cu el la gârlă. Cum ajunse, se porni pe muncă şi începu să spele mereu lâna care era neagră ca cărbunele, că doar s-o facă albă. Îşi suflecă mânecile până la coate, îşi prinse şi poala în brâu şi ceasuri întregi tot freca şi tot spăla şi tot curăţa; dar lâna cea neagră nici gând n-avea să se facă albă. Şi din nou pune-te la muncă şi din nou freacă şi învârteşte şi suceşte, dar lâna neagră tot neagră rămânea.

Soarele, care o privise toată ziua, se pregătea să apună după vârful munţilor şi să se ducă să lumineze alte lumi, când fata văzu că nu făcuse nici o ispravă; nici un fir de lână nu se făcuse alb. Atunci,

deznădăjduită, cu ochii roşii şi plini de lacrimi, înălţă spre cer braţele sale cele albe şi rotunde şi începu să roage aşa:

— Pu, pu, pu! Prea bunule Dumnezeu! Ai milă şi de mine nenorocita şi scapă-mă de atâtea suferinţe. Prefă-mă într-o pasăre, ca să fug departe de casa asta, ca să scap de femeia aceasta, ca să nu-i aud glasul şi să nu-i văd ochii.

Iar dreptul Dumnezeu s-a îndurat şi i-a îndeplinit rugămintea. Şi lui i se înduioşase inima de atâtea necazuri ce avea biata fată. De aceea a prefăcut-o într-o pasăre, care, din luna lui aprilie şi până la Sân-Petru, îşi plânge mereu dorul inimii cântând: „pu, pu, pu ,pu, pu, pu“. Şi din această pricină, oamenii mai târziu o numiră pupăză.

NAŞTEREA RÂNDUNELEI

În ţara Iudeei, în câmpiile Nazaretului luminate de strălucitorul soare, copilul dumnezeiesc se juca cu micii lui tovarăşi; cu mâinile lui de bunătate şi iubire, el făcea păsărele, cu apa din râuleţ şi cu pământ din maluri, pe care le aşeza pe pământ cu aripile întinse. Un fariseu trecu:

— Copil al păcatului, zise el, ce faci acolo în ziua asta?

Şi cu piciorul lui voi să sfărâme păsărelele; dar când Isus lovi cu micile lui palme, păsărelele de pământ prinseră viaţă şi zburară.

Rândunelele erau născute.

Cu aripile lor cenuşii, ele zburară pe acoperiş şi din acel pământ, din care erau făcute ele, îşi zidiră cuiburile.

Rânduneaua alegea locuinţa omului, prietenul ei, spre a-şi adăposti familia. Ele trăiau libere, respectate, iubite; prezenţa lor aducea noroc.

Multă vreme după asta, când copilul dumnezeiesc devenise bărbat şi mergea către Golgota, sărmanele păsărele desperate îl urmară, scoţând, pe tot lungul drumului, strigătele lor de durere.

Maestrul era să moară; pe faţa sa palidă, un şiroi de sânge curgea, amestecându-se cu lacrimile lui. Atunci, una câte una, rândunelele

smulseră cu micile lor ciocuri spinii din coroană, care se ţintuiau pe augusta frunte.

Trecură ceasuri.

Într-un suprem strigăt, răstignitul îşi dete sufletul. Cerul se tulbură, păsărelele plânseră şi aripile lor luară mantaua de doliu, pe care de atunci n-au părăsit-o.

RÂNDUNICA

A fost odată o fată frumoasă şi tare vrednică, cum nu se găsea alta pe lume. Venindu-i vremea să se mărite, a luat de bărbat pe un fecior din alt sat, care mai avea doi fraţi însuraţi şi şedeau cu toţii într-o casă, fiecare în odăiţa lui. Tot în căminul acela îşi aveau şi părinţii lor locuinţa.

Nurorile lor cele două, care ţineau pe fraţii cei mari, erau leneşe, se sculau târziu de tot şi nu lucrau nimica toată peste zi; cea mică însă se deştepta cu noaptea-n cap, aprindea lampa şi, luând cusătura în mână, ori intrând în război, începea să cânte. Când se crăpa de ziuă, se apuca de dereticat, aducea apă, făcea focul şi punea de mâncare. Casa îi era casă curată, bărbatul întotdeauna primenit şi masa masă, cu rost şi mai devreme pusă decât la cumnatele ei.

În toate le-ntrecea, de nu puteau să stea în rând cu ea, din care pricină îi ziceau în râs Rândunica, adică singură, unică-n rând cu ea.

Nu mai puteau de necaz când le certau bărbaţii ori soacra, dându-le de exemplu pe nevasta fratelui cel mic.

Dacă au văzut ele una ca asta, au început să i-o coacă. Au mers într-o zi tustrele la gârlă, să se scalde şi, când au fost în marginea apei, cele două i-au zis:

— Ia stai, cumnăţică, să-ţi tăiem niţel din păr şi să ne afumăm cu el, ca să-ţi călcăm şi noi pe urme cu vrednicia.

Au prins-o şi una o ţinea de picioare, iar alta a început s-o înţepe la gât cu foarfecele din cusătură, vrând s-o omoare şi ză zică apoi că s-a înecat.

Maica Domnului, văzând toate acestea şi nevrând s-o lase de batjocura lor, a prefăcut-o într-o pasăre, care a zburat pe luciul apei şi s-a ridicat apoi în înaltul cerului. Cum una din cumnate o ţinea de picioare, când şi-a luat vânt să zboare, a apucat-o de coadă şi a rămas cu mijlocul ei în mână. Întorcându-se acasă, au spus, prefăcându-se că plâng, că cumnata lor s-a înecat.

Iar pasărea, zburând, s-a dus multă vreme unde au dus-o ochii, trecând mereu munţi şi ape, nemaicătând îndărăt. Era albă la fulgi, aşa cum îi era cămaşa de pe ea când sta pe marginea gârlei; a rămas însă cu o pată roşie la gât, din pricina picăturilor de sânge ce începuseră să ţâşnească, când au înţepat-o cumnatele ei, cu coada ca o furcă scobită la mijloc, din partea penelor smulse.

Şi astfel s-a deprins să zboare lin pe luciul apei, să se ridice deodată în văzduh şi să se ducă în largul lui ca o săgeată.

Ajungând şi iernând ea într-o ţară depărtată, pe la mijlocul primăverii, când încolţeşte iarba, a prins-o dorul de meleagurile unde a trăit şi, luând-o îndărăt, a venit la locul ei de odinioară, făcându-şi cuib sub streaşina înaltă, să vadă ce şi cum mai e pe-acolo. Se scula ca de obicei cu noaptea-n cap şi ciripea ca şi mai înainte, deşteptând pe toţi ai casei.

Cumnatele, cum au văzut-o, au sfeclit-o şi şi-au zis: „Să ştii că asta e Rândunica, cumnata noastră“. Turbau de necaz şi au pus gând rău, blestemând-o întruna.

Bărbatul ei a bănuit că acesta o fi sufletul nevestei lui dragi şi-i cocolea cuibul, dând poruncă să nu care cumva să-l strice cineva. Una din cumnate însă, într-o zi, când era singură acasă, a luat o prăjină şi l-a stricat, spărgându-i ouşoarele. I s-a uscat însă pe loc mâna dreaptă din cot şi, şoptind ici-colo întâmplarea, au aflat-o toţi.

Rândunica şi-a făcut atunci alt cuib în podul casei şi, cirip-cirip, toată vericica da târcoale-n jurul ei. Într-o zi, cumnata cealaltă, suindu-se-n pod, a prins rândunica, cu pui, şi a aruncat-o pe coşul vetrei, tocmai când ieşea fumul mai gros pe el. Credea c-are să ardă şi o să scape astfel de ea.

A scuturat însă din coadă rândunica şi a început, din atâta apă strânsă-n zborul săltăreţ pe luciul râurilor, să curgă picături multe, ce-au stins pe loc focul. Şi n-a fost cu nimic vătămată; s-a înnegrit doar şi ea, şi puişorii de funingine şi aşa a rămas la culoare.

Şi-a adunat apoi din nou puişorii, şi-a făcut cuib într-un colţ al odăii bărbatului ei, să fie tot mai aproape de ce-i era drag. Din clipa aceea, cumnata cea duşmănoasă a rămas însă gângavă. De-atunci s-a înrădăcinat credinţa în oameni, că i se suceşte mâna din cot şi se usucă, cui strică un cuib de rândunică, iar cine încearcă s-o omoare, ori să-i omoare puii, îşi pierde graiul.

RÂNDUNICA ŞI SOARELE

Avea un om trei fete şi o herghelie de cai. Tatăl lor zice:

— Când aş avea un băiat, da el s-ar duce şi-ar paşte caii aceştia, da aşa fetele nu mai pot nimica!

Da cea mare spune:

— Mă duc eu, tată!

— Hei, ai mai paşte tu caii!

— Îi pasc, tată!

I-a făcut straie bărbăteşti şi i-a dat puşca; şi ea a pornit cu caii să-i pască. Tată-său s-a prefăcut într-un lup şi s-a ascuns sub pod. Când a ajuns ea la pod, da şi tată-său face: Hoa! la dânsa. Da ea:

— Of, mă tem, iaca lupu!

Se întoarce înapoi şi aduce herghelia. Da cea mijlocie zice:

— Mă duc eu, tată!

— Hai, du-te!

Se duce ea, acea mijlocie. Tată-său se face iar un lup şi iar la dânsa: Hoa! Ea se sperie şi se întoarce cu caii acasă.

Acea mică zice:

— Mă duc eu, tată, cu herghelia!

— Hei, dragul tatei, n-a păscut-o cea mare, nici cea mijlocie, şi îi paşte-o tocmai tu?

— Mă duc!

— Du-te! Dumnezeu să-ţi ajute!

S-a pornit ea. Tată-său — iar la pod. Ea merge şi tată-său iar la dânsa: Hoa! Da ea:

— Care-i acela?

L-a întrebat până în trei ori. Ea era năzdrăvană. A treia oară a vrut să deie cu puşca în tată-său.

— Stai, draga tatei, că-s eu!

S-a pornit mai departe. I-a păscut ea trei ani de zile, până a ajuns pe locul soarelui. Şedea acolo cu caii; iată că vine sfântul Soare şi zice:

— Haide, măi vere, la mine şi te-oi ospăta cu oleacă de borş, că de când eştu tu dus de acasă ţi-a fi fiind a mânca de borş!

El l-a chemat să-l afle, îi fată ori bărbat. S-au dus, au stat la masă, au mâncat amândoi. Ea s-a întors la cai. Da el a vorbit cu mama lui:

— Mamă, tare mi-ar plăcea. Când aş şti că îi fată, eu aş lua-o!

Da mamă-sa a făcut:

— Ia desară să o pofteşti să se culce cu tine. Vă veţi culca amândoi pe un căpătâi şi eu ţi-oi pune o stiblă de busuioc sub cap şi una lui.

Da căţeluşa a ascultat, că ea şi cu căţeluşa porni la drum. Se duce la fată şi spune aşa:

— Fată frumoasă, iaca feciorul Soare vrea să te ispitească, se te vadă, dacă eşti fată ori bărbat. Te-a chema desară să te culci la dânsul şi vor pune câte o stiblă de busuioc la amândoi. Da eu m-oi tăvăli toată noaptea pe stibla ta şi a fi veştedă ca şi a lui. Atunci nu te-a pricepe că eşti fată.

S-a tăvălit caţeluşa toată noaptea pe stibla ei. Când s-a sculat mamă-sa şi s-a dus şi le-a văzut: cum era a lui şi a ei, îi zice:

— Hei, dragul mamei, nu-i fată, îi tot flăcău!

Da el face:

— Hei, mamă, ba chiar îi fată, aşa-mi spune inima mea!

— Dragul mamei, dacă socoţi că-i fată, iaca vine ziua cea de târg si te du la târg cu dânsa: „Haide, măi vere, şi te-i plimba cu mine“. Şi-l vei duce la straiele cele bărbăteşti şi ea, dacă a fi, mamei, fată, o să

zică aşa: „Ce m-ai adus, măi vere, la straiele acestea bărbăteşti, haide şi mă duce la straie femeieşti, mie acelea îmi trebuie".

Da căţeluşa a ascultat şi s-a dus şi i-a spus:

— Fată frumoasă, o să te ducă la Bebei (Volintir, târg în judeţul Cetatea Albă) şi o să te ispitească. O să te ducă la straie feteşti, da tu după inima ta ţi-i drag după dânsele; da să taci, să zici aşa: „Du-mă mai bine la straie bărbăteşti, că nu-mi trebuie de acestea!"

A dus-o el la Bebei. El iară se mâhneşte, că n-o putut s-o afle că-i fată. S-a pornit înapoi acasă, a venit iară la herghelie. El se duce şi zice:

— Hei, mamă, chiar îi fată!

Da căţeluşa îi spune ei:

— El o să te îmbie să te scalzi. Da eu m-oi face un lup şi m-oi băga în herghelia ta. Da tu să zici aşa: „Intră dumneata întâi că eu nu ştiu locurile".

S-a sculat dimineaţa şi s-a dus la scăldat. El s-a dezbrăcat şi a intrat în apă şi aştepta şi pe ea. Da ea s-a dezbrăcat la jumătate şi căţeluşa s-a făcut un lup ş-a dat în herghelia ei. Ea s-a îmbrăcat şi s-a dus la herghelia ei. S-a pornit la casa ei la părinţi, că de trei ani nu-i mai văzuse. Părinţii gândeau că s-a prăpădit. Ea a ajuns acasă şi a dat herghelia în ograda lor. Când a ajuns ea în poarta casei, sfântul Soare a făcut un leagăn de mătase. S-au suit fetele să le deie. Se dau şi se coborau. Lor nu le făcuse nimică. Da ea când s-a suit, Soarele a ridicat-o în sus, a luat-o. Mamă-sa a plâns şi a zis aşa:

— Hei, dragul mamei, de trei zile de când ai venit, eu cu tine n-am grăit!

Da fetei i s-a părut că mamă-sa i-a zis trei ani de zile să nu grăiască. Când a adus-o acolo, ea mai frumoasă nici nu mai putea să fie în lume. Dacă era mută, nu grăia. Da Soarele cu mă-sa se văicărea:

— Ce să facem noi cu dânsa? S-o mântuim, nouă mută nu ne trebuie. Hai şi om trimite-o la baba Colţa să ceară sita, să facem nunta!

Fata s-a pornit la baba Colţa. S-a dus la Sfânta Vineri:

— Mătuşică, nu ştii unde-i casa babei Colţa?

Da ea i-a spus:

— Ia, ia, se vede de acolea, du-te, că mai sunt două case şi a treia îi a ei. Na-ţi un prosop, că ţi-a trebui vreodată!

S-a dus la Sfânta Sâmbătă s-o întrebe. Tot aşa:

— Nu ştii, unde-i casa babei Colţa?

I-a spus:

— Du-te la Sfânta Duminică şi îi casa ei lângă dânsa. Na-ţi o perie că ţi-a trebui vreodată, strânge-o.

S-a dus la Sfânta Duminică. Sfânta Duminică a zis aşa:

— Hei, copilă, te-a trimis să te mănânce. Da iacătă-o casa ei. Na-ţi cutia asta. S-o strângi, că ţi-a trebui.

Ea a ajuns la bordeiul babei Colţa. Baba Colţa şedea şi se uita la fereastră. Da ea zice:

— Asta-i casa babei Colţa?

— Asta, poftim în casă!

Ea a intrat în casă. Baba Colţa a zis:

— Stai pe laiţă, că eu mă duc să aduc sita din ceea casă şi ţi-oi da-o. Da un şoarece iese:

— Ţiu, ţiu, fată frumoasă, ia sita şi pe uşă, că baba Colţa îşi ascute dinţii pe oglindă să te mănânce!

Da ea şede şi grăieşte:

— Ce, măi şoarece, măi, grăieşti tu degeaba!

El zice:

— Ia sita şi pe uşă!

Ea ia sita şi pe uşă. Şi porneşte. Baba Colţa o ia din urmă şi după dânsa, cât pe ce s-o ajungă. Da fata zvârle peria. Se face o pădure. Da ea roade, roade. A ros-o şi a mântuit-o şi iară după dânsa. Ea zvârle cutia. Se face o scală de piatră. Ea roade şi piatra şi după dânsa! Da ea zvârle prosopul. Se face o apă mare. Da ea sorbeşte apa, sorbeşte! Până a mântuit de sorbit apa, a ajuns şi ea acasă la Soare. Da el era mire cu alta. El jupuia un miel la gura cuptorului şi-i erau pline mâinile de sânge. Da ea zice:

— Na-vă sita, că v-am adus-o să facem nunta!

El când a văzut-o că a grăit, a apucat-o de gât să o sărute. N-a mai dovedit să spele mâinile. Da ea s-a făcut o rândunică. Da dacă a văzut că s-a făcut rândunică, dă cu cuţitul s-o taie. Da ea a zburat pe hogeac afară. Când a dat cu cuţitul, a ajuns-o peste coadă.

De atunci rândunelele au guşa roşie şi coada tăiată.

JERTFA RÂNDUNICII

Isus fusese răstignit şi se lupta cu moartea. Din rănile făcute de piroane, sângele se scurgea mereu. Nu scotea nici un geamăt de durere. Doar într-un târziu ceru, ars de sete: „Apă! „Apă! „

Un paznic îi întinse un burete muiat în fiere de oţet. Isus, neştiind, gustă, dar numaidecât îşi feri gura, cu silă.

Setea îl chinui apoi tot mai amarnic. Trupul îi ardea, gura îi era uscată. Dar nu mai ceru apă.

Iată însă că, deasupra capului, auzi un fâlfâit de aripi. O rândunică veni ca o săgeată şi, pe buzele lui fierbinţi, lăsă să-i cadă din cioc o picătură de apă, ca un bob de rouă. Un paznic o văzu şi slobozi o săgeată după ea, dar n-o nimeri.

Peste câteva clipe, rândunica veni din nou şi-i mai aduse încă un strop de apă. A doua săgeată şuieră tot mai aproape, dar nici aceasta n-o lovi.

Mântuitorul o văzu şi-l durea inima la gândul că păsărica ar putea fi ucisă. I-ar fi strigat să nu mai vină, dar nu putea.

Şi rândunica veni a treia oară, dar, de rândul acesta, săgeata îi străpunsese pieptul alb şi curat.

Lacrimi multe, de milă, se scurseră din ochii Mântuitorului; văzând-o cum îşi dă sufletul, şopti:

— Prin jertfa ta eşti sfântă. Binecuvântată să fii, păsărică.

De atunci, rândunelele sunt socotite ca nişte păsări sfinte. E mare păcat ca cineva să le strice cuiburile, ori să le ia puişorii. Şi nimeni n-are curaj să le facă vreun rău, nici chiar copiii cei mai fără inimă.

LEGENDA VRABIEI

Se zice, că la început, penele vrabiei fuseseră zugrăvite de Dumnezeu, cu o culoare neagră-roşcată. Ei nu i-a plăcut acest veşmânt, dar n-a îndrăznit să cârtească în faţa Celui Atotputernic.

Se întoarse în lumea păsărilor, aşa cum era. Dar cinteza, n-avea de lucru, începu s-o necăjească:

— Nu mai face pe supărata, că n-ai de ce. Prea-Măritul ţi-a dat o haină după inimă!

Atât i-a trebuit vrabiei! Numaidecât i-a sărit ţandăra şi, zburlită de furie, s-a năpustit asupra cintezei cu gălăgie mare. Ba a şi lovit-o de câteva ori cu ciocul în cap, de i-a ridicat fulgii ţugui.

Dumnezeu, care vede şi ştie tot, a chemat pe împricinate la judecată.

Cinteza povesti întâmplarea, de-a fir a păr. Vrabia se zbârlea şi o întrerupea la fiecare cuvânt.

Stăpânul lumii ascultă cu răbdare. Când a încetat sfada, el a întrebat:

— E adevărat, vrăbiuţo, că nu eşti mulţumită de veşmântul ce ţi-am dat?

Vrabia răspunse cam cu jumătate de glas:

— D... Doamne! Aşteptam şi eu unul mai frumos!

Dumnezeu, văzând-o că e şi obraznică pe lângă toate, o prinse de coadă şi o aruncă într-o ladă cu cenuşă. Vrabia ieşi de acolo, zbură pe un pom şi începu să-şi cureţe penele. Dar cenuşa se lipise de ele şi de aceea şi azi au culoarea cenuşie.

De atunci a rămas cinteza cu moţ şi vrabia cu pene cenuşii, împestriţate cu negru şi roşu.

VRĂBIILE TRĂIESC MULT

Demult, demult, cine ştie când va mai fi fost şi aceea, a răsărit în mijlocul unei păduri un stejărel, care începu a creşte pe-ncetişorul şi a privi cu dragoste la ceilalţi stejari de toată mâna, care se aflau în jurul său.

Iată însă că, nu mult după ce a răsărit stejărelul acesta, vine o vrabie şi se aşază pe dândsul, măcar că avea unde se aşeza şi-n alt loc, că pădurea era destul de mare.

Stejărelul, văzând această obrăznicie din partea vrabiei, se mânie foc pe dânsa şi-i zise:

— Măi vrabie! Nu vezi tu că eu abia acuma de vro câteva zile am răsărit, nu vezi cât sunt de tânăr, de crud şi de slab, n-ai avut tu nicăieri în alt loc unde te aşeza, decât pe mine?... Nu e destulă pădure împrejurul meu?...Ia du-te de-aici şi aşază-te pe alt copac, căci doar pădurea e destul de mare şi de largă, ai unde şedea cât îţi va plăcea...

Vrabia, simţindu-se foarte atinsă prin cuvintele acestea ale stejarului, răspunse zicând:

— Iată că mă duc, cum zici tu, dar voi veni la tine când vei fi pe patul morţii şi atunci va trebui să-mi dai seama pentru toate cuvintele tale de astăzi!

— Bine! Bine! răspunse stejărelul, du-te şi mai degrabă să nu vii, decât numai atunci, când voi fi eu pe patul morţii, precum ai zis!

Vrabia a zburat şi s-a dus... Dar mult a trebuit ea să aştepte până la moartea stejărelului, căci fiecare stejar trăieşte nouă sute de ani, şi anume trei sute de ani creşte neîntrerupt, trei sute de ani stă locului şi se odihneşte, iară de la şase sute de ani înainte, prin trei sute începe a da înapoi, a-i putrezi inima de la rădăcină, a se găuri pe dinăuntru, a se usca aşa, că atunci când ajunge de nouă sute de ani, se risipeşte cu totul.

Şi vrabia noastră a trebuit să aştepte până ce stejărelul pe care s-a pus ea, când acesta a fost tânăr, a ajuns de nouă sute de ani.

Când a ajuns acuma stejărelul de nouă sute de ani, s-a dus vrabia la dânsul şi i-a zis:

— Ţi-aduci aminte când erai tânăr şi m-am aşezat pe tine, cum m-ai batjocorit degeaba, degebuţa?... Tu ai cugetat atunci că dacă te vei face mare, vei trăi cât lumea şi ca tine nu va mai fi altul!... Dar iată că acum te-ai risipit şi eu mă scald în colbul tău!... Tu din mare ce-ai fost, te-ai făcut iarăşi mic, iară eu tot trăiesc şi tot aşa sunt, cum am fost şi atuncea!

Aşa a zis vrabia, şi, după ce s-a scăldat în cenuşa stejarului, zbură şi se tot duse.

De-atunci, de când s-a întâmplat aceasta, vrăbiile, dacă nici oamenii, nici mâţele şi nici ulii nu le prind şi le omoară, trăiesc mai mult decât orişicare altă pasăre,... trăiesc cu sutele de ani, de unde se vede apoi că vine şi zicala cea foarte răspândită printre români:

Vrabia e pui,
Dar dracul ştie de cându-i!

care se zice despre oamenii cei mici de statură, însă mari de ani. Şi vrăbiile, când sunt foarte bătrâne, capătă pene albe, însă forma lor tot de vrabie rămâne.

CIOARA

Pe vremea când Sfânta Duminică trăia pe pământ, multă vreme trebuie să mai fie şi de atunci, a avut nevoie de o servitoare, ca să-i îngrijească casa. Căutând ea servitoare încoace şi încolo, a găsit una. Cum se întâmplă însă, ca tocmai servitoarea Sfintei să fie ţigancă. Sfânta Duminică n-a ţinut seama de asta, ci numai treabă voia să-i facă. Dar ţiganca, cum îi ţiganca, bună de gură şi nu cu tragere de inimă la lucru, ori de câte ori întreba Sfânta: „Ai făcut cutare treabă?“, ea răspundea în fundul gâtlejului: „Da , da, da, da!“

Azi aşa, mâine aşa, Sfânta Duminică se alegea cu întrebatul, ţiganca cu „Da, da da ,da,“ iar lucrurile nu se prea făceau cum trebuie.

Într-o zi, Sfânta Duminică, înainte de a pleca la biserică, îi spune servitoarei ca să-i facă mâncare şi s-o potrivească aşa de bine, ca atunci când se va întoarce ea de la biserică, să fie mâncarea gata, dar nici prea caldă, nici prea rece.

Zis şi făcut. Se duse Sfânta Duminică la biserică şi când se întoarse, întrebă de la uşă:

— Gata mâncarea? Făcutu-o-ai cum ţi-am zis?

Servitoarea de colo, se umflă cu răspunsul:

— Da, da, da da!

Sfânta Duminică, bucuroasă, ia lingura cea mare, ca să guste mâncarea. Cum era flămândă, înghiţi ciorba toată din lingură, dar vai! mâncarea ardea grozav şi într-atât se necăji Sfânta de arsura ce a suferit, că o blestemă cu foc pe ţigancă:

— Piei din faţa mea, slugă rea şi mincinoasă! Pentru această neascultare şi minciună, să te prefaci în pasăre urâtă şi alungată de lume!

Şi îndată se prefăcu ţiganca în cioară, cu pene negre-cenuşii cum este şi acum. Însă ea, chiar aşa cioară, cum era, tot mai încerca să răspundă stăpânei cu răspunsul ei de totdeauna, dar în loc de: „da, da, da, da," nu putu zice decât: „cra, cra, cra, cra!" şi cu astfel de glas a rămas cioara până în ziua de azi.

CORBUL

Corbul cel negru, n-a fost de la început atât de urât. Penele lui erau de culoare alb-gălbui şi glasul îi era mai frumos; ba se zice că chiar putea cânta. Numai o nesocotinţă a lui a făcut ca să-şi piardă şi glasul, şi culoarea mândră a penelor.

Când Domnul nostru Isus Hristos era răstignit pe cruce şi îndura chinuri groaznice, rândunica se învârtea împrejurul lui şi fâlfâia uşor din aripi, ca să facă vânt şi astfel să-i mai uşureze chinurile. Nu tot aşa a făcut corbul. El se rotea pe deasupra şi îşi schimonosea glasul prin croncăneli urâte. Credea el că prin aceasta arată Mântuitorului că e trist şi amărât, de nelegiuirea oamenilor.

Domnul Isus, îndurerat de păcatele grele ale celor care l-au răstignit şi supărat că nici corbul nu-l lasă să moară în linişte, a suspinat adânc şi l-a blestemat pe corb. S-a făcut atunci întuneric mare. Pământul s-a cutremurat şi izvoarele au secat. Biserica s-a crăpat în două şi spaimă mare a cuprins pe oameni. Corbul a căzut ameţit în fundul unei văi adânci. Când cutremurul a încetat şi s-a făcut iarăşi lumină, s-a deşteptat şi corbul, dar în loc de alb-gălbui cum era înainte, se văzu negru cum îi păcura. Speriat, zbură pe vârful unui copac înalt. Mirat peste măsură şi întristat amar, când se văzu cu aşa podoabă întunecoasă, vru să

dea drumul la un cântec de durere. Nu mică îi fu spaima şi de data aceasta, când băgă de seamă, că în loc de a cânta, nu poate decât să scoată nişte croncăneli răguşite. Abia atunci îşi dădu seama bietul corb de blestemul ce căzuse peste el.

Aşa s-a întâmplat, că de la acea nesocotinţă a lui, a rămas corbul până azi cu pene negre şi cu croncănit urât, care aduce aminte tot de moarte.

GAIA

Demult, foarte demult, pe când nu erau atâtea izvoare, vara însetau toate vietăţile de pe pământ.

După ce şi-au ales păsările împăratul, acesta a chemat sfat, ca să-şi sape cu ciocul o groapă mare, unde să se adune apa pentru vreme de ispită.

Şi s-a întâmplat că au primit toate păsările sfatul împăratului, numai gaia n-a voit să-l primească.

Şi dacă s-a hotărât, s-au pus ziua şi noaptea pe lucru. Şi lucrau cu sârguinţă, una mai mult decât alta, şi aveau spor la lucru, că erau cu milioanele.

Şi au lucrat aşa păsările în bună înţelegere şi au isprăvit lucrul cu mare bucurie. Şi dacă a plouat, s-a umplut balta cu apă şi aşa nu mai duceau lipsă de apă.

Se zice, cu timpul, din această baltă s-au format râurile, din ce în ce mai lungi şi mai late. Şi acum au toate vietăţile apă în îndestulare, numai gaia, nu!

De aceea, vara când e secetă mare, vedem gaia coborându-se pe la râuri, ca să înghită un strop de apă, dar atunci sărmana o păţeşte amar, de o zăresc celelalte păsări, că o iau dinainte; iar ea se suie până-n vânătaie şi de acolo, cu glasul ei răguşit, cere mereu ploaie de la bunul Dumnezeu, căci ea numai când plouă poate să-şi astâmpere setea ei cea înfocată.

LEGENDA HUHUREZULUI

Povestea spune că era odată demult un boier foarte rău, încât toţi i se fereau din cale, ca de boala cea rea. El avea ca argat la vaci un băiat foarte cuminte şi ruşinos. Fiindcă ştia pe boier că e rău, el când îi trebuia ceva, mai bine răbda, numai să nu fie ocărât şi bătut.

Câteodată, când i se întâmpla de se rătăcea vreo vită, căci avea în seamă multe, o căuta toată noaptea până o găsea.

Într-o zi călduroasă de vară, vitele au strechiat, fugind toate prin pădure. A alergat fuga în dreapta, în stânga; dar n-a găsit nimic. Se înnoptase, dar el tot alerga mereu, picioarele i se făcuse numai sânge, hainele erau numai zdrenţe. Nemaiavând putere, căzu într-un târziu jos de atâta oboseală.

Era întuneric; lupii începuseră a urla. Lui fiindu-i tare frică, începu a se ruga lui Dumnezeu să-l schimbe într-o pasăre. Dumnezeu, văzându-l aşa de necăjit, îi ascultă rugămintea.

Văzându-se pasăre, începu a căuta din nou vacile şi ca să nu-i fie urât, începu a chiui: „Huhuuu! Huhuuu!“

Şi de atunci în fiecare noapte când caută vacile, începe să chiuie: „Huhuuu! Huhuuu!“ de răsună pădurea.

Oamenii, auzindu-l, îl numiră huhurez şi aşa i-a rămas numele şi până în ziua de azi.

LEGENDA VULTANULUI

Se spune că pasărea numită vultanul ar fi fost pe vremuri, de demult, un voinic şi frumos cioban la oi.

Era o zi călduroasă de vară, când ciobanul nu a mai dat apă oilor. Bunul Dumnezeu, care are grijă de toate, avu grijă şi de oile acelea, cum şedeau neadăpate, zbierând de sete, şi de aceea se duse împreună cu Sfântul Petru la stâna ciobanului. Acesta, văzându-i, cunoscu că a greşit şi coborî faţa la pământ; dar era prea târziu. Dumnezeu apropiindu-se de cioban, îl blestemă zicându-i:

— De astăzi înainte nu vei mai fi cioban la oi, ci te vei schimba în pasăre şi vei jeli mereu oile tale, uitându-te de sus la ele, că n-ai ştiut să le îngrijeşti la timp.

De atunci, ciobanul acela s-a schimbat în pasăre, vultanul, care se roteşte prin aer, jelindu-şi starea de mai înainte.

BROASCA CU TROACA

Dumnezeu şi cu Sfântul Petre mergeau odată pe un drum de ţară, şi aşa, îi apucă noaptea pe lângă o moară.

— Haide să mânem aici la moară, Doamne, zise Sfântul Petre.

— Hai! îi răspunse Dumnezeu.

Merseră şi bătură la uşa morii, dar morăriţa care era acasă şi care nu dorea să-i primească pe oaspeţi, se băgă sub o troacă de cernut făină şi tăcu acolo chitic. „Dacă întâmplător intră aici drumeţii ceia, n-au să mă vadă, şi nevăzându-mă, au să-şi ia tălpăşiţa şi-au să se ducă la altă casă."

Aşa chiar s-a întâmplat; au intrat în moară şi, nevăzând pe nimeni, au închis uşa la loc şi-au plecat mai departe, iar Dumnezeu, care pe toate le ştia, a blestămat-o pe morăriţa cea rea la inimă, să rămână cu troaca în spinare.

Şi aşa a şi rămas.

De-atunci a rămas broasca cu troacă, vietatea aceea care trăieşte tot pe malurile apelor mari, pe unde sunt smârcuri şi vălugi jilave, în păpurişul cărora se şi adăposteşte şi se ascunde atunci când aude vreun zgomot.

CUM AU VENIT ŞERPII PE LUME

A fost odată o femeie aşa de lipsită, că nu avea după ce bea apă şi mai era şi singură cuc. Ea muncea din răsputeri să-şi agonisească pâinea de toate zilele. Într-una din zile, s-a apucat să-şi facă săpun şi după ce a făcut rost de grăsime şi celelalte, îi mai trebuia cenuşa din

care să facă leşia. S-a dus la pădure şi, după ce a adunat vreascuri, le-a dat foc. Până ce au ars lemnele, s-a făcut seară şi, spuza fiind aprinsă, n-a putut-o lua acasă. S-a hotărât s-o lase în pădure şi să vină a doua zi de dimineaţă s-o ia. Peste noapte, s-a stârnit o furtună turbată, iar după aceea a căzut o ploaie torenţială, care a ţinut câteva ceasuri. Când femeia s-a dus a doua zi de dimineaţă să-şi ia cenuşa, n-a mai găsit nici praf din ea. S-a întors acasă, bocindu-se cât îi lua gura.

A mers ea cât a mers plângând pe cărare, când deodată îi iese în cale un şoricuţ, care îi grăi astfel:

— De ce tot boceşti până într-atâta, cumătră? Spune-mi durerea dumitale şi poate că îţi voi putea ajuta cu ceva.

— Iacă, ce să am, şoricuţ, asta şi asta... şi şi-a spus tot păsul din fir în păr.

— Asta-i boală de leac, cumătră, îi spuse şoricelul.

— Cum?

— Iată cum: să te duci la împăratul ţării acesteia, care locuieşte în cutare loc, şi să-i spui tot păsul. El te va ajuta, că are un suflet de aur. Afară de asta, în drum spre împărat, ai să te întâlneşti cu tot felul de oameni năcăjiţi şi bolnavi. Să le dai orice ţi-or cere, că e spre binele şi norocul tău.

— Aşa voi face, răspunse femeia plină de nădejde şi mai potolită.

Merse ea cât merse pe drum spre împărat, şi deodată îi iese înainte un copil bolnav, cu trupul plin de răni, şi îi grăi astfel:

— Nu mă trece cu vederea, mătuşă, fă-ţi pomană şi dă-mi puţină apă să beau şi să-mi răcoresc trupul ars de sete şi obidă. Dumnezeu îţi va răsplăti fapta dumitale bună.

Femeia se opri din mers, îi dădu apă de băut şi îi spălă trupul de răni. Ca prin farmec, copilul se şi însănătoşi şi o întrebă unde se duce prin aceste locuri pustii, după ce îi mulţumi cu cea mai mare recunoştinţă. Femeia îi povesti păsul ei şi îi spuse că merge la împăratul să ceară ajutorul său. Copilul îi dădu următorul sfat:

— Fă aşa cum te învăţ eu, spre binele dumitale; dacă mergi la împăratul, spune-i cu supuşenie păsul, iar el îţi va arăta atunci nişte lăzi încuiate şi cu lucruri ascunse în ele. Lăzile au să fie noi, aurite, altele prăpădite de vechi. Dumneata alege pe cea mai veche şi urâtă. Să nu te muşte şarpele de inimă, să râvneşti la vreuna din cele frumoase. Să ştii că în cea mai veche şi urâtă stă norocul dumitale.

A plecat femeia pe gânduri şi a mers o bună bucată de drum, până ce i-a ieşit în cale un moşneg, asemenea bolnav, plin de răni şi murdar. El se rugă plângând de femeie ca şi cel dintâi:

— Fă-ţi pomană, bună femeie, şi-mi dă puţină apă să beau şi să-mi spăl rănile trupului, că Dumnezeu care vede şi ştie toate, bună plată îţi va da.

Femeia, fără să pregete, i-a udat trupul şi i-a dat să bea apă limpede de izvor. Rănile i s-au vindecat şi el a întrebat-o:

— De unde vii şi încotro mergi, bună femeie?

Ea i-a povestit tot păsul şi omul a sfătuit-o:

— Pentru că te-ai îndurat cu mine, vreau să-ţi fiu de folos, dar să mă asculţi; când îi povesti păsul împăratului, el are să te asculte, că e bun la suflet şi îndurător cu supuşii lui, mai ales cu oamenii nevoiaşi. El îţi va arăta nişte lăzi frumoase, aurite, iar mai la urmă altele vechi şi urâte. Toate aceste lăzi sunt pline cu lucruri, pe care numai împăratul le ştie. Dumneata să alegi pe cea mai veche.

Când femeia a sosit la împărat, tocmai aşa i s-a întâmplat şi când femeia a ales pe cea mai urâtă ladă, împăratul a întrebat-o:

— Da de ce, femeie, nu alegi o ladă de astea frumoase şi noi?

— Apoi să vezi, Măria ta, îi zise femeia, eu sunt bătrână de-acum şi săracă, mă mulţumesc cu aceasta mai urâtă, că n-am să trăiesc cât lumea.

— Dăruită să-ţi fie, îi zise împăratul şi îi dădu un om, de îi duse lada grea de mama focului, până acasă.

Când deschise ea lada, ce să vezi? Ieşiră la iveală doi băieţi şi două fete, de toată frumuseţea.

Din ziua aceea, nu numai că o năpădi bucuria de mamă, dar şi binele îi curgea de pretutindeni. După puţin timp, deveni foarte bogată şi toată lumea se mira de unde atâta bogăţie pe capul ei. O vecină pizmaşă a ei crăpa de ciudă să afle misterul îmbogăţirii. În fiecare zi o iscodea cu meşteşug, până ce femeia nu se mai putu ţine şi îi dezvălui secretul îmbogăţirii ei. Cu toate că această femeie nu era săracă, dar şi-a pus în gând să facă şi ea aşa, ca să se îmbogăţescă şi mai mult.A pornit la drum şi a întâlnit şi ea aceiaşi bolnavi şi plini de bube şi când i-au cerut apă de băut, ea le-a răspuns:

— Nu pot, moşule, să-ţi dau apă şi nici să te spăl. M-aş murdări pe mâini şi pe haine, căci de... doar merg la împăratul.

— Aşaa, dar ce cauţi dumneata la împăratul?

— Ia merg şi eu să-i cer un ajutor împăratului, am auzit că e tare bun.

— Da, da, e bun, îi zise moşneagul ironic, dar are să-ţi arate nişte lăzi pline cu lucruri, pe care numai el le cunoaşte, că sunt ferecate. Dumneata să alegi una nouă, aurită şi care va fi mai mare şi mai frumoasă.

„Se înţelege, gândea ea, că nu voi lua vreo vechitură de la împărat".

Sosind la împărăţie, îşi spuse păsul şi împăratul, bun cum era, îi puse în faţă lăzile vechi şi noi, urâte şi frumoase şi îi oferi să-şi aleagă pe cea care îi place. Femeia, îngâmfată cum era şi pizmaşă, alese pe cea mai nouă şi aurită, gândind: „Vor crăpa de necaz vecinii mei, când mă vor vedea cu lada aşa de frumoasă" ... Împăratul dădu şi ei un om de-o duse până acasă.

Când a sosit cu lada, femeia s-a închis în casă cu bărbatul ei şi a deschis în mare taină lada, să guste singuri bucuria darurilor împărăteşti. Mare le fu spaima, când în loc de daruri şi bogăţii, ieşiră din ladă tot felul de şerpi, năpârci şi balauri. După ce i-au muşcat mortal pe amândoi, au fugit şi s-au ascuns prin ierburi şi bălării.

Asta e legenda aducerii pe lume a şerpilor de către femeia pizmaşă.

DRAGOSTEA DE MAMĂ

Într-o zi, Maica Domnului era foarte întristată, şi cum şedea lângă uşa şcolii unde învăţa Isus Hristos, trece o broască.

Maica Domnului ţinea în mână un colac pe care îl adusese pentru fiul său.

Îndată ce zări că vine broasca, se gândi:

— Să vedem, ştiu toate fiinţele că fiul meu este cel mai frumos copil din lume?

După aceasta dădu colacul broaştei şi îi zise să intre în şcoală şi să-l dea celui mai frumos copil ce va vedea.

În şcoală învăţa şi fiul broaştei.

Cum a intrat broasca înăuntru, după ce se uită împrejur la toţi copiii, i se păru că nu e nici unul mai frumos decât broscoiul său şi, târându-se până la dânsul, îi dete colacul.

Maica Domnului, cum văzu acest lucru, a uitat durerea şi cu râsul pe buze zise:

— Nu numai că nu-mi pare rău că nu l-a dat fiului meu, dar îmi pare bine de ce văd, căci oricât de urât să fie un copil, pentru mama care-l are este un soare.

Atunci Maica Domnului se întoarse şi binecuvântă broasca, zicându-i:

— Iarba cea mai frumoasă şi mai curată să fie păşunea ta şi osul tău să nu putrezească niciodată, că făcuşi pe Maica Domnului să râdă şi să-şi uite durerea.

PEŞTELE

Se zice că peştele a fost odată un voinic, căruia îi plăceau mult lucrurile războinice. Într-o zi se duse la Dumnezeu şi îi zise:

— Doamne, dă-mi toate armele de pe lume, să mă pot lupta cu orişicine!

Şi Dumnezeu îi răspunse:

— Dar dacă ţi-oi da tot soiul de armuri, încărcat în chipul acesta cu ele, nu vei mai avea înfăţişarea omenească.

— Orişice voi fi şi oricum, numai miluieşte-mă, Stăpâne!

— Şi dacă totuşi vor fi alţii mai voinici decât tine şi te-or prinde!

— Cu greu, Doamne! Iar de m-or prinde, să mă azvârlă-n foc şi-n apă clocotită!

Şi Dumnezeu îi dădu voinicului chip de peşte, care are-n oasele lui tot soiul de arme, din vremurile acelea!

Şi ce i se întâmplă când pescarii îl prind, cu toţii ştim.

ALBINA ŞI PĂIANJENUL

Era odată o femeie care avea doi copii: un băiat şi o fată. Copiii au plecat amândoi în lume, să-şi caute de lucru, pentru că mama lor n-avea cu ce să-i ţină. Băiatul a intrat ucenic la un ţesător de pânză, iar fata căra pietre pentru zidarii care făceau case.

După câtăva vreme, mama lor s-a îmbolnăvit de moarte şi a rugat pe un om din sat să ducă veste copiilor. Omul, după mult umblet prin lume, a găsit pe băiat şi pe fată. Când a spus omul de ce a venit, băiatul i-a răspuns:

— Ce să-i fac? Las-să moară că-i bătrână şi i-a sosit ceasul. Am mult de lucru şi nu pot pleca,

Pe fată a găsit-o suind schelele, cu pietre în poala rochiei. Când a auzit de ce a venit omul, a lăsat pietrele jos, a început să plângă şi a plecat într-un suflet acasă.

Cum a văzut-o mamă-sa, s-a ridicat din pat, şi de multă bucurie i s-a limpezit sufletul. S-a făcut însă neagră de supărare când i-a spus că băiatul n-a vrut să vie. A luat apoi capul fetei între mâini, a sărutat-o pe frunte şi a zis:

— Deşi el a uitat de mine în ceasul morţii, îl iert; iar dacă a făcut cu asta vreun păcat, să-l judece Dumnezeu!

Atâta a zis biata mamă, apoi şi-a lăsat capul pe căpătâi şi a murit.

În clipa aceea, fata s-a făcut albină, iar băiatul, păianjen. De atunci păianjenul trăieşte singur, fără fraţi şi surori şi fără părinţi. El fuge de lumină, îşi ţese pânza pe locuri întunecoase şi e tot posomorât şi supărat; iar oamenii îl urgisesc, îi strică pânza şi-l omoară. Albina însă e veselă, zboară de pe o floare pe alta şi trăieşte cu părinţii, cu fraţii şi surorile la un loc; iar oamenii o iubesc, căci împarte cu toţi mierea pe care o adună. Casa îi este fagurul cel galben ca soarele, iar din ceara albinelor, oamenii fac lumânările care se aprind în ceasul morţii şi se pun sub icoana Maicii Domnului.

DE CE PIERE ALBINA

Se zice că odată se duse albina la Dumnezeu şi i se rugă, ca să-i dea atâta putere asupra omului, care nu-i lasă hrana în pace, ci i-o ia cu de-a sila, ca atunci când îl va împunge, să moară de veninul ei.

Dumnezeu, voind să-i împlinească dorinţa, îi răspunse zicând:

— Când vei strânge tu o vadră de miere pe an, să-ţi fie dorul împlinit. Iar până atunci să mori tu, de vei da omului cu acul!

De atunci albina lucră neîncetat, doară va strânge o vadră de miere într-un an, ca să-i fie dorul împlinit. Însă deoarece nu e în stare să facă aceasta, de aceea, de câte ori împunge cu acul său pe cineva, moare ea.

ALBINA

După ce bunul Dumnezeu a făcut lighioanele şi jivinele ce mişună pe pământ, le-a chemat pe toate înaintea lui ca să-i arate fiecare sporul şi munca ce au isprăvit, ca după faptă să le dea blagoslovenia.

Pe rând, vietăţile se înfăţişară Milostivului cu câte ceva. Una aduse un vânat, alta altul. O pasăre cântă frumos, alta veni cu o omidă în cioc. Vaca şi capra cu, ugerul plin de lapte, boul, cu jugul după ceafă; în sfârşit, toate îşi arătară vrednicia lor şi primiră binecuvântarea Stăpânului lumii.

În urmă sosi şi albina, ostenită şi asudată de muncă şi alergătură, cu trupul zgâriat şi plin de spinii şi de mărăcinii prin care zburase, în căutarea hranei.

Bunului Dumnezeu îi plăcu hărnicia ei şi o blagoslovi ca năduşeala şi sângele ei să se prefacă în miere şi ceară. Mierea să-i fie hrana ei şi a altora, iar ceara să ardă în făclii la sfintele icoane.

De atunci a rămas sfântă albina şi toată strădania ei.

FATA CEA FRUMOASĂ ŞI ARHANGHELUL

Mai demult, pe când nu erau oamenii aşa de răi şi de păcătoşi, nu era iad, ci numai rai, căci bunul Dumnezeu văzut-a că şi aşa numai pustiu o să stea, neavând cine să-l stăpânească după ce oamenii, în nepriceperea lor, erau aşa de îndestulaţi cu toate câte le-a rânduit Dumnezeu, de nici prin minte nu le venea ca să se plângă împotriva înţelepciunii şi a bunătăţii lui. De la o vreme însă, oamenii s-au înmulţit, de nimică nu le mai ajungea. De aceea început-au a se învrăjbi unii între alţii, după ce cei lipsiţi, crezând că aşa e bine, luau cele trebuincioase de la cei îmbuibaţi, fără a mai întreba că e iertat ori nu.

Nu ştiau bieţii lipsiţi că nu le era iertat să ia ce-i al altuia, că până atuncea nimeni nu cunoştea ce e păcatul.

Înduratul Dumnezeu, care toate le ştie şi le vede, la urmă văzând că vrăjbile între oameni, în loc să se împuţineze, se tot înmulţesc, a trimis pe harnica lui sluguţă, pe Arhanghelul Mihail, ca să-i deştepte şi să-i îndemne la lucruri bune.

Arhanghelul Mihail, ducându-se, le-a spus oamenilor şi le-a luminat minţile, învăţându-i ce e păcatul şi ce trebuie să facă, ca să se ferească de pacat.

Numai atâta le-a trebuit oamenilor! După ce au ştiut şi priceput ce e păcatul, pare că era lucru pocit, numai tot lucruri rele şi netrebnice făceau. S-a născut între ei lăcomia, pizma, răutatea, batjocura, sfada, bătăile şi uciderile.

Văzând Dumnezeu îndărătnicia oamenilor, lăsatu-i-a ca fiecare să facă voia lui, după ce ei făceau chiar împotriva voinţei sale. Ca pedeapsă însă şi-a pus în gând să nu-i mai lase în rai. În marginea raiului făcut-a o gârlă afundată, de era întuneric beznă în ea, de adâncă ce era. A luat apoi un luceafăr şi, aşa înfocat cum era, l-a aruncat în fundul gârlei, de toată s-a umplut de jar, apoi pe fiecare om, cum îl vedea netrebnic, îl lua şi-l azvârlea acolo pe foc, ca să se pocăiască.

Şi locul acela l-a numit iad şi iad e şi azi.

Dar ca să vadă oamenii că Dumnezeu ştie cum să-i pedepsească, a lăsat odată porţile raiului deschise, ca să intre cui i-o plăcea, să vază cât e de bine în el, apoi a deschis şi porţile iadului, ca să vază şi necazurile şi plângerile din el.

A mers multă lume şi s-a uitat, şi câţi se uitau în rai, le creştea inima şi li se înveselea sufletul, iar după ce mergeau şi vedeau iadul, inima de spaimă li se făcea numai cât un purice şi de frică le furnica sângele prin oase.

Văzând oamenii cum ştie Dumnezeu să pedepsească pe cei răi, îndreptatu-s-au cu mic cu mare, până la unul.

Cel din urmă însă nu vroi să se îndrepte nici în ruptul capului. Şi acest îndărătnic era o fată frumoasă ca un înger şi isteaţă, de nu i se găsea pereche. Era zdravănă, după cum zicem noi, căci avea un trup înalt, rotund şi grăsuliu, ca şi care nu mai vezi alta, dar mai avea apoi şi un cap, de gândea că-i de pe icoană. Şi cum nu, căci părul ei mare, frumos şi creţ, negru şi sclipicios ca pana corbului şi moale ca mătasea, îi da o formă frumoasă. Ochii ei negri şi scăpărători, de gândeai c-o să te soarbă cu ei dintr-o vedere, gura ei cu buzele roşii ca fragele câmpului şi obrajii ei albi şi curaţi ca omătul, apoi împodobiţi cu două ruji roşii ca sângele, nu ştiu zău cui nu i-ar fi plăcut.

Dumnezeu, trimiţându-l pe Arhanghelul Mihail ca să o ia de pe lume şi s-o aducă în iad, ca să-şi ispăşească păcatele pentru îndărătnicia ei, s-a dus, dar când o văzu, nu putu să-i zică nici un cuvânt. Pare că i se puse un nod în grumaz, când era să-i zică ca să se gate de drum. Şi i se făcu milă Arhanghelul Mihail de biata fată, căci el ştia

cât e de rău în iad. De aceea s-a întors iar la cer, fără a fi dus şi fata, ca s-o arunce în fundul întunericului.

Dumnezeu, văzându-l supărat, întrebatu-l-a că de ce-i aşa de mâhnit.

— Doamne, îi zise Arhanghelul Mihail, toate poruncile tale ţi le-am împlinit, una însă n-am putut-o, căci mi-a fost milă de frumuseţea sărmanei fete. E aşa de frumoasă, încât te cuprinde un fior dulce şi o milă fără seamăn când te uiţi la ea. Doamne! De este cu putinţă, mai las-o, că doar se va îndrepta!

— Hei, fiule Mihail, de ai şti că mila ta mă costă pe mine multă trudă şi supărare. Vezi, ea de atunci a înmulţit numărul păcătoşilor, căci câţi o văd, toţi îs cuprinşi de lăcomie. Fiecare gândeşte la ochii ei, la faţa ei. Când ai mers să o iei şi s-o aduci, numai ea singură era păcătoasă, căci numai ea ştia ce e fudulia şi îndărătnicia, acuma însă numărul lor s-a înmulţit.

— Doamne! De e cu putinţă, nu stârpi acel fel de om, căci e frumoasă, de nu e modru ca să se mai nască una ca ea!

— Bine, o să o mai las, doar se va mai pocăi şi îndrepta. Dacă însă în vreme de un an nu se va îndrepta, iar o să te trimit, ca să o aduci şi să o arunci în fundul iadului.

— Bine! Fie voia ta!

Şi cu aceasta se despărţiră, ducându-se Dumnezeu ca să mai îndrepte şuruburile de la maşina lumii, iar Arhanghelul Mihail se duse ca să mai înţelepţească şi încuminţească pe cei muritori.

Arhanghelul Mihail după ce umblă multă lume-împărăţie, cât pe jos, cât în căruţă, ajunse şi la casa fetei celei frumoase, unde de mulţimea oamenilor, nici de casă nu se putu apropia. Curios, se vârî şi el printre oameni, ca să vază la ce se zgâiau curioşii. Însă când colo, ce văzu?... Fata cea frumoasă îndemna oamenii la plăceri şi mândrie.

— Nu e bine să credem numai în cele ce ni le spune Dumnezeu şi sfetnicii săi, hai să mai facem şi de capul nostru, că de bună seamă rău nu ne va fi!

Aşa zicea fata.

Arhanghelul Mihail, auzindu-i cuvintele, se mânie foc pe dânsa, şi hai, ceru lui Dumnezeu ca să-l lase să apuce pe fata cea păcătoasă şi să o arunce în iad.

— Nu vei duce-o-n iad! zise atunci Dumnezeu, căci ea şi acolo poate să născocească vreo răutate şi vreo nemernicie, prin care să pricinuiască neînţelegeri. Mai bine să o prefaci în cea mai neînsemnată gujulie din lume!

Arhanghelul Mihail, auzindu-i porunca, se repezi printre oameni la fata cea frumoasă şi, luând-o de păr, o învârti de atâtea ori, până se făcu mică cât o scânteie, apoi aşa mică cum era, o azvârli, de se prefăcu într-o gujulie mică şi roşie, cu puncte negre pe aripi.

Această gujulie au botezat-o apoi buburuză, şi buburuză i-a rămas numele.

Şi ea şi azi, când o pui pe deget, îţi arată încotro să te duci. Dar e bine ca omul chiar în contră să facă, căci ea numai la rău te îndreaptă.

CĂLUGĂRIŢA

Pe vremea tătarilor, era vrajbă mare în întreagă lume, căci această limbă străină nu numai că nu era pe placul oamenilor, ci erau şi afurisiţi de răi şi de blestemaţi; căci pe unde găseau vreun om creştin, făr-de a-l întreba de sănătate, îi săreau în spate şi-l ucideau ca pe o vită sau alt animal sălbatec.

Creştinii, văzându-le inima, s-au înţeles cu toţii ca să-i alunge afară din ţară şi aşa şi făcură, dar cu toate că îşi strânseră toate puterile, le-a fost peste putinţă ca să-i biruie, căci, mă rog, erau atâţia, cât frunza codrului şi cât nisipul mării, încă de nu mai mulţi, apoi sălbatici, de te înfricai şi numai uitându-te la ei.

Văzând oamenii că nu-i modru să-i scoată cu puterea, s-au dat cu rugăciunea lui Dumnezeu, punându-şi nădejdea în Dumnezeu, care a mântuit întreaga lume de necaz. Necazul cel mai mare al creştinilor era că nu aveau preoţi destui, care ziua-noaptea să facă rugăciuni pentru mântuirea lor, de neamul cel păgân şi netrebnic.

La urmă, după ce ţinură câteva sfaturi, se învoiră ca prin voia lui Dumnezeu să-şi aleagă mai multe fete, care să se închine lui Dumnezeu zi de zi, noapte de noapte.

Aşa se făcură. Dumnezeu se învoi, căci cum să nu-i placă, când vedea cu câtă inimă şi căldură se ştiau ruga.

Fetele cele fecioare, care se prindeau că vor trăi numai în post şi rugăciune, înainte de a intra în biserici, ca maici bisericeşti, ori, după cum azi le mai zicem, călugăriţe, trebuiau ca să facă legătură, jurându-se că de vor uita de cele sfinte, ori vor batjocori pe Dumnezeu, ori de se vor mărita vreodată, de Dumnezeu să fie prefăcute în lucruri de râs.

Una însă, frumoasă cum era, pică dragă unui fecior de tătar şi acela, cât cu voia ei, cât peste voia ei, o luă şi o duse în codru cel domnesc şi o făcu crăiasă, cununându-se cu ea.

Dumnezeu însă nu o lăsă nepedepsită, căci pe când se jura înaintea altarului, că va fi o soţie dreaptă şi credincioasă, a prefăcut-o în gujulie mică şi scârboasă, la care i-a şi zis pe dată călugăriţa, pentru că s-a încumetat a se mărita, călcând jurământul călugăriei.

COSAŞUL

Pe vremea când Sfântul Iosif, cu Domnul Cristos erau ascunşi, de frica păgânilor, în nişte ierburi înalte până la brâu, se spune că ar fi venit un cosaş mare, mare, ce avea o coasă cât trei. Acesta, pe lângă toată rugămintea Domnului Cristos, a început să cosească câmpia, numai de ciudă, că doar şi el era păgân, şi apoi, de vrut, şi el ar fi vrut cu tot sufletul ca să-l prindă.

Domnul Cristos se ruga lui Dumnezeu ca să-i facă piedici cât mai mari, căci nu sosise seara şi era cât p-aci ca să gate tot câmpul. Dumnezeu l-a ascultat şi a dat o căldură, de ţi se usca limba în gură de fierbinţeală. Cosaşul, însă, îşi aruncă toate hainele de pe el, de se lăsă numai în cămaşă şi cosea din greu, fără a lua în seamă căldura cea mare.

Văzând Dumnezeu că nu-i modru de împiedicare, a dat o vreme rea şi urâtă, de să nu-ţi scoţi câinele din casă. Cosaşul, însă, îşi îmbrăcă toate hainele şi haida, „cioars, cioars“, mai departe, tăind brazdele cât drumul de late. Domnul Cristos, văzând sporul cosaşului, tot tremura de frică, că l-or afla păgânii şi aşa necăjit cum era, îngenunchind, l-a blestemat:

— Afurisit să fii tu, cosaş blestemat şi neascultător, până îi trăi, alta să nu faci, ci mereu să tot coseşti şi nicicând nici un spor să n-ai. Până va fi lumea, să trăieşti tot printre oamenii cosaşi, printre care alergând, să-ţi taie picioarele, ca pedeapsă că nu m-ai ascultat.

Omul-cosaş, cum a auzit acest blestem, s-a schimbat într-o gujulie mică, verde ca iarba şi lungă în picioare, care şi astăzi se mai vede pe fânaţe, alergând printre firele de iarbă şi sărind pe dinaintea coaselor oamenilor muncitori. Această gujulie se cheamă cosaş.

FATA ORFANĂ

Se zice că era odată o femeie. Şi femeia aceea era vădană şi avea numai o copilă, unica ei mângâiere, şi o turmă de oi, singura ei avere.

După ce a crescut copila şi s-a făcut aproape fată mare, maica sa, fiindcă nu avea pe nimeni altul, o trimise pe dânsa cu oile să le pască. Îi spuse însă totodată, înainte de a o trimite, ca să se îmbrace bărbăteşte şi, întâlnindu-se cu cineva, să nu vorbească femeieşte, anume ca, fiind voinică şi foarte frumoasă, să nu atragă privirea nimănuia asupra ei.

Copila ascultă de maica sa, se îmbrăcă bărbăteşte şi apoi, luând turma, se duse cu dânsa la păscut, şi aşa o păscu ea un timp mai îndelungat.

Iată însă că într-o zi, trecând ea cu turma sa printr-o pădure, se întâlneşte cu un fecior, care păştea de asemenea o turmă de oi.

Feciorul acela însă nu era fecior din oameni, ca toţi feciorii, ci el era feciorul unei zmeoaice.

Însă de unde şi de la cine s-o ştie ea aceasta? Şi chiar dacă ar fi ştiut-o, ce i-ar fi ajutat, dacă nu ştia ce e zmeoaică şi ce e zmeu? Şi aşa, neştiind cine-i şi al cui e şi văzându-l numai că e fecior şi cioban, ca şi dânsa, s-a dat cu el în vorbă şi toată ziua aceea umblară împreună cu oile la păscut.

Pe la înserate, despărţindu-se şi ducându-se feciorul zmeoaicei acasă, zise către maica sa:

— Mamă! Mie mi se pare că tovarăşul meu, cu care am păscut eu azi oile, nu e fecior, după cum îl arată îmbrăcămintea, ci fată, atâta numai că n-are glas femeiesc, ci bărbătesc. Oare n-ar fi bine s-o aduc eu într-o seară la noi şi s-o vezi şi dumneata şi apoi să-mi spui: bărbat e ori femeie, că de s-ar întâmpla să fie femeie, eu foarte bucuros aş lua-o de soţie, deoarece, câtă lume am umblat, un chip mai frumos şi mai drăgălaş ca acesta n-am aflat.

— Bine! răspunse zmeoaica, adă-l şi vom vedea, şi de va fi bărbat, se va întoarce iarăşi sănătos de unde a venit, iar de va fi femeie, a ta să fie!

A doua zi, mergând feciorul zmeoaicei cu oile la păscut şi întâlnindu-se cu fata văduvei, păscură oile iarăşi împreună, iar colea de către seară, când era să se despărtă şi să se ducă fiecare acasă la dânsul, zise fetei ca să meargă noaptea aceea la dânşii de mas.

Fata, nebănuind nimica şi fiind cam departe de casa mâni-sale, nu stete mult pe gânduri, ci zise că va merge şi merse.

Ce face însă zmeoaica, când a văzut-o că vine? Îi ieşi înainte şi vorbeşte ce vorbeşte cu dânsa, şi apoi începe a vorbi şi cu feciorul său, însă nu în limba fetei, ci într-o limbă cu totul străină, spunându-i că după ce se va culca tovarăşul său, să-i pună o floare sub căpătâi, şi dacă peste noapte se va veşteji floarea, e de bună seamă femeie, iar de nu, atunci e bărbat.

Şi după ce-i dete sfatul acesta, fiind acuma târziu, îşi luară noapte bună unul de la altul şi se culcară cu toţii.

Fata, trăgând cu urechea şi văzând că mai mult şoptesc decât vorbesc, şi încă într-o limbă cu totul străină, îndată s-a priceput că

trebuie să fie vorba despre dânsa. Deci nu mult după ce s-a culcat, începu a sforăi, ca şi când ar fi cuprins-o un somn foarte mare. Însă ea nu dormea, ci sta numai cu ochii închişi şi sforăia aşa în vânt, ca să vadă ce se va întâmpla.

Ospătarii, adică zmeoaica şi feciorul său, care asemenea nu dormeau, auzind că oaspetele lor sforăie şi cugetând că doarme acuma dus, se sculară încet, ieşiră pe vârful degetelor afară, se duseră în grădină, aduseră o garoafă înflorită şi i-o puseră sub căpătâi, apoi se culcară iarăşi şi de astă dată dormiră duşi.

Fata însă, cum simţi că i s-a pus ceva sub căpătâi, îndată se pricepu că trebuie să fie o apucătură sau alt lucru necurat la mijloc. Deci se sculă degrabă de unde era culcată, îşi căută taşca cea ciobănească şi scoase dintr-însa o oglindă fermecată, anume ca prin mijlocirea acesteia să preîntâmpine făcăturile sau vrăjirile ospătarilor.

N-a apucat însă bine a-şi scoate oglinda şi iată că zmeoaica, trezindu-se, se repede la căpătâi şi scoţând garoafa, află despre cea mai mare bucurie a ei şi a feciorului său, care asemenea se trezise, că aceasta este toată veştejită. Un semn că oaspetele lor nu era bărbat, ci femeie.

Ce era acuma să facă fata? Să zică că nu este ceea ce este? Asta nu se putea, pentru că zmeoaica o dete de gol. Şi apoi chiar dacă ar fi zis, ce folos ar fi avut, că nimeni n-ar fi crezut-o!

Deci, neavând ce face, îşi schimbă portul şi glasul, şi de aici înainte începu a şi vorbi femeieşte ca toate femeile.

Însă feciorul zmeoaicei nu se mulţumi numai cu atâta, ci el o ţinea una şi bună, după cum îi spusese mâni-sa, s-o ia de soţie.

Fata dintr-un început nici nu voi să audă despre aşa ceva. Mai pe urmă însă, văzând că n-are încotro, se învoi şi ea, şi zmeul o luă de soţie. Dar ea se jură că din ziua aceea înainte nu va mai vorbi cu dânsul, nici nu se va lăsa s-o sărute.

Însă zmeul, când auzi ceea ce-i spuse fata, începu a râde şi apoi, cuprinzând-o în braţe, o strânse cam în şagă, cam într-adins, astfel că mai era să-i iasă ochii din cap, şi aşa o sărută. Dar ce fel de sărutat, că i se umflară obrajii ca pâinile.

Fata, văzând ce a făcut zmeul cu dânsa, s-a supărat de moarte, s-a prefăcut degrabă într-o gujulie, şi aşa dete să fugă pe sub temelia casei.

Zmeul însă, văzând-o că fuge, a luat degrabă un cuţit ascuţit şi, repezindu-se după dânsa, o tăie de pe la mijloc drept în două. Noroc că i-a mai rămas oleacă de carne cât un fir de aţă, care ţinu partea dinapoi de cea dinainte, şi aşa, târându-se cu mare greu, ieşi afară şi se făcu nevăzută.

Şi de atunci gujulie a rămas ea până în ziua de astăzi. Şi gujulia aceea e furnica.

GREIRAŞUL

Pe vremea lui Alesandru-Împărat, trăia un fecior frumos ca o fată de şaisprezece ani, şi harnic de n-avea soţie, dar poznaş de-i merse veste şi poveste peste toate ţările.

Fetele de împăraţi se mustrau, aruncându-şi câte în lună şi-n soare, povestindu-se şi hulindu-se, de erau de mirare la toate neamurile. Fiecare se ţinea că numai al ei trebuie să fie, că numai ea e vrednică de un bărbăţel ca el. Era şi frumos de n-avea soţie, dar apoi când îl auzeai cântând, te făcea de-ţi sta mintea-n loc, aşa glas mândru şi plăcut avea. Nu-i vorbă, chiar şi mamele fetelor se îndrăgostiseră în el, ba şi împăraţii, moşnegi cu barba până la genunchi, încă îşi dădeau genele şi sprâncenele în lături, ca să vadă pe fătul cel frumos ca o minune şi scump ca un glob de aur.

Toată lumea îl plăcea, numai Alesandru-Împărat nu-l putea vedea în ochi, atât de urât îi era; căci cum, Doamne, nu l-ar avea urât, când el era împăratul cel mai mare şi mai vestit din lume, şi tot nu era băgat în seamă nici pe departe de fetele celorlalţi împăraţi, şi mai cu seamă atunci când şi cel făt-frumos era de faţă. Din pricina aceasta, s-a şi început o ură între ei, de nici Soarele, carele pe atunci umbla pe pământ, nu i-a putut împăca. Alesandru-Împărat s-ar fi împăcat bucuros cu cel făt-frumos, pe lângă învoiala ca cel făt-frumos, niciodată să nu meargă la drăguţa lui Alesandru-Împărat. Făt-Frumos însă

îşi bătea joc de învoiala lui Alesandru-Împărat, şi în ciuda lui, tot mai des se ducea la drăguţa lui Alesandu-Împărat şi-i cânta câte numai le ştia.

Soarele văzând batjocura ce o face cel făt-frumos, l-a luat odată la fugă, şi l-a alungat aşa de mult, de din alb şi frumos ce era, s-a făcut negru ca tăciunele, şi din mare şi voinic ce era, s-a făcut numai cât o alună, ascunzându-se la o femeie săracă, sub vatra focului, de unde striga femeii:

— Griji-griji, griji-griji, ca să nu mă găsească Soarele.

Soarele, auzindu-l, i-a zis:

— Tu tot acolo să şezi şi flămând şi însetat, ziua şi noaptea să tot strigi numai tot: „gri-gi, gri-gri".

Fetele cele frumoase şi îndrăgostite, auzind de întâmplarea aceea, s-au supărat rău, şi prefăcându-se în furnici, i-au cărat de mâncare bietului greieraş şi îi cară încă şi în ziua de azi, ca să nu moară de foame.(...)

ÎNGERUL ÎNDRĂGOSTIT DE CIOBĂNIŢĂ

Zice-se că scoborându-se odată bunul Dumnezeu din cer jos pe pământ, a luat cu sine şi vreo câţiva îngeri, ca să le arate şi lor lumea în care trăiesc oamenii pământeni.

Îngerii, umblând încolo şi-ncoace prin lumea largă, cât timp vor fi umblat, le plăcură tare mult de lumea oamenilor pământeni şi mai cu seamă unuia, aşa încât la despărţenie începu a plânge cu hohot, de-i curgeau lacrimile vale.

După ce se depărtară de pământ, înălţându-se în sus către cer, Dumnezeu a întrebat ce au văzut ei mai frumos şi ce le-a plăcut mai mult pe pământ?

Îngerii răspunseră că biserici frumoase, ori călugări îmbrăcaţi în haine potrivite, ori codru cu frunza verde, ori florile mirositoare, numai unul nu-i răspunse nimic, ci sta trist şi-ngândurat.

Mai în urmă, îl întrebă Dumnezeu şi pe acesta, de ce e atât de trist şi de ce nu răspunde nimic?

— Mi-i frică că mă vei certa rău! îi răspunse îngerul.

— Nu-ţi fie teamă de nimic! îi zise Dumnezeu, căci de una şi aceeaşi soartă vă veţi bucura.

Îngerul, căzând în genunchi dinaintea lui Dumnezeu, cu ochii scăldaţi în lacrimi, îi zise:

— Doamne! îs trist şi amărât de-aceea că ochii unei pământene mi-au picat aşa de dragi, încât nu-i modru ca să-i mai uit vreodată, fiind aşa de frumoşi, cum nu mai văzusem niciodată!

— Şi ai cui erau? întrebă Dumnezeu.

— Ai unei păstoriţe ce păştea oi albe pe un câmp verde!

— Şi ai grăit ceva cu ea? întrebă iarăşi Dumnezeu.

— Da! căci îmi căzuse dragă, şi i-am spus că mi-aş da viaţa mea îngerească pentru ochii ei cei albaştri ca cerul înseninat!

Auzind Dumnezeu cele spuse, începu a se face îngândurat, şi din om cu faţa senină şi fruntea curată, se prefăcu într-un moşneag cu fruntea toată creaţă. Şi apoi, cum mergeau aşa, înălţându-se cu toţii încetinel către scaunul cel dumnezeiesc, ajungând la marginea cerului, Dumnezeu îi opri în loc şi le zise:

— Ştiu că dacă veţi merge cu toţii în cer şi vă veţi întâlni cu ceilalţi îngeri, acolo veţi povesti despre lucrurile cele pământene, şi fiindcă lucrurile acestea nu-i iertat ca să le ştie şi cei din cer, acum vă opresc pe toţi aici!

Şi cum rosti cuvintele acestea, Dumnezeu i-a prefăcut pe toţi în stele luminoase, lucind de fericire, că ele în toată vremea pot vedea lumea pământeană.

Îngerul cel îndrăgostit, prefăcut fiind şi el în stea, nu lucea de bucurie, ci mereu scăpăra, aruncând scântei de foc asupra celorlalte stele.

Dumnezeu, văzând că din asta au să se întâmple neînţelegeri între stele, a luat pe steaua cea plângătoare şi, dezlipind-o de pe cer, i-a dat drumul spre pământ, aruncând-o aşa de tare, că tot în picuri de scântei a picat pe pământ, umplând întreg câmpul, unde fata cea cu ochi albaştri era cu oile.

Scânteile acelea însă nu s-au stins, ci s-au făcut licurici, pentru ca să nu-i piară urma îngerului celui îndrăgostit în fata cea pământeană.

De-atunci a trecut multă vreme, dar şi acuma se povesteşte că licuricii nu sunt altceva decât scântei din steaua cea aruncată de pe cer.

VACILE BOGATULUI ZGÂRCIT

Se zice că Maica Sfântă, când a născut pe Domnul Cristos, nu avea destul lapte în ţâţişoarele sale şi de aceea trimise ea la un vecin, care avea o mulţime de vaci mulgătoare, ca să-i dea puţin lapte, căci nu avea cu ce să-şi alăpteze fiul.

Vecinul însă, zgârcit din fire, după cum îs de-a rândul toţi oamenii moşieri, n-a vrut să-i dea nici un picur, zicând că el nu dă lapte la vrăjitoare ca să-i ducă norocul de la vaci.

Maica Sfântă, văzând că nu i-a dat nici un picur de lapte şi pe deasupra a făcut-o încă şi vrăjitoare, s-a supărat foarte tare, dar n-a zis nimic, a luat şi s-a dus la un alt vecin, care avea numai o singură vacă, şi de la acela a cerut să-i dea lapte de o groşiţă, căci îi era oarecum, ca de la un om sărac să ceară de pomană.

Vecinul cel sărac îi dete lapte, şi încă mai mult de cum i-a trebuit, dar de luat bani nici vorbă.

Maica Sfântă, văzând bunătatea lui cea mare, se bucură zicând:

— Când vei merge în grajdul tău, să te ajungă darul lui Dumnezeu, ca să n-ai unde-ţi pune laptele, aşa de mult şi de bun să fie!

Şi cum a zis Maica Sfântă, aşa s-a şi întâmplat.

Mergând adică vecinul cel sărac în ziua următoare în grajd, nu se putu destul mira văzându-şi grajdul plin de vaci, care de care mai grase şi mai frumoase.

Pe vecinul cel bogat, dar din cale afară de zgârcit, Maica Sfântă îl blestemă, zicând ca în ziua următoare, când va merge să-şi mulgă vacile, nimic în ocoalele lui să nu găsească, decât pustietate şi tot felul de gujulii.

Şi cum a zis, chiar aşa s-a şi întâmplat.

Mergând în ziua următoare vecinul cel bogat în ocoalele lui, ca să-şi vadă şi mulgă vacile, n-a aflat nici o singură vacă, decât o mulţime de gujulii roşii şi cu puncte negre pe spate, care se tăvăleau în ţărâna de pe lângă pereţii ocoalelor.

Şi pe aceste gujulii le-a numit apoi „Vaca Domnului".

VIERMELE DE MERE

Înainte de a veni Dumnezeu pe pământ, erau o mulţime de oameni, care de care mai isteţi, prefăcându-se prin ajutorul diavolului, sub a cărui ocârmuire erau, când într-o jivină, când în alta, după cum aveau voie. Aceşti oameni puneau rămăşag că se vor preface în mâţă, ori în câine, şi aşa şi făceau, căci dracu îi ajuta, plăcându-i mult de oamenii lui cei iscusiţi. Cei ce îi vedeau, credeau că ei îs Dumnezeu şi li se închinau lor, aducându-le câte şi mai câte daruri.

Diavolul, văzându-le toate acestea, era cât pe aici să-şi sară din piele, crezând că toate popoarele vor uita pe Dumnezeu şi se vor închina oamenilor lui. Aşa era să se şi întâmple.

Dumnezeu, care le vede toate şărlătăniile, până la o vreme a stat şi s-a uitat la ei, ca să vadă slăbiciunea oamenilor, dar mai pe urmă s-a hotărât ca să se coboare jos la ei, căci a văzut că să stai numai cu mâinile în sân nu e bine.

Deci coborându-se jos între ceilalţi muritori, umbla şi el alăturea cu ei, de la un iscusit la altul, ca să le vadă faptele. După ce umblă pe rând pe la toţi, le zise ca să se strângă cu toţii la un loc şi să facă minuni pe întrecute, că celui ce va face minunea cea mai mare, i-a da un sac plin cu aur.

Auzind iscusiţii de făgăduiala cea mare, s-au adunat a minune în o şură mare, ce jur-împrejur era înconjurată tot cu meri. Dumnezeu, dându-le de ştire că pot să-şi înceapă lucrurile, fiecare şi-a arătat ştiinţa.

După ce le-au făcut toate câte le-au ştiut, le-a zis Dumnezeu ca

să-i facă şi un măr ca cele de afară, de pe meri. Ei însă nu au putut. Pentru aceea, Dumnezeu a slobozit un trăsnet în mijlocul lor. Ei, de frică, cu toţii s-au ascuns în miezul merelor de pe meri şi acolo au rămas până în ziua de azi, prefăcuţi în viermi de mere.

BĂIATUL CARE SUGE SĂNGELE MAMEI

Se zice că o strănepoată de a lui Cain ar fi avut mai mulţi copii, care de care mai răi, mai neînţelegători şi mai neascultători. Când cineva îi mâna după un lucru, ei aduceau în batjocură altul, aşa încât nu era modru ca omul să se poată folosi de ei.

Mama lor, care nu era alta decât o pajură învăpăiată şi răutăcioasă, ziua şi noaptea nu făcea altceva, doar că blestema, suduia şi bătea, de-ţi era mai mare scârba când o vedeai.

Copilul cel mai mic, care era pârjol, pârjol de blestemat şi neastâmpărat, aflând odată pe mama sa în duhuri rele, s-a luat la ceartă cu dânsa, de suna nu un sat, ci un cap de ţară, de-ţi era mai mare groaza să-i asculţi. Mai pe urmă, ajunseră chiar şi la păruială.

Mama însă, voinică cum era, nu se prea lăsa. La urmă însă, muşcând-o băiatul de gât, i-a supt tot sângele, până când a murit.

Mama, trăgând pe moarte, l-a blestemat ca neam de neamul lui nimic să nu se aleagă, şi viţă de viţă de a lui să umple lumea, dar între oameni să nu aibă loc, decât numai în borţile lemnelor găunoase. Din om ce e, neam din neam de al lui să se prefacă în muşte cu ghimpi veninoşi, iar sângele ei, numai în venin să se prefacă, în trupul lui şi al urmaşilor lui.

El, auzind blestemul mamei sale, a alergat înspre codru, şi pe cât alerga mai tare şi mai repede, pe atâta i se părea că se face mai uşor şi mai mic, până ce în urmă s-a trezit într-o dimineaţă într-un bondar cu trupul galben, căruia oamenii îi zic viespe.

PĂIANJENUL

Zice-se că Domnul nostru Isus Cristos avea datină de a intra mai adeseori prin sinagogele jidoveşti şi a predica cuvântul lui Dumnezeu.

Jidovilor însă nu le venea nicidecum la socoteală învăţătura lui. De aceea nu o dată s-au sfătuit ei ca să-l prindă şi să-l omoare.

Într-un rând, intrând Isus Cristos într-o sinagogă şi începând a învăţa ca totdeauna, jidovii ce fac, ce dreg, destul atâta că pun mâna pe dânsul şi vreau numaidecât să-l spânzure. Dar cine să le facă funia trebuincioasă spre scopul acesta? Unii spun:

— Fă-o tu!

Alţii :

— Ba fă-o tu.

Şi tot aşa se îmbie unii pe alţii, dar nici unul nu se prinde s-o facă.

Un păinjen însă, care se afla într-un ungher al sinagogii şi auzea toate, cum se ceartă jidovii între ei şi nici unul nu vrea să facă funia ce le trebuie, hai că va face-o el!

Jidovii, cum îl aud vorbind, îşi îndreaptă cu toţii privirile spre dânsul şi uită, ca pământul, de Domnul nostru Isus Cristos.

Isus Cristos, la rândul său, îi lasă căutând cu gurile căscate la păianjen şi, ieşind din sinagogă, se duce în treabă-şi.

Păianjenul însă, care-l văzuse când a ieşit şi încotro a apucat, se ia după dânsul torcând.

Tot atunci auzind şi Maica Domnului că jidovii l-au prins pe fiul său Isus şi vreau să-l spânzure, a început a umbla pe drumuri şi a-l căuta, doară-l află şi-l scapă din mâinile jidovilor.

Iată însă că umblând ea aşa în sus şi în jos, căutându-l pe Isus Cristos, se întâlneşte cu păianjenul, care s-a fost apucat că va face funia trebuincioasă jidovilor. Şi cum îl întâlneşte, îl întreabă:

— N-ai văzut unde e fiul meu, Isus Cristos?

— Nu numai că l-am văzut, ci uită-te la mine că-i torc chiar şi funia cu care au să-l spânzure jidovii, pentru că s-a apucat să înveţe o nouă învăţătură! răspunse păianjenul.

— Da mai subţire n-o poţi toarce? îl întrebă Maica Domnului, văzându-l că toarce cam grosuţ.

— Ba eu pot toarce şi mai subţire, dar pentru o funie, cred că şi aşa e prea subţire!

Maica Domnului auzind răspunsul acesta al păianjenului, s-a supărat pe dânsul şi l-a blestemat zicând:

Cât vei fi,
Şi-i trăi,
Să tot torci,
Să răstorci,

dar numai cel ce din prostie şi din nebăgare de seamă se va încurca în firele toarse de tine, să moară, altul nimeni!

Şi de atunci, păianjenul toarce necontenit, dar numai o seamă de muşte şi alte vietăţi mai mici se pot prinde în păienjenişul său.

POVESTE

Apoi se zice că Maica Domnului gătea cămaşă fiului ei, lui Isus Hristos.

Şi cămaşa aceea era necroită, nici atinsă de foarfece. Şi nu era cusută nici atinsă de ac. Cu mâna ei preasfântă, Maica Domnului gătea cămaşa numai dintr-un fir. Şi acel fir era subţire, subţire, mai subţire decât părul capului. Era fir tors de mâna Maicii Domnului. Cum sta Născătoarea aşa şi lucra, un păianjen o văzu şi văzu şi firul cel subţire. Ciudos şi îndrăzneţ, veni înaintea ei şi-i zise:

— Ce te fuduleşti cu meşteşugul tău? Eu pot toarce şi mai subţire decât tine.

Buna Fecioară îl privi zâmbind şi-i zise răutăciosului păianjen:

— De vei toarce cum ai zis, să fii tu rege pe neamul tău de animale, iar de nu, apoi alt canon nu-ţi dau, decât din tors să te hrăneşti şi din fire de tort să-ţi împleteşti capcana.

Şi-ncearcă păianjenul de mai multe ori, dar în zadar, că firul Maicii Domnului era înzecit mai subţire.

Aşa păianjenul a pierdut rămăşagul şi uite-l cum trăieşte.

CUPRINS

LEGENDELE FLOREI

DE CE NU POT ARBORII UMBLA?

Cu multe mii de ani înainte, era o vreme când şi arborii puteau umbla. Atunci trăia undeva un om foarte bogat, dar zgârcit. Doamne! De-ar fi putut, ar fi îmbucat lumea toată, de zgârcit ce era.

Odată s-a dus omul acesta în pădure, unde a văzut un stejar minunat de frumos. El avea mulţi copaci pe lângă casa sa, dar s-a gândit ca să aibă şi acest stejar şi îi zise:

— Vino cu mine la coliba mea, că eu nu am nici un gătej.

Stejarul n-a mai stat pe gânduri, ci s-a luat după om spre casă.

Pe drum omul a obosit şi zise copacului:

— Tu eşti tare şi mare, du-mă pe mine la coliba mea, că nu mai pot de oboseală.

Stejarul a stat locului până s-a urcat omul pe o creangă, apoi s-a dus mai departe.

Mergând aşa, au ajuns la o livadă frumoasă, unde păştea un bou gras. Aci iar veni zgârcitului o poftă şi zise stejarului:

— Lemne aş avea, însă ar fi foarte bine dacă aş avea şi carne de friptură. Cum ar fi, dacă tu ai ucide boul acesta şi l-am lua cu noi în coliba mea?

Stejarul nu răspunse nici un cuvânt, ci se apropie de bou şi aşa-l lovi cu o creangă groasă-n frunte, de-l tăvăli la pământ. Apoi îl luă pe crengile sale şi se duseră mai departe.

Dar nu mult s-au dus şi pe drum au ajuns o trăsură în care era o bute cu vin; cărăuşul dormea. Aci iar îi veniră zgârcitului pofte noi şi zise:

— Hm! Lemne aş avea, carne aş avea, dar n-am vin. Cum ar fi oare dacă ai ridica tu butea aceea pe crengile tale, ca să o ducem la coliba mea?

Stejarul nu zise nimic, ci apropiindu-se de car, ridică butea pe crengile sale şi merse mai departe.

După un răstimp au ajuns lângă o bisericuţă. Acolo zise omul către stejar:

— Lemne aş avea, carne aş avea, vin încă aş avea, dar n-am cratiţă unde să-mi frig carnea. Cum ar fi oare dacă ai lua tu clopotul cela din turn? Din el mi-aş putea făuri câteva cratiţe!

Stejarul nici acum nu a zis nimic, ci, apropiindu-se de turn, şi-a întins o creangă înăuntru, prin gaura ferestrei şi a scos clopotul afară.

Tocmai vrea să-l anine de o creangă, când deodată trăsni din cer şi făcu tot ferfeniţe stejarul, omul şi butea. Numai clopotul a rămas întreg, şi oamenii l-au aşezat iar în turn, la locul lui.

De atunci, însă, arborilor nu le mai este iertat a se mişca din locul lor.

PIEPTENELE LUI SÂN-PETRU

După ce în călătoria lor pe pământ străbătură un şes lung, cât postul Paştilor, Dumnezeu şi cu Sân-Petru îşi îndreptară paşii către un munte, să vadă ce lume mai este prin codri. În faţa lor se ridica un munte mare şi golaş de tot. Numai stâncă şi bolovani. Nu era un copac, o tufă, o verdeaţă, nicăieri. Nici un fir de iarbă, de leac, vorba aia. Cum te uitai spre el, vedeai cu ochii toate sălbăticiunile, vieţuitoarele şi jigăniile lăsate de Dumnezeu să trăiască la munte, unele umblând, altele zburând, altele târându-se pe pământ.

Jos, la poalele muntelui, era o bucăţică de pajişte verde, pe care un cioban tânăr îşi păzea turma de mioare.

— Doamne, zise Sân-Petru, n-ai fi de părere să mergem la ciobănaşul cela şi să-l întrebăm cum e mulţumit el de soartă?

— Să mergem, Petre.

Ajung ei la cioban, dau bineţe şi intră în vorbă cu el. Flăcăul era vesel şi vorbăreţ. Cum îşi aruncă ochii împrejur, Sân-Petru vede jos pe iarbă un pieptene de lemn, cu care puţin mai înainte îşi descurcase ciobanul pletele.

— Dar scândurica asta crestată pe de margini, ce este, băiete? întrebă Sfântul cu mirare.

— Este un pieptene făcut de mine. N-am putut să mă duc în târg să-mi cumpăr unul mai ca lumea şi l-am cioplit pe ăsta cu mâna mea.

— Şi la ce-ţi serveşte pieptenele ăsta, ori cum îi zici tu? întrebă bătrânul călător.

— Ce întrebare! Păi, dumneata nu ştii, moşule, cu el pot să-mi descurc părul şi să-l aşez frumos, curăţindu-l şi de praful care s-a îmbâcsit în el? Dumneata de pe ce lume vii?

Atunci Sân-Petru, ca să se încredinţeze că în adevăr unealta aceea slujeşte la orânduirea părului, luă pieptenele şi începu să tragă cu el prin pletele sale mari şi albe ca zăpada. Şi, cum erau cam neîngrijite şi încurcate, când a tras o dată mai cu putere, şi-a smuls un fuior de păr. Când l-a văzut, a început a scrâşni din dinţi; de nacaz şi de durere i-au dat lacrimile; mânios, Sân-Petru azvârle pieptenele din mână cât colo, zicând cu glas de afurisenie:

— Din tine, pieptene blestemat, să iasă tot copaci. Copacii să acopere munţii ăştia toţi, iar pe crengile lor să nu crească altă roadă decât piepteni verzi, cărora să nu le cadă dinţii niciodată. Iat tu, ciobane, pentru că ţi-ai făcut râs de mine, să rătăceşti toată viaţa ta printre aceşti piepteni verzi şi toţi câţi vor gusta din meseria ta, să aibă parte de ei.

Dumnezeu care tăcuse până atunci, văzând supărarea lui Sân-Petru, zise:

— Fie după voia ta, Petre!

Şi din clipa aceea a răsărit şi a crescut pe munţi bradul, care în graiul poporului se mai numeşte si „Pieptenele lui Sân-Petru“. Şi de atunci petrec ciobanii vara cu turmele lor sus în munte, prin desişul brazilor frumoşi şi drepţi ca lumânările şi tot aşa de verzi la Crăciun ca şi la Sfântul Ilie.

BRADUL SAU POMUL DARURILOR

Când bunul Dumnezeu a creat lumea pomilor, a împodobit pe fiecare cu o mulţime de lucruri frumoase şi bune. Astfel un pom a fost dăruit cu pere de toată mâna, ori cu frumoasele mere galbene şi roşii; altul a căpătat gustoasele cireşe, care sunt cel dintâi dar de fructe ale verii, sau vişinele roşii, surori bune cu cireşele; iar alt pom a rodit nucile cu coaja tare, care ne îmbie la trudă, ca să le putem gusta miezul alb şi lăptos; tot aşa a luat fiinţă rodul diferit al lumii întregi de pomi, care împodobesc dealurile şi văile, grădinile şi livezile, de-a lungul şi latul pământului lui Dumnezeu.

Bradul, ar fi vrut şi el să fie un pom cu fructe pe dânsul, să stea în apropierea oamenilor şi să aducă şi el bucurie copiilor, cum fac dulcile cireşe, când se îngână primăvara înflorită cu vara soarelui cald. Dar veşmântul lui întunecat nu atrăgea pe nimeni şi toţi râdeau de frunzuţele lui ca acele şi de cucuruzul lui ţepos.

Şi bietul brad, văzând că nici cucuruzul, nici răşina lui mirositoare nu se pot asemăna cu fructele celorlalţi pomi şi nu ademenesc pe nimenea, plecă amărât din lumea pomilor şi se retrase departe, în pădure. Acolo îşi plângea în taină obida. Ce putea să facă? N-avea ce să dea oamenilor. Plângea în sufletul său, dar fără să se tânguie, fără să se revolte.

Iar bunul Dumnezeu, care le vede pe toate şi are grijă şi de bobul de rouă, şi de firul de iarbă, auzi râsul răutăcios al pomilor roditori şi văzu lacrimile bradului cuminte. Se apropie atunci de dânsul şi-i spuse:

— Nu fi mâhnit, bradule. Ţie nu ţi-e dat să porţi fructe, pentru a sătura lăcomia nemăsurată a celor mai neastâmpăraţi copii ai mei care sunt oamenii. Aşteaptă şi vei vedea că şi ţie îţi port de grijă.

Aşa trecu vara şi toamna. Când veni iarna, pomii îşi pierduseră nu numai fructele frumoase şi ademenitoare, ci şi întreaga bogăţie a frunzelor. Şi stăteau acum cu ramurile goale şi triste, în bătaia gerului şi a vânturilor, care treceau hăulind şi râdeau de sărăcia lor.

Bradul însă rămase verde, păstrându-şi întregul veşmânt de cetină, nepăsător de asprimile iernii.

Iar după mulţi ani, când fiul lui Dumnezeu luă înfăţişare de om, născându-se din trupul neprihănit al Fecioarei Maria, împăraţii de la răsărit, care veniseră să aducă daruri copilului dumnezeiesc, voind să le împodobească şi cu ramuri verzi, fiind iarnă, n-au găsit decât bradul, care îşi păstrase veşmântul verde.

Ei aduseră atunci copilului Isus un brăduleţ verde, pe care au aninat darurile, aprinzând şi lumânări într-însul.

De atunci ar fi şi obiceiul pe care noi, românii, l-am luat de la alte popoare şi care este atât de plăcut copiilor, că vine Moş-Ajun şi le aduce bradul cu daruri de sfintele sărbători ale Crăciunului.

LEGENDA MESTEACĂNULUI

Cică Dumnezeu sfântul, pe când umbla pe pământ, a ajuns odată ostenit într-o pădure. Se lăsă jos sub un stejar să se hodinească. Şi unde mi se porni un zvon în pădure şi un foşnet, şi unde începură greieraşii să ţârâie şi păsărelele pe ramuri să ciripească, de ţi-era mai mare dragul. Vezi că toate vietăţile codrului se bucurau că-l aveau pe Dumnezeu printre ele, iar nu deasupra lor. Iepuraşii făceau tumbe ca să-l înveselească, căprioarele şi cerbii se zbenguiau ca să-i bucure inima, iar fiarele se îmblânziseră, şi nişte mieluşei păşteau alături de lupul cel nesăţios.

Şi Dumnezeu sfântul, bucuros că-şi vede făpturile atât de voioase şi trăind în pace între ele, adormi în cântecele păsărelelor.

Se potoliră toate, ca să-l lase să se hodinească în pace. Dar copacii pădurii socotiră că ei nu l-au cinstit precum trebuie şi precum făcură vietăţile celelalte, că şi ele au viaţă în ele, şi porniră a se îmbrăca în hainele cele mai scumpe. Bradul falnic şi mândru, fagii şi stejarii, toţi se luaseră la întrecere, care să fie mai mândru la port şi mai fudul. Făcură apoi un zid de jur împrejurul locului unde hodinea Preasfântul, ca să nu s-apropie vreo făptură omenească şi să-i tulbure somnul.

Pe când stăteau ei aşa drepţi, fără să le foşnească vântul, că se potolise şi el, vreo frunză, numai ce se văzu venind în fugă un copac îmbrăcat ca vai de el. Venea, venea şi din ramurile lui stufoase picurau lacrimi cât pumnul care se prelingeau peste coaja negricioasă a trunchiului lui voinic.

Copacii din jurul Domnului îi făcură semn cu vârfurile lor să tacă, dar mesteacănul se jeluia amarnic zicând:

— Cum să nu plâng, sărac de mine, că voi v-aţi îmbrăcat toţi în straie de sărbătoare, ca să-l cinstiţi cum se cuvine, numai eu, vai de capul meu, n-am altceva decât straiele astea ponosite pe mine!

Degeaba îşi foşneau uşurel copacii ceilalţi frunzele, ca să-l facă să tacă, degeaba căutau cu ciudă vietăţile pădurii la el; mesteacănul plângea şi se jelea.

Dumnezeu, care se făcea că doarme, auzise jelania mesteacănului şi-l cuprinse mila de bietul copac, care numai de dragul Înfăptuitorului ar fi voit să fie şi el gătit ca ceilalţi.

Deschise ochii, chemă pe mesteacăn lângă sine şi îi zise:

—Fiindcă te-am nedreptăţit şi nu te-am împodobit ca pe ceilalţi, te ursesc ca de azi înainte, cât o dăinui pe pământ mesteacănul, să crească înalt şi falnic, iar lacrimile care ţi-au şiruit de pe ramuri şi s-au prelins pe trunchiul tău, să se prefacă în coajă albă, care să sclipească ca argintul în bătaia soarelui.

Cică de atunci, scoarţa mesteacănului în loc de negricioasă, precum era până in ziua aceea, s-a făcut albă şi netedă cum e acum.

LEGENDA PLOPULUI TREMURĂTOR

Se povesteşte din bătrâni, că-ntr-un măreţ palat trăia o mândreţe de zână, cum nu se mai dovedise.

De peste nouă mări şi nouă ţări, veneau la ea crai şi feţi-frumoşi să-i ceară mâna.

Dar care se duceau, de-acolo îndărăt nu mai veneau, căci zâna ştia o vrajă mare şi când rostea vraja şi-şi ridica mâna înspre cineva, pe loc îl prefăcea într-o stană de piatră.

Erau sute de stane de piatră prin preajma palatului ei.

Zâna însă îşi dăduse cuvântul, că dacă vreunul din cei care veneau ar izbuti să o sărute, ca fără ea să bage seamă mai dinainte, pe acela îl va lua de soţ.

A fost un fiu de împărat care s-a dus şi el ca alţii, norocul de şi-a încercat.

Palatul zânei era într-o poiană mare şi frumoasă, la poalele unei păduri de brazi înalţi şi drepţi ca lumânarea. Pe lângă el trecea un pârâu cu apa limpede ca vioara. În acest pârâu, în fiecare zi pe la amiază, zâna mergea să se scalde.

Când a ajuns feciorul de împărat acolo, s-a suit în vârful unui brad şi a stat zile întregi ca să observe mişcările zânei.

Băgă de seamă că adesea când zâna ieşea din pârâu şi era frumos şi cald, ea se culca pe marginea pârâului.

Şi-a luat într-o zi inima în dinţi şi s-a coborât jos, când a văzut pe zână că iese din apă şi se culcă pe marginea pârâului la umbră. Merse băiatul cu mare băgare de seamă, până s-a apropiat de ea binişor.

Când a văzut însă atâta frumuseţe pe chipul ei, aşa păr lung şi auriu şi când îi mai zări prin cămaşa ei albă de mătase, descheiată, sânul trandafiriu, plin şi rotund, îl apucă un tremurat puternic şi nu mai fu în stare un pas să mai facă înainte, să se aplece şi să sărute frumoasa zână.

A stat aşa tremurând, ţintuit locului, până ce zâna s-a deşteptat.

Când l-a văzut aşa frumos şi tânăr, i s-a făcut oricum milă zânei şi nu mai vru să-l împietrească. Şi-a apropiat de gura lui obrazul ei, zicându-i:

—Sărută-mă şi să-mi fii soţ.

Pe el îl apucă şi mai puternic tremuratul. Nu fu-n stare să sărute obrazul zânei.

Şi feciorul de împărat a rămas mut. Atunci zâna i-a zis o vrajă şi l-a prefăcut într-un arbore, menindu-l să-i tremure frunza în veci.

Arborele acela e plopul tremurător.

LEGENDA SALCIEI PLÂNGĂTOARE

Salcia plângătoare a fost odată un copac mândru, care îşi înălţa cu trufie ramurile spre cer.

Când Pilat chemă pe Isus la judecată şi-l ascultă, fără să-i găsească vină, el îl dădu pe mâna ostaşilor ca să-l chinuiască.

Oştenii sălbatici nu aşteptau decât atâta. Se duseră în grădină ca să-şi caute nuiele şi numaidecât puseră ochii pe ramurile zvelte ale salciei, care stătea în mijlocul grădinii şi din care rupseră o mulţime.

Salcia nu bănuia însă la ce avea să slujească ramurile sale. Dar văzu îndată că Isus fu adus acolo. Oştenii cruzi îi smulseră haina din spate; apoi îl legară de un copac şi-l loviră cu nuielele, până ce ţâşni sângele.

Isus îndură toate chinurile, fără ca din gura lui să iasă o vorbă de jelire. Dar salcia fu cuprinsă de o durere adâncă. Îi era ruşine că-şi dăduse ramurile pentru un lucru atât de rău şi nu mai îndrăznea să-şi întindă ramurile către cerul albastru; jelind, ea îşi aplecă frunzele şi ramurile la pământ.

Oamenii începură să planteze salcia pe mormintele morţilor şi ea se făcu, dintr-o mândreţe de copac, salcia închircită şi plângătoare.

COACĂZA

Unele neamuri numesc coacăza sau pomuşoara rodul Sfântului Ioan.

Cică odată, Sfântul Ioan Botezătorul, după multă pribegie în nişte ţinuturi pustii şi stâncoase, flămând şi rupt de oboseală şi de sete, ajunse la un tufiş. „Ah, dacă aş găsi măcar aici ceva răcoritor“, oftă el.

Dar în toată întinderea zării nu se vedea casă de om, nici vreun izvor ori vreo plantă roditoare.

Doborât de oboseală, el adormi la umbra unei tufe.

În timpul nopţii, tufa se aplecă prietenoasă peste Botezătorul adormit. Când se zori de ziuă, Sfântul Ioan se trezi. Dar cât de mare îi fu mirarea când văzu că tufa, care în ajun nu avusese decât frunze verzi, era plină acum de o mulţime de boabe roşii, care atârnau prinse minunat, ca nişte ciorchine de ramurile subţirele.

Sfântul Ioan gustă din minunata poamă roşie şi mulţumi Domnului pentru darul ce îi trimise.

De atunci pomuşoara s-a înmulţit şi s-a întins pretutindeni, amintind oamenilor minunile Atoateţiitorului.

LEGENDA TRANDAFIRULUI ŞI A SCAIULUI

La o margine de drum, înflori prima dată trandafirul. Şi a fost o minune, căci floarea trandafirului era aşa de gingaşă, aşa de albă, că parcă de la ea se luminase dimineaţa de primăvară. Avea crengile lucii, rumene ca mărgeanul, frunzele verzi ca smaragdul. Iar mirosul florii lui se împrăştia peste întreg cuprinsul câmpiei.

Fluturii cădeau adormiţi, celelalte flori se plecară în faţa adevăratei stăpâne.

Păsările veneau de la depărtări mari, atrase de mirosul parfumat, să vadă şi ele tulpina măiastră care îşi desfăcea frumuseţea pentru întâia oară pe pământ. Şi parcă şi lui Dumnezeu îi părea acum rău că pusese într-o floare aşa de minunate daruri, pe care nu le împărţise

nici în rai. Lucrul acesta îl şoptise o ciocârlie care, la răsăritul soarelui, ducea totdeauna lui Dumnezeu câte o sămânţă din fiecare floare ce creştea pe pământ, s-o păstreze Preasfântul, pentru răsad.

Până la amiază, trandafirul se acoperi întreg de flori. Drumeţii treceau şi rămâneau locului, puneau mâinile la ochi, resfirau nările să înghită mirosul nemaisimţit până atunci, apoi, cu priviri lacome, rupeau câte o floare.

După câteva zile, trandafirul se mâhni; el se împodobea şi oamenii îl despuiau.

„Uite, îşi zicea el, scaiul de lângă mine e înalt, e chipeş şi nimeni nu-l atinge; şi pe mine mă dezbracă toţi de frumuseţile mele".

Un sticlete care tocmai atunci se aşezase pe o creangă, îl desluşi:

—Cum să se atingă cineva de scai, când tot e îmbrăcat în ghimpi!

Atunci trandafirul se uită şi văzu că într-adevăr scaiul avea ghimpi.

Şi nu mai pregetă; se rugă îndată lui Dumnezeu să-l acopere şi pe dânsul cu ghimpi, ca să-i păzească floarea.

„Vezi, îşi zise Atotstăpânitorul, era dat ca pe pământ să nu rămână ceea ce numai în rai trebuia să fie".

Şi, bucuros, îndată a făcut un semn şi tulpina lucie s-a acoperit de ghimpi. Dar trecătorii tot se opreau; şi nu era unul care să treacă pe lângă floarea minunată.

Dar acum fiecare când rupea floarea, lăsa câte o bobiţă de sânge în vârful vreunui ghimpe. Iar din ghimpe, sângele a pătruns încetul cu încetul în tulpină, s-a ridicat până în boboci, şi într-o dimineaţă, floarea trandafirului se desfăcu roşie aprinsă ca sângele.

Scaiul stătea ursuz alături. De la o vreme, se trezi şi-n el pizma, că prea nu-l bagă nimeni în seamă.

— Uite cum se înclină toţi trandafirului, şi mie — nimeni.

Şi se rugă lui Dumnezeu să-i schimbe şi lui floarea, să i-o facă roşie, bătătoare la ochi, ca a trandafirului.

Atunci Dumnezeu a zis: „Aşa e pe pământ. Fiecare aleargă după ce bate la ochi; dar numai eu ştiu că ce am menit odată, aşa rămâne!"

A făcut Dumnezeu un semn şi floarea scaiului se făcu roşie ca focul. Şi-au trecut mereu drumeţii şi-au rupt întruna florile trandafirului şi nu s-au uitat la scai.

POVESTEA BUJORULUI

Era odată un împărat şi avea un fecior pe care-l chema Bujor.

Împăratul era acum bătrân şi slab. Om paşnic, nu ridicase oşti împotriva nimănui şi de aceea nu-şi găsise nici un duşman.

Dar nu este om să nu-şi aibă necazul lui. Împăratul însă avea şi el un necaz.

Avea pe moşia lui un codru de brazi şi molizi, în mijlocul căruia era un iezer stăpânit de iele şi de stafii.

Care cum intra în pădure, înapoi nu se mai întorcea decât schimonosit: altul în câine, altul în măgar; alteori îl schimbau ielele în flori şi buruiene, ori îl caliceau, de nu era om în toată viaţa. Că, să vezi, făceau pe om de se îndrăgostea de dânsele şi-şi râdeau de el ca de un nagâţ.

Împăratul, de cum i-a răsărit băietul, l-a şi povăţuit să meargă în toată împărăţia dacă are poftă, numai în codrul cu ielele să nu se ducă.

Într-o zi însă, împăratul pică la pat să nu se mai scoale şi simţindu-şi sufletul la gât, adună sfat şi, chemându-şi feciorul, îi puse coroana pe cap şi buzduganul în mână, semnele stăpânirii peste împărăţie, şi după ce îi mai dete mai multe poveţe, îi aminti şi de iezerul cu iele:

— Pe acolo să nu calci, dragul tatii, că ce-i păţi, cu nimeni nu vei împărţi.

Apoi îşi dădu sfârşitul. Rămas singur, Bujor a jelit cât a jelit după moşneag şi după o vreme a început a-şi mai căuta şi el de treburile împărăţiei şi, între altele, cea dintâi grijă a fost să vadă satele şi târgurile.

A mers el într-un târg, a mers în altul şi-a dat şi prin părţile iezerului cu zânele. Şi era pădurea ceea aşa de plină de taină şi aşa cuprinsă de cântec de păsări, că, numai trecând pe lângă dânsa cădea

omul ca adormit; iar în nopţile cu lună se auzea cântecul zânelor, de te îmbolnăveai de dor şi de vrajă.

Şi în toată pădurea numai o cărare era şi aceea făcută de ielele care veneau până la marginea pădurii şi fugeau iar.

Feciorul de împărat trecea tocmai pe marginea pădurii, că se înfricoşase destul de cele ce-i spusese tatăl său, împăratul. Dar inima îl trăgea măcar aerul răcoros al pădurii să-l soarbă şi-şi zise că doar n-or fi zânele în toate zilele prin pădure, să-l adoarmă şi pe el. Dar cum trecu doar pe marginea pădurii, îl şi prinse aşa un somn, şi pe el şi pe cai, şi pe surugii şi pe oştenii ce-i avea de pază, că poposiră sub o poală deasă de stejari, se tolăniră toţi pe iarbă şi adormiră.

Se făcu noapte, luna ieşise roşie ca focul şi se tot înălţa pe cer şi ei dormeau şi dormeau.

Deodată se auzi ca o adiere de cântec şi Bujor se trezi. Ascultă el, ascultă şi inima începu să-i bată cu putere. Parcă-l chinuia gândul să ştie cine cântă. Numai să vadă cel puţin. Şi o luă printre copaci, încet, încet şi într-un luminiş, se văzu înconjurat de nişte zâne, frumoase şi albe ca stanele de marmoră albă, care începură a juca, rotindu-se în juru-i ca un vârtej. Când văzu atâtea fete pe lângă el, se ruşină şi se făcu ca focul pe obraz.

Una grăi:

— Să-l facem măgar.

Alta răspunse:

— Ba nu, un bondar.

Alta însă grăi:

— Eu zic, un viţel.

Dar alta, cu o coroană de pietre scumpe pe cap şi care era mama ielelor, răspunse:

— Ba, nu! Eu zic la rându-mi să-l facem o floare, să nu poată merge deloc pe picioare.

Apoi, înturnându-se spre Bujor, care sta uluit şi cu inima zbuciumată de frică, îi zise făcându-i un semn cu mâna:

— Aşa să rămâi! Amin.

Şi Bujor se şi prefăcu într-o floare roşie, roşie ca jarul, mare şi bătută ca un pămătuf.

Oamenii i-au zis bujor şi bujor a rămas şi până-n ziua de azi.

BUSUIOCUL LA CREŞTINI

Multă vreme nu s-a ştiut unde era ascunsă de evrei crucea pe care îşi vărsase sângele Domnul nostru Isus Hristos.

Creştinii din toate părţile doreau cu ardoare să afle acest scump odor.

Dar, la ce ar fi folosit descoperirea sfintei cruci a Domnului pe acele vremuri, când creştinii abia se puteau aduna prin peşterile din păduri să se roage?!

Peste 300 de ani, aceste nepreţuite moaşte au rămas ascunse, dar nevătămate, prin puterea lui Dumnezeu.

Tocmai pe timpul Sfântului Constantin cel Mare, crucea Domnului a fost scoasă la iveală.

Într-adevăr, că şi Sfânta Elena, mama împăratului Constantin, a mers la Ierusalim şi cu cheltuieli mari a făcut săpături pe Golgota, dar în zadar. Parcă pământul nu voia să libereze din tainica lui tăcere sfântul odor demult dorit de creştinătate.

Dar iată, spune o veche tradiţie creştină, că pe o coastă a sterpei Golgota, era un petec de loc, unde creştea în fiecare an, din timpuri neştiute de cercetători, un covor de flori verzi şi mirositoare, cine ştie de ce mână binecuvântată semănate.

Era o micuţă grădină de busuioc.

Sub această binecuvântată grădină de busuioc era ascunsă crucea răstignirii Domnului.

Într-adevăr, făcându-se şi în acest loc săpături, s-a aflat, întreg şi în cea mai bună stare, lemnul crucii Domnului.

Dacă regăsirea crucii a adus mare bucurie, apoi mult mai mare a

fost uimirea când crucea Domnului făcea şi minuni, tămăduind pe cei bolnavi, care cu credinţă se atingeau de ea.

Şi de atunci a rămas busuiocul ca floare blagoslovită, care împodobeşte crucea creştină şi se întrebuinţează la diferite sărbători ale bisericii creştine.

LEGENDA CRINULUI

În mijlocul unei păduri se înălţa odinioară un palat vechi, care aparţinea Zmeului Zmeilor.

Acum însă era locuit de o vrăjitoare vestită, de care tremura tot ţinutul. Ziua se prefăcea în şarpe sau în pasăre şi numai noaptea umbla cu chipul de om. Dacă se apropia cineva de palat, se împietrea. Vrăjitoarea aceasta fura şi copii. Avea mii de suflete nevinovate, prefăcute în flori.

Pe vremea aceea, doi copii fură izgoniţi din casa părintească de mama lor vitregă. Bieţii copii, flămânzi şi obosiţi, luară drumul spre pădure. Tot mergând, se rătăciră, şi, după multe umblete, văzură înaintea lor palatul.

Fetiţa, fără să ştie al cui e, se apropie bucuroasă, dar, când fu la doi paşi de el, se prefăcu îndată într-o floare.

În zadar se tângui micul frăţior, căci vrăjitoarea rupse floarea şi pieri înăuntru palatului.

Atunci băiatul o porni mai departe, în lumea largă, singur şi abătut.

— Doamne, fie-ţi milă de mine şi dă-mi îndărăt pe scumpa mea surioară, se ruga el neîncetat.

Bietul băiat, după câtva timp, flămând, izgonit de toţi, se băgă argat la un cioban. Seara, când n-avea ce face, dădea târcoale prin jurul palatului, dar nu se apropia prea tare, de frică să nu păţească ce păţise surioara lui.

Când luna aluneca uşor de după nori, copilul prindea să cânte la fluier copilăria lui oropsită. Ochii i se umpleau de lacrimi, când îşi aducea aminte de ea. Într-o noapte, obosit şi cu gândul la surioara

lui, adormi în pădure. Visă că rătăcise prin locuri întunecoase şi că găsise o floare foarte frumoasă, pe care rupând-o o duse în palat. Cum atingea ceva cu acea floare, toată vrăjitoria dimprejur pierea.

Când se trezi de dimineaţă, începu să caute floarea. După câteva zile, obosit şi flămând, o găsi. Bietul băiat râdea şi plângea de bucurie, căci tălmăcirea visului spunea că va scăpa pe draga lui surioară.

Cum ajunse la palatul vrăjitoarei, repede atinse cu floarea cea binecuvântată floarea în care era prefăcută surioara lui şi numaidecât floarea se prefăcu din nou în fetiţă.

Fericiţi, vrură să plece, dar, vai, poarta nu se mai deschise, era închisă pe veci.

Bietul băiat, zgâlţâi cu putere poarta, dar nu putu s-o deschidă.

În momentul acela, vrăjitoarea, auzind gălăgia, veni să vadă ce e. Cum dădu cu ochii de ei, îi prefăcu în două flori mari şi albe, cu un miros îmbătător.

Dar şi ea pieri, căci tot farmecul se duse. Palatul se ruină şi pe ziduri începu să crească iarba.

Două flori mari, albe şi înalte, răsăriră lângă poarta palatului. Erau cei doi fraţi prefăcuţi în crini.

FLOAREA LACRIMILOR

Poruncise Irod; de la un capăt la altul al Betleemului mişunau călăii. Fierul săbiilor se păta de sângele copiilor nevinovaţi. Mamele îşi sfâşiau sânul care îi hrănise; înnebunite de durere, strângeau la piept păpuşi de zdrenţe şi strigau: „Mi l-aţi luat pe unul, acum am altul!“ Din fundul palatului, Irod n-auzea gemetele de durere, nici scrâşnirile de furie, nici suspinele de deznădejde. Dar Irod credea că, printre copiii ucişi, fi-va şi cel a căruia naştere cei trei crai de la răsărit o vestiseră.

În vremea aceasta, Iosif străbătea pustiul, ducând de căpăstru asinul pe care călătorea Maria cu Isus în braţe.

Fugeau de urgie.

Spaima îi gonea; arşiţa le topea puterile; nădejdea îi chema.

În miezul zilei, soarele prăjea nisipul; asinului i se muiară genunchii. Iosif îl opri o clipă, ajută Mariei să se coboare şi o sfătui să se odihnească vreo câteva clipe la umbra rară a unor spini.

Maria se aşeză jos să hrănească pruncul; Iosif rămase în picioare, cu privirile la copil; iar asinul se apropie, adulmecând cu botul umed spre Fecioară, ca şi cum ar fi mirosit şi el izvorul laptelui binefăcător.

Pruncul sugea dormind; îi era obrazul fraged; gura rumenă ca mărgeanul; de sub scufiţa albă, părul galben ca aurul ieşea aruncând parcă o cunună de raze de jur împrejurul capului.

Şi cum îl privea, ochii Mariei se umeziră. Ce le făcuse copilul oare? Cu ce greşise? De ce-l prigoneau?

Ridicându-şi privirile, Maria şi le ţinti în zare. Dar acolo departe, ele întâlniseră o vedenie grozavă. Muma tresări din adâncul măruntaielor ei şi, fără să spună un cuvânt, izbucni într-un plâns sfâşietor.

Căzând pe obrazul copilului, lacrimile fierbinţi îl treziră. Zâmbind, Isus îşi duse atunci mânuţa la obrazul mamei. Iar Iosif o întrebă:

— De ce plângi tu, Marie?

Femeia nu răspunse, dar fiindcă nu avea cu ce să-şi şteargă lacrimile, luă scufiţa copilului şi-o duse la ochi.

Într-un târziu, când să plece iar la drum, Maria văzu că scufiţa-i udă de lacrimi. Şi căutând, zări tulpina uscată a unui spin şi puse scufiţa în vârful ei să se usuce.

Iosif mângâie asinul, ajută mai apoi Mariei să se ridice, dar când Maria se întoarse să ia scufiţa, rămase locului uimită: tulpina spinului se prefăcuse în lujer verde, şi-n locul scufiţei strălucea o floare albă ca zăpada, deschisă ca un potir de cristal.

Şi pruncul iar zâmbi; iar Maria lăsă pe Iosif să potrivească căpăstrul asinului şi nu-i spuse nimic despre floare, de teamă să n-o rupă. Şi plecară.

Maria îşi desfăcu părul, care parcă luase ceva din mireasma neasemănată a florii, şi feri capul lui Isus în umbra lui..

Şi de atunci până astăzi, crinul culege, în potirul florii lui, cele dintâi lacrimi de rouă ale dimineţii.

FLOAREA-PAŞTILOR

Se zice că era odată un împărat şi o împărătească, care aveau toate bunătăţile de pe lume, numai copii nu aveau. Şi fiindcă nu aveau copii, de aceea căutară ei toate chipurile şi mijloacele cum ar căpăta măcar unul, care să le moştenească averea şi împărăţia. Deteră danii pe la toţi vrăjitorii şi vrăjitoarele din întreaga împărăţie, că poate aceştia ar face să se vadă şi ei cu-n copil, dar degeaba, căci împărăteasa tot stearpă rămase. Şi din pricina aceasta, atât ea cât şi soţul ei erau necontenit supăraţi şi duşi pe gânduri.

Iată însă că într-o zi, plimbându-se împărăteasa prin grădină, aude deodată un glas zicându-i, că dacă voieşte numaidecât să aibă un copil, să nu-şi mai bată capul cu vrăji şi descântece, ci să dăruiască mai bine ceva la o mânăstire, şi atunci Dumnezeu îi va asculta rugămintea şi-i va dărui ceea ce doreşte.

Împărăteasa, cum auzi glasul acesta, nu stete mult pe gânduri, ci întorcându-se în casă şi luând ceea ce crezu că s-ar potrivi mai bine pentru o mânăstire, se duse chiar în aceeaşi zi şi o dărui mânăstirii celei mai apropiate.

Aducând ea darul acesta, în scurt timp purcese grea şi la nouă luni născu o copiliţă frumoasă ca un îngeraş.

Şi acuma, când se văzură şi ei cu o copilă atât de frumoasă, să fi prins pe Dumnezeu de un picior şi poate că tot nu s-ar fi bucurat aşa de tare.

Şi fiindcă copila aceea era foarte frumoasă şi drăgălaşă, de aceea îi puseră numele Floarea.

Dar bine a zis cine a zis că unde e prea multă bucurie, acolo adeseori se întâmplă că e şi supărare mare.

Aşa a fost ş-aicea.

Cu cât creştea Floarea mai mare şi se făcea mai voinică şi mai frumoasă, cu atâta era şi grija părinţilor săi mai mare, căci aflându-se în vecinătatea împărăţiei lor nişte zmei, se temeau ca nu cumva aceştia, prinzând de veste despre frumuseţea Floarei, să vie într-o bună dimineaţă şi să le-o fure, sau să le-o ieie cu nepusă masă.

Din pricina aceasta o şi ţineau ei apoi mai mult închisă decât slobodă, fără să le treacă măcar prin minte că aceea ce fac, nu fac bine.

Şi-ntr-adevăr că Floarea, văzându-se că o ţin mai mult închisă decât slobodă şi neştiind de ce şi pentru ce, a început de la un timp a se da în dragoste cu un păstor care păştea turma sa prin apropierea curţilor împărăteşti şi care nu o dată trecea pe lângă ferestrele unde era Floarea închisă.

Prinzând mai pe urmă împăratul de veste, că fiică sa, cu toate că a ferit-o aşa de tare de ochii lumii, se iubeşte cu un om de rând, atât de tare s-a supărat, că pe loc şi puse pe nişte soldaţi să prindă pe îndrăzneţul păstor şi să-l omoare, iar pe fiică-sa o dete pe mâna unui ţigan, ca acesta să o ducă în pădure şi acolo apoi, tăindu-i mâinile şi scoţându-i ochii, s-o lase s-o mănânce fiarele cele sălbatice.

Ţiganul ce era să facă? Trebui să împlinească porunca împăratului, că de nu, a lui ar fi fost dracul! Luă pe Floarea, se duse cu dânsa în pădure, îi tăie mâinile şi-i scoase ochii, şi apoi, lăsând-o astfel, se-ntoarse înapoi acasă ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimica.

Floarea, adică fiica împăratului, văzându-se în starea aceasta, mai mult moartă decât vie, pică în genunchi şi începu a se ruga Maicii Domnului, ca să se îndure de dânsa şi s-o prefacă într-o floare, decât să rămână aşa, ca să se chinuiască sau să vie fiarele cele sălbatice şi s-o mănânce.

Maica Domnului, făcându-i-se milă de dânsa, îi ascultă ruga şi o prefăcu într-o floare albă.

Şi deoarece Floarea, adică fiica împăratului, a fost prefăcută în floare, tocmai pe timpul Paştilor, de aceea se şi numeşte floarea aceasta „floarea-Paştilor“.

FLOAREA PĂTIMIRII

Pe crestele sure ale Golgotei creştea o plantă veşnic verde, care se strecura agăţătoare printre stâncile pleşuve.

Când Isus Hristos urca pe umeri crucea grea, pe care urma să fie răstignit pentru izbăvirea păcatelor omenirii, şi ajunse la locul de

groază, piciorul i se împiedică de un vrej al plantei, chiar acolo unde avea să se aşeze crucea.

În marea sa milă de orice vietate, Mântuitorul se plecă şi feri la o parte vrejul înflorit, ca să nu fie călcat în picioare.

Târât pe cruce, braţele şi picioarele lui Isus fură întinse, legate cu funii şi bătute apoi cu cuie în lemnul nesimţitor.

Frângiile fură apoi dezlegate şi întreaga greutate a trupului atârna numai în prinsoarea cuielor, pe lângă care se prelingea sângele sfânt al Domnului.

Aşa stătea atârnat între cer şi pământ, chinuit de dureri, ars de friguri, cu fruntea însângerată de cununa de spini pe care i-o îndesaseră pe cap fariseii iudei şi slugile lui Pilat.

Atunci când orice sentiment de milă părea să se fi stins în sufletul chinuitorilor, viţişoara plantei de care se miluise Isus, se ridică de la pământ, se încolăci în jurul crucii, se urcă până la buzele Mântuitorului, pe care le răcori cu frunzele sale verzi, se furişă printre spini şi-i răcori fruntea, împletind deasupra spinilor o cunună ca de lauri.

Iar când umbra nopţii învălui Golgota şi Isus închise ochii cu cuvintele: „s-a împlinit porunca scripturii“, floricica plantei credincioase închise şi ea ochii, spre a nu mai vedea a doua zi nici lumina soarelui, nici răutatea oamenilor.

De atunci floarea rară nu stă înflorită decât o singură zi şi o singură seară, iar făptura ei aminteşte de chinurile Mântuitorului.

Cele trei încrestături ale foilor, simbolizează cele trei cuie; cele cinci stamine sunt rănile; firişoarele stropite cu roşu din potirul florii amintesc cununa de spini; cele trei colţuri ale frunzelor seamănă cu lancea; vrejul aminteşte funia, iar numele plantei a rămas până acuma „floarea pătimirii“.

LEGENDA FLORII-SOARELUI

Ştefan-Vodă avea o fată mută, dar frumoasă, de nu i-ai fi găsit pereche în cuprinsul pământului. Domnului nu-i mergea mâncarea la inimă şi odihna în oase, de amărât ce era. A întrebat el de lume, s-a

sfătuit cu vracii şi cu toţi cărturarii timpului, dar n-a dat de leacul muţeniei.

La urmă, aşa într-un amurgit de vară, vine la domn o babă, aşa de bătrână, de-şi gâdila pieptul cu nasul, de încovoiată, şi-l povăţuieşte să cheme pe Soare la masă şi să-l cinstească după toate rânduielile cuvenite feţelor strălucite. După ospăţ, când toţi ar fi în toane bune, să trimită fata şi să cerşească o sărutare de la craiul zilei, că numaidecât odrasla lui dragă are să prindă la grai.

Voievodul, îmbucurat, pune la cale mare pregătire.

Pe capul stăpânitorului era însa un blestem. Cum se făcu, că Piază-Rea aude de gândurile domnului şi, ca să-i încurce dezlegarea, aleargă fuga în răcorile întunecoase dinspre Lună-răsare şi o găseşte pe stăpâna nopţii bocindu-se de necredinţa Soarelui. Ea se văieta că n-are parte de bărbat, că nu pricepe de ce fuge de dânsa şi o lasă să alerge ca o dezmetică în urmă şi zicea tânguios:

— Mai bine mă făcea maică-mea muritoare, că tot aş fi avut parte de soţ, dar nu zână, cu pletele învălvătăiate de lumină şi cu sufletul întunecat şi umed ca o peşteră neumblată.

Piază-Rea prinde la nădejde şi cu întorsături meşteşugite de vorbă, îngână către Lună:

— Până acum tot se cheamă că ai avut bărbat, de aci încolo, te lasă de tot, că el se însoară cu fata lui Ştefan, stăpânul pământului. Iată, chiar desearǎ li-i nunta.

Doamna-Nopţilor, pe aci să turbe. Îşi aprinde argintul din faţă şi fulgerând de răzvrătire, se jură pe strălucirea ei, că are să nimicească vlăstarul îndrăzneţului voievod.

În noaptea ospăţului, Luna s-a dosit după sprânceana codrilor vecini, pândind să-şi zărescă duşmanca, pentru ca s-o zdrobească.

Soarele, un făt-frumos cu plete de lumină, chefuia cu vodă şi cu toată curtea.

Când, pe la sfârşit, intră în sală fata domnului, împodobită ca o primăvară caldă. Cade ea în genunchi la picioarele Soarelui şi-i cere o gură, de mântuire. Luna, furioasă, se ridica turbată peste straja co-

drilor negri, aruncându-se într-un brâu tremurat de lumină şi pătrunde pe fereastra palatului. A căzut peste faţa rugătoare a fetei ca o ploaie de blestem şi i-a topit chipul în floare galbenă.

Cu toţii s-au îngrozit de turbarea nedreaptă a Lunii. Bătrânul voievod, cu faţa îndurerată de obidă, prinde a spune stăpânei rătăcite a întunericului tot jarul înlăcrimatului său suflet. Luna, neîncrezătoare, sta rece şi fulgerătoare. Mesenii boceau şi ei povestea tristă a odraslei fără noroc.

Soarele, întărâtat, îşi prinde nevasta de belşugul înstufat al razelor şi-i face vânt pe fereastră, de o înnămoleşte departe, în valurile norilor. După aceea, ia pe palmă copila înflorită a temutului stăpân pământean şi o sădeşte în grădină, printre celelalte podoabe, ca s-o aibă îndeaproape spre mângâiere.

De atunci, „floarea-soarelui", cu faţa ei galbenă şi înfiorată de durere, îşi întoarce vecinic chipul întristat, înspre strălucirea craiului zilei, cerşitorându-şi sărutarea mântuitoare.

LEGENDA GHIOCEILOR

Irinel, fiul Zefirului, vântişor de primăvară, fiind trimis de tatăl său în lume, ca să vestească sosirea frumoasei primăveri, după ce a străbătut văi, vâlcele, câmpii întinse, dealuri şi munţi acoperiţi cu păduri udate de râuri, lacuri şi izvoare limpezi cristaline, la poalele unor munţi, în gura unei văi frumoase ca un colţ de rai, pe unde îşi rostogolea în susur undele pe un pat de prundiş un râuleţ şăgalnic şi zglobiu, zăreşte nu departe un castel de cristal strălucitor ca din poveşti, ce-şi înălţa semeţ turnurile măreţe şi strălucitoare în razele dulci ale soarelui de primăvară.

Irinel, ca un făt-frumos, călărea pe calul său mândru şi alb ca neaua, în ţinută măreaţă, cu pletele-i negre ce-i acopereau umerii, cu mustaţa-i neagră abia mijindă, cu ochii săi negri ca murele, ce te fermecau, şi încins cu paloşul său bătut în pietre scumpe, mergând spre castelul măreţ, aude, ca în surdină, ecoul unui viers duios, ce venea

până la el pe aripile nevăzute ale văzduhului, împrăştiind în juru-i, ca într-un vis, undele răsunătoare ale unei armonii cereşti.

Ca vrăjit, Irinel s-a oprit în loc, spre a-şi da seama mai bine de frumuseţea îngerească a cântului.

În drumul său pribeag, de vestitor al primăverii, Irinel văzuse multe şi minunate frumuseţi, lăsate de bunul Dumnezeu pentru desfătarea omului, şi auzise iarăşi multe cântece vrăjite, dar ca farmecul cântecului depărtat, ce-i mângâia duios auzul, nu auzise niciodată. Păşi curajos spre castelul cel măreţ, că din această parte veneau undele sonore ale versului duios.

Ajuns la poarta castelului, dădu cu ochii de un unchiaş cu barba albă ca fuiorul de lână şi bătrân ca un Matusalim, care-l întâmpină cu vorbele blânde:

— Bine ai venit, Irinel, vestitor al dulcei primăveri. Eu sunt moş Crivăţ, care de trei luni rătăcesc şi mă zbat pe meleagurile acestea. Toţi mă gonesc, toţi mă blestemă, fiindcă pe unde am trecut, am prăpădit tot în calea mea şi am îngheţat până şi apele. La venirea ta eu plec, mă duc de unde am venit, ca tu, prin firea ta blândă şi dezmierdătoare, să aduci iarăşi pe aceste locuri viaţă şi bucurie.

Apoi se făcu nevăzut.

Abia plecă moş Crivăţ, bătrânul năbădăios, şi porţile castelului se deschiseră prietenos înaintea lui Irinel.

Imensul parc din jurul castelului, pe dată prinse a se înviora ca prin farmec. Iarba începu a înverzi. Mugurii copacilor, a îmboboci. Păsările, a se înveseli. Şi pe măsură ce înainta, totul părea ca în sărbătoare.

Undeva în castel, dintr-un loc tainic, Ileana Cosânzeana, fiica bătrânului Prier, cu faţa-i strălucitoare ca o rază de soare a lunii lui Florar, cu buclele-i aurii ca spicul grâului în pârg şi scăldate în raze de soare, lăsate în unde bogate pe umerii săi albi ca sideful şi cu ochii albaştri ca seninul cerului de primăvară, privea în taină sosirea nou-venitului.

Cerbii şi căprioarele din parcul fără margini al castelului zburdau, iar păsările cântătoare se desfătau în ciripiri drăgălaşe, în razele dulci

ale soarelui de primăvară, pe crengile înmugurite ale copacilor în ajun de a înflori. Râul cristalin îşi urma cursul său în susur şoptitor, iar departe, în lacul limpede ca seninul cerului de azur, unde râul îşi îneca susurul, printre trestii şi nuferi, lebedele îşi oglindesc siluetele în apa liniştită şi albastră a lacului.

Irinel păşeşte mândru şi măreţ pe nisipul aleilor dintre straturile ude încă de mustul zăpezii în topire, de razele mângâietoare ale soarelui şi, ajungând pe treptele castelului, este întâmpinat de bătrânul Prier cu pletele-i şi barba albe, adiete blând de zefirul primăverii, al cărui sol binevestitor era Irinel.

— Să fii bine venit în casa mea şi cu plin să-ţi meargă dorinţele tale, bun vestitor al primăverii pe meleagurile noastre.

— Bun găsit, bătrâne Prier. Sunt trimis de tatăl meu Zefir de primăvară, să vă vestesc reîntoarcerea frumoasei primăveri şi, cu ea, reînvierea întregii naturi.

Abia isprăvi Irinel vorba, o mişcare se produse în întregul castel şi, ca prin farmec, Ileana Cosânzeana se ivi în chipul ei feciorelnic, în mijlocul ghirlandelor de flori în fel şi chipuri de culori, răspândind în jurul ei parfumul îmbătător al frumoasei primăveri şi cor de păsărele îi însoţea apariţia.

Din această întâlnire a ieşit căsătoria lui Irinel, fiul Zefirului de primăvară, cu frumoasa Ileana Cosânzeana, fiica bătrânului Prier.

Dar Dumnezeu, în tainica lui înţelepciune, a voit ca această căsătorie să nu dăinuiască decât câţiva ani, după care frumoasa Cosânzeana fu chemată de Cel Atotputernic în împărăţia cerului, lăsând în urma sa pe nemângâiatul Irinel în durerea cea mai mare şi doi copilaşi frumoşi ca două picături de rouă în potirul unei flori.

Irinel îşi îneca durerea în iubirea şi în îngrijirea ce punea, din tot sufletul său chinuit, în creşterea şi educarea iubiţilor săi copii.

Dar după un răstimp, văzând că oricât se va strădui, nu va putea să-şi crească copiii aşa cum voia şi cum credea, mai cu seamă că el, ca vestitor al primăverii, era silit să-i lase singuri acasă mai mult timp, numai în grija slugilor, a chibzuit cu grija de părinte iubitor, că ar fi

mai bine să le găsească o mamă care să-i îngrijească, şi de aceea, într-una din zile plecă în lume şi apucând spre miazănoapte, într-o bună zi ajunsese la moş Crivăţ.

Moş Crivăţ tocmai dădea porunci, ca să se înceapă viscolele în toate părţile lumii, că s-a apropiat timpul.

Când văzu pe Irinel tânăr, frumos şi blând sosind, îşi puse mâna streaşină asupra ochilor şi, sprijinindu-şi barba lungă şi albă să nu fie bătută de vânt, privi cum venea Irinel cu adierile lui blânde şi căldicele de primăvară, înmuind pentru un moment cerbicia bătrânului zurbagiu.

Aci, fiind poftit în izba căptuşită cu blănuri de focă şi de urşi albi, fu primit de fiica bătrânului Crivăţ, înfăşurată în blănuri scumpe de vulpi albe şi albastre.

Cum se văzură se şi îndrăgostiră, aşa că la întoarcerea spre locurile calde de unde venise, Irinel era însoţit de frumoasa fiică a lui moş Crivăţ.

Pe unde treceau, în drum spre locurile calde, frunzele copacilor se îngălbeneau şi cădeau la pământ. Iarba se ofilea. Florile se topeau ca de para focului. Iar crengile copacilor se încărcaseră de promoroacă.

Sosind acasă, copiii, cum o văzură pe noua lor mamă, se înfiorară de groază, căci parcă intrase în casă un sloi de gheaţă.

Fire rece, ursuză, crescută în munţi de gheaţă şi troiene mari de zăpadă, nu ştia ce-i blândeţea, nici mila şi nici iubirea de mamă, căci cum văzu copiii, îi şi săgetă cu o privire aspră, care-i umplu de groază.

Într-un început de primăvară, pe când Irinel era dus să dea cele dintâi veşti în lume de reîntoarcerea primăverii, aspra fiică a nordului goni din casă copiii, pe o vreme rea, vijelioasă, tocmai când se lupta mai amarnic frigul cu căldura.

Bieţii copilaşi rebegiţi şi tremurând de frig, nemaiputând răbda frigul şi foamea, îngenunchează amândoi şi se rugară lui Dumnezeu să-i scape de chinul şi durerea în care căzuseră din cauza mamei lor vitrege.

Dumnezeu, în marea lui bunătate, le-a ascultat rugăciunea şi, binecuvântându-i, îi prefăcu în două floricele albe şi frumoase zicându-le:

— Voi veţi fi cele dintâi flori de primăvară, cu numele de ghiocei.

BRÂNDUŞA ŞI GHIOCELUL

A fost odată, ca niciodată, când şedeau gâştele corlat şi aveau oamenii mult vin, de turnau pe beregată.

A fost odată un unchiaş ş-o babă. Baba era de a doua cu unchiaşul. Bietul unchiaş avea şi el cu mătuşa dintâi un băiet. Veselie mare era în casa unchiaşului, totul mergea de minune; parcă Dumnezeu ştia numai de ei.

Nu trece mult şi baba câştigă şi ea o fată.

De aci ţin-te, pânză, nu te rupe, baba, ca muma vitregă, nu mai vedea cu ochi buni copilul unchiaşului. Câte şi mai câte ponoase nu-i mai scotea.

... Azi aşa, mâine aşa, până ce, dacă văzu ce văzu, bietul copil îşi luă lumea în cap, că de zburătură cine nu fuge, şi dus fu şi până astăzi.

Crescu fata babei, se făcu mare...

Trăise ăi copilaşi ca fraţii, se îndrăgiseră ei de credeai că nu-s vitregi.

Fetiţa, rămasă singură cuc, nu mai mânca, nu mai bea, se stingea văzând cu ochii, de dorul iubitului frăţior.

În fiecare zi se ducea cu oile să le pască într-o livadă frumoasă. Într-una din zile, ducându-se ea cu oile la iarbă, dete peste un flăcău aşa de frumos, de nu te puteai uita la el, ca la soare, ce dormea dus. Vrăjită de acest făt-frumos, se apropie de el, se uită în toate părţile să n-o vadă cineva, se aplecă şi-l sărută cu foc.

Flăcăul, când se deşteptă din vis, ce să vadă? O brânduşă frumoasă, frumoasă de-ţi lua ochii. Pleacă ca năuc încotro o vedea cu ochii, după Cosânzeana visată şi negăsind-o, piere, făcându-se un ghiocel...

Cică ghiocelul a fost feciorul unchiaşului. De aia, el, ghiocelul, iese întâi, s-o caute pe sora lui vitregă, brânduşa.

LĂCRIMIOARELE

În noaptea aceea minunată cu lună plină, în a cărei văpaie scânteiau apele şi stâncile şi arborii, simţi mai mult ca oricând Domnul Isus nevoia să fie singur.

Se strecură încet din căscioara unde poposea şi uşor, să nu deştepte pe nimeni, se îndreptă pe drumeag înainte, până la o pajişte din apropiere. Aci, copleşit de gânduri, se aşeză jos lângă un tufiş. Privi la plutele argintii, ale căror frunze în bătaia lunii păreau nişte inimioare de piatră scumpă; învălui totul din jur cu privirea-i nespus de blândă şi apoi şi-o înălţă spre ceruri:

— Doamne, măreaţă-i plăsmuirea ta! Vai, cum nu ştiu oamenii s-o preţuiască!

Mai avea puţin timp de stat pe pământ şi boabe de lacrimi fierbinţi îi picurau din ochi.

Dar Domnul nu lăcrima de cele ce avea să pătimească şi pe care, una câte una, le depăna în gând.

Plângea de nesfârşitele frumuseţi ale firii, care totuşi nu ajung să îmblânzească inimile; plângea de rătăcirea minţilor omeneşti, de ura, de vrajba multă ce încape în ele.

Şi cu lacrimi arzătoare, se ruga Celui-de-Sus, să ierte păcatele oamenilor.

Privighetoarea, care stătea tăcută pe creanga de plută argintie, se lăsă jos pe mâna Domnului şi el o mângâie apropiind-o de faţa sa; iar ea prinse a-i cânta aşa de lung, atât de duios, că Domnul înseninat o clipă zise:

— Binecuvântată să fii tu, păsărică nevinovată, şi de-a pururi să fii farmecul nopţilor cu lună, aducând o licărire de bunătate în inima oamenilor.

Iar plutele argintii începură să-şi tremure frunzuliţele şi să scoată un freamăt aşa de dulce şi de trist, că părea însuşi suspinul Domnului.

Şi spuse iarăşi Isus:

—Binecuvântaţi să fiţi, arbori frumoşi, şi de-a pururi să suspinaţi şi să şoptiţi în nopţile cu lună.

Şi ştergându-şi ultimele lacrimi, alb şi luminos, lunecă Domnul pe cărăruia ce ducea spre casa în care se adăpostea.

A doua zi, femeile venind la izvorul din pajiştea aceea, cu mirare văzură, presărate prin iarba de lângă tufiş şi la tulpina copacilor, nişte flori albe cum nu mai văzuseră şi care miroseau de te sfinţeau.

Erau lacrimile Domnului, ce-n noapte se prefăcuseră în gingaşa floricică numită lăcrimioară sau mărgăritărel.

LEGENDA MACILOR

Cică florile cele frumoase, roşii, pe care le vedem noi presărate prin lanuri şi pe câmpie, de le zicem maci, n-ar fi răsărit ele de la început, ci mai târziu încoace, din durerea sufletului de mamă.

Odată, demult, o mamă văduvă şi sărmană avea şi ea pe sufletul ei un odor de fecior, la care se uita ca la lumina ochilor. Că era bun şi cuminte şi asculta de vorba maică-si, ca de sfânta Evanghelie.

Acu, într-o zi, neavând biata femeie de nici unele la casa ei şi neştiind ce să-i dea băiatului de mâncare, a scos un ştergar ales pe margine, de-l avusese dar de la maică-sa pe când se măritase, şi dându-i-l împăturit frumos băiatului, îl trimise taman în alt sat, la un neam al ei, ca să-i dea pe el un căuş de mălai şi un boţ de brânză. Da bordeiul văduvei era la marginea satului şi ca să treci în satul celălalt, trebuia să tai o pădure mare şi întunecoasă, apoi o câmpie şi după aceea, un deal şi-o vale, pustie nevoie mare.

I se strângea inima femeii de grijă, când socotea că-i atâta cale lungă pentru biet fecioru-său, care de sărăcie şi nemâncare, de abia se ţinea pe picioarele-i şubrede, dar ce era să facă? Îşi făcu o cruce, îl puse şi pe copil să se închine, să zică un „Doamne ajută“ şi-l porni la drum.

Pornise băiatul cam când era soarele de două suliţi pe cer şu acu, acu sta să-nsereze şi bietul copil nu mai venea.

Biata maică-sa făcea ce făcea, ieşea în prag, punea mâna streaşină la ochi şi cerceta zarea. De fecior nici gând.

Dacă văzu ea că asfinţeşte soarele şi nici ţipenie de vietate nu se zăreşte cât cuprinzi cu ochiul, îşi trase ştergarul bine pe cap, înţepeni uşa bordeiului şi, mai moartă decât vie, porni să afle de urma fecioru-său.

Merse ea mai întâi mai domol, trecu pădurea şi ieşi pe câmpie. Din vreme în vreme, îşi striga feciorul pe nume, doar, doar i-o răspunde, dar pădurea tăcea ca mormântul. O cuprinse atunci o frică de moarte şi o luă la fugă peste câmpul plin de mărăcini şi unde punea piciorul, tot în mărăcini se înfunda şi-l scotea plin de sânge. Dar ea pas să simtă ceva, că în sufletul ei alta nu simţea, decât dorul de copilu-i rătăcit ori, fereşte Doamne, mâncat de fiarele sălbatice din pădure.

Şi alerga sărmana într-un suflet şi la tot pasul picura sângele din tălpile-i împunse de spini şi unde cădea picătura de sânge, răsărea o floare mare şi roşie, până ce se umplu câmpia toată de asemenea flori. Taman când răcnea ea mai amar: „Ionică, Ionică“, numai ce auzi, de dincolo de deal, un glas slab de copil venit ca de la mare depărtare, care îngâna: „mamă, mamă“.

Femeia nu mai simţi nici urcuşul greu al dealului, nici valea abruptă şi într-o clipită fu lângă copil, unde căzu grămadă.

După ce-şi mai veni în fire, îşi luă feciorul în braţe şi porni cu el înapoi acasă. Dar când să treacă peste câmpie, ce să vezi? Numai flori roşii, încotro cătai cu ochii.

De atunci se zice că ar fi macii pe pământ.

LEGENDA FLORII „NU-MĂ-UITA“

Mulţumit de frumuseţile împrăştiate pe pământ, de mâna sa puternică şi creatoare, Dumnezeu se primbla uitându-se la toate, cu o înduioşare părintească.

Toate mulţumite, se plecau înaintea Domnului şi ziceau:

— Doamne, cu toate ne-ai înzestrat. Dă-ne şi nouă nume, precum ai dat primului om şi soţiei sale.

Iar Dumnezeu le zise:

— Fie după cum cereţi, şi pe rând fiecare primi numele ce Creatorul îi dete şi toate vesele, se chemau între ele şi-şi răspundeau, iar Dumnezeu îşi urmă înainte plimbarea.

În mijlocul acestor cugete, Dumnezeu se opri, auzind un glas de durere şi plângere, ridicându-se spre el:

— Cine plânge? Cine este nedreptăţit în mijlocul dreptăţii şi iubirii? şi plecându-şi Dumnezeu privirea, zări înaintea lui o mică şi neînsemnată floare albastră ce plângea cu o durere aşa de mare, încât Părintele-a-Toate simţi milă pentru această floare pierdută şi uitată printre toate. De ce plângi? Spune, căci lacrimi nu voi decât în ochiul celor ce vor greşi şi mă vor uita.

— Doamne şi părinte, uitată am fost de tine. Toate au nume, numai eu singură n-am primit pe al meu.

— Ei bine, te vei numi floarea amintirii. Tu vei servi celor ce se vor iubi şi nu se vor uita.

Şi floarea surâdea şi micul ochi albastru mulţumea şi se închina lui Dumnezeu, care plecă mai departe zicând:

— Va veni un timp, când mâna omenească nici te va mai sădi, nici te va mai culege şi oamenii te vor călca în picioare, precum vor călca peste inimile lor, fără a-şi mai aduce aminte că ceea ce odată s-a iubit nu trebuie a se uita şi ura va ţine loc mare în viaţa omului şi mă vor uita şi pe mine, precum te-am uitat eu pe tine, căci omul va fi cel dintâi, care va aduce pe pământ ura, crima şi uitarea şi capăt la toate va fi moartea.

POVESTEA PĂPĂDIEI

Înainte, oamenii erau mai buni decât astăzi. Pe atunci, chiar Dumnezeu venea pe pământul nostru, având ca nelipsit tovarăş de călătorie pe Sfântul Petru. În chipul unor moşnegi bătrâni, cu haine sărăcăcioase, de-ai fi crezut că-s nişte cerşetori, umblau prin lume, neştiuţi de nimeni, răsplătind fiecăruia după faptele sale.

Pe acea vreme trăia un biet moşneag. Era singur. Toţi ai lui muriseră. Lucra pe la cunoscuţi şi-i da fiecare ba o haină, o încălţare, ba de-ale gurii ori un ban de cheltuială, căci îl ştiau că e om harnic, econom şi cinstit. Mai ales toamna, când se făceau praznice în sat, moşul căpăta câte şi mai câte bunătăţi.

Dar o dată cu anii, moşul se simţea tot mai slab, tot mai bătrân. Şi-l chinuia mereu un gând: „Eu am mâncat la multe praznice străine, în viaţa mea. Dar mie, care nu am pe nimeni, cine-mi va face pomeni, când voi muri?"

Şi cu bruma de bani ce-i avea strânşi, înjghebă şi el cum putu un praznic de sufletul lui.

Toate fiind gata, bătrânul pofti lumea la praznic. Aşteptă mult, dar nici un om nu-i păşi pragul.

Toţi din sat îşi ziceau: „Bietul moşneag, nici el nu are ce mânca. Unde să mai mergem şi noi? În loc să-l ajutăm, să-i luăm şi ce are?" Şi nimeni nu veni la praznicul moşului.

Foarte mâhnit, neînţelegând aşa ceva, moşneagul îşi luă tot ce pregătise: oale cu sarmale, pilaful, colacii, lumânările şi întinse masa pe la răscrucile drumurilor, pe maidanuri şi pe oriunde ştia că trece lume; doar s-a nimeri vreun nevoiaş să guste şi din praznicul lui.

— Unde vom găsi ceva de-ale mâncării, Doamne? grăi Sfântul Petru lui Dumnezeu. Sunt lihnit!

— Vom afla Petre, răspunse Domnul, iată satul nu-i departe.

Cum coborâră un deal, Sfântul Petru văzu că în adevăr s-apropiau de poarta ţarinei unui sat. Ajunşi acolo, mare minune! De o parte şi de alta a drumului, câteva străchini cu sarmale şi pilaf, din care se ridicau aburi călduţi. Iar deasupra, colaci rotunzi, rumeniţi frumos şi cu lumânări aprinse înfipte la mijloc. Moşul nu uitase să aducă şi aci bucate.

Fără a mai întreba ceva, Sfântul Petru se apucă de înfulecat gospodăreşte. Dumnezeu făcu la fel, după ce mai întâi binecuvântă mâncarea.

— Totdeauna ai avut grijă, Doamne. Slăvit fie numele tău!

Se închină Sfântul Petru, după ce-şi potoli foamea, punând colacul şi lumânarea în buzunar.

— Ba mai bine mulţumeşte creştinului cu inima bună, care, deşi sărac lipit, a adus aici tot ceea ce noi ospătăm.

Şi luminat de vorbele lui Dumnezeu, Sfântul Petru înţelese toată povestea praznicului...

— Nu se cuvine, Doamne, să rămână nerăsplătită o faptă aşa de frumoasă, adăugă Sfântul Petru.

— Lasă, Petre, nu purta grijă, îl dojeni Atotputernicul cu bunătate.

Când Sfântul Petru şi cu Dumnezeu se sculară şi porniră mai departe, în locul străchinilor cu bucate, se iviră, ca prin farmec, nişte cununi de frunze mari, verzi, întinse pe pământ şi având la mijloc, în vârful unor lujere plăpânde, flori galbene-aurii ca nişte făcliuţe.

Şi de atunci, în fiecare primăvară, păpădia ne stă în cale pretutindeni: pe la răscruci de drumuri, pe marginea şoselelor, pe maidanuri, pe luminişuri de pădure, unde moşul cel bun la suflet adusese, cu mare trudă, bucate şi lumânări aprinse.

POVESTEA ROMÂNIŢEI

Apoi a fost odată un împărat şi o împărăteasă, care n-aveau copii. Ba împărăteasa credea că n-are să aibă niciodată. Când într-o vreme, iată că trece pe la poartă Dumnezeu şi cu Sfântu Petru.

Sfântu Petru, uitându-se la casele împărătesei, vorbi:

— Doamne, ce o fi de oamenii ăştia că nu au băieţi?

Dar Dumnezeu glăsui:

— Dacă împărăteasa ar bea rouă de pe crini, amestecată cu rouă de pe pelin, ar naşte o fată cum n-a mai fost şi nici n-are să fie pe lume de frumoasă; da să-i puie numele Româniţa.

Şi tocmai era pe vremea când înfloresc crinii.

Şi preasfinţii trecură încolo.

Dar oşteanul, care şedea de strajă la poartă auzise şi repede, fuga la împărăteasă de-i spuse. Împărăteasa, bucuria ei, şi dădu ordin să

se culeagă în fiecare dimineaţă rouă din paharele crinilor şi de pe frunzele pelinului. Şi aşa strânse un pahar de rouă şi-l bău. Minune! La nouă luni născu o fată cu faţa albă ca şi crinul şi perişorul ei mirosea ca pelinul şi îi puse numele Românița.

Şi Românița crescu mare. Dar fetei nu-i plăcea lumea, nici petrecerile, nici să o vadă cineva şi era albă, albă, ca şi crinul şi părul îi mirosea ca pelinul. Însă îi plăceau florile, că toată ziua nu îngrijea decât de ele şi ce dar avea că pe toate le înţelegea ce vorbesc.

Şi fata crescu de optsprezece ani, şi craii începură să curgă la peţit. Fata îi primea pe toţi, le vorbea, iar când ei aduceau vorba de măritiş, fata le spunea să nu-şi mai bată capul, că au să fie nefericiţi. Vorba asta îi înspăimânta şi plecau şi nu mai veneau. Şi vorba asta se împrăştie în toată lumea şi cu vremea nu mai veni nici un peţitor.

Asta scârbi mult pe părinţii fetei şi începură să o probozească.

Cu toate astea, un fecior de împărat tare de departe, nu se dădu mâhnit de cele ce auzise despre fată şi se porni şi el în peţit.

Iarăşi, vorbă cu fata. Fata a râs, a şuguit cu flăcăul, însă când auzi de măritiş, ea îi spuse:

— Prea bine, dar ai să fii nefericit.

— Dar de ce? întrebă flăcăul.

— Pentru că eu nu-s făcută din lumea asta şi cine m-o lua, rămâne văduv chiar din ziua cununiei.

— Aşa, zise flăcăul, nu cred.

— De, încearcă, dar să nu plângi; eu trebuie să mă prefac în floare sălbatică.

— Da nu cred, i-a zis feciorul de împărat.

— Încearcă şi vei vedea.

— Şi de unde ştii?

— Am visat demult că am auzit un glas, ca venit din cer, şi parcă-mi grăi: Româniță, cum te-i cununa, ai să te prefaci într-o floare de câmp, dar şi de leac.

Feciorul de împărat tot nu crezu, şi îi zise că o ia orice-ar fi.

Şi, hai nuntă, petrecere, zaiafet. Sâmbătă seara îi puse hobotul,

dar fata plângea de uda pământul. Duminică, la cununie, abia îi puse pirostriile pe cap şi fata se şi schimbă la faţă şi se făcu albă, albă, ca varul. Nuntaşii crezură că-i e rău şi o scoseseră afară, însă fata dădu de vânt, se strânse, mâinile i se prefăcură în frunze, picioarele în tulpină, trupul se subţie şi se băţoşă şi capul i se prefăcu în o floare la fel cu „ochiul-boului" şi mică ca o părăluţă, cu mirosul ca al pelinului; iar oamenii îi ziseră românîţă şi românîţa îi zice şi până în ziua de astăzi şi oamenii fac ceai din ea, de-l beau iarna când răcesc. Se dă mai ales la copiii mici, când se îmbolnăvesc.

Şi aşa încălecai pe un fus, o gătii şi eu de spus.

LEGENDA TUTUNULUI

Tutunul a fost născocit de un drac. Nici un om nu ştia numele buruienii, până când fu cunoscută în chipul următor.

Într-o zi, un plugar văzu pe drac semănând. Curios, îl întrebă:

— Ce semeni tu acolo?

— Asta n-ai s-o ştii tu niciodată, zise dracul.

Săteanul, supărat, răspunse:

— Ce ştii tu, ştiu şi eu. Aşa de deştept ca tine sunt şi eu.

— Aşa? Vrei să punem rămăşag? întrebă dracul. Dacă tu vei afla până-n trei zile numele plantei, al tău să fie tot pământul, cu tot ce se află pe el, iar dacă nu, eşti al meu, cu trup şi suflet!

Omul primi; cu toate acestea, când ajunse acasă, era tare mâhnit. Nici nu mâncă, nici nu bău de supărare.

— Ce e cu tine, bărbate? întrebă femeia.

— Ah, nevastă, e rău de mine.

Şi-i povesti cele întâmplate. Femeia spuse:

— Dacă-i numai atâta, bărbăţele, fii fără grijă! Numele buruienii îl voi afla uşor.

Spunând aceste cuvinte, se descălţă îndată şi intră într-un butoi cu păcură, de-şi mânji bine tot trupul, apoi desfăcu o saltea de la un pat şi se tăvăli în fulgii din ea.

După aceea se duse pe câmpul semănat cu buruiana necunoscută, alergă prin brazde încoace şi încolo şi se aplecă la pământ, ca şi cum ar fi vrut să mănânce din frunze.

Cum o zări dracul, ieşi din casă ca să gonescă acea pasăre mare, bătu din palme şi strigă:

— Uş! pasăre, piei de la tutunul meu! Ptiu! Ptiu!

Femeia, care aflase numele buruienii, fugi şi povesti bărbatului cum numise dracul buruiana.

Când sosi ziua a treia, Necuratul se bucură grozav, crezând că prinsese încă un suflet şi toată faţa îi râdea de bucurie.

Întrebă pe plugar cum se numeşte buruiana.

— Tutun! Strigă acesta vesel.

Dracul pierdu rămăşagul şi fu nevoit să dea ţăranului pământul. De la acest ţăran se răspândi tutunul pe toată faţa pământului.

De aceea tutunul se mai numeşte şi „buruiana dracului".

URZICA

Se zice că un om sărac şi bătrân, tot umblând prin sat pe la pomeni şi praznice, s-a săturat de la o vreme şi a zis:

— Am mâncat mult prin case străine şi bine-ar fi să ridic şi eu o bucăţică de pomană, cu ce-oi putea, ca să-mi calce şi-n casa mea picior de om.

A strâns unchiaşul azi un gologan, mâine altul, până ce văzu că are strânşi câţiva. Cu dânşii a cumpărat pâine, o bucăţică de carne şi ce i-a mai venit în gând. A pus după puterile lui oalele cu bucate la foc şi pe la amiază pomana era gata.

Merse apoi la popă şi-l chemă să-i sfinţească pomana, dar popa-i răspunse că nu poate veni, având treabă.

Unchiaşul se întoarse înapoi, zicându-şi:

— Lasă, că s-a găsi cine s-o mănânce şi nesfinţită. Iar Dumnezeu îmi ştie inima şi-mi cunoaşte necazurile.

În drum, s-abate pe la unul şi pe la altul dar, ori că nu-i prea găsea pe-acasă, ori că aveau treabă, că la urmă nimeni nu veni să-i guste din bucate.

Masa stătu întinsă şi-a doua zi, şi-a treia zi şi, degeaba.

Bietul unchiaş, luă sapa şi merse-n grădină, făcu o groapă şi acolo îşi îngropă pomana, rupt de durere.

Aşa-i cu omul sărac; nimeni nu-l bagă în seamă, nici chiar când caută să facă bine, dar...

Oamenii sunt răi, şi Dumnezeu e bun şi mare!

Şi Dumnezeu s-a milostivit. Din pomana săracului, cea îngropată, a răsărit o tufă de urzici, care au umplut pământul. Oamenii le-au văzut, le-au cules, le-au făcut bucate şi le-au mâncat, iar cine mănâncă urzici, să se ştie: din pomana săracului mănâncă!

POVESTEA VIORELEI

Demult, demult, cică într-un sat, care o fi fost acela, era un om sărac şi avea o fată tare frumoasă şi cu ochii albaştri, pe care o chema Viorica şi era cuminte şi harnică, nevoie mare; dar dacă n-are omul la casa lui de ce se prinde, geaba îs toate; aşa că fata îşi agonisise o para, muncind tot pe la străini.

De la o vreme, îi muri şi tată-său şi rămase singură, singurică, doar cu găinile şi cu mâţa şi nădejdea în Dumnezeu; cât despre lume, dacă lucra, avea, dacă îşi cosea, îmbrăca. N-avea nimeni grija ei, da nici dragoste mare de la cineva, ba din contra şi hulă cât ar fi voit şi ponos. Din pricina asta, fata nu mai avea nădejde în nimeni şi vorba, ce urma s-o spuie cuiva, o ţinea închisă în sufletul ei, ca şi scârbele şi gândurile ei.

Un băietan a vrut s-o amăgească, spunând că vrea s-o ieie de femeie, dar fata, din spusele lui a priceput că vrea numai să-şi râdă de dânsa şi i-a pierit şi nădejdea, cum s-ar zice, că ar putea face casă cu cineva şi ca să-şi înece orice dor a început a îndrăgi florile şi a vorbi cu ele.

Da Dumnezeu, care le vede pe toate, a văzut inima fetei şi i-a dat dar de-a vorbi cu florile. Şi fata într-o zi s-a pomenit că înţelege tot ce vorbesc ele şi pe zi ce trecea îşi aduna tot mai multe seminţe de flori şi răsad şi le semăna în straturile din faţa casei şi fiecare floare, după ce răsărea şi înflorea, îi spunea povestea şi toate îi înşirară că sunt făcute din câte o fiinţă omenească. Bunăoară lăcrimioara îi spuse că e din fecior de împărat, care a plâns după o zână ce murise; zoreaua, din fată de împărat ce se îndrăgostise de Luceafărul-de-Seară, floarea-soarelui, din alta, ce se îndrăgostise de Soare, iar mama lui, Lumina, a prefăcut-o în floare. Aşa că şi ei i-a venit chef, de la o vreme, să se schimbe în floare şi începu a întreba de toate florile, ce să facă să se înrudească cu ele. Iar floarea-soarelui i-a zis că numai Dumnezeu mai poate face minunea asta, pentru că a trecut vremea ieşirii florilor din pământ şi ca o fată ori un băietan să se schimbe în floare trebuie să aibă sufletul şi trupul curat, ca îngerii din cer.

Viorica, la asta nu a zis nimic şi se coborî cu gândul în sufletul ei şi îl răscoli, şi dădu că nu era vinovată cu nimic, încă şi că era curată ca lumina zilei, când e cerul curat ca lacrima, şi se hotărî să ducă viaţa înainte cu răbdare şi credinţă către Cel-de-Sus, ca şi până atunci, decât că a început să se roage cu mai mult foc, s-o mântuie Dumnezeu de necazuri.

Da ce necaz se mântuie pe lume, să se mântuie şi al ei, că o pâine şi-o câştigă cu amar, şi-o mănâncă singură, că de străină, era străină, că de săracă, era săracă şi nemiluită de nimeni era!

De multe ori pica cu faţa la pământ şi cu fruntea în mâini şi se ruga:

— Doamne! Decât să mă găsească toate sărbătorile singură şi decât să mă hulească şi să mă ghiontiască toţi, mai bine m-ai lua de pe pământ. Şi zicea:

— Doamne, de ce nu m-ai prefăcut demult în o floare, în o buruiană, să nu mai trag atâtea necazuri?

S-a rugat ea azi, mâine, poimâine, până a crezut că şi cerul o uitase.

Da Dumnezeu, tocmai când crede omul că e adormit pentru el, atunci îl scutură şi îi zice:

— Ascultă, am venit!

El vedea şi asculta şi chemă într-o zi pe Sfânta Florie, care purta condica florilor şi îi zise:

— Ce floare mai lipseşte de pe pământ?

Sfânta Florie, ca femeie sfântă ce era şi ca una care ştia toate florile şi avea scrisă povestea fiecărei flori, îşi puse bătrâneşti-i ochelari legaţi cu aţă după ureche şi se uită; se uită cât s-a uitat, găsi că îi lipseşte o floare: vioreaua.

— Apoi îmi lipseşte, Doamne, a grăit dânsa şi a spus.

Şi repede a bătut Dumnezeu din palme şi a venit un înger şi i-a zis:

— Să te duci în satul cutare, la casa cutare, la o fată pe care o cheamă Viorica şi să mi-o prefaci în floare; iar la toamnă, după ce s-o scutura sămânţa, să-mi aduci sufletul ei.

Şi îngerul se lăsă pe pământ şi schimbat într-un flăcău drumeţ, da frumos, aşa, pe la nămezi, când stau oamenii pe la mâncare, bătu la poartă, la fată. Viorica tocmai stătea la vatră şi îşi gătea de-ale mâncării. Câinele colo, a dat a lătra; auzi şi bătaie în poarta ei.

— Bună ziua, a zis îngerul.

— Mulţumim dumitale, a grăit fata.

— Nu mi-ţi lăsa să mă hodinesc pe prispă? a vorbit el.

— Ba de ce nu, a răspuns Viorica.

Şi, după ce a chemat câinele, omul a intrat în ogradă şi s-a aşezat pe prispă.

Da fetei aşa i-a fost de îndemână de drumeţ, că i-a dat să mănânce acolo ce-a avut şi din vorbă în vorbă, au ajuns la necazuri şi fata şi-a spus toată jitia.

— Apoi să te măriţi, i-a glăsuit îngerul.

— Ba nu, că nu mă mărit, a răspuns dânsa, că nu mă ia nimeni, că-s săracă şi dacă m-or lua, da tot un sărăntoc, un pricăjit; şi decât două trăisti goale, mai bine defel.

— Da dacă Cel-de-Sus ar trimite pe unul bogat, ce-ai zice?

— Ce să zic, a răspuns fata. Nimic. Dumnezeu sfântul ştie ce cer eu.

— Vrei să fii floare? a grăit îngerul.

— Da, a spus Viorica, vreau să fiu o floare şi ştii ce floare? Să aibă faţa ochilor mei şi să vestească oamenilor venirea primăverii.

—Apoi, Dumnezeu sfântul să te blagoslovească, i-a zis îngerul, binecuvântând-o cu mâna. Tu, pentru sufletul tău curat şi trupul tău neîntinat, să fii viorea, după numele tău.

Şi îngerul îşi zvârli straiul din spate peste dânsa; iar când îl ridică, fata nu era decât o floare albastră, iar îngerul ieşi pe poartă şi porni în lume, povestind oamenilor povestea viorelei.

Oamenii din sat au băgat de seamă lipsa fetei de acasă, da, mă rog, îngropi un neam şi vorbeşti ce vorbeşti de el şi de acolo, îi pui cruce, da de un străin! S-a dus, e bun uitat; şi de la o vreme n-a mai vorbit de dânsa nimeni. A trecut primăvara, floarea a făcut seminţe, s-a scuturat şi acuma se ofilea; îngerul i-a luat sufletul şi a pornit cu el spre cer, rămânând să spună povestea cei ce o auziseră de la înger.

Şi de atunci îs viorelele pe pământ; iar cum mijeşte a primăvară, îşi arată ochii isteţi la soare şi parcă se bucură şi după ce şi-au făcut datoria pământească de şi-au lăsat seminţele pe pământ, pe la Sân-Petru pier, spre a le vedea cu bucurie al doilea an, urmând aceeaşi lege scrisă de Dumnezeu în cartea florilor şi a cărei poveste e precum v-am spus-o.

ZORELELE

— De fost a fost, că de n-ar fi fost, nici povestea mea nu-şi mai avea rost.

A fost odată demult, pe când umbla Dumnezeu pe pământ şi-ndrepta, cu bunătatea-i nemărginit de mare, relele lumii. Acu nici că mai gândeşte să se coboare printre noi, că din pătimirea ce-a pătimit, de data asta a înţeles că omenirea-i cu desăvârşire câinoasă şi binele n-are ce căuta-n ea.

Erau pe-atunci trei fete, tot una şi una, mândre la chip, zdravene la trup şi cu rânduială multă la mintea lor sănătoasă.

Erau surori şi orfane. Munceau de când se genea de ziuă până-n

noapte, să ţie casa, să-ndestuleze masa şi să facă podoabe de pus pe ele în zile de sărbători.

Dar nu roboteau ca oricine, de mântuială, din datorie. Trudeau hain, cu tot trupul şi cu-ntreg sufletul lor, fără codire, fără pic de răgaz. Cum ciripea rândunica sub streaşină, luau săpile la spinare şi la drum! Le prindeau pânzele de luminiş la câmp. Erau cele dintâi vietăţi care însemnau umbre fugare-n bătaia lunii, care scociorau javrele, trecând pe uliţi. Când pornea larma dinspre casa lor şi se-ntindea până la poarta jităriei, ştiau toţi că au ieşit la ţarină Zorelele. Aşa le ziceau, că se-nfrăţiseră cu zorile, se cufundaseră-n ele.

Pe la un prânz cu soare mult, pe când zoreau să sfârşească de prăşit un cadalâc, văd ele un unchiaş gârbov, trudit. Abia de mai sufla. Se oprise sub un stejar. Sta rezemat în băţ. N-avea putere nici să se aşeze jos. Venea de departe. Nu mâncase nimic, nu aţipise un pic, trei zile şi trei nopţi. Fusese gonit din loc în loc de oameni, alungându-l cu ciomege, huiduindu-l. Îl întrebaseră cam de unde vine şi ce caută printre ei? Şi el le-a răspuns că tocmai din veşnicie şi că vrea să vază sămânţă din revărsarea ei pe pământ. Şi lumea s-a înciudat. L-a socotit drept un vrăjitor, care umblă să sece apele din fântâni, să ia laptele de la vaci, să pârjolescă holdele, să mâneze pometurile. Şi, scăpat cu greu de furia mulţimii, ajunsese până la hatul unde prididea cu prăşitul cele trei fete. Îi era foame şi-i era sete.

Când a dat pe la ele, l-au oprit din cale-i. Sosise tocmai în vremea conacului mic. Una a adus apă, alta a aprins focul; a treia a-ntins o faţă de masă pe iarbă, la umbră şi a pus pe ea merinde. Nici una, nici două, la vorba-i blajină: „prânz bun, fetele moşului“, l-au şi-ndemnat ele:

— Apropie-te şi-i gusta ceva!

Una alergă să-i dea apă de spălat, alta l-ajută să se aşeze, a treia i-ntinde zâmbind un codru de pâine:

— Dincotro, bătrânelule?

— Din largul fără hotar!

— Cum e pe-acolo?

— Tare bine! E numai lumină! Numai dreptate şi adevăr! Numai bunătate şi milă!

— Şi ce te aduce pe la noi?

— Vreau să văz dacă au prins ele câtuşi de puţin rădăcină pe pământ?

— Şi găsitu-le-ai pe undeva?

— De unde? Am fost luat în râs. M-au alungat trei zile, c-am ajuns umbră, nu altceva. Doar aci le-ntâlnii. Să trăiţi, bujorii taichii!

— Să trăieşti şi dumneata, moşicule! Şi să ai noroc, în calea ce străbaţi, să nu mai întâlneşti răutate!

— Toate oi crede, numa asta, nu! Până acu doar ea mi-a fost călăuză pe cale, cu ea m-am adăpat!

În timpul ăsta, femei şi bărbaţi căutau cu ciudă la tihna lor, trăgeau cu chioarda, să vază ce şi cum. Au trimis iscoade să le-asculte vorba şi sfatul. Şi n-au apucat să-mbuce decât de vreo două ori, că au zărit un copil dând fuga dinspre ei pe tarlale. Striga cu mâinile duse pâlnie, cât îl ţinea gura:

— Zorelele conăcesc cu-n moş venit din alte părţi! Vorbesc şi tăinuiesc de lume, zic că-i rea şi-o batjocoresc!

Atâta a fost de-ajuns ca, din holdă-n holdă, să se-ntinză vestea că cele trei fete fac vrăji, că prânzesc cu Uciganul schimbat în om.

Şi-au dat chiote, s-au adunat şi au înconjurat, ca un nor de lăcuste, pe meseni.

Ce să mai povestesc ce s-a întâmplat? Care putere din lume e-n stare să pună stavilă puhoaielor de munte, când năvălesc pe văi înguste? Şi cine se-ncumetă s-abată din cale-i furia dezlănţuită a mulţimii?

A fost destul până-a dat unul, să facă-nceputul, că nu s-a lăsat nimeni mai pe jos. Pietre, buturi, lemne, cine căta să mai aleagă pe ce punea mâna şi cu ce lovea?

Arunca fiecare cu ce răgăduia, cu ce-i venea la-ndemână. Sânge, carne, oase, nu se mai deosebeau. O pată mare, roşie-vânătă-stacojie, se-ntindea pe locul unde era aşternută masa, cu trei fete şi cu-n

moşneag în jurul ei. Care nu le-a fost ciuda însă când, adunând piftia s-o-ngroape, n-au zărit umbră din trupul străinului.

— Unde-i e căciula?

— Unde-s ciubotele măcar?

Nici un fir din barba-i albă colilie nu rămăsese. Se minunau sătenii toţi, dar nu se crucea unul!

— A fost un solomonar! ziceau ei.

— N-am spus noi?

— Păi, se putea altfel? Zorelele astea aveau de mult legături cu el. D-aia făceau pe grozavele, de ne tulburau liniştea cu mersul din noapte la câmp. Alergau duse ca pe aţă de Necuratul.

Le-au pus mădularele sfârtecate-ntr-o groapă în pădure, fără semn creştinesc la cap, fără lumânare, fără strop de tămâie.

— Îngropare păgânească!

— Ce-au cătat, au găsit! aşa tălăliau care mai de care.

A doua zi-n zori, nu mic-a fost mirarea lumii, când din adâncul pământului, unde aruncaseră pisăliţă trupurile lor, au ieşit nişte flori, la culoare cum era viul întins pe iarbă, tare drăgălaşe la vedere, şi veselnice, lucru mare, ca şi cele trei Zorele.

Creşteau văzând cu ochii, se-ntindeau pe câte-un copac, se ridicau în vârful lor, săreau pe alte ramuri, înfrăţindu-se mereu între ele, până dădeau de soare; când se-ndoiau, se plecau în jos, îşi strângeau aripioarele, ca o pasăre lăsată-n zbor; parcă păleau. Era vremea prânzului mic, când au fost ucise ele. Închideau ochii atunci, să nu mai vază răutatea din jur.

Au răspicat ei, ticăiţii, cam amânat minunea şi s-au căit de fapta lor. Ce folos însă că omul se-ncuminţeşte aşa de târziu, când nimic bun nu mai e de făcut? Şi-i vine asta, ca dintr-un izvor nesfârşit, ca să vază orbirea de care a fost izbit, ca să-nţeleagă care e adevărul şi cum răsare la urma urmei dreptatea. Atunci se frământă-n el şi se bate cu capul, căindu-se, de toţi pereţii.

De aceea şi vorba bătrânească zice, când vrea să hărăzească un strop de-nţelepciune cuiva: „să-i dea Dumnezeu mintea din urmă a românului!“

Şi-nvăţământul ce a venit norodului orbit de minciună şi de pizmă a fost că s-a pătruns cum că unchiaşul n-a stat să fie un vrăjitor, ci chiar Tatăl-Ceresc, şi că Zorelele au fost singurele făpturi pe lume, care au purtat în ele bunătatea şi mila. De aceea n-au fost lăsate de el pradă pieirii şi au fost schimbate în flori mândre, cum le erau trupurile şi mai ales sufletele.

LEGENDA MUNCII

După ce Adam şi Eva au călcat porunca Domnului, au fost goniţi din rai. În lume însă nu creşteau nici de unele. Dumnezeu împodobise deocamdată numai raiul, iar dincolo de gardul raiului nu mai era nici o verdeaţă şi nici vietăţi.

Pustiu şi arşiţă era toată lumea. Când să scoată Arhanghelul pe poartă pe cei doi osândiţi, s-a îngrozit de ce a văzut afară. Înduioşat până la milă, el se întoarce atunci cu grabă înapoi şi smulge dintr-un răzor un răsad de pom

— Ţine-l, Adame. Să-l răsădeşti şi să-l îngrijeşti, că la mare pierzare te duci.

În vremea aceasta însă, prin poarta crăpată a raiului, s-a strecurat pe nebăgate de seamă un cârd întreg de dobitoace. Se luaseră şi ele în neştire după cei doi goniţi.

Arhanghelul dă să le strige înapoi.

Da Dumnezeu de sus, dacă vede întârzierea de la poartă, a crezut că poate e vreo împotrivire din partea urgisiţilor şi s-a mâniat.

Arhanghelul, în pripa lui, i-a mai sfârcuit o dată cu sabia cea de foc şi-a tras porţile.

Adam şi Eva au plecat în lume cu cârdurile de jivine ce rămăseseră afară; ş-au mers ei aşa mult, trişti şi părăsiţi, de au nimerit unde i-au dus picioarele. Şi-acolo unde-au poposit şi-au făcut bordei şi-n faţa bordeiului au răsădit rădăcina dată de Arhanghel.

Minunea e tot de la Dumnezeu. A doua zi, din rădăcina ceea crescuse un pom rotat, încărcat cu bunătăţi.

Roadele acelea aveau toate gusturile, că le ţineau şi de foame, şi de sete.

Mâncau şi oamenii, şi dobitoacele lor. Dac-au văzut ei asta, le-a venit inima la loc. O fi trecut poate ani la mijloc, cât or fi trăit ei aşa trândavi şi cu mâna întinsă la uşă, după roade.

De la o vreme, pomul acela binecuvântat a prins a slăbi din rod.Tânjea şi se ofilea văzând cu ochii.

I se usca din crengi şi se scorbora la trunchi, până ce într-o bună zi s-a uscat cu totul.

Vezi că Adam şi Eva nu-l mai îngrijiseră, cum le dăduse sfat Arhanghelul. Ei, ştii vorba. Aveau mură-n gură şi nu se gândeau că toate se mântuie la un timp, dacă nu mai dă omul şi din mâini. Şi-aşa au rămas de să moară de foame. Rabdă ei de foame o zi, două. A treia zi însă, aman! Ce-i de făcut? Ca să-şi mai ţie sufletul, au început bieţii oameni să mulgă pe unele din animalele lor, altora să le taie puii.

Saţ mare însă n-aveau. Îşi aduceau aminte plângând de rădăcina lor cu mană. S-au apucat atunci s-o sape, ş-au găsit-o mâncată de viermi, iar pământul era secătuit. Acum le părea rău că n-au căutat-o din vreme şi n-au primenit locul, dar era târziu.

Ei, dar cu părerea de rău nu trecea foamea. S-apucă ei acum să învieze rădăcina.

Caută pământul mai gras, sapă şi frământă împrejur, aduc apă şi aşază răsadul.

Dar colţ nu mai da; şi plângeau şi se văietau fără să-i audă nimeni.

Mutară pe urmă în alt loc cuibul; altă muncă şi alt timp prăpădit. Dar nu încolţea, ca din piatră. Bocet şi strădanie, degeaba.

Munceau acum oamenii toată ziua şi de atâta trudă şi arşiţă le curgeau bobi de sudoare de pe frunte, de înmuiară pământul uscat.

De la o vreme, ce să le vadă ochilor? Altă minune! Tot mila lui Dumnezeu, pesemne; stropii de sudoare se prefăceau în grăunţe şi grăunţele încolţeau şi au crescut în urmă, din sudoarea lor, fire verzi care au legat un rod nou. Tot câmpul acela muncit s-a acoperit cu grâu, cu secară şi tot felul de fân. De atunci Adam şi Eva au prins gust de muncă, că se hrăneau acum din sudoarea feţii lor.

SEMINŢELE, OAMENII

Dumnezeu, după ce a făcut pământul, a trimis semănători să are şi să semene. Le-a dat grâu, secară, ovăz, în fine, de toate seminţele cele bune. Dumnezeu a vrut ca grâul şi toate pâinile să fie curate, prea curate, să nu fie nici o buruiană într-însele; şi le-a spus la semănători:

— Voi dacă îţi ara şi semăna, să nu cumva să vă culcaţi şi să dormiţi!

Dar ei n-au ascultat ce le-a spus Dumnezeu şi s-au culcat şi-au adormit.

Atunci „Detuna-l-ar“ a venit ş-a aruncat prin semănături seminţe de-a lui: măzăriche, neghină... Când s-au trezit ei, văd că au răsărit printre grâu toate buruienile. S-apucă să le plivească, dar iată vine Dumnezeu:

— Ce-aţi făcut, zice Dumnezeu, aşa-i că n-aţi ascultat ce v-am spus şi „Detuna-l-ar“ a semănat şi buruienile lui? Lăsaţi, nu mai pliviţi, căci cu cele rele scoateţi şi cele bune; lăsaţi de acuma aşa. Eu, zice Dumnezeu, de aceea v-am spus să nu dormiţi, că am vrut să semăn, să crească pâinile curate, pentru ca şi oamenii să fie curaţi, dar deamu nu mai poate să fie curaţi, vor fi amestecaţi.

Şi de aceea unii oameni sunt aşa buni ca grâul, iar alţii au firea rea ca neghina. Că oamenii au răsărit din pământ o dată cu grâul, când a semănat Dumnezeu. Pesemne, acei ce au semănat erau sfinţi trimişi de Dumnezeu.

TĂTARII ŞI HOLDELE DE GRÂU

Cică înainte vreme, demult, demult, mai tot românul avea holde de grâu; iar paiul era încărcat cu boabe şi cu spice de jos de la pământ şi până-n vârf, nu numai în vârf cum e azi.

Spre nenorocul nostru însă, au năvălit odată tătarii în ţară după robi şi după prăzi. Au cotelit încoa, au cotelit încolo, în sus, în jos, dar n-au găsit fiarele astea nici un pui de român. Fugiseră toţi cu căţel, cu purcel, cu tot ce aveau şi se făcuseră băjenari prin păduri,

pe dealuri şi pe la coade de vâlcele, până s-o îndura Dumnezeu să aducă vremuri mai bune.

Ce să facă tătarii? Negăsind nici vite, nici bani ca să-i ducă în ţara lor, cum le era obiceiul, s-au hotărât să facă altă pieişte pe capul ţărişoarei noastre. Ştiţi ce?

Văzuseră holdele cele minunate de grâu ale românilor, aşa de mândre şi de frumoase, că le luau ochii. Şi la întoarcere la căminurile lor, s-au pus din toate părţile pământului şi, cu toate puterile lor, au dat foc holdelor.

Au ars toate, toate, că n-avea cine să le scape. Să fi văzut atunci! Era un pârjol şi o pieişte şi o fumăraie pe tot pământul, că te-ai fi smuls cu mâinile de păr!

Şi a ţinut pârjolul zile, săptămâni şi luni întregi.

Acu ce era să mai facă lumea fără grâu?

Era gata, gata să se facă toate holdele cenuşă şi să nu mai rămână nici o sămânţă, când vru bunul Dumnezeu de ne ajută să avem şi azi de pâine.

Ştiţi cum? Uite că într-o curte a unui biet de român rămăsese sub prispă un câine.

Şi bietul dobitoc, cum a văzut că tătarii au fugit, dar vâlvoarea îl ajunge, s-a repezit cum a putut prin flăcări la un pai de grâu plin de boabe şi, până a nu-l cuprinde flăcările, l-a îmbucat şi, rupându-l, a luat în gură ce a putut. Pe urmă, chelălăind şi lătrând, a fugit cât a putut în pădure departe, unde erau ascunşi românii. Şedeau bieţii oameni acolo, vedeau şi ei prăpădul ce era pe pământ şi se tot văitau: „De unde să mai luăm noi, fraţilor, grâu măcar de sămânţă?“

Cum se tânguiau însă, norocul lor, văd câinele; i se pârlise o parte din păr sărmanului dobitoc! Îi mai iau seama şi odat-încep toţi să salte de bucurie:

— Uitaţi-vă, fraţilor! Vedeţi ce ne aduce câinele în gură?

Se uită toţi şi văd că sărmanul câine, nici una, nici alta, se opreşte în mijlocul lor, pune boabele jos şi începe să sară în sus şi să latre, spunându-le parcă, în limba lui, de isprava ce făcuse.

Românii au pus boabele bine, iar în primăvară, când s-au încredinţat că spurcăciunile de tătari au fugit de prin locurile astea, au pus, cu sămânţa adusă de câine, un petecel de loc, la care se uitau toţi ca la soare.

D-aci înainte, din grâul ăla au tot întins mereu semănăturile şi s-au făcut cu vremea iar la loc, cum sunt şi azi.

Dar neajuns tot a avut din focul ăla, că d-atunci paiul n-a mai fost încărcat cu boabe şi cu spice pe de-a-ntregul, din pământ şi până în vârf, ci a făcut şi face spic numai în vârf, pentru că numai atât a putut apuca câinele în gură.

Şi uite, vezi? D-atunci are grâul spic.

Iar câinelui e bine să-i dai pâine cât de multă, de unde ai, de unde n-ai, că el bietul a scăpat grâul de la pieire.

Altminteri, n-ai mai vedea azi pe nicăieri pâine, că cică în vremea aia, altă ţară nu mai avea grâu decât a noastră; iar grâul nostru a fost scăpat de câine.

FRAGILE DE CÂMP

Aşa-s oamenii, ca ierburile pământului; câţi sunt, într-atâtea chipuri şi forme. Dar încă firea lor? Schimbătoare ca vremea.

Cică pe vremea lui Cristos, o femeie, bat-o focul, se uitase de sine şi fiindcă era frumoasă, cu frumuseţea ei scos-a mulţi bărbaţi din minte, până ce, în cele din urmă, o muiere, care pentru ea o ducea foarte rău cu bărbatul, se ruga de Cristos să facă ce va face şi să-i îndrepte bărbatul la împlinirea datoriilor lui casnice, căci de unde nu, ea îşi părăseşte pruncii şi casa şi o ia în larga lume.

Cristos o întrebă că de ce se întoarce cu o astfel de rugare către el, şi nu la mai-marii soborului?

— Pentru că, răspunse ea, cunosc şi cred că numai tu binele oamenilor îl vezi şi ştiu şi aceea că voia ta e ca îngerul păcii să fie în mijlocul fiecărei familii.

— Bine ai răspuns, îi zise Cristos. Bărbatul tău, de azi nu te-a părăsi

mai mult, dar ai grijă de-l iartă, ca iertarea ta să-l înduplece la mai mare pocăinţă şi la mai înfocată iubire faţă de tine.

Cu o oră mai tîrziu, Cristos, înconjurat de o ceată mare de oameni, îi învăţa că se apropie împărăţia cerului, deci fiecare păcătos, care vrea mântuire de sub pedeapsa sa vecinică, să se pocăiască, şi atât de frumos şi dulce le-a vorbit, de toţi plângeau cu hohot.

Numai unul râdea şi acesta era Satan.

— Tu de ce nu plîngi? îl întrebă Cristos.

— Nu ştiu, răspunse el.

— Nu vrei pocăinţă?

— Eu şi ai mei nu cunoaştem acest cuvânt.

— De ce bucurii ai parte în lume?

— De focul cel vecinic.

— Atunci de ce râzi când toţi ăştialalţi plâng?

— Râd, ca prin râsul meu să-i abat de la frica acelui rău mare şi singur în felul lui, căci aceştia, mai-nainte de a veni tu între noi, erau toţi ai mei, cu trup, cu suflet şi acum auzindu-te pe tine, nu mi-au rămas credincioşi decât doar bărbatul cela care nu-şi iubeşte muierea şi femeia ceea, care cu frumuseţea ei l-a înşelat pre el.

— Nici aceştia nu vor fi ai tăi!

— Ba da, Doamne, căci iubirea păcătoasă nu gândeşte cu frica pedepsei iadului. De s-a pocăi lumea toată, şi aceşti doi ai mei vor rămâne. Ai mei şi ai iadului.

Cristos din nou îşi aruncă blânda-i privire peste oameni şi le zise:

— Amin, amin zic vouă, nici unul nu ştiţi când vine ziua şi ora la care veţi fi la răspundere şi la judecată pentru faptele voastre; pentru mulţi, ora aceea se sfârşeşte în clipa aceasta; care dintre voi nu vrea să se pocăiască, să iasă afară, că neghina nu-i bună între grâul cel curat.

Satan râde şi face semn unei femei şi unui bărbat.

Femeia îşi ridică un picior, vrea să păşească.

Satan râde lui Cristos în faţă.

În clipita aceea însă, sub pământ se aud tunete şi toţi oamenii se înspăimântă.

— Care nu vreţi împărăţia cerului, ci împărăţia iadului, unde-i foc vecinic şi pururea scrâşnirea dinţilor, ieşiţi afară.

Satan zâmbeşte răutăcios şi, îmbărbătând pe cei doi, le face semn să iasă.Cei doi păcătoşi însă, pătrunşi de frica, îndurarea şi bunătatea lui Dumnezeu, cad cu feţele la pământ, îşi bat cu pumnii piepturile şi în faţa tuturor se pocăiesc zicând:

— Păcătuit-am înaintea ta, Doamne, şi a lumii, dar acu rogu-ne de iertare. Îndură-te spre noi, nevrednicii, măreşte lacrimile cele secate ale pocăinţei noastre, cu care vrem a spăla şi a curăţi vasul sufletului nostru, pe care, cu păcatele cele multe şi grele, spurcatu-l-am. Păcătuit-am, dar bunătatea şi îndurarea ta, Doamne, părinte al cerului şi pământului, mai mare este decât păcatele noastre, mai mare decât păcatele lumii, mai mare chiar şi decât întreg universul. Păcătuit-am, dar din greu ne doare că te-am vătămat şi acum, din capătul drumului păcatelor ne întoarcem; primeşte-ne şi nu ne lăsa să mai picăm.

Lacrimile celor doi păcătoşi care cereau de la Cristos tărie, pentru reîntoarcerea şi pocăinţa lor, cădeau ca mărgelele pe pământ şi fiecare şi le prefăcea într-o floricică mică, albă. Însemna aceasta, că Dumnezeu sfântul mult a preţuit întoarcerea şi pocăinţa lor.

Satan se dete a le călca cu picioarele, ca să nu le ieie nimeni în seamă, dar Cristos îi zise:

— Nu călca cu picioarele-ţi spurcate acele fructe scumpe şi drăgălaşe.

Iar când Satan, ruşinat, îşi trase de acolo picioarele, din florile ce s-au ivit din lacrimile celor doi păcătoşi s-au făcut nişte fructe mici, roşii şi tot plăcute, de care sunt până-n ziua de azi şi or fi până la capătul lumii şi le zicem fragi de câmp.

CUPRINS

LEGENDE ISTORICE

DĂCIŢA DIN CEAHLĂU

Trăia odată pe muntele Ceahlău o dăciţă vestită pentru frumuseţea ei negrăită şi mulţimea turmelor de oi şi capre.

Ea era fată de crai, însă se lepădase de toate deşertăciunile şi ispitele lumeşti şi se făcuse ciobăniţă.

Vestea despre dăciţa cea frumoasă şi bogată din Ceahlău trecuse peste hotare şi fel de fel de feciori de crai şi împăraţi veniră s-o peţească, însă toţi se întoarseră după cum veniră; fata nu voia să se mărite cu nici un chip.

Povestea cu dăciţa din Ceahlău ajunse şi până la urechile lui Traian, care se spune că era cel mai mare împărat de pe vremea aceea.

Traian se hotărî s-o peţească şi el, cât din mândrie, cât din dorinţa de a avea o împărătească aşa de frumoasă.

Şi plecă la Ceahlău cu mare alai. După un drum lung şi anevoios, ajunge în sfârşit la poalele muntelui.

De-aici, peţitorii descălecară şi o luară pe jos, către stâna ciobăniţei celei minunate.

Fata, ieşind întru întâmpinarea oaspeţilor, îi întebă — ce caută?

— Pe tine te caut, răspunse Traian. Vin să te iau de soţie. Sunt Traian, împăratul împăraţilor.

Dăciţa rămase deodată încremenită la auzul vorbelor preafrumosului Traian, dar repede îşi veni în fire, aducându-şi aminte de

jurământul ce-l făcuse, şi o rupse la fugă din faţa lui Traian, îndepărtându-se spre desişul pădurii.

Traian însă se luă după ea şi trei zile şi trei nopţi o urmări deaproape, prin fel de fel de văi, păduri. A treia zi însă, fata obosind, Traian o ajunge, pune mâna pe ea şi-i zice:

— De ce ai fugit de mine?

— De-acuma însa m-ai prins, nu mai pot fugi, sunt roaba ta.

— Nu roabă, ci stăpână.

— Nu stăpână, ci soţie, zise dăciţa lăsând ochii în jos.

Si aşa Traian se însură cu dăciţa din Ceahlău, luând de zestre, pe lângă turmele de oi şi capre, şi toată ţara din jurul Ceahlăului.

TRAIAN

Apoi cică Traian ăsta a fost un împărat vestit nevoie mare. El a făcut războiul cu toate limbile şi pe toate le-a supus şi tot el cică a cuprins ţara asta care înainte a fost a dacilor.

Ce plâns şi ce jale era, vai, mamă, pe femeile dacilor! Plângeau de sărea cămaşa de pe ele, că vezi dumneata, cine era să le mai facă lor rostul şi agoniseala casei, cine să le mai vadă de copii?

Dar n-a trecut vreme multă şi Traian, ca să le împace, a poruncit să fie aduşi de la Roma oameni tot unul şi unul, pe care să-i dea de bărbaţi nevestelor în locul dacilor ucişi.

Din ei s-au tras românii noştri de azi. Chiar până acum de curând, nu ştii? le zicea romāncelor dăcioaice.

BRAZDA LUI TRAIAN

Demult, demult, cică se afla la Mehadia un balaur mare, mare, care mânca vitele oamenilor şi le făcea mare pagubă. Ca să scape lumea de-aşa prăpăd, Traian s-a luat la luptă cu el. Şi s-au luptat amândoi mult şi bine şi în multe părţi, ba şi la Marea Neagră, fără a se putea răpune unul pe altul. Până a dat Dumnezeu de a răzbit

voinicul pe balaur care, îngrozit, a rupt-o la fugă spre Cheia, gonit din urmă de Traian.

Când mergea, balaurul făcea dâră mare, care şi azi se vede ca un canal şi-i zice lumea *brazda lui Traian*. O să vedeţi şi dumneavoastră, moşule, când vă veţi duce la Almăjel.

L-a gonit voinicul pe balaur ce l-a gonit, iar la Cheia l-a ajuns şi i-a tăiat capul.

Dar să te cruceşti, nu alta! Capul spurcăciunii, în loc să piară cum pier capetele tăiate de la trup, odată s-a vârât într-un stei de piatră.

NOVAC

În vremea veche, veche de tot, de când abia se ţine minte, trăia prin ţara asta un uriaş, al cărui nume era Novac. Aşa de puternic şi de fioros era omul ăsta, încât bătea întruna sate întregi, oraşe şi cetăţi şi multe oşti împărăteşti.

Şi treaba asta o făcea singur, fără a avea împrejuru-i măcar un singur ostaş.

Harnic luptător, măi nepoate! Dar şi mâncău, cum era el, nu mai găseşti!

Mânca şi hărtăpănea halcate întregi şi nu se sătura uriaşul ăsta cu orsice; nu-i ajungeau într-o săptămână două-trei cirezi de vaci şi de-atunci cică a rămas zicătoarea: „A mâncat cât Novac!“, pentru unul care mănâncă mult.

Cu toate astea, mare bine făcea el neamului nostru, că se lupta numai cu limbile care nu dădeau pace românului.

Şi-apoi, nu era nici fudul. Se purta aşa ca noi.

Novac a trăit şi a hălăduit prin lume mult şi bine... până într-o vreme când ştiţi ce s-a întâmplat?

Au ieşit pe lume: puşca, praful de puşcă şi gheata. Ce şi-a zis Novac?!

— O, Doamne! Până acu mi-a fost vitejia! De azi înainte, însă, poate orice om, şi oricât de nimic ar fi, să mă cureţe de pe pământ, fără să

dau piept cu el. Şi-apoi a venit şi păcătoşenia asta de fudulie pe pământ! Să mai trăieşti? Ştiu, dar, ce-oi face. Ca să nu mă poată răpi orice nătăfleaţă, mai bine mă omor singur!

Şi cum a grăit aşa Novac, şi-a luat plugul cu cei doi boi uriaşi şi a tras o brazdă adâncă: brazda lui Novac, pe care a dus-o, a dus-o până unde nu se ştie. La capătul brazdei, ştiţi ce-a făcut?

S-a îngropat uriaşul, cu boii şi cu plugul; uite-aşa, ca să nu se mai ştie de el!

ROMÂNII ŞI TĂTARII

Cică la început românii n-aveau domnitori şi stăpânitori ca-n ziua de azi, ci ei trăiau răzleţiţi prin deosebite ţinuturi şi se cârmuiau singuri de sine. Ei îşi alegeau din mijlocul lor, pe câte trei ani de zile, trei bărbaţi dintre cei mai deştepţi şi mai înţelepţi, şi bărbaţii aceia apoi, care erau ca nişte filozofi, se sfătuiau şi puneau împreună toate trebile obşteşti la cale şi toţi ceilalţi se supuneau şi ascultau de sfaturile şi poruncile lor.

Aşa o duseră ei un timp mai îndelungat, şi mai bine, şi mai rău, după cum era adică şi firea, năravurile şi apucăturile feluritelor popoare păgâne cu care veniră în decursul acestui timp în atingere şi după cum o duceau şi alţi oameni în lume, care trăiau şi se cârmuiau ca şi dânşii, singuri de sine.

De la un timp însă, văzând tătarii, un popor păgân, neastâmpărat, prădător şi foarte crud, că românii n-au pe nimeni stăpânitor şi că ţinuturile în care locuiesc aceştia sunt foarte întinse, frumoase şi mănoase, se purtară cu gândul ca să-l subjuge, să le ieie toate averile şi moşiile, şi după aceea să se facă ei stăpâni peste dânşii şi peste ţinuturile lor.

Din minutul acela apoi, când le-a plesnit tătarilor un astfel de gând drăcesc prin minte, românii nu avură mai nici o zi bună şi senină, căci nu era an în care tătarii să nu năvălească cel puţin o dată în ţinuturile lor, să prade, să omoare, să ardă şi să nimicească tot ce le sta sau ce le venea în cale.

Văzând românii că tătarii nu şuguiesc, ci, din contră, că totuna-i bântuiesc şi-i pradă şi multe alte supărări le fac, iară pre cei ce au nenorocirea să cadă în mâinile lor, parte-i ucid, parte-i iau şi-i duc cu sine în robie, prinseră dintr-un început a se aduna la un loc şi a da piept cu dânşii. Mai pe urmă însă, văzând ei că nu sunt în stare a ţine piept la un număr atât de mare de tătari, câţi veneau de fiecare dată asupra lor, prinseră a se ascunde prin stufăriile iazurilor, lacurilor şi ale bahnelor, cugetând că poate în aceste locuri mlăştinoase vor putea scăpa de prigonirea şi urgia păgână.

Dar degeaba le-a fost lor toată osteneala şi nădejdea, căci tătarii auzind acuma, de la cine vor fi auzit, şi încredinţându-se mai pe urmă şi ei singuri ce fac românii ca să scape de dânşii, nici în aceste locuri mlăştinoase şi pline de tot felul de gângănii nu le deteră pace. Din contră, ei când se porneau acuma asupra românilor, luau cu dânşii un fel de păsări învăţate, ca şi copoii, la vânat, numite nagâţi sau câini tătăreşti, şi pe pasările acestea apoi, cum ajungeau în apropierea vreunui lac sau iaz mai mare, le da drumul ca să adulmece şi să vadă de nu e cineva ascuns într-însul.

Nagâţii, cum se vedeau slobozi, începeau a zbura încolo şi-ncoace pe deasupra stufăriilor şi, cum zăreau printr-însele pe vreun român ascuns, îndată prindeau a se roti deasupra lui, a ţipa şi a ţivli de-ţi lua auzul.Tătarii, auzind nagâţii ţipând şi ţivlind, se duceau drept în partea aceea în care auzeau ţipătul, îi înconjurau din toate părţile pe românii ascunşi, îi scoteau pe nepusă masă de prin stufării afară, şi după aceea: dă, Doamne, bine! Schingiuirile, chinurile şi muncile lor nu erau proaste. Şi dacă ar fi rămas numai cu atâta, tot ar mai fi fost cum ar mai fi fost, dar cele mai de multe ori nici un suflet de român nu scăpa viu din mâinile acestor lifte sălbatice.

Aşa o păţiră bieţii români în mai multe rânduri, cu toate că ei în fiecare an căutau să se ascundă cu mult mai bine decât în anii trecuţi şi cu toate că uneori stau zile şi nopţi întregi, cufundaţi până la grumaz în apă, cugetând că, dacă vor sta astfel, afurisiţii de nagâţi nu-i vor putea descoperi.

Într-o vară însă, văzând ei că numai degeaba se ascund prin stufării, că şi-n aceste locuri sunt descoperiţi, se adunară iarăşi cu toţii la un loc şi se sfătuiră ca să facă şi ei o dată tătarilor o moară de vânt, adică, dacă nu-i pot învinge şi fugări din ţară, cel puţin să-şi bată joc de dânşii. Căci aşa-i românul, uneori chiar şi la cea mai mare nevoie îi place să facă câte-o şagă, doară-i mai trece din cel necaz. Căutară vreo câteva iazuri mai mari pe unde ştiau ei că trec adeseori tătarii, aşezară pe vârfurile papurei şi a trestiei de prin cozile şi marginile iazurilor acelora o mulţime de cuşme, şi, după aceea, luându-şi toată averea cea mişcătoare, se retraseră cu toţii de la şes spre munţi, cu hotărârea ca, în caz când ar fi să-i urmărească tătarii şi acolo, să le întindă o cursă din care, dacă vor cădea într-însa, să nu mai poată scăpa cu obraz curat.Nu mult după retragerea românilor spre munţi, iată că iarăşi năvălesc ca la vreo optzeci de mii de tătari în ţinuturile lor, cu gândul ca de astă dată să pună mâna şi să stârpească pe toţi românii de pe faţa pământului.

Dar bine-a zis cine-a zis că ulciorul merge la fântână numai până atunci, până când i se frânge toarta. Făcut-au ei multe daune, neajunsuri şi neplăceri românilor. Mult sânge românesc au mai vărsat şi multe lacrimi au mai stors din ochii părinţilor, fiilor, fraţilor şi ai neamurilor acelora pe care i-au ucis sau i-au dus în prinsoare, dar de astă dată o păţiră şi ei.

Nagâţii, care şi de astă dată au fost sloboziţi cu scop ca să adulmece pe români, zburând pe deasupra stufăriilor şi dând de cuşmele aşezate pe vârfurile papurei şi a trestiei, începură ş-acum a se învârti şi a ţipa pe deasupra acestora, ca şi mai înainte, când dădeau de români. Iară tătarii, bucuria lor, cum îi văzură învârtindu-se şi-i auziră ţipând, tăbărâră din toate părţile ca nişte fiare sălbatice asupra stufăriilor unde se învârteau nagâţii şi în care credeau că se află românii ascunşi. Însă, când colo, ce să vadă?... În loc de români cu trup şi suflet, numai cuşmă lângă cuşmă şi alta nimică, căci românii erau acum de mult retraşi spre munţi şi adăpostiţi prin văgăunile şi fundăturile acestora. Ciuda şi mânia tătarilor, când văzură aceasta!... Căci unde s-a mai

pomenit să păţească ei o ruşine aşa de mare!... Şi-n furia lor nu mai stătură pe gânduri ce e de început şi de făcut şi, presupunând că românii se vor fi retras spre munţi, se luară şi ei din urma lor, şi tot prădând şi nimicind orice le sta în cale, se tot duseră înainte până ce ajunseră aproape de locul unde se afla satul de azi Vama, din munţii Bucovinei, şi unde s-au fost retras o parte din români.

O româncă, care tocmai atunci mergea cu un val de pânză împăturit pe cap şi cu un copil de ţâţă în braţe, spre apa Moldovei, zărind din depărtare că vin tătarii, despături degrabă pânza, înfăşă copilul într-însa şi astfel îl duse şi-l anină de cetina unui brad de sub poalele Bârnărelului, anume ca să steie acolo până ce se va întoarce îndărăt şi-l va lua. Apoi alergă tot într-o fugă, în dreapta şi-n stânga, dând de ştire românilor de prin apropiere că, iată, iar vin tătarii asupra lor.

N-a apucat romånca bine a anina copilul de cetina bradului şi-a da de ştire câtorva români ca să se adune la un loc şi să facă ce vor face, doar ca să le poată veni de hac prigonitorilor, când iată că tătarii şi ajung lângă Bârnărelul.

Tătarii cei dinainte, cum zăriră bucăţi de pânză fluturând ca un steag pe la mijlocul bradului şi cum auziră copilul, care era ceva mai jos aninat, ţipând, au crezut că de bună seamă acolo trebuie să fie românii ascunşi, şi deci se duseră ţintă spre brad. Dar când sosiră mai aproape şi nu văzură nimic altceva, decât o pânză fluturând şi copilul legănându-se ca într-un leagăn în aer, un fior rece ca gheaţa le trecu prin tot trupul şi nici unul nu se încumetă să treacă mai departe, ci toţi se opriră deodată ca înlemniţi locului.

Hanul, adică domnitorul şi conducătorul lor, care de asemenea venise cu dânşii şi care se afla ceva mai în urmă, văzând că înaintaşii cetei s-au oprit deodată locului şi nu vor să meargă mai departe, se miră ce s-a întâmplat. Deci se duse să vadă ce este. Şi cum a ajuns în fruntea cetei, a început a striga şi a zice:

— Ce staţi locului?... De ce nu treceţi mai departe? Ce s-a întâmplat?

— D-apoi nu vezi, Măria ta, de ce nu trecem! răspunse unul din mijlocul tătarilor, care se vede că era vreun căpitan sau aşa ceva,

arătând cu mâna spre pânza ce fâlfâia şi copilul ce se legăna încolo şi-ncoace.

— Ei!... Şi-apoi?... N-aţi mai văzut voi până acum copii de ţâţă?... Acuma vi-i întâia oară!... De-un copil să vă temeţi? strigă hanul, după ce se uită şi el spre bradul de-a cărui cetină era copilul aninat.

— Nu-i vorbă de temut din pricina unui copil, căci am mai văzut noi destui copii în viaţa noastră... Dar alta e la mijloc!... Pânza aceasta şi copilul înfăşat într-însa e un semn rău pentru noi... Prin urmare, eu sunt de părere să nu mergem mai departe, ca nu cumva să ni se întâmple vreo nenorocire... Românii, după cum vă este cunoscut, acum câteva săptămâni ne-au pus să le pescuim cuşmele de prin stufăriile iazurilor, iar de astă dată cine ştie ce cursă ne-au mai întins şi ce au de gând să facă cu noi!... Mai bine să ne întoarcem înapoi!

— Ce-ai zis?!... Noi să ne întoarcem înapoi?!... Atâta ne-ar mai trebui ca să ne râdă toate babele, strigă acuma hanul înfuriat.

— Eu n-am zis să fugim, ci numai să ne întoarcem de unde am venit. Dar dacă e vorba de fugă, apoi bine ar fi chiar şi să fugim cât mai e timp, căci fuga-i ruşinoasă, dar îi sănătoasă, vorba românului. Şi mie, unuia, drept să-ţi spun, mi-i cu mult mai dragă şi mai scumpă viaţa noastră decât moartea românilor care s-au vârât, ca nişte urşi, prin creierii acestor munţi!

— Închipuire!... Haideţi cu mine şi veţi vedea că nimic n-o să vi se întâmple!

— Dă, Doamne, să fie aşa cum spui Măria ta şi nu cum presimt eu!

Nu apucară bine hanul şi căpitanul a schimba cuvintele acestea, când iată că se şi treziră înconjuraţi din toate părţile de românii care se adunară de prin fundoaiele şi sihlele munţilor şi care luându-i pe nepusă masă la răfuială, în vreo câteva ore îi şi măcelăriră pe jumătate.

Patruzeci de mii de tătari, adică partea ce-a rămas în viaţă, văzând că românii nu glumesc, ci, din contră, că au de gând să-i nimicească pe toţi, nu stătură mai mult la luptă, ci o tuliră la fugă, de-a dreptul spre Bărnărelul, spre Valea-Caselor, iară de-aici apucară repede pe

lângă apa Moldovei în sus, pe locul unde se află astăzi Câmpulungul, şi nu se opriră până ce nu ajunseră la strâmtoarea dintre Măgura Pojorâtei şi Muncelul Sadovei. Aici, fiind foarte greu de trecut, o luară ceva mai pe încetul, se înşirară tot doi câte doi şi aşa trecură pe plaiul ce ducea pe lângă Piatra-Străjii şi ieşiră pe locul unde se află astăzi satul Pojorâta.

Ajunşi dincolo de Măgura Pojorâtei, stătură puţin locului de se odihniră şi se puseră la cale încotro să se ducă ca să poată ieşi mai bine la capăt: s-apuce de-a dreptul peste munţi, spre Ardeal, ori să se întoarcă îndărăt de unde au venit? Şi după multă chibzuire şi cumpănire, aflară cu cale că ar fi mai bine să plece spre Ardeal, şi de-acolo apoi să se întoarcă pe altă cale, îndărăt spre ţara lor.

Şi aşa şi făcură... Se porniră mai departe. Însă de-aici începând nu mai merseră pe acea vale, cum au venit până într-acest loc, ci apucară de-a dreptul în sus, peste Runcul-Pojorâtei, iară după ce suiră şi trecură Runcul, o luară tot pe culmea munţilor, anume ca, întâmplându-se să-i urmărească românii, să nu fie aşa de lesne şi pe neaşteptate surprinşi, ca lângă poalele Bârnărelului.

După ce au trecut Runcul-Pojorâtei, o luară peste vârful Arsinesei şi ieşiră în Opcina Arsinesei, iar după aceea, trecând munţii Sterpariu, Colacul, Botoşul-mare, Senatorul şi Dadul, coborâră drept spre locul unde se află astăzi satul Cârlibaba şi de-aice se-ndreptară apoi parte pe valea Bistriţei, parte peste alţi munţi, spre satul Borşa din Maramureş.

Ardelenii şi moroşenii, sau ungurenii, după cum se mai numesc românii din Ardeal şi Maramureş, prinzând de veste acuma, de la cine vor fi prins, că vine o ceată de tătari asupra lor, se adunară mai mulţi inşi la un loc şi prinseră a tăia o parte de pădure de pe munţii Opcioara şi Tătarca, pe unde presupuneau ei că vor trece tătarii, însă n-o dădură la pământ, ci numai o înţinară. Iar când văzură că tătarii într-adevăr se îndreaptă spre dânşii prin locurile acestea, tăiară şi cealaltă parte de pădure, pe care de asemenea o lăsară înţinată.

Când sosiră acuma tătarii şi deteră să coboare spre Borşa, precum şi cei din vecinătate, în frunte cu un moroşan înalt, spătos şi foarte

tare, că te băga în toate răcorile numai când te uitai la dânsul, le ieşiră înarmaţi înainte şi începură pe neaşteptate a-i respinge şi a-i alunga înapoi, de unde au venit.

Tătarii, surprinşi, apucară repede spre Opcioara şi Tătarca. Însă românii, adunaţi în apropierea acestor doi munţi, cum simţiră că tătarii se apropie de dânşii, începură care încotro a repezi copacii înţinaţi asupra lor.

Copacii, cumpănindu-se şi răsturnându-se cu un pocnet şi un vuiet îngrozitor, de se răsuna cine ştie unde prin văile şi fundoaicele munţilor de prin apropiere, pe care tătar cum îl ajungea, mi-l şi culca la pământ şi-l făcea fărâmi.

Şi aşa, unii fiind omorâţi de românii ardeleni şi maramureşeni, iar alţii de copacii care se răsturnau şi picau peste dânşii, în câteva oare toţi tătarii fură măcelăriţi şi nimiciţi, afară de hanul care nu ştiu singur cum s-a-ntâmplat că a scăpat şi s-a îndosit prin desimea şi întunecimea pădurilor.

Dar ce folos că, mai pe urmă, rătăcind hanul încolo şi-ncoace, prin munţii de prin apropiere, anume Dadul, Manaila, Orăţile, Senatorii şi alţii, fără ca să poată da de plaiul pe care a venit sau de vreun alt plai ca să se întoarcă în ţara sa, fu în scurt timp şi el prins şi dus înaintea moroşanului celui voinic.

Moroşanul despre care ni-i vorba avea o casă tocmai pe vârful Tătarcei. Şi când a fost hanul tătăresc prins, tocmai atunci se afla şi el la casa sa de pe Tătarcă.

Românii, care puseră mâna pe han şi-l duseră conducătorului lor, cum ajunseră la faţa locului, ziseră:

— Mai deunăzi, când am măcelărit pe tătarii care veniseră asupra noastră, nu numai că ne-ai luat anume de rău, ci chiar ne-ai şi batjocorit, cum de-am putut fi aşa de nebăgători de seamă ca să nu punem mâna şi pe capul hanului. Ei, bine! Iată că acuma l-am adus! El ne îmbia pe drum cu bani, numai să-i dăm ceva de băut, că moare de sete. Se vede că multă carne de român trebuie să fi mâncat în viaţa sa, dacă e aşa de însetat! Poate că dumneata vei fi având şi-i vei putea da ceva de băut, ca să nu piară — bietul om — de sete!

—D-apoi bine, ce să-i dau? întrebă moroşanul, măsurându-l pe han cu ochii din cap până-n picioare. N-am nimic alta la îndemână, doar un poloboc cu moare de curechi... Că n-o să-i dau moare să beie?

Apoi, întorcându-se către han şi arătându-i polobocul cu moarea, zise:

— Oamenii iştia-mi spun c-ai fi foarte însetat. Şi eu văd că eşti cam mahmur, deci... ia colo, în polobocul cela, e moare! Dacă vrei, potoleşte-ţi setea!

Hanul, ce era să facă, se-nvoi să beie şi moare, numai să nu piară de sete. Dar cum se apropie de poloboc şi se pleacă să beie moare dintr-însul, moroşanul îl apucă de picioare şi-l ridică în sus, îl cufundă cu capul în moare şi, după ce îl ţinu astfel vreo câteva minute, răsturnă polobocul şi-l slobozi apoi, cu han cu tot, la vale.

Polobocul, rostogolindu-se şi ducându-se ca o săgeată în jos, peste trunchiuri răsturnate de copaci şi peste colţuri ascuţite de pietre, cât ai bate din pălme se făcu mii de bucăţele, iar împreună cu dânsul şi hanul.

De atunci încoace, muntele pe care s-a aflat casa moroşanului şi de pe care a fost hanul tătăresc slobozit cu polobocul la vale s-a numit Tătarca; valea unde a ajuns polobocul cu dânsul, Apa sau Valea Tătarcii, iară locul unde au fost ceilalţi tătari răpuşi de românii ardeleni şi maramureşeni — Obcina Tătărcii.

Şi aşa au scăpat şi românii de tătari!

DRAGOŞ-VODĂ

Dragoş-Vodă era un român deştept şi voinic din Maramureş. El era un bun vânător şi-i plăcea să străbată pădurile, ca să ucidă fiarele sălbatice. Într-o zi se porni la vânătoare cu haita sa de câini. Apucă prin nişte codri mari; umblă cât umblă până când câinii dibuiră, în sfârşit, un taur sălbatic cu nişte coarne încovoiate şi cu o barbă stufoasă. Era un bour sau un zimbru, adică un fel de fiară puternică şi mare ce nu se mai găseşte acum prin ţară la noi. Câinii îl luară la

goană pe acel bour care fugea ca turbat prin codri şi părea că are aripi la picioare. Dragoş-Vodă alerga şi el călare în urma haitei de câini, care lătrau toţi de urlau pădurile.

Astfel fugiră cu toţii o zi şi o noapte, fără ca să se oprească. Bourul fugea tot mai repede, iar câinii, câte unul-unul, cădeau morţi de oboseală. Numai o căţea mai rămăsese care nu se lăsa de fugă şi p-aci, p-aci era să ajungă pe bour. Dar fiara, sosind la malul unui râu mare, se repezi în apă ca să treacă gârla înot. Căţeaua se aruncă şi ea în apă, dar puterile nu o mai ţinură; ea se zbătu din răsputeri, până ce deodată se afundă în valuri şi se înecă. Dragoş sosi şi el acolo, şi, văzând pierzania bietei căţele, aruncă după bour ghioaga sa cea ţintuită cu cuie de fier. Ghioaga izbi fiara drept în creştet şi apa râului se înroşi de sângele ei. Atunci Dragoş prinse bourul, îi tăie capul şi-l luă cu sine, ca un semn de izbândă.

Dragoş se făcu stăpân pe ţara unde se petrecuse această vestită vânătoare. Gârlei în care se înecase vrednica lui căţea îi dete numele de Moldova, fiindcă pe căţea o chema Molda; şi toată ţara dimprejur luă numele gârlei, iar semnul noii domnii din Moldova fu capul bourului ucis în apa Moldovei de viteazul Dragoş.

NEGRU-VODĂ

He, he!... Multă vreme s-a bătut Negru-Vodă cu tătarii, cu gândul că doar-doar i-o scoate din pământu-ăsta al nostru. Da', geaba s-o trudit; că tătarii erau ca frunza şi ca iarba şi l-au speriat sălbaticii ăştia pe Negru-Vodă.

Atunci ştiţi ce-a făcut el?

S-a dus, de mare foc, şi s-a băgat herghelegiu la caii craiului de peste munţi.

— Ei, Radule! Ce simbrie îmi ceri? i-a zis craiul când l-a văzut.

— Urma alege, Măria ta! Acum mă bag aşa.

Aşa. Şi Radu-Negru a muncit cu credinţă la craiul acela. Când s-a împlinit luna, l-a întrebat craiul:

— Mai stai?
— Mai stau.
— Îţi place la mine?
— Îmi place.

Acu', în herghelie, Negru-Vodă avea în pază şi multe iepe şi le păştea şi pe ele, dar şi pe mânjii lor.

Aşa. A trecut toată toamna, iarna şi a sosit şi primăvara. Negru-Vodă tot herghelegiu era, dar cu gândul, săracul, tot la fraţii lui din ţara noastră.

Într-o noapte însă, ce se întâmplă? Toate iepele au făcut mânji şi... mare bucurie era pe herghelegiul craiului.

Dar a dat o ploaie şi mânjii, fiind pe câmp, au răcit. Pe unde să scoată atunci cămaşa herghelegiul?

S-a sculat şi a gonit mânjii pe câmp, ca să se înfierbânte. Acolo însă, minune, neicuţule! Un mânz era flocos şi alb ca oaia.

A început să se mire, să se crucească şi să-l ia la minajeală, ca să vadă: ce fel de cal este ăla?

Şi tot stând el şi mirându-se, a văzut că au început mânjii să se joace; iar mânzul cel ca oaia ştiţi ce-a făcut?

Odată a scos aripile din păr şi a început să zboare pe sus. Minune, nu alta!

Bucuria lui Negru-vodă:

— Doamne, Doamne! o strigat el, ăsta e norocul meu!

Şi l-a minajat aşa până la trei ani.

Atunci l-a încercat să vază: cu el tot zboară?

Aşa. Şi l-a dus departe, departe în câmp. Acolo, cum a încălecat odată, neicuţule, a început calul să fâlfâie din aripi şi a zburat cu Negru-Vodă până în slava cerului.

— Ţine-te bine, stăpâne, să nu te prăpădesc! a strigat calul, uitându-se ţintă în ochi.

Apoi, după ce-a făcut câteva rotocoale prin înaltul cerului, calul a început să se lase încet-încet pe pământ şi să-şi strângă aripile.

L-a adus în herghelie; apoi s-a înfăţişat înaintea craiului de peste munţi.

— Acu te las, mărite crai! Mă duc în ţara mea.

— Bine, Radule, du-te! Da' ce simbrie îmi ceri?

— Ia! Să-mi dai, Măria ta, un cal din herghelie, pe care l-oi alege eu!

— Numai atât?

— Ba să-mi mai dai haiducii pe care îi ai închişi în temniţele Măriei tale. Îmi trebuie şi mie oameni viteji.

Craiul unguresc i-a dat lui Negru-Vodă calul cel zburător, fără să-l ştie că e năzdrăvan; şi i-a mai dat şi oamenii cei cu vitenţă, pe care-i ceruse.

Ba la toţi haiducii le-a dat cai, şi Negru-Vodă i-a potcovit cu potcoavele de-a-ndăratelea, potcoavele având colţii înainte.

Apoi Negru-Vodă a pornit călare pe armăsarul cela năzdrăvan; iar ceilalţi haiduci, pe caii lor — şi au tot venit în ţară aici, fugărind şi ciopârţându-i pe tătari pe unde-i nimereau. Pe urmă, s-au mai odihnit şi ei oleacă, de atâta muncă şi alergătură, colo departe, unde se scocioară Dâmboviţa dintr-un munte.

Dar când s-au strâns iarăşi tătarii, sumedenie, de nu-i mai răbda pământul, l-au aflat pe Negru-Vodă unde e şi l-au tot fugărit. Odată chiar erau gata-gata să-l răpună, mai cu seamă că-l brodiseră la Tâmpa, colo, la Săritoarea lui Negru-vodă.

Atunci, minunea lui Dumnezeu, moşule! A avut noroc mare de o vâlcea. Odată a sărit-o vodă cu ai lui. I-a mai ajutat apoi şi un codru de pădure, şi potcoavele întoarse ale cailor, şi aşa... tătarii iar i-au pierdut urma.

Pe urmă, tătarii l-au tot căutat: în sus, în jos, la răsărit şi la apus... mult şi bine; până s-au dezmeticit ei că potcoavele cailor sunt întoarse...Şi-au dus vestea mai-marelui lor.

— Ei! Acu', fiindcă aţi aflat cum stau lucrurile, prindeţi-i! a poruncit căpetenia.

— Nu putem, stăpâne, oricât ne-am trudi noi. Că domnul ăsta zboară şi pe sus.

— Nu cred.

— De nu crezi, uită-te în partea aia, spre apus!

Căpetenia tătarilor şi-aruncă ochii, şi ce să vază?

Tocmai atunci Negru-Vodă se înălţa în slava cerului cu calul cel năzdrăvan şi priveghea de deasupra toate mişcările liftelor străine, apoi se întoarse la ai săi şi grăi cu glas puternic:

— Pe ei, băieţi!

Şi i-a bătut straşnic pe toţi tătarii, pe toţi, pe rudă — pe sămânţă.

CUM A SCĂPAT NEGRU-VODĂ ŢARA DE TĂTARI

Ca să se poată scăpa oricând de tătari şi de alte neamuri sălbatice, Negru-Vodă şi-a făcut pe Dâmboviţa, la Cetăţuia, un loc de apărare, întărit bine, unde şedea cu doamna, cu boierii şi cu o parte din oastea sa. Şedeau pe scaune de piatră şi mâncau pe masa care se vede şi azi.

Apoi, cât a stat acolo, a făcut dintr-un mal al Dâmboviţei până în celălalt un zid puternic, de-a curmezişul văii, să nu-l poată răzbi apa; iar la mijloc a lăsat o poartă, drept stăvilar, cu ajutorul căreia putea opri ori da drumul apei din Dâmboviţa când voia.

Şi ştiţi la ce i-a folosit zidul ăsta? Să vă spun:

După ce a sfârşit şi podul din piei de bivol, făcut pe deasupra apei, se suia Măria sa pe pod, punea ocheanul şi se uita pe dealuri şi pe văi, cât e întinsul ţării până la Dunăre, să vadă, nu cumva o zări vre-un picior de duşman.

Cât o fi stat acolo nu ştiu. Ştiu numai că într-o zi de toamnă, când privea cu ocheanul, odată zăreşte Măria sa o urdie înaintând în grabă din vale, chiar spre locul unde locuia vodă cu ai săi.

Erau tătarii, mulţi, mulţi, câtă frunză şi iarbă. Îşi aşezaseră corturile pe valea Dâmboviţei, în josul zidului, şi se găteau de bătaie. Ba începuseră să urle şi să facă un tărăboi de se cutremura pământul.

Nu le-a ţinut însă mult bucuria, că dacă i-a văzut vodă, a poruncit de s-a pus stăvilarul de la mijlocul zidului şi s-a strâns în susul Dâmboviţei apă multă, multă, de mai-mai să treacă peste maluri.

Pe urmă? Cum a sosit noaptea, a ridicat stăvilarul şi a dat drumul apei devale.

Să fi văzut atunci, nenişorule! Când s-au pornit valurile de apă, tocmai pe când tătarii erau în somnu' ăl mai dulce, a luat apa aproape toate corturile şi le-a dus cu sălbatici cu tot; le-a dus unde? Nu se ştie.

Dintre cei scăpaţi cu viaţă, unii au rupt-o la fugă, iar alţii au fost ciopârţiţi de ostaşii lui vodă.

Cu ajutorul zidului, apoi, a scăpat Negru-Vodă şi de alţi duşmani, înecându-i cu apă. Ba nu numai Măria sa, ci şi alţi domni, în urma-i, s-au folosit de zidul de la Cetăţuia.

Urmele zidului se văd şi azi.

CONDEIELE LUI VODĂ

Mircea cel mare şi vestit, domn al Ţării Româneşti, a plecat din Târgovişte, cu mare alai, la drum lung. Merge Măria sa hăt-departe, până la Ţara-Leahului, să facă legătură cu ei asupra ungurului.

Trecut-a Măria sa Buzăul, prin valuri tulburi ca răzmeriţele, lăsat-a în urmă Râmnicul şi răzbit-a spre Focşani, când iată într-o sântă duminică Măria sa vodă intră cu alaiul său prin mijlocul unui sat mare.

Ce să vadă Măria sa Mircea-Vodă?

La casa şoltuzului erau adunaţi sătenii şi lucrau.

—Lucrează creştinii în zi de sărbătoare? zice vodă cu părere de rău. Ian vezu tu, copil de casă, ce lucrează românii ăia?

Trimisul lui vodă merge lăngă ţărani şi-i întreabă:

— Oameni buni, de ce lucraţi, când încă popa nici n-a închis uşile altarului, ca să zică psaltul „Tatăl nostru“ la liturghie?

— Ce să lucrăm, mărite boierule?... Ia, ascuţim condeie pentru Măria sa vodă...

Copilul de casă duse lui vodă ştirea aceasta.

— Ascut condeie pentru mine? zice vodă. Cum aşa?

— Da, Măria ta...

Vodă, curios, merge lângă sătenii ce lucrau. Ce să vadă? Sătenii lucrau harnici, dar nu condeie făceau, ci săgeţi.

— Astea sunt condeie? Voi numiţi condeie ceea ce noi numim săgeţi? zise vodă râzând.

— Păi, doamne, la duşmani nu se scrie cu altfel de condeie, dacă vrei să-ţi înţeleagă răvaşul!

Vodă merse de se întâlni cu craiul Lehiei şi cu domnitorul Moldovei şi se legară acolo cu slove negre pe piele albă, că vor fi buni prieteni.

Dar vodă adună la Târgovişte şi condeie domneşti, ca acele ce-i ascuţeau satele...

VISTIERUL ŞERBAN

Mircea-Vodă Basarab, ca să cunoască bine toate nevoile supuşilor săi, pleca adesea travestit prin ţară, însoţit numai de câte un slujitor credincios şi intra în vorbă cu oricine.

Pe când străbătea o livadă frumoasă, udată de un râuleţ minunat, zări sub umbra unui nuc un păstoraş cântând duios din caval înconjurat de oiţele sale.

Păstoraşul se numea Şerban.

Vodă, intrând în vorbă cu el, îl găsi atât de curat la suflet şi de isteţ la minte, încât zise tovarăşului său:

— Eu cred că băieţandrul acesta ar fi folositor ţării, dacă i s-ar da o învăţătură potrivită cu agerimea minţii lui.

Vodă îl luă pe păstoraş cu sine şi-l dete la învăţătură. După ce ajunse în vârstă, Mircea îl puse în cunoştinţă despre treburile ţării şi mai târziu îi încredinţă vistieria ţării, precum şi toate obiectele de preţ ale curţii domneşti. În tot timpul domniei lui Mircea, Şerban s-a bucurat de iubirea şi încrederea domnului, cu toate acestea el nu putea să uite viaţa liniştită din timpul păstoriei sale; de aceea el îşi păstra într-o cameră secretă ghioaga, cavalul şi îmbrăcămintea de păstor.

La treizeci şi şapte de ani după moartea lui Mircea, nepotul său, Vlad Ţepeş, îi ocupă tronul. Boierii, care pizmuiau pe Şerban, crezură

că e timpul potrivit spre a scăpa de dânsul. Ei îl pârâră lui Ţepeş că ar fi furat, de când e vistier, mulţi bani şi scule preţioase.

Ţepeş, cunoscând bine firea lui Şerban, voi să se încredinţeze dacă este sau nu vinovat. Astfel, de faţă cu toţi boierii, îi porunci să-i aducă sabia pe care o purtase moşul său Mircea. Şerban o aduse îndată, dar lipsită de pietrele scumpe, cu care fusese împodobită. Bănuiala lui Ţepeş crescu, dar Şerban îi dovedi că pietrele au fost scoase şi întrebuinţate într-altă parte de fostul domn, înainte de a intra el în slujba de la vistierie.

Pârâtorii, văzând că nu şi-au atins scopul, se ruşinară, dar se înfuriară şi mai mult şi se hotărâră a pierde pe Şerban cu orice preţ.

Ei sfătuiră pe vodă a-l îndatora să dea socoteală, în termen de şase zile, de toată averea ce i s-a încredinţat. Îndată ce termenul se împlini, vodă merse din cameră în cameră, însoţit de boieri; cercetând după listă, văzu că toate lucrurile sunt în bună regulă.

Boierii însă nu se descurajară; ei arătară lui vodă, în fundul unei galerii, o uşă de fier închisă cu trei zăvoare. Aceasta e camera, ziseră ei, în care am văzut pe Şerban că stă câte 2-3 ceasuri pe fiecare zi. Aci trebuie să fi ascuns tot ce el a furat.

Vodă dete ordin lui Şerban să deschidă numaidecât şi acea uşă. La început el nu voi, căci acolo fiind numai lucrurile din timpul păstoriei sale, se temea să nu fie luat în râs de boieri; dar vodă îl sili să îndeplinească porunca ce-i dăduse. Şerban luă cheile şi deschise. Atât vodă, cât şi boierii, rămaseră uimiţi, negăsind în cameră decât ghioaga, cavalul şi îmbrăcămintea de păstor, pe care Şerban le păstra cu sfinţenie.

Vodă, înfuriat pe boieri, pentru că-l minţiseră, îi osândi să fie traşi în ţeapă, iar pe Şerban îl ridică la cel mai mare rang de boierie.

Şerban îi mulţumi pentru această mare cinste, însă amărât de intrigile boierilor, rugă pe vodă să-i dea voie a se retrage la viaţa sa de păstor.

După multe stăruinţe, vodă nu se mai împotrivi. La plecare îl îmbrăţişă călduros şi îi zise:

— Ferice de tine, Şerbane! De-acum înainte ai să fii liniştit! Şi mie mi-ar plăcea viaţa de păstor, dacă n-aş fi îndatorat cu cârmuirea ţării.

Şerban, îndată ce ajunse acasă, la căminul părintesc, îşi împărţi toată averea cu neamurile sale şi cât trăi fu iubit şi respectat de consătenii săi.

FATA DE LA COZIA

După Mircea-Vodă au rămas mai mulţi fii şi nepoţi de fraţi. Între aceştia au izbucnit certe pentru domnie, fiecare voind să ajungă domn.

Aflând turcii despre aceste neînţelegeri, intrau cu armata în Ţara Românească, pustiind-o. Până să se strângă românii, turcii prădau în dragă voie.

În vreme de primejdie mare, se găseau chiar şi femei care porneau la luptă contra năvălitorilor. O astfel de luptătoare a fost în timpul acestor războaie şi „Fata de la Cozia".

Era o fată orfană, din munţii Coziei. Când auzi că turcii au intrat în ţară şi pradă şi robesc, s-a îmbrăcat în haine ostăşeşti, a luat o suliţă, sabia, arcul şi tolba cu săgeţile şi, fără să ştie cineva, a plecat şi ea la război. În lupta care s-a încins cu turcii, a dovedit o vitejie ca şi cel mai viteaz soldat român.

Pe atunci era obiceiul ca pe cei mai viteji domnul ţării să-i dăruiască cu câte o moşie şi să-i facă boieri, dacă erau ţărani. Tot aşa a vrut să facă şi cu „Fata de la Cozia". Ea îi spuse atunci că nu e bărbat, ci fată.

Toţi rămaseră uimiţi, când aflară că o fată a putut să fie atât de vitează. Iar domnul a zis:

— Şi dacă eşti fată, tot îţi dau o moşie care să-ţi fie zestre când te vei mărita.

Iar întorcându-se către cei din jurul lui, îi întrebă:

— Care vreţi să luaţi de soţie pe această fată vitează?

Mai mulţi fii de boier se îmbiară, chiar şi fiul cel mai tânăr al domnului. Fata îl alese pe acesta, pentru că îl văzuse şi pe el luptând cu mare vitejie.

ŞTEFAN CEL MARE ŞI ÎNGERII

Când Ştefan-Vodă era copil de vreo cinci ani, s-a dus după fragi cu alţi copii de vârsta lui.Seara, când ceilalţi copii s-au întors către casă, luară de seamă că Ştefănuc, după cum îl dezmierdau ei, nu era între ei. Necăjiţi de această întâmplare, nici nu se duseră pe la părinţii lor, ci fiecare se culcă pe unde l-a ajuns somnul.

Ştefan însă după ce a rămas singur-singurel în mijlocul codrului, o luă la fugă, din întâmplare, tot mai înspre mijlocul pădurii, crezând că o să deie de margine.

Într-o vreme, vede la rădăcina unui lemn gros o lumină ce ardea fără a se mişca, deşi vântul şi ploaia o bătea cu toată puterea. Ştefan, cât ce o luă în mână, spre mirarea lui, se văzu în mijlocul unei căsuţe de lemn de brad, în care altceva nu era decât două măsuţe încărcate cu lumini de ceară, apoi o iconiţă mică, pe de jumătate ştearsă, rezemată de o carte groasă şi putredă de veche.

Intrând înăuntru, căldura îl înmuia aşa, încât de voia lui, adormi cu lumina în mână. Când era însă cam pe la miezul nopţii, se trezi din somn, simţind că i-a smuls cineva lumina din mână. Îşi deschide încetişor ochişorii şi, spre spaima lui, vede la cele două mese doi moşnegi care, de bătrâni ce erau, nici pleoapele nu şi le mai puteau ridica. Aceştia se rugau stând în genunchi înaintea iconiţei.

— Bine că ne-o adus Dumnezeu pe acest copilaş, zise unul dintre bătrâni.

— Da’ un mai mare bine nu am avut niciodată. Chiar era să murim de foame şi de sete, neavând cine să ne aducă cele trebuincioase. El ni le va aduce, aşa că fericiţi ne vom putea ruga şi de aci înainte, netrebuind ca să ne îngrijim şi de ale gurii.

— Aşa e, dar cum o să-l cheme, ce nume o să-i dăm, întrebă un moşneag.

— Are el nume şi încă un nume frumos, care cu vremea are să fie nume sfânt pentru neamul lui.

— Şi cum aşa?

— Bine, e copil bun, cu frica şi credinţa lui Dumnezeu, se va purta bine, căci numai aşa o să i se sfetească norocul, care de mult plânge de dorul lui.

— Dacă e aşa cum zici, apoi să fie. Şi sculând copilul, îl mânară ca să le aducă nişte rădăcini de buruieni, din care apoi moşnegii îşi făceau de mîncare şi ca drept plată, din când în când, îi mai dădeau şi lui câte o lingură de zamă rămasă pe fundul ceaunaşului.

*

Trecură vreo câţiva ani de când Ştefan era în slujba celor doi moşnegi şi din acesta, din mic şi slăbuţ ce era, se făcu un băieţandru înalt şi spătos, mândru şi frumos de să te tot uiţi la el.

Odată, mergând după rădăcini prin codru, vede o pasăre cum nu i se mai întâmplă să vadă niciodată, căci de unde să fi văzut pasăre cu clonţul de diamant, cu trupul ca de aramă, cu penele de aur şi cu picioarele de argint.

— Bine că te-am întâlnit, Făt-Frumos, că e multă vreme de când te tot caut.

Ştefan sta ca înlemnit, cupris de spaimă, la auzul acestor cuvinte omeneşti.

— Nu-ţi fie frică de nimic, că nu e nimeni pe aici care să ne vadă şi să ne audă, numai noi suntem singuri-singurei, dimpreună cu Dumnezeu, care e în tot locul de faţă. Mergi şi du moşnegilor tăi rădăcinile şi spune-le că îngerul ţării tale te cheamă de ajutor.

— Dar cine eşti tu, pasăre măiastră, că de eşti arma satanei, să te alung din aceşti codri, unde satana încă nu a avut putere ca să intre; dar de eşti vreo stafie necurată, să mă ascund de faţa ta.

— Nu sunt nici stafie, nici arma satanei, ci sunt norocul tău şi al ţării tale învrăjbite. Mergi, ia-ţi rămas-bun de la cei doi moşnegi creştini şi cerându-le binecuvântarea părintească, roagă-i ca în rugăciunile lor să nu-şi uite de tine şi de draga ţărişoara ta.

Ştefan făcu după cum l-a învăţat pasărea.

Moşnegii, auzindu-i vorbele, îi dară binecuvântarea zicând:

— Mic ai fost când aici ai venit, mare te duci, dar mai mare să te reîntorci. Mare în fapte şi în virtuţi, căci atunci şi Dumnezeul părinţilor şi ai moşilor noştri îţi va binecuvânta paşii tăi. Mergi, dorul lui Dumnezeu să te lumineze în toate căile tale. Nu uita însă niciodată că „nimic nu se face fără Dumnezeu şi că unde primejdia e mare, acolo e şi Dumnezeu mai aproape."

Când cei doi bătrâni sfârşiră cu binecuvântarea, casa se lumină şi ei se făcură nevăzuţi, căci nu erau altcineva decât doi îngeri, anume trimişi de Dumnezeu, ca să-l îndrepte pe căile cele sfinte.

Întorcându-se Ştefan, faţa îi sclipea ca lumina soarelui, iar pasărea cea de mai înainte nu o mai găsi, ci în locul ei găsi o fată înaltă, tocmai cât el şi frumoasă, ca şi care nu mai văzuse niciodată.

Lui Ştefan îi pică dragă. Fata însă zise:

— Ştefane, de vrei să-mi fii drag şi să-ţi fiu nevastă, trebuie să baţi toţi duşmanii ţării tale. Sprijinul e la Dumnezeu, iar eu îţi sunt norocul, care totdeauna te va duce pe căile cele bune. Roagă-te lui Dumnezeu ca să-ţi binecuvânteze paşii tăi şi pune jurământ sfânt înaintea lui, că îi vei ţine toate poruncile lui.

— Aşa să fie, zise Ştefan, şi căzând în genunchi, se ruga Atotputernicului Dumnezeu, ca să-i dea sprijinul lui cel dumnezeiesc, jurându-se că îi va ţine poruncile. Atunci auzi un glas din cer, numai de el înţeles, prin care Dumnezeu îi binecuvânta toţi paşii.

Ştefan, ridicându-se în picioare, întinse mâna fetei cele frumoase şi-i zise:

— Îţi mulţumesc că m-ai scos din desişul codrului. Că mi-ai dat aceste învăţături şi te rog ca să nu mă uiţi. Uite, ţara îmi plânge de necaz, merg ca, cu ajutorul lui Dumnezeu şi al tău, să o scap din gura celor ce vreau să o înghită.

Fata, sărutându-l pe frunte, se făcu nevăzută şi aşa nevăzută l-a însoţit în toate locurile, până ce Ştefan a fost chemat în ceea lume.

Lumea crede că el n-a murit, dar s-a înălţat la cer cu trup cu tot, ca să-şi dea seamă de faptele lui bune şi creştineşti.

DIN COPILĂRIA LUI ŞTEFAN CEL MARE

Când era de zece ani, Ştefan se arăta isteţ şi plin de năzbâtii: nu găseai în sat copil netrântit de el.

De la o vreme a fost luat din satul Borzeştii, ţinutul Bacăului, şi dus la Suceava, din Bucovina, unde tatăl său avea scaunul de domnie. Nici aici nu s-a domolit. Când era între copii nu ştia multe, şi cum se dădeau biruiţi, jos cu ei la pământ! Aşa de meşter era la trântă, încât nu se găsea nimeni să-l întreacă sau să-l biruiască.

Se dusese vestea în lume că feciorul Măriei sale e voinic şi amarnic, iar adesea îi auzeai zicând: „Ce-ar fi de el când va ajunge mare?"

Se ştie apoi că tatăl său, Bogdan-Voievod, a fost omorât la o petrecere de Aron, care ajunse mai apoi vodă. Cum se văzu acesta pe scaunul domniei, căută valvârtej să-l omoare pe Ştefan. Ostaşi scumpi plătiţi erau puşi să-i aducă capul. Ştefan aflase de una ca asta şi se făcu nevăzut. Şi umblau trimişii peste tot locul. În cele din urmă aflară că Ştefan o pornise spre Ţara de Jos şi că nişte drumeţi ar fu văzut un băieţandru ca de doisprezece ani, alergând pe drumuri. Cum simţi Ştefan că ostaşii cu porunca domnească se apropie, pe nebăgate de seamă se ascunse într-o căruţă încărcată cu saci şi acoperită cu paie. Cum ajunseră şirul de căruţe, trimişii începură să scormonească prin căruţe, cu nişte suliţe ascuţite. Văzând că din căruţe nu iese nici un ţipăt de om, mai întrebară ce mai întrebară pe drumeţi şi îşi căutară de drum.

După o bucată bună de drum, numai ce vede un cărăuş că din căruţa lui picură necontenit sânge. Când caută, ce să vadă? Un băiat împuns în şoldul piciorului, de unde sângele curgea încă. Atunci cu toţii pricepură pricina şi se minunau între ei: cum de n-a zis nici cârc, atunci când l-au împuns? Şi dându-i îngrijire l-au dus tot ascuns până la Galaţi. Aici le-a spus toată întâmplarea şi drumeţii cu căruţele i-au spus de unde veneau.

Când Ştefan ajunse voievod peste Moldova, a dat la toţi acei drumeţi moşii din belşug şi ranguri de boierie, căci zicea el: „Cu credinţă mi-aţi fost la mare cumpănă şi omul la nevoie se cunoaşte ce fel e".

ŞTEFAN CEL MARE ŞI NOROCUL

Mai demult, pe locul acesa unde sunt o mulţime de sate, se zice că au fost numai tot codri cu frunză umbroasă, despărţiţi unde şi unde de poieni cu iarbă grasă. Nu locuia nimeni pe aceste locuri pustii şi sălbatice, de aceea, de drumuri nici pomană nu era, abia de era doar vreo cărăruşă bătută de vânători, ori de vreun urs trândav.

Ştefan-Vodă, care pe vremea aceea era un vânător fără seamăn, nu avea astâmpăr, bunăoară cum nu au nici azi oamenii mai tineri.

Într-o bună dimineaţă, fără a mai da de ştire ce are de gând şi unde se duce, s-a luat şi s-a dus în codru, să mai tragă cu ochiul după vreo căprioară. Mergând multă vreme, cât o fi mers, de bună seamă nu o ştiu, şi, aruncând ochii încoace şi încolo, dete de un pui de căprioară mândru şi frumos de să-l mănânci cu ochii. Ştefan cât ce-l zări, puse puşca la ochi, dar când era să sloboadă cocoşul, mai împuşcă dacă ai ce. Puiul se făcu nevăzut. Văzând Ştefan că aceasta nu poate fi altceva decât voia lui Dumnezeu, fugi tot într-un suflet după puiul cel de căprioară, ca să vadă unde se va ascunde.

Şi-a mers, până spre mirarea lui vede că soarele era ascuns după muchea dealului şi umbra nopţii începu să se lase peste codrul în mijlocul căruia se afla, şi numai după ce se întunecă, băgă de seamă că nu ştie unde se află şi că merindea ce şi-o luase o pierdu, zvârcolindu-se printre crengile rămuroase ale stejarilor.

„Aceasta nu e bine“, îşi zise întristat până în adâncul inimii. „Adăpost n-am, mâncarea mi-am pierdut-o, iar de ştiut nu ştiu în care parte a codrului e marginea mai aproape“.

Îngândurat, se aşeză pe un trunchi putred, răsturnat de ştie Dumnezeu când, şi obosit cum era, a adormit. În vis însă i s-a arătat o copilă tânără şi frumoasă ca un înger coborât din cer.

— Ai să vii cu mine, îi zise copila.

La aceasta Ştefan, trezindu-se, îşi luă puşca la umăr şi porni în partea dincotro i se părea că a venit copila cea frumoasă.

Trecând peste un pârâu mare şi adânc, spre mirarea lui, vede iar

căprioara cea din ziua trecută. Cum ajunse lângă ea, vru să o prindă, dar căprioara îi zise:

— Nu pune mâna pe mine, până nu-mi făgăduieşti că îi face atâtea biserici câţi duşmani vei bate.

— Îţi făgăduiesc că o să fac.

La aceasta căprioara s-a dat peste cap şi, pe când a ajuns la fundul pârâului, era prefăcută într-o fată frumoasă cu părul de aur şi cu faţa albă ca omătul şi cu trupul înalt, subţirel, ca o vargă de alun, îmbrăcată numai în aur şi argint.

Ştefan, apropiindu-se de ea, îi zise:

— Cine eşti tu, că de eşti satana, să mă lepăd de tine, iar de eşti vreun înger de-al lui Dumnezeu, să mă închin.

— Nu sunt nici satana, nici înger. Eu sunt norocul tău şi al ţării tale şi am venit, trimisă fiind de Sfânta Vineri, ca să-ţi dau de ştire că toate lucrurile tale o să-ţi meargă bine, dacă numai de credinţa cea dreaptă vei îngriji, căci, atât pe tine cât şi pe neamul tău, numai credinţa în Dumnezeu vă poate mântui.

Şi pe când se apropia Ştefan să o prindă de mână, se făcu nevăzută şi nevăzută e şi azi; iar Ştefan a fost unul dintre cei mai norocoşi oameni din lume, deoarece norocul l-a sprijinit ţinându-se de cuvânt; căci în toate locurile pe unde bătea vreun pizmaş, în cealaltă zi, mănăstiri frumoase ridica.

MAMA LUI ŞTEFAN CEL MARE

Când domnul Ştefan cel Mare, la începutul domniei sale, fu bătut de turci şi aproape toată oastea lui pierise în luptă şi când, sleit de puteri, urmărit de duşmani, cu o mică ceată îşi căuta adăpost la Mănăstirea Neamţului, unde era stareţă mama sa Maria, atunci pe zidurile mănăstirii s-a arătat o bătrână slăbuţă, dar ageră:

— Fiul meu, zise ea, adresându-se lui Ştefan, cred că te întorci după biruinţa asupra turcilor?

— Nu, mamă, eu sunt învins şi duşmanul mă urmăreşte. În zidurile

mănăstirii tale nădăjduiesc să mă adăpostesc şi, adunând puterile ce-mi mai rămân, să încep din nou lupta cu otomanii.

— Eu nu primesc fugari sub ocrotirea mea. Du-te, luptă-te din nou cu duşmanul patriei, învinge sau mori pentru ţară, şi atunci voi zice: Ştefan e fiul meu!

Ştefan, ruşinat, a părăsit mănăstirea, şi-a adunat resturile ostaşilor lui şi, în lupta de la Valea Albă, a învins cu desăvârşire pe duşmani.

APRODUL PURICE

Ungurii veniră în Moldova, să ne-o jefuiască şi să ne-o cuprindă. Ştefan strânse oaste în grabă şi le ieşi înainte. Începu o luptă îngrozitoare. Pământul se înroşi de sângele celor care picau morţi. Pe când Ştefan se arunca cu vitejie împotriva duşmanilor, îi căzu calul, străpuns de un glonte. Între călăreţii domnului se afla şi aprodul Purice, un om mititel la trup, dar viteaz. Văzând Purice primejdia în care se afla Ştefan, descălecă repede şi dete calul său domnului. Fiindcă şi Ştefan era mic la statură şi nu putea să încalece singur, aprodul Purice se făcu jos, la picioarele lui, ca o moviliţă, pe care domnul se urcă şi încălecă uşor:

Zâmbind, Ştefan se întoarse către Purice şi îi zise:

„Purice, băiete, de voi câştiga,
În Movilă-naltă eu te voi schimba!“

Viteazul domn se aruncă apoi din nou în luptă, cu mai multă furie. Românii ieşiră învingători. După război, Ştefan dărui aprodului Purice moşii, pentru fapta lui şi dragostea ce-i purtase. Purice ajunse bogat şi luă numele de Movilă. Din el se trage neamul boierilor Movileşti, dintre care unii ajunseră şi domni.

RĂZBOIUL DE LA PODU-ÎNALT

Îşi puseră în gând turcii ca să-l răpună pe Ştefan cel Mare şi pe urmă să robească şi ţara Moldovei. S-au înarmat turcii şi-au pornit la război cu oaste câtă frunză şi iarbă, ca doară-doară l-or birui pe Ştefan, că altfel îi cam duceau frica.

Ştefan-Vodă şi-a ridicat şi el oaste şi le-a ieşit în cale numai c-o mână de oameni, dar cu credinţă în Dumnezeul cel puternic, cu nădejde în braţele lor cele vânjoase şi cu meşteşugul ostăşesc moştenit din moşi-strămoşi.

Când a văzut Ştefan puzderia ceea de turci, n-a fost chip să se bată făţiş şi la un loc larg; îndată a cotigit-o Ştefan cu oastea îndărăt, pe ici, pe colea. Şi tot i-a tras pe turci, încet-încet, drept pe unde ştia năzdrăvanul Moldovei că i-ar face chisăliţă pe duşmanii care vroiau să-i închinăm ţara, cu voie ori fără voie.

Cu şiretlic i-a băgat pe turci într-o vale înconjurată numai de codri mari şi locuri fioroase, aşa că te uitai numai în cer şi-n pământ, încolo nu vedeai decât codru sălbatic, văi mocirloase, râpi prăpăstioase şi locuri întunecoase.

Turcii, care se bizuiau pe ostaşii lor cei mulţi, tot îl urmăreau mereu pe Ştefan, gândind că şi în borta şoarecelui dacă s-ar băga, tot or să-l bată odată pe Ştefan, să spună morţilor de patima lui.

Oastea lui Ştefan cel Mare ştia prea bine locurile din valea Racovei şi, ştiind ce-o aşteaptă, îşi făcuse în pripă cetăţui de apărare, movile de priveghere şi şanţuri de adăpost, de jur împrejurul văii Racovei.

Aşa, pe vârful dealului Paiu a fost cetăţuie, pe vale a fost silistrărie de praf de puşcă, prin satele Porcăreţ, Păuneşti, Valea Ră şi Poiana Cârnului au fost tot movile şi şanţuri.

Bătălia a început în Valea Similei, pe dealul care se cheamă Cetatea, unde se văd şi astăzi două tabii (şanţuri); pe urmă la gura văii Racovei şi de-acolea s-au tot bătut în sus, pe apa Bârladului, în Bârzeşti, pe valea Rebricei şi până la târgul Scânteia, pe şleahul cel mare care merge spre Iaşi, tot o bătaie a fost şi-i omora pe turci ca şi cum i-ar fi luat din oală.

Pe unde-i satul Fundătura a fost bătălie amarnică. Ştefan îşi aşezase oştirea pe dealul Măgura, care-i cel mai înalt deal de pe acolo, şi trăgea-n turci de-i potopea. Şi astăzi sunt urmele de şanţuri şi ale unui beci care-i zic oamenii: Beciul lui Ştefan-Vodă.

Pe şesul Bârladului, unde-i astăzi satul Ştefan cel Mare, a fost iar o bătălie cu turcii. La Podu-Harapului de peste pârâul Racova — aproape de satul Chiţocu — oastea lui Ştefan a ucis un paşă harap, şi

de aceea se cheamă şi podul: Podu-Harapului. Podul acesta a fost făcut de Ştefan-Vodă.

Şi câţi duşmani au pierit şi câţi au rămas cu oasele rupte pe câmpii, tot nu se lăsau, că parcă răsăreau din pământ, aşa de mulţi turci erau.

Ştefan, dacă a văzut nevoia, a prins a se trage din calea lor, că-l urmăreau să-l prindă.

Fiind strâmtorat de turci, s-a suit într-un stejar care venea pe locul unde se află astăzi biserica din Scânteia şi, cum sta în copac, Ştefan s-a rugat lui Dumnezeu.

— Doamne! scapă-mă de focul în care mă găsesc astăzi şi în locul stejarului acestuia voi zidi un lăcaş dumnezeiesc!

Turcii au trecut înainte fără ca să-l zărească, şi Ştefan a scăpat cu viaţă.

După întâmplarea asta, Dumnezeu i-a ajutat şi i-a bătut, cu istovul,* pe turci, la Podu-Înalt, şi pe urmă i-a alungat pe turci în jos, spre Dunăre.

În Ţinutul Tecuciului iar i-a bătut amarnic pe turci, la un vad căruia de-atunci i-a rămas numele: Vadul-Turcilor.

Şi aşa a scăpat ţara de robie şi oastea moldovenească a făcut minuni de vitejie.

Cum a sfârşit războiul, Ştefan a poruncit să facă în Scânteia o biserică şi a mai făcut şi un pod de piatră peste pârâul Rebricea.

Morţii, câţi au căzut în vremea războiului cu turcii, i-a îngropat înspre miazăzi şi răsărit de Pungeşti, în locul unde-i zic oamenii: Ţintirimul lui Vodă.

Iar pe cei care-au trăit şi s-au purtat vitejeşte în cumpăna asta aşa de mare, Ştefan i-a răsplătit dăruindu-le pământ, ca să aibă cu îndestulare, neam de neamul lor.

Unora din căpitani le-a dăruit chiar locurile unde ş-au arătat ei faptele lor vitejeşti. Aşa a fost la bătălia din satul Fundătura.

Răzăşii din Bucătăria, Cănţălăreşti, Chetreşti, Ciofeni, Coseşti, Gârceni, Mirceşti, Telejna de Sus şi Tătărăni, toţi sunt împământeniţi

* Până la sfârşit

din vremea războiului de la Racova, pentru c-au ştiut cum să-şi apere crucea, vodă şi moşia.

Ş-aşa, cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu bărbăţia ostaşilor moldoveni, a scăpat Ştefan-Vodă ţara de necaz şi de închinare înaintea turcului.

BĂTĂLIA DE LA RĂZBOIENI — VALEA ALBĂ

Cică Ştefan cel Mare şi Sfânt fusese învins de turci la un loc ce-i zice Valea Albă.

Nemaiajungându-l capul ce să facă, ca să scape ţara de aceşti păgâni, se duce la un sihastru să-i ceară sfat.

— Unde-s turcii? îl întrebă sihastrul.

— Într-o vale înconjurată de dealuri.

— Atunci strânge degrabă o mie de oi, una de miei, alta de vaci şi încă una de viţei. Apoi aşază fiecare cârd pe câte un deal, dar aşa fel, ca oile să fie faţă-n faţă cu mieii, şi vacile, cu viţeii. Mai pune la fiecare cârd câte un pâlc de oaste. Suie-te pe urmă pe cel mai înalt dintre dealuri şi începe a trâmbiţa şi a da drumul la tunuri şi apoi... îi face cum te-a învăţat Dumnezeu.

Ştefan făcu întocmai cum îl învăţă. Dar când începură trâmbiţele să sune şi tunurile să bubuie, unde n-au început vitele a rage, a zbiera şi a alerga mieii înspre oi şi viţeii înspre vaci, de credeai că-i sfârşitul lumii, nu altceva.

Turcii, văzând una ca asta, se buimăcesc de tot; nu ştiau încotro să deie şi ce să facă. Dar când văzură pâlcurile de oaste că se apropie, îi cuprinse o spaimă straşnică şi, de frica celor ce se petreceau, gândeau că tot ce aud şi văd îi oaste de-a lui Ştefan.

Păgânii încep a alerga în toate părţile. O învălmăşeală mare se iscă; iar Ştefan se repede ca un trăsnet, cu cele patru pâlcuri ale oastei, cuprinde pe turci din toate părţile şi începu a-i bate vitejeşte.

Păgânii, răzbiţi, o iau la fugă; Ştefan îi urmăreşte şi-i seceră mereu, mereu, până ce-i trece peste Dunăre.

Şi aşa, şi de data asta, tot Ştefan iese învingător.

ŞTEFAN-VODĂ ŞI MOŞNEAGUL

Cică a plecat odată Vodă Ştefan la plimbare, cu boierii lui cei mari, după cum îi era obiceiul în vremuri de pace, să cutreiere ţara în lung şi-n lat, în drumul lui să vadă sate d-astea d-ale noastre, să aleagă locuri pentru biserici şi mănăstiri, să cerceteze păsurile creştinilor, să ajute pe cei nevoiaşi şi să mai şadă când şi când la pilde şi la tâlcuri, cu unchiaşi ca d-alde mine.

Acu', după trei zile de la plecare, numai uite că se opreşte la un ogor. Acolo era un unchiaş. Era bătrân-bătrân şi n-avea pe nimeni să-i dea ajutor, decât p-un copilaş de vreo şapte ani. Unchiaşul — bătrân, copilul — copil. Ce ispravă aveau să facă bieţii? Se chinuiau urât.

Că uitasem să vă spun: unchiaşul avusese în tinereţile lui o spuză de copii, dar când erau colea dănaci*, venea moartea şi-i înghiţea pământul care nu se mai sătura. Şi hăt-târziu, când îşi luase omul nădejde de la binele lumii acesteia păcătoase şi-şi aştepta sfârşitul, mai dobândi o odraslă. Creşte copilul, creşte, până, vezi dumneata, altă năpastă la casa omului, moare mătuşa, iar unchiaşul o duce şi mai greu. Să-şi ia alta? Ferit-a sfântul! Ce e întâi nu e pe urmă.

D-aia, măi taică, s-amăra rău creştinul.

Acu', să nu uităm vorba! Vodă, cum zăreşte pe moşneag, mai să-l cuprindă plânsul. Era milos, nevoie mare, Măria sa. A intrat în vorbă cu el:

— Bună ziua, moşule!

— Mulţămim Măriei tale, prealuminate doamne.

— De ce te-ai sculat târziu?

— Hei, Măria ta! Nu m-am sculat târziu; m-am sculat de dimineaţă, dar n-a vrut Dumnezeu cu mine.

Lui Ştefan-Vodă îi plăcu răspunsul moşneagului, începu să se mai gândească şi-şi aruncă ochii spre holde.

— S-or face bucatele, moşule?

---

* Băiat mare, flăcăiăndru

— Apoi de, Măria ta. Sunt trei galioane pe mare; dac-or veni pline nu se fac bucate; dac-or veni goale, iar nu se fac. Dacă or veni însă pe jumătate, se fac.

Vodă mirat, se pune pe gânduri.

„Mă, da isteţ mai e moşneagul ăsta! Aşa român mai zic şi eu“.

Pe urmă:

— Moşule, am doisprezece berbeci. Când le-o veni vremea, vii să mi-i tunzi?

— Vin, Măria ta, cum nu?Atât a vorbit şi s-a depărtat Ştefan-Vodă cu ai lui, după ce a dat moşneagului câţiva leişori acolea, să-şi împace nevoia, şi un argat să-i ajute la arătură, până sara.

Hei, după vreo câteva zile, vodă vine la divan.

— Boieri dumneavoastră, zice el celor care îl întovărăşiseră, îţi şti oare să răspundeţi la întrebările ce voi pune?

— Apoi, cum nu? S-ar putea altfel, Măria ta? răspund boierii.

— Dacă-i aşa, ştiţi că mie-mi plac oamenii iscusiţi si d-aia vă ţin pe lângă mine. V-aduceţi aminte când ne-am întâlnit deunăzi cu unchiaşul în ţarina cutare?

— Ne aducem, răspunseră toţi într-un glas.

— Ce am întrebat eu şi ce a vrut să zică moşul când a răspuns că s-a sculat de dimineaţă, dar n-a vrut Dumnezeu cu el?

Se gândesc boierii, dar ce să răspundă? Că nu-i tăia capul.

— Păi de, Măria ta! Ştim noi ce s-o fi gândit moşul? Să ne ierţi, dar n-am putea răspunde.

— Dar cu bucatele? De ce galioane a vorbit unchiaşul şi ce e cu ele?

— Nici la asta nu ne pricepem, Măria ta. Bătu-l-ar sfinţii de moşneag!

— Apoi, ce ştiţi dumneavoastră, dacă nici la atât nu vă taie capul? zice vodă supărat.

Pe urmă iar mai întreabă:

— Dar despre ce berbeci e vorba?

Se gândesc, se gândesc, dar...

— Să ne ierţi, Măria ta, nici p-asta n-o ştim.

— N-o ştiţi? zice vodă încruntându-se şi răstindu-se la ei. Păi, să ştiţi, că aşa vreau eu! Până-n trei zile aştept răspunsul la câteşitrele întrebările, că altminteri întorc cojocul pe dos. Unde vă stă capul vor sta şi picioarele!

Hei, acu-i acu! Boierii o sfecliră, măi taică! Cercetează ei încoa, cercetează încolo, în sus, în jos, cheamă babe şi tălmaci, fel şi chip — degeaba! Nimeni nu le putea da răspunsurile cerute de vodă.

Dacă văd şi văd că li s-a apropiat veleatul, hotărăsc să le dea toate pe una şi să roage pe unchiaş. Aşa strâng douăsprezece sute de lei şi trimit pe unul mai guraliv să-l ispitească ce şi cum. Vodă ştia tot, că aflase prin oameni de şiretlicurile lor, dar tăcea să vază până unde-or ajunge.

Se duce boierul cu pricina şi ispiteşte pe unchiaş, doar o afla ceva. Da, se vede, unchiaşul i-a priceput gândul. Nu se da omul cu una cu două.

Dacă vede că n-o scoate la cale aşa, îi spune că aşteaptă boierii la divan şi că mare bine o avea de la ei.

— Aş veni, dar nu pot să las plugul, boierule.

— Hei, moşule, şi dumneata acum! Ţine banii aiştea şi ţi-i împăca nevoia. Numai vino!

Unchiaşul, când vede banii, Doamne, Doamne! Bucuria lui.

Vine la divan să le facă pe plac.

Acu, divanul ăla avea mai multe odăi. Boierii socoteau că vodă-i dus departe, dar el, care le pricepuse gândul, vine încet-încet şi se furişează într-o odaie de alături, să le auză vorba şi sfatul.

Din una în alta, cum şedea unchiaşul pe un jeţ d-alea, mirat şi el de cinstea ce-l găsise, numai încep să-l ispitească:

— Ia spune-ne, moşule, ce-ai crezut că te întreabă Măria sa vodă când te-a întrebat de ce te-ai sculat târziu? Şi ce ai vrut să zici când ai răspuns că te-ai sculat de dimineaţă, dar n-a vrut Dumnezeu cu dumneata?

— Hei, mă miram ce-o să fie vorba! Apoi, Măria sa m-a întrebat de ce m-am însurat bătrân şi eu am răspuns că nu m-am însurat bătrân, ci tânăr, că aş fi avut acum şi nepoţei de sapă, dar n-a vrut Dumnezeu să-mi trăiască copiii cei dintâi şi d-aia mă amărăsc aşa.

Se miră boierii.

— Da’ cu bucatele ce ai vrut să zici? mai întreabă ei.

— Ei, ce? Am zis că sunt trei galioane pe mare. Dac-or veni încărcate nu se fac bucate; d-or veni goale, iar nu se fac; iar d-or veni pline numai până la jumătate, se fac. Adică, orice om pricepe. Dacă o ploua în lunile de vară totdeauna, nu se fac bucate; dacă n-o ploua şi o fi secetă, iar nu se fac; iar d-o fi ploaie şi soare potrivit, aşa cât trebuie, s-or face bucatele.

— Mă, mă, mă! Ce unchiaş isteţ, zic boierii care însemnau pe hârtie, ca să ştie ce răspuns să dea lui vodă.

— Da’, moşule, mai zic ei, ăi doisprezece berbeci ce sunt? Şi când te duci să-i tunzi?

— Cine să fie? zise moşneagul râzând. Nu sunteţi dumneavoastră? Uite, să vă număr: unu, doi... tocmai doisprezece. Şi ce să vă mai tund? Nu v-am tuns când mi-aţi dat douăsprezece sute de lei?

Când aud aşa, rămân tare ruşinaţi boierii, da’ odată intră şi vodă din odaia lui de alături. Vedeţi dumneavoastră, nu mai putea răbda. Ei rămân încremeniţi.

— Frumos, frumos, boieri dumneavoastră! Să vă dea învăţătură un moşneag. De la moş v-am cerut eu să aflaţi răspunsul?

— Iartă-ne, Măria ta, zic ei. Ne vom învăţa minte de-acu. N-am fi chemat moşul, dar ne era de capetele noastre, de jupânese şi de copii.

Vodă, suflet bun, îi mustră şi-i iertă. Pe urmă încarcă pe unchiaş de bani şi de scumpeturi, că se mira şi moşul de ce l-a găsit, şi-i spune să mai vie când şi când pe la Măria sa, să se sfătuiască, că tare mult îi plăceau, măi taică, lui Ştefan-Vodă, moşnegii isteţi.

BĂTĂLIA DE LA VARNIŢA

Povestesc bătrânii, care mai ştiu multe din vremea veche, că Ştefan-Vodă a avut o luptă grozavă cu tătarii pe câmpul Varniţei, care vine în hotarul Benderului... şi atâta s-a luptat cu dânşii încât a rămas Ştefan-Vodă numai cu un singur ostaş.

Dacă a văzut vodă, că nu este chip să se bată, a fugit înspre munte...

Cât a fi umblat Ştefan cel Mare până a nimerit sihăstria lui Daniil, nu ştiu, ştiu atâta, că dacă a dat de sihastru a întrebat:

— Cine e acolo?

— Eu, Ştefan al Moldovei.

Sihastrul i-a dat drumul înăuntru.

— Dar ce vânt te-a abătut, Măria ta, ca să umbli prin meleagurile acestea?

— Căpcăunii de tătari m-au făcut să pribejesc tocmai pe aici.

Şi i-a povestit ce a păţit cu tătarii, cum a fugit din calea lor...

— Nu te scârbi, Măria ta... Uite ce ai să faci: iaca-ţi dau fuiorul ista, aprinde-l şi du-te de înconjură păgânătatea de jur împrejur de trei ori şi apoi îi vedea, ce a fi cu dânşii.

— D'apoi a ajunge fuiorul ista, ca să înconjur eu atâta loc?

— Mă rog, ascultă ce-ţi spun eu, nu te teme, că ştiu ce te învăţ

Ştefan-Vodă a luat fuiorul şi a făcut, dupa cum l-a povăţuit sihastrul.

Când a început să înconjure Ştefan-Vodă pe tătari cu fuiorul aprins, a căzut din văzduh un fum peste păgâni, încât nu se vedeau unul pe altul şi nici nu se cunoşteau înde ei.

Aşa că unde mi s-a încins o bătaie straşnică între dânşii, că se tăiau şi se omorau ca chiorii. Şi s-au bătut până ce la urma urmei au rămas numai doi fraţi.

Simţind ei că sunt numai doi, atunci au strigat unul către celălalt:

— Cine eşti tu acela?

— Eu îs cutare, şi i-a spus numele, dar tu cine eşti?

— Eu sunt, măi frate! şi au contenit din bătaie.

— Măi, că mare urgie a căzut asupra noastră! N-am văzut nici ostaşi moldoveni, nici căpitani de-ai lor, şi nici pe vodă, ori măcar vorbă sau răcnet de moldovan n-am auzit...

Şi atâta vărsare de sânge a fost acolo, că de atunci a rămas câmpul Varniţei roşu cum e cărămida.

MAI MARE DECÂT VODĂ

S-a fost războit Stefan-Vodă de-a valma cu oştenii, mai multe zile, numai să scape ţara de urgia păgânului. Şi nu i-a fost munca în zadar, căci duşmanul, răzbit de oastea moldovenească, şi-a luat tălpăşiţa, şi pe-aici ţi-e drumul. Vorba ceea: fuga-i ruşinoasă, dar e sănătoasă.

După atâta trudă ar fi vrut şi vodă să aibă o noapte de tihnă, sub un acoperământ creştinesc, şi de aceea a chemat pe-un boier de credinţă şi l-a trimis într-un sat din apropiere, să-i caute gazdă.

— Dar vezi, să fiu eu mai mare în casa aceea, a adăugat la urmă Ştefan-vodă, surâzând pe sub mustaţa-i groasă.

— Aşa voi face, Măria ta, zise boierul, plecându-se cu umilinţă.

Nu târzie vreme, boierul porni în goana calului, aşa că îndată se pierdu în zare. Dar, cu cât se depărta de tabără, cu atât conteneau din mers, până ce calu-i abia mai păşea pe cărăruşa îngustă şi cotită.

Trebuia să îndeplinească porunca lui vodă, şi încă fără greş, căci cu Măria sa nu era de şuguit. Ferit-a sfântul să-l fi mâniat, că apoi foc şi pară!

Şi de aceea a contenit, lăsându-se în voia gândurilor: „Gazdă mai bună ca la boierul de sat, nici că se mai poate... Dar, dă, ştiu eu! Dacă el o fi umblând cu gânduri ascunse asupra domniei?... Şi numai asta trebuie să fie, căci ce-a putut să înţeleagă Măria sa, când a zis: Să fiu eu mai mare!...“

O întorcea în felurite chipuri, doar l-a tăia capul ce să facă, să fie bine.

Calul, lăsat în voie, apuca din când în când câte-o gură de iarbă, că se găsea, slava Domnului, cu îmbelşugare pe marginea drumului.

A mers aşa o bucată bună, când deodată faţa boierului se însenină, dovadă că-i venise în gând ce avea de făcut. Struni calul dându-i pinteni şi apucă în goană, să ajungă mai degrabă în sat, căci acum nu era departe.

Cât ai scăpăra a şi fost la marginea satului.

Soarele era pe la toacă.

La cea dintâi casă, boierul strigă la poartă. A ieşit femeia.

— Acasă ţi-e gospodarul, nevastă?

— Acasă! răspunse femeia, îngânând vorba.

— Spune-i să vie oleacă afară, că are să vorbească cu mine!

În vremea asta omul, auzind că-l cheamă, n-a mai aşteptat poftă şi a ieşit.

— Plecăciune, boierule! Cum e porunca?

— Porunca e asta: să te pregăteşti, căci Ştefan-Vodă, mândrul nostru domn, vrea să găzduiască în astă noapte la tine.

— Se poate una ca asta? au zis deodată bărbatul şi femeia, deoarece nu le venea a crede.

— N-am venit să mă joc de-a păcălitul.

— Dar m-oi întoarce şi-oi zice: se prea poate, bărbate; ce, nu vezi că Măria sa vodă Ştefan mai mult spre norod se abate? Hai să ne pregătim, ce stai, parcă eşti de piatră!

— Apoi, spune Măriei sale să vie sănătos!

Boierul, după aceea, întoarce calul şi porni înapoi spre tabără.

Ce mai pregătire la casa omului! Şi n-avea dreptate? Doar stăpânul ţării trebuia să vie la el. În scurt, toate erau orânduite: ograda măturată, iar de la uşă până la poartă aşternute lăicere noi-nouţe, scoase atunci pentru întâia oară din clitul de pe ladă. D-apoi în casă! Adevărat: sfântă-i femeia şi binecuvântată-i mâna ei! Într-o minută de ceas schimbase totul, de nici să mai cunoşti: scuturat de să nu găseşti un fir de colb, iar pe pereţi stau bătute scoarţe cu fel de fel de alesuri, chimpoşăte de dânsa încă de când era fată mare. De jur împrejurul casei, păretarii în felurite feţe se întreceau cu lăicerele şi pernişoarele de pe laiţă.

După ce-au mântuit cu dereticatul, gospodarii s-au apucat să înjghebe şi de-ale gurii.

Vestea că vine vodă se răspândi ca fulgerul în sat. Lumea a început a curge care încotro. Vedeai moşnegi şi babe, gârboviţi de povara anilor ce-i purtau în spate, cu nepoţei de mână, grăbind pasul ca şi cei mai tineri, ca să fie şi ei de faţă la venirea Măriei sale.

Cei ce veneau de la muncă uitau de casă şi se opreau şi ei. Mai

mare dragul să priveşti: mulţime multă de oameni, iar pe deasupra capetelor străluceau coasele în bătaia soarelui.

Puteai să juri că e o oaste ce aşteaptă să-i vie căpitanul.

Soarele sta mai să scapete după dealuri, când iată că se arată în zare mare alai. Fiecare ar fi vrut să vadă mai bine ce-i; copiii se înălţau în vârful degetelor, bătrânii puneau mâna dreaptă streaşină la ochi.

— E vodă!

— E Ştefan-Vodă!

— Viteazul nostru domnitor.

— Vodă!

— Vodă!

Zbucni mulţimea. Pornesc cu toţii înainte.

Încet, încet, alaiul s-a apropiat.

Odată, ca un singur glas, răsună:

— Ura, ura! Trăiască Ştefan, viteazul nostru domnitor! Ura! Ura!

În depărtare, văile şi pădurile răspund: ura! ura!, de parcă şi firea se bucura de venirea domnului.

Soarele asfinţise. Sătenii s-au împrăştiat pe la casele lor; doar câţiva copii mai stăteau căţăraţi pe gard, înălţându-se să vadă pe vodă.

Oamenii din casă nu ştiau cum ar umbla mai repede, să pregătească cele trebuincioase pentru oaspeţi.

Vodă, în casă, sta de vorbă cu boierii, tot despre treburi de-ale ţării.

Când vorba era mai în toiul ei, deodată se aude un ţipăt de copil mic...

Tiii! Uitasem să vă spun că gazda avea un băieţel. Să fi fost de vreun an, dar arăta de doi, aşa era de răsărit, de grăsuţ şi rumăn.

Mă-sa îl aciuase mai de cu vreme în albiuţă, colo, pe cuptor.

Plodanul, auzind vorbă, se trezise şi o ţinea a lui înainte, ţipa cât îi lua gura.

Femeia, vrând să-l liniştească mai degrabă, i-a pus mâna la gură.

— Ce faci, nevastă? zice Ştefan-Vodă, lasă-l în pace!

— Mă iartă, Măria ta, dar din pricina lui nu te-ai putea odihni în casă.

— Trebuie să-l sufăr, căci copilul e mai mare în casă! a adăugat vodă, privind o clipă pe boierul ce-l trimisese să-i caute gazdă. Apoi, uitându-se cu drag la băieţel, adăugă: Viteaz oştean al ţării!

STEJARUL LUI ŞTEFAN CEL MARE

Cu vreo cinci sute de ani în urmă, cică domnitorul Moldovei Ştefan cel Mare a avut aici, în apropierea satului Cobâlnea, o grea luptă cu tătarii, pe care i-a biruit, alungându-i din ţară. Şi cum era datina pe acele vremuri, după fiecare bătălie, încununată de succes, se ridica o biserică sau o mănăstire. Ştefan-Vodă a înălţat o bisericuţă de lemn la marginea satului lângă un stejar tânăr, sub care s-a odihnit în timpul luptelor.

Stejarul tot creştea, întinzându-şi ramurile viguroase în toate părţile. Neumbrit de alţi arbori, tulpina creştea mai mult în grosime, iar coroana, în lăţime.

În vremurile de grea cumpănă, când năvăleau turcii sau tătarii, în scorbura stejarului spun că ar fi fost ascunse obiecte de mare preţ. Cu timpul scorbura s-a închis cu lemnul copacului în creştere şi o întreagă comoară a rămas în tulpina lui.

SABIA LUI ŞTEFAN-VODĂ

Se povesteşte că Ştefan-Vodă, când era aproape să moară, a luat ocheana şi s-a uitat în jos peste draga lui Moldovă, s-o vadă bine de tot şi să moară măcar cu ea în gând.

Şi cum se uita Ştefan-Vodă aşa, a zărit venind asupra lui, din şepte părţi, şepte neamuri pline de duşmănie. Atunci bătrânul domn luă sabia lui ş-o împlântă într-un perete, grăind către cei ce stăteau în preajma lui:

— Dragii mei, de-a veni vrăjmaşul şi va cere să vă supuneţi lui, spuneţi că îngenuncheaţi, numai şi el şă-şi arate puterea dacă-i vrednic să fie stăpân. Şi el va întreba, cum? Iar voi să-i răspundeţi: „Să scoţi sabia asta împlântată de Ştefan al nostru pe patul morţii“.

Şi Ştefan a murit.

Duşmanii au sosit pe rând şi au dat cu ochii de sabie şi au aflat de istoria ei, şi-au încercat puterile, dar ca s-o scoată, pace!...

Şi de asta n-a fost Moldova în veacuri cotropită.

SOBIESCHI ŞI PLĂIEŞII

Odată, un rege polon cu numele Sobieschi se întorcea în fruntea unei oştiri, prin Moldova, spre ţara lui. Sobieschi era trist, căci fusese bătut de turci. Drumul lui era pe lângă Cetatea Neamţului. Când o zări, Sobieschi zise:

— Aceasta trebuie să fie vreun cuib al tâlharilor de moldoveni! Să mergem să-l luăm, ca să nu ne întoarcem acasă fără nici o ispravă.

Un ofiţer de alături îi răspunse:

— Eu aş zice, Măria ta, să lăsăm cetatea în pace şi să ne urmăm drumul înainte, căci n-avem tunuri de cetate!

— Te îngrijeşti că n-avem tunuri? îi răspunse mirat Sobieschi. O vom lua cu mâinile.

Şi dete poruncă să aducă oastea înspre cetate.

În cetate nu erau decât optsprezece păzitori, tot unul şi unul, oameni voinici de munte, adică plăieşi. Aceştia, văzând că o oştire vine să intre în cetate, închid porţile şi se gătesc de apărare. Începe lupta. Tunurile polonezilor trag necontenit, dar nici plăieşii nu se lasă mai pe jos. Ei răspund cu gloanţe. Fiecare împuşcătură a lor doboară câte un duşman, şi mai ales din ofiţeri, în care ocheau mai mult.

Cinci zile ţinu lupta. Mulţime de poloni picară morţi. Sobieschi credea că se bate c-o armată numeroasă. Dintre plăieşi picară numai zece inşi. Ei însă isprăviseră merindele şi gloanţele. Bieţii oameni fură siliţi să închine cetatea, cu tocmeala, însă, ca Sobieschi să-i lase liberi, să meargă oriunde or voi.

Când porţile cetăţii fură deschise, Sobieschi veni să vază armata cea numeroasă cu care s-a luptat atâtea zile. În loc de oştire multă el

văzu numai opt plăieşi, dintre care patru duceau pe umerii lor pe alţi patru, care erau răniţi.

— Unde sunt ceilalţi? întrebă Sobieschi mirat.

— Optsprezece eram cu toţi, luminate rege! răspunse un plăieş. Zece au murit în luptă, iar ceilalţi opt suntem aici.

— Cum, voi aţi îndrăznit să vă împotriviţi mie şi să-mi omorâţi atâţia viteji? strigă Sobieschi turbat de mânie. Nici nu meritaţi să muriţi de sabie, ci de ştreang! Spânzuraţi-i!

Pe loc, polonii înconjurară pe plăieşi, care, punând jos răniţii, îşi făcură semnul crucii şi priviră cu nepăsare la pregătirile ce se făceau pentru moartea lor.

Un ofiţer polon se apropie cu respect de Sobieschi care şedea mânios şi îi spuse că oamenii nu şi-au făcut decât datoria, şi-au apărat vitejeşte pământul lor şi că, în loc de ştreang, ei sunt vrednici de laudă.

Regele fu cuprins de milă. El îi iertă, zicându-le:

— Voinicilor, sunteţi liberi! Mergeţi şi spuneţi copiilor şi fraţilor voştri că aţi avut cinstea să vă împotriviţi cinci zile regelui Poloniei!

IOAN CORVIN ŞI CORBUL

În jumătatea a doua a secolului al XIV-lea trăiau în judeţul Hunedoara trei fraţi: Radu, Mogoş şi Voicu, care erau cneji români. Dintre aceştia, Voicu a plecat la curtea regelui unguresc din Buda, unde a intrat în garda regească. La plecare lăsase pe soţia sa cu un copil mic în faşe şi îi dete un inel, care să-l arate când va veni cu Ioan, căci aşa îl chema, la Buda.

După ce se făcuse băiatul mai mare, plecară la Buda, ca să-l caute pe Voicu. Cu mama şi cu Ioan era şi fratele ei. Mergând pe drum şi fiind cald, hotărâră să se odihnească sub umbra unui copac. Mama şi unchiul adormiră, iar băiatul rămase jucându-se cu inelul. Un corb care era pe copac se repezi la Ioan şi-i smulse inelul sclipicios din mână. Băiatul începu să ţipe, unchiul său se deşteptă, luă iute arcul şi o săgeată şi trase în corb. Corbul căzu străpuns la pământ, cu el împreună şi inelul.

Călătorii îşi continuară drumul şi ajunseră la Buda, unde aflară de tatăl lor.

Regelui îi plăcu de Ioan şi-l dete la şcoală, ca să înveţe carte. Când a fost mai mare, se făcu şi el soldat şi ajunse şi general. În războaiele cu turcii, Ioan s-a arătat foarte viteaz, aşa că regele i-a dat, drept răsplată, mai multe moşii şi castelul Hunedoara. La început îi ziceau şi lui, ca şi tatălui său, Ioan Românul; după castelul Hunedoara îi ziceau Ioan Hunedoreanu; fiindcă îi bătuse într-un rând pe turci lângă Sibiu, îi mai ziceau Iancu Sibiancu. Regele i-a mai dat şi dreptul ca stema sau semnul familiei lui să fie un corb cu un inel în cioc, de aceea îi mai ziceau şi Ioan Corvinul, adică Corbeanul. Mormântul lui Ioan Corvinul e în Alba-Iulia.

* * *

În ajunul unei lupte cu turcii, Corvin fu întrebat de unul din ofiţerii săi, dacă armata turcească e mai mare decât cea creştină. Corvin răspunse:

— Aşa poate să mă întrebe numai unul care se teme de umbra sa. La mine a mai fost un ofiţer. Acela însă n-a întrebat cât de mulţi sunt turcii, ci unde sunt turcii.

Şi când unii îl sfătuiau pe Corvin să nu se ia la luptă cu turcii, fiind aceştia prea mulţi, Corvin le zise:

— Dacă vrem să învingem pe mulţi, trebuie să ne batem cu mulţi.

În urmă, fiind întrebat câţi luptători are el în armată, Corvin răspunse:

— Atâţia câţi ne trebuie să învingem pe duşman.

MATEI LA SĂPATUL VIEI

Pe timpul lui Matei, ţăranii erau foarte asupriţi, căci trebuiau să facă clacă la boieri, adică să le lucreze pe nimic mai multe zile pe săptămână, iar femeile lor trebuiau să lucreze tot pe nimic la curtea boierească. Ţăranii nu-şi puteau vedea de puţinul pământ ce-l aveau

ei, aşa că rămâneau tot săraci. Ţăranii mai erau şi bătuţi şi altminteri chinuiţi, iar dacă unul voia să se mute în alt sat, unde era un boier mai cu frica lui Dumnezeu, era oprit. Matei Corvinul nu uitase că şi strămoşii lui au fost ţărani români, de aceea simţea mare durere pentru necazurile celor săraci. El a dat poruncă să fie lăsat fiecare ţăran să plece din satul unde erau boieri fără inimă.

— Odată regele stătea la masă, cu mai mulţi boieri. Între altele, veni vorba şi despre munca grea a ţăranilor. Unul dintre boieri zise:

— Mă mir că se tot vorbeşte despre munca grea la ţărani! Ce muncă fac ei de e aşa de grea? Că sapă, sau seceră, sau cosesc?

Atunci zise Matei:

— Să poftiţi cu mine la vie, că e tocmai săpatul viei!

Boierii au trebuit să asculte. S-au dus la vie şi fiecare a luat o sapă de la lucrători şi a început să sape. Era cald în după-amiaza aceea, dar fiindcă şi regele săpa cu ei, n-au avut încotro şi au trebuit să sape până către seară. La toţi le curgeau sudorile şi îi dureau mâinile şi mijlocul.

Seara s-au adunat iară la masă cu regele şi atunci i-a întrebat Matei:

— Ei, ce ziceţi, e uşoară munca ţăranului?

— Ba e tare grea, maiestate, răspunseră toţi boierii.

— Atunci fiţi cu mai multă milă faţă de ei!

Dar boierii totuşi îl urau pe Matei, pentru că avea milă de ţărani şi pentru că era român de viţă. Pe ascuns îl batjocoreau, zicându-i crăişor valah. După moartea lui, poporul zicea: „A murit Matei, a pierit şi dreptatea!“

PAVEL CHINEZU

Pe timpul când românii din Transilvania, Banat şi Crişana îşi aveau voievozii lor, în fruntea satelor şi a ţinuturilor mai mici stăteau *judecii* sau *cnejii* români. În timp de pace, aceştia erau judecători, iar în timp de război, căpitani. Ei erau boieri români, dar nu de cei care asupreau pe ţărani.

Cu timpul, regii Ungariei au început să-i asuprească pe cnejii români, silindu-i să-şi părăsească legea strămoşească, iar cei care nu

se supuneau îşi pierdeau drepturile de cneji şi ajungeau ţărani simpli. Mulţi se ridicau, prin vitejie, în războaie, iară la rangul de mai înainte. Unul dintre aceştia a fost şi Pavel Chinezu*.

Pavel Chinezu a trăit pe timpul lui Matei Corvinul. Era din neam de cneaz român. Familia lui Pavel îşi pierduse drepturile de cneaz, aşa că el ajunsese fecior de morar la moara din Ciucea, lângă Criş.

Pavel era atât de tare, încât ridica butoiul cu apă şi bea din el ca dintr-un pahar. Piatra de moară o ţinea în mâini ca şi cum ar fi numai un cârpător de lemn.

Odată au trecut pe lângă moara din Ciucea nişte boieri mari. Fiindu-le sete, au cerut apă. Pavel a umplut o ulcică cu apă şi, punând-o pe o piatră de moară, le-a dus-o boierilor. Aceştia s-au mirat mult de tăria lui şi unul din ei i-a zis:

— Pagubă, să stea un voinic ca tine la moară! Intră în armată şi luptă contra turcilor!

Pavel a pornit bucuros şi a intrat în armată. În luptele cu turcii s-a dovedit atât de viteaz, încât în curând a ajuns căpetenie de oaste şi mai târziu chiar ban de Timişoara, adică voievod al Banatului.

* * *

Odată a fost o luptă mare între turci şi creştini pe Câmpul Pâinii, în judeţul Hunedoara. Armata transilvăneană era p-aci să fie bătută, când sosi Pavel Chinezu în ajutor, cu armata lui de români bănăţeni. În amândouă mâinile cu câte o sabie, el secera pe turci cum se seceră grâul.

Îngroziţi, turcii rămaşi în viaţă fugiră în munţi, unde partea cea mai mare din ei fură omorâţi de români.

Iar după luptă, s-a încins între soldaţii creştini un ospăţ mare, la care Pavel a jucat bătuta, ţinând câte un turc în dinţi, subsuoară şi într-o mână.

---

* Pavel Chinezu este, de fapt, Pavel Cneazul, cunoscut luptător antiotoman, român transilvănean de la jumătatea veacului al XV-lea.

UN OSTAŞ DE-AL LUI ŢEPEŞ

În timpul luptelor de hărţuială pe care le purta Ţepeş cu turcii, conduşi de însuşi sultanul Mahomed, un soldat român căzu prizonier. Sultanul, poruncind să-l aducă înaintea sa, îl întrebă răstit:

— Spune, ghiaure, pe unde se ascunde domnul vostru?

— Pretutindeni şi nicăieri, iar dacă vrei să-l găseşti, du-te de-l caută!

Uimit de răspunsul şi îndrăzneala soldatului, îl întrebă iarăşi:

— Câţi soldaţi are el, de toţi?

— Mai puţin cu unul... Şi dacă vrei să ştii câţi i-au mai rămas, du-te de-i numără!

Tulburat de mânie, sultanul strigă bătând din picior:

— Dacă nu vrei să spui, ghiaure, voi porunci să te spânzure.

— Aceasta e pedeapsa care o merită orice soldat care se lasă a fi prins.

Văzând că n-o scoate la cale cu asprime, sultanul zise cu glas dulce:

— Ascultă, ghiaure, îţi dăruiesc viaţa, îţi dau avere şi te fac paşă în ţările mele, numai spune-mi ce te-am întrebat!

— Nici spânzurătoarea, nici comorile şi nici însuşi tronul tău nu mă vor face să-mi vând ţara şi pe domnul meu.

— Toţi soldaţii lui Ţepeş sunt isteţi ca tine?

— Din toţi, eu sunt cel mai prost, căci altfel eram şi eu ca ceilalţi: mort ori liber.

Văzând Mohamed atâta curaj şi credinţă, rămase gânditor; întorcându-se către paşalele din jurul său, zise cu întristare:

— Dacă Ţepeş ar avea o sută de mii de soldaţi ca acesta, de mult ne-ar fi gonit din Europa!

Mohamed porunci apoi să scoată pe soldat din fiare, îi dărui o pungă cu bani de aur şi-l lăsă liber.

Soldatul trecu mândru printre şirurile musulmanilor şi se duse la ai săi.

* * *

Hei, măre! Era rău din partea turcilor, pe vremea lui Vlad Ţepeş! Veneau turcii şi luau oamenii în zălogire, ori să-i facă soldaţi de-ai lor; ba luau şi vitişoare d-ale noastre: tot din zece oi, una.

Şi ce era mai bun şi mai din belşug, pe vremea aceea, decât oaia? Ea săraca:

„Vine vara, te-ndulceşte;
Vine iarna, te-ncălzeşte...“

Era aşa de mult laptele, că pe atunci moşii noştri făceau mămăliga cu lapte, în loc de apă, că era mai ieftin laptele!

Şi d-aia avea Vlad-Vodă necaz pe turci.

Îi căuta, pe rudă, pe sămânţă, şi cum îi prindea, îi trăgea în ţeapă.

Vlad-Vodă pedepsea şi pe boierii care îşi dădeau de multe ori coatele cu turcii, ori nu se purtau cinstit cu oamenii d-alde noi.

Odată, ca să-i prindă mai lesne, a făcut un ospăţ mare şi a chemat la el pe boierii pe care avea pică.

Cum au venit ăia, el i-a tras în ţeapă!...

CÂND A FUGIT ŢEPEŞ PESTE MUNŢI

... Şi dacă s-a văzut copleşit de numărul cel mare al turcilor, în care zadarnic secerase o noapte întreagă, cu gând că i-o răpune, a dat viteazul porunci să se ascundă în codri ce brumă de oaste îi mai rămăsese. Apoi, în fruntea ei şi pe poteci ascunse, a mers Măria sa în munţi la cetatea ce-şi clădise pentru vremuri grele şi care-i purta numele: Cetatea lui Ţepeş. Acolo s-a închis între ziduri şi, stând zile întregi, se ruga întruna lui Dumnezeu să aducă vremuri mai bune pentru neamul nostru şi plângea cu multă jale, gândindu-se la vitejii căzuţi în luptă cu păgânii.

Turcii însă s-au luat după el şi, cercetând, i-au aflat culcuşul sus în munţi, pe valea Argeşului. Şi atunci s-au pornit cu toţii, câtă frunză şi iarbă; iar când s-au apropiat de culcuşul lui vodă, au tăbărât mai în vale. Apoi căpetenia lor şi-a ales câţiva turci pe sprânceană şi i-a pornit

pe dealuri, mai în apropierea stâncii pe care era aşezată cetatea, să cerceteze cam câţi voinici ar avea vodă şi în care loc anume ar putea aşeza tunurile, ca de acolo să poată bate păgânii cetatea mai cu folos. Căutau, vedeţi dumneavoastră, locul cu norocul, de unde să silească pe Ţepeş a ieşi din ascunzătoare, ca să poată fi răpus.

Dar nu le-a ajutat Cel-de-Sus.

Că s-au dus ei, turcii, nu-i vorbă, şi, cercetând, au găsit tare bun dealul Pietrăria, mai în partea cealaltă de unde e stânca pe care se vede cetatea; bun pentru tunuri, fiind mai înalt decât stânca de care ne fu vorba, şi bun pentru că dealul Pietrăria putea folosi şi ca drum de căruţe.

Dar între turcii trimişi ca iscoade era şi un nepot al celui urmărit, nepot pe care Vlad-Vodă îl ştia de mic între turci.

Şi „sângele apă nu se face“, dar iubirea de neamul şi de ţara lui era mai tare decât iubirea ce-o fi avut-o de păgânii care-l crescuseră. Deci, ştiind că peste două zile turcii au să bată cu puteri mari cetatea în care erau nădejdile neamului său, ce şi-a zis nepotul?

— O, Doamne! Cum să-l scap de urgia turcească? Oare n-ar fi bine să-i dau de veste chiar de-aici, de pe Pietrărie?

Şi tot socotindu-se el, a luat o săgeată şi a scris pe ea, cu ce s-o fi priceput, numai câteva vorbe: „Află, unchiule, că turcii sunt pe aproape. Peste două zile or să bată cetatea cu tunurile şi or pune în primejdie şi viaţa Măriei tale. Fugi!“

A pus apoi săgeata în arc şi, furişându-se de tovarăşi, colea pe înserate, a azvârlit-o cu putere în cetate. A avut grijă însă să pândească vremea când vodă şedea la masă şi se vedea faţa la lumina unui sfeşnic şi a mai avut grijă ca, ochind în lumina sfeşnicului, să îndrepte săgeata chiar prin fereastră, înăuntru.

Şi n-a greşit ţinta, căci săgeata a căzut chiar lângă picioarele lui Ţepeş. Când a intrat pe fereastră, s-a stins lumânarea şi s-a speriat Măria sa.

— Doamne, ce să mai fie şi asta?

Dar dezmeticindu-se, a aprins iar lumina, a dibuit pe jos unde auzise zgomotul şi, găsind săgeata, a citit răvaşul nepotului.

— Trebuie să plecăm, băieţi! a grăit vodă, sărind în sus ca ars. Şi fiindcă nu cunoşteau bine cărările şi împrejurimile, mult s-a bucurat Măria sa când a văzut că se găsesc în cetate şi câţiva români din satul vecin, astăzi satul Aref. Cu ei s-a sfătuit Ţepeş: cum să plece, pe unde să plece şi cum să facă să nu-i afle turcii urma.

— Eu, zice un român mai tânăr şi mai îndrăzneţ, după ce se înţeleseră pe unde să apuce,te sfătuiesc, Măria ta, să potcoveşti toţi caii cu potcoavele întoarse şi apoi să fugiţi, că numai aşa ţi-or pierde păgânii urma!

— Bine ai grăit, voinice! Aşa o să fac, a glăsuit vodă şi, după ce au făcut cum au fost povăţuiţi, au dat pinteni cailor şi au plecat pe muscele în sus, peste munţi, în Ardeal, cu gândul că doar-doar, acolo fiind tot creştini, or găsi oaste şi mai multă ca să izgonească pe turci de aici.

Drept mulţumire către românii cu care s-a sfătuit în acele zile grele, a avut vodă grijă ca, înainte de a pleca, să lase o carte de danie, carte scrisă pe piele de iepure. Prin ea dăruia acelor viteji toţi munţii din împrejurimi.

Mare parte din aceşti munţi sunt stăpâniţi şi azi de locuitorii Arefului.

* * *

Acu, să nu uităm vorba. După două zile de la trimiterea săgeţii scrise, au venit turcii de au aşezat la Pietrărie tunurile şi au început să bată cu putere în cetate. Dar abia după multă vreme şi după multă cazn ă au dărâmat-o, lăsând-o cum e azi. Şi mare le era bucuria că or pune mâna pe vodă şi pe oastea lui.

Când caută însă, ce să prindă? Înăuntru nici pui de domn, nici picior de om!

— Căutaţi, mă, prin apropiere, că trebuie să fi fugit!

Scotocesc în toate părţile, cu de-amănuntul, că i-ar fi găsit şi în gaura de şarpe să se fi ascuns. Care nu le fu însă mirarea când, cercetând urmele cailor, le-au văzut că merg toate în cetate, nu afară? Potcoavele întoarse fuseseră ele bune la ceva!

— Mare minune! Strigară turcii şi spuseră mai-marelui tărăşenia.

— Căutaţi, băieţi, tot prin cetate, că... cine ştie unde-or fi ascunşi ghiaurii?!

Şi atunci iar răscolesc ăia tot, tot, prin pietre şi pe sub pietre; socotesc în sus şi în jos, răcnesc şi strigă numele aceluia de care tresăreau şi în somn. Dar zadarnic: „Vodă nu răspunde, că n-are de unde.“

Dacă nu-l găsesc, vin de spun căpeteniei.

— Bre, bre, bre! zice acela. Hai, bre, să ne cărăbănim de pe aici, că, după câte-mi dau cu părerea, ghiaurii ăştia trebuie să fi intrat în pământ!

VLAD ŢEPEŞ ŞI SOLII TURCEŞTI

Se spune că pe timpul domniei în Ţara Românească a lui Vlad-Vodă Ţepeş, sultanul Mahomed al II-lea a trimis nişte soli.

Aceştia, după ce au intrat în sala de primire a domnului român şi se închinară după obiceiul lor, nu-şi scoase fesurile din cap. Atunci Ţepeş îi întrebă:

— De ce vă purtaţi voi aşa? Aţi venit înaintea mea să-mi faceţi mare necinste.

Iară solii turceşti răspunseră într-un glas:

— Aşa este obiceiul la stăpânitorii ţării noastre.

Ţepeş-Vodă le spuse atunci:

— Vreau şi eu să întăresc obiceiul vostru, ca să-l ţineţi şi mai tare.

Porunci atunci la slujitorii săi să-i aducă cuie îndată, ca să întărească cu ele fesurile solilor în cap.

După ce făcu lucrul acesta, dete drumul solilor zicându-le:

— Mergeţi şi spuneţi stăpânului vostru că el este obişnuit să sufere asemenea necinste din partea voastră, noi însă nu suntem învăţaţi. Altă dată să nu mai trimită la noi, ori în alte ţări şi la alţi stăpânitori, soli cu obiceiurile sale, că noi nu vroim să i le primim.

DREPTATEA LUI VLAD ŢEPEŞ

Pe timpul domniei lui Vlad Ţepeş, un neguţător care se afla în călătorie pe la noi spuse să se strige pe la răspântii că a pierdut o pungă cu o mie de lei. El făgădui o sută de lei aceluia care o va găsi şi i-o va da. Nu trecu mult şi un creştin, om cu frica lui Dumnezeu, cum se aflau mulţi români pe vremea lui Ţepeş, se arătă păgubaşului şi-i zise:

— Jupâne neguţător, mergând pe cale, la cotitura drumului de la răscrucile din dosul pescăriilor, am găsit punga aceasta. Eu socotesc că e a dumitale, deoarece am auzit strigând că ai pierdut o pungă cu bani.

— Într-adevăr, a mea este, şi-ţi foarte mulţumesc că mi-ai adus-o.

Neguţătorul, începând să numere banii, se frământa cu mintea cum ar face să nu dea suta cea de lei făgăduită.

După ce numără toţi banii, îi puse la loc în pungă, apoi zise celui ce i-o adusese:

— Am numărat, dragul meu, şi am văzut că dumneata ţi-ai oprit făgăduiala. În loc de o mie de lei, am găsit nouă sute. Şi bine ai făcut, căci era dreptul dumitale.

— Jupâne neguţător, a răspuns creştinul. Rău şi fără cale zici dumneata că-ţi lipseşte din pungă o sută de lei. Eu nici n-am dezlegat-o, să mă uit câţi bani sunt într-însa. Cum am găsit-o, aşa ţi-am adus-o!

— Îţi spusei, zise neguţătorul, că am pierdut punga cu o mie de lei şi mi-ai adus-o cu nouă sute. Asta e!

Omul nu mai zise nimic, ci ieşi şi se duse drept la vodă, spre a se tângui.

— Măria ta, zise el, nu mi-a dat suta de lei cea făgăduită şi nu mi-e ciudă atât pentru suta de lei, cât mi-e ciudă că mă bănuieşte a nu fi fost om de omenie. Eu am fost curat ca argintul şi nici prin gând nu mi-a trecut să mă ating de lucrul altuia.

Vodă pricepu tertipurile neguţătorului şi porunci să i-l aducă. Ascultând şi pe unul, şi pe altul şi punând vorbele ambilor în cumpăna dreptăţii, văzu în care parte bate. Apoi, uitându-se ţintă în ochii neguţătorului, zise:

— Dacă tu, jupâne neguţător, ai pierdut o pungă cu o mie de lei, iar acesta a găsit una cu nouă sute, este dovedit că această pungă nu este a ta. Tu, creştine, ia punga cu banii ce i-ai găsit şi s-o dai aceluia care se va arăta că a pierdut o pungă cu nouă sute de lei; iar tu, jupâne neguţător, aşteaptă până se va găsi punga cu cei o mie de lei, ce zici că ai pierdut-o!

Aşa se şi făcu, căci nu era chip să se facă într-altfel. Vlad-Vodă Ţepeş judecase.

Neguţătorul o păţi cât de bună şi se căi în toată viaţa de fapta neomenească ce săvârşise.

PETRU RAREŞ

Pe malul Brateşului, într-o colibă mică, acoperită cu frunzari, creştea tânărul Petru Rareş, umbrit şi încălzit de dragostea maică-si şi, întocmai ca o mlădiţă de stejar răsărită în pământ prielnic, se făcea, văzând cu ochii, tot mai frumos şi mai voinic. Era acum de douăzeci de ani. Flăcăii de primprejurimi îl puneau întotdeauna în fruntea lor şi la joc, şi la treabă, căci, dintre toţi, el era cel mai vânjos la trup şi mai dibaci la minte.

Pletele lui negre cădeau pe umăr întocmai ca o coamă de leu şi în ochii lui focoşi ar fi putut citi cineva dragostea primejdiilor şi dorul de a le învinge.

Maică-sa, Domnina, îl învăţase carte, căci ea, deşi se îndeletnicea acum cu pescuitul, în tinereţea ei fusese avută şi trăise cu lumea cea de soi.

Cerinat, un om cărunt la cap şi înăsprit de muncă, argăţea de ani îndelungaţi la Domnina şi de mult ce se deprinsese cu Petru, crescându-l de mic pe braţe, îl iubea ca pe ochii din cap.

De câte ori Petru se ducea la vânat sau la pescuit, Cerinat trebuia să-l însoţească. El îl priveghea, îl ajuta, îl apăra de toate primejdiile în care furtunaticele lui tinereţi îl aruncau cu nesocotinţă, şi nu o dată l-a scos din fundul Brateşului, cu sufletul la gură; nu o

dată l-a scăpat, abia nesfâşiat, din gura fiarelor sălbatice, ba chiar într-o zi îndrăzneţul copilandru pierdu un deget de la mâna dreaptă, rupt de colţul unui lup.

În zadar căuta maică-sa să astâmpere pornirile lui învăpăiate. El nu trăia cu plăcere decât în primejdie şi nu visa decât lupte şi biruinţe.

— Mamă, zise el într-una din zile, spune-mi de ce mi se bate inima aşa de tare în piept?... De ce ochii mei nu găsesc destul loc de privit împrejur?... Vezi tu vulturul acela de sus, care zboară printre nori? În locul lui, mamă, aş vrea să fiu, să zbor şi eu după placul meu. El stăpâneşte lumea cu aripile, iar eu ce sunt aici? Numai dor, fără putere.

— O, drag de copilaş, răspunse Domnina, cruţă-ţi tinereţile. Tu nu ştii ce-i scris în cartea vieţii. Poate că Dumnezeu a pus degetul pe fruntea ta şi dacă sânge de viteaz va fi să curgă prin vinele tale, nu-l cheltui de pe acum. A veni vremea, când îţi vei da zbor inimii şi vei fi vultur între oameni...

VISUL LUI PETRU RAREŞ

După moartea lui Ştefan cel Mare, a urmat pe tronul Moldovei fiul său, Bogdan, apoi fiul acestuia, Ştefăniţă-Vodă şi în urmă, Petru Rareş — frate cu Bogdan.

Despre Petru Rareş se povestesc următoarele:

Fiind frate vitreg cu Bogdan-vodă, Petru Rareş nu a putut trăi la curtea domnească, ci a trebuit să plece în lume. Fiind om harnic, el s-a ocupat cu comerţul, cumpărând peşte la Galaţi şi aducându-l spre vânzare, cu carele, în nordul Moldovei.

Într-o seară, poposind cu carele de peşte lângă râul Bârladului, s-a culcat obosit de drum. A visat că dealul aflat de cealaltă parte a Bârladului şi cel de dincoace erau de aur, cu dumbrăvi cu tot, şi amândouă se închinau lui. Dimineaţa, deşteptându-se din somn, a povestit visul argaţilor săi de la care. Aceştia au zis:

— Bun vis ai visat, jupâne! Cum vom sosi la Iaşi şi la Suceava, vom vinde tot peştele.

Au înjugat apoi boii şi au dat să pornească; dar ce să vezi! Înspre Rareş venea o ceată mare de boieri şi oameni din popor, care strigau cu toţii:

— Trăiască domnul nostru, Petru-Vodă!

Murise Ştefăniţă-Vodă şi poporul alesese ca domn pe Petru.

Acesta a dăruit carele, cu peşte cu tot, argaţilor, şi a plecat la Suceava, unde era scaunul domniei.

Petru Rareş a fost un domn viteaz, care a avut multe lupte cu leşii şi cu ungurii. A fost cel dintâi domn care a vrut să unească Ardealul cu Moldova. Dar nu a putut, pentru că turcii l-au ameninţat cu război, de va încerca aceasta.

PETRU RAREŞ ŞI ARCAŞUL

Odată, Petru Rareş se îmbrăcase în haine scumpe, ostăşeşti, şi ieşi singur într-o butcă, spre a se plimba pe aci, pe colea, prin împrejurimile Sucevei. Pe când se înapoia în oraş, începu o ploaie mare.

Un arcaş care venea spre Suceava îi făcu semn să stea. Vodă opri numaidecât caii, iar arcaşul, fără să-l cunoască, îi zise:

— Te rog, prietene, ia-mă şi pe mine în butcă, fiindcă ploaia îmi prăpădeşte hainele pe care azi le-am îmbrăcat pentru prima oară.

— Bucuros, răspunse Rareş, făcându-i loc. Dar de unde vii?

— De la conacul domnesc, din Munţii Dornei, unde am fost de pază.

— Şi cum ai petrecut acolo, în timpul cât ai stat?

— Nici nu se poate mai bine. Chiar azi, înainte de plecare, am pescuit din iazul conacului câţiva peşti al căror gust nu-l mai uit.

— Şi ce neam de peşte?

— Ghici! zise arcaşul.

— Poate că somn?

— A! ceva mai bun.

— Atunci lin?

— Ceva mai bun.

— Şalăi, mrene...?

— Ceva cu mult mai bun.
— Ei, dacă este aşa, să mă crezi că nu pot ghici.
— Atunci să-ţi spun eu; erau păstrăvi.
— Păstrăvi din iazul Măriei sale!
— Da, răspunse arcaşul.

Altcineva să fi fost în locul lui Rareş ar fi pedepsit poate pe arcaş, el însă nu numai că nu-l pedepsi, dar intrând în Suceava şi văzând că ploaia nu încetase, zise arcaşului:

— Ia spune, prietene, unde stai, căci voi să te duc până acasă.
— A! Îţi mulţumesc, prietene, dar eu şed prea departe şi...
— Nu, nu, îl intrerupse Rareş, lasă vorba şi arată-mi uliţa şi casa.

Arcaşul nu se mai împotrivi şi merseră înainte.

Pe drum începură iarăşi vorba.

— Fiindcă te văd om atât de bun, zise arcaşul, aş dori să te cunosc. Spune-mi, cine eşti?
— Acum, zise vodă, ghiceşte şi tu cine sunt eu.
— Eşti ostaş, nu-i aşa?
— Ba da, tocmai.
— Eşti sutaş?
— Ceva mai mult.
— Şetrar?
— Mai mult decât atât.
— Armaş poate?
— Nu, ceva şi mai mult...
— De fel, zise arcaşul sfiindu-se, nu cumva eşti hatman?
— Ba nu, şi mai mult.
— Doar n-ăi fi vodă?
— Da, chiar el însuşi, răspunse Rareş râzând.
— Vai de mine! Zise arcaşul înspăimântat şi dete să sară jos.
— Stai! Acum, după ce mi-ai mâncat păstrăvii şi te-am adus în butcă, cred şi eu că ai vrea să scapi de mine, dar nu se poate, trebuie să mergem împreună până la tine acasă!

Şi astfel arcaşul fu silit să stea în butcă până la locuinţa sa. Când se dete jos, nu ştia cum să îngenuncheze şi să ceară iertare.

MIHAI VITEAZUL

Mihai Viteazul era fiu de domn dar, murindu-i părinţii, a rămas al nimănui, că neamurile lui vroiau să i se piardă de urmă, pentru că aveau presimţire că din Mihai avea să iasă un om mare. A rămas bietul băiat pe la casele oamenilor, ca orişicare băiat orfan. Umbla toată ziua cu alţi băieţi, prin munţi, cu oile şi caprele, fluierând şi fâşcâind.

Într-o primăvară, pe la un Ispas, suia c-o turmă de oi pe un deal şi numai ce vede într-un mijloc de poieniţă o mulţime de şerpi şezând toţi cu capurile laolaltă, făcând un bâzâit fioros, într-un muşunoi de spume. Acolo se strânsese douăzeci şi patru de şerpi, să facă mărgea. Mihai Viteazul auzise de la moşnegii satelor că şerpii se strâng în fiecare an şi fac mărgea, şi dacă se întâmplă om pe-ndemână şi ia mărgeaua din coada şarpelui celui mai mare, pe ce gândeşte, pe aceea are noroc.

Mihai auzise de pe la oamenii de prin sate că el n-ar fi de neam prost, că din ura ce purtau cu părinţii lui celelalte neamuri l-au dezmoştenit pe el, ca să le rămână averea lor şi să n-aibă teamă ca, făcându-se el mare, să le fie lor primejdios.

Când a văzut Mihai şerpii făcând mărgea, toate acestea i se oglindeau înaintea ochilor; sta ca înlemnit în marginea poieniţei şi se gândea cum să pună mâna pe mărgea şi să-şi îndeplinească dorinţa de a se răzbuna pe toţi făcătorii de rele şi de-a curăţi ţara de păgâni, că pe-atunci ţara era stăpânită de turci.

Cum şedea băietul aşa gânditor, numai ce vine un corb şi se pune pe umărul lui şi, nimic mai mult, se repede în mijlocul şerpilor, ia mărgeaua în cioc şi zboară în sus. Atunci Mihai, în buimăceala ceea, uită de şerpi şi se ia la fugă încotro zbura corbul.

Mihai fugea necontenit, ca să nu piardă corbul din ochi, şi nu simţea că pe unde mergea, trecea prin

„Păduri întunecoase
Şi văi prăpăstioase,
Prin târguri şi sate,
Rămânând la spate
Ţara Muntenească,
Cu viţă domnească“.

Şi corbul nu s-a oprit până în oraş la Ţarigrad. Şi, când a ajuns în marginea oraşului, corbul a lăsat mărgeaua jos, dinaintea lui Mihai.

În momentul acela tocmai trecea pe acolo împăratul turcesc, în butcă cu şase cai, şi cunoscând pe Mihai că e copil de român, l-a luat la el ca să-l crească şi să-l treacă la legea turcească. Şi aşa a şi fost. Mihai, deşi trecuse la legea turcească, că n-avusese încotro cârni, dar el credinţa creştinească o păstra în inimă şi cu ea în inimă a şi murit.

Mihai slujea la curtea împăratului turcesc, creştea şi se întărea pe fiecare zi, aşa că şi împăratul se mira de frumuseţea şi înţelepciunea lui Mihai.

Când a ajuns la vârsta de douăzeci de ani, era de trei palme între ochi, căciula pe cap din trei piei de urs şi cojoc din treizeci de piei de berbec; paloşul şi cămaşa de za cântăreau trei măji.

După ce a trecut de vârsta de douăzeci de ani, pe Mihai l-a pălit dorul de ţară şi de răzbunare şi ştia că în grajdurile împăratului turcesc era un cal năzdrăvan. A mers, l-a luat şi, încălecând pe el, a venit în Ţara Muntenească, a curăţit-o de păgâni şi de făcători de rele, de cei ce îl dezmoştenise şi de toţi cei ce trăiau din munca altuia, iar în urmă a ajuns domn peste Ţara Românească şi a domnit şapte ani. Şi, într-acei şapte ani, s-a luptat şi a biruit şapte crai şi împăraţi, a zidit şapte biserici şi mănăstiri, ca să fie numele lui neuitat şi pomenit în veci.

MIHAI VITEAZUL ŞI TĂTARII

Cu oastea lui venise odată Mihai Viteazul până-n părţile noastre şi se înşirase oastea pe coastă. Iar Mihai întinsese o masă mândră cu mai-marii oştirii şi acolo grăiau căpitanii lui, tot ridicând şi ciocnind paharele.

— Să trăieşti, Măria ta, şi să stăpâneşti de-acu' ţara numa-n pace şi noroc! Ca iată, pe turci i-am bătut şi pe tătari aşijderea, iar aici, la munte, chiar duşmanii să vie, iute-iute le luăm piuitul.

Mihai le mulţumi, îi lăudă pentru isprăvile lor şi le spuse să aibă totdeauna nădejde-n Dumnezeu, că el e mare şi puternic, apoi îi

rugă frumos să puie oastea-n rânduială, de pază, că el vrea să aţipească puţin.

Zis şi făcut.

N-apucă însă să adoarmă domnul, ca de când m-apucai să vă spun, şi iată din vale venea în goana mare o oaste de tătari. Erau mulţi ca frunza şi veneau în grabă, chiar spre muntele Pleaşă.

Apoi, cum zăriră oastea lui Mihai, tătarii sloboziră un tun. Căpetenia tătarilor însă, ca mai-marele lor, se afla mult mai devale, în Priboiu, şi d-aia Mihai, când pricepu ce şi cum şi văzu atâta liotă de lifte păgâne, ce se gândi: „Mare eşti, Doamne. Da eu, numai cu mâna asta de oameni ai mei, n-o să pot răzbi repede. Să văz. Oare n-oi găsi vreun mijloc?"

Şi tot socotindu-se Mihai, odată chemă pe un ostaş d-ai lui şi-i porunceşte:

— Du-te repede acolo devale, în lagărul tătăresc, la Priboiu. Acolo să dai hârtia asta în mâna căpeteniei tătarilor. Ai înţeles?

— Înţeles, Măria ta, zice ostaşul şi se duce ca vântul, iar vodă se întoarce către boieri şi le spune:

— Ştiţi ce-am scris în hârtie?

— Ce?

— Le-am scris să nu vie la luptă acum, ci mâine, să ne încercăm puterile.

— Păi o să fie aşa de proşti?

— Să-i vedeţi.

Aşa. Ostaşul s-a dus în tabăra tătărească şi a dat hârtia cu pricina. Iar tătarii, când au văzut, nu-şi găseau locul de bucurie. „O să ne mai odihnim o noapte şi o să aibă vreme şi ajutoarele să vină!"

În vremea asta, Mihai punea de închidea muntele şi oprea Dâmboviţa, punând şi stăvilar. Aşa, apa venea în susul Dâmboviţei, dincolo de stăvilar, mare, mare, să poată umbla o mie de mori.

Când văzu asta, Mihai, care era cu toţi ai lui pe munte, se odihni în pace şi dormi fără grijă.

Aşa. Cum se ivi ziua următoare, tătarii, care se înmulţiseră şi erau

câtă frunză şi iarbă, plecară pe Dâmboviţa în sus, să se bată cu oastea lui Mihai, cum le fusese vorba.

Dar au cercetat ei încoa, încolo, în sus şi-n jos, fără să-i dea de urmă, că oastea românească era sus pe munte şi nimeni nu le putea arăta cărarea pe unde să urce acolo.

Şi au tot cercetat. Acu, aproape de Cetăţenii-din-Vale era un cârciumar care se chema Baciu. Au început tătarii să-l strângă-n chingi şi să-l cerceteze.

— Unde este, măi, Mihai? Că hârtia i-am primit-o, dar oastea nu i-am văzut-o.

— Este, zise Baciu, când văzu că nu mai scapă, este sus pe Piatră, cu toată oastea, strânsă buluc, ca o ceată. Dacă vă luaţi acum la luptă, măi tătarilor, n-aţi câştiga nimic. Dar ascultaţi-mă pe mine.

— Cum?

— Opriţi oştirea la noapte, că le câştigaţi pe toate.

Tătarii, şi acu proşti de dau în gropi, ascultară de povaţa lui Baciu şi se opriră la Cetăţenii-din-Vale, fără să-şi dea cu socoteala de planul lui Baciu.

Le spusese aşa, ca să fie timp şi mai îndelungat, să se strângă şi mai multă apă în susul stăvilarului.

Aşa. Iar Baciu se urcă sus pe Pleaşă la Mihai, care îşi făcuse divan chiar pe valea lui Coman.

— Doamne, Măria ta! Fii pe pace de-acu; pe tătari i-am mai oprit o toană.

Şi atunci când Mihai socotea că tătarii toţi sunt tăbărâţi, odată a ridicat stăvilarul şi a dat drumul apelor.

Pe urmă!

Ca pe multe mi-i ducea la vale Dâmboviţa pe toţi tătarii. Îi luase tocmai pe când ei dormeau fără grijă. Până la ziuă nu s-a mai aflat nici un picior de tătar prin împrejurimi. Ba să nu mint; ieşea câte unu, la mal, umflat şi înţepenit pentru totdeauna.

Şi iacă... aşa s-a descotorosit Mihai Viteazul şi de tătari.

RĂSPLATA DOMNEASCĂ

Matei-Vodă Basarab avea obiceiul de a se plimba adesea prin mahalalele Bucureştilor, schimbat în haine, pentru a nu-l cunoaşte nimeni.

Într-o zi întâlni o fetiţă palidă la faţă, cu ochii înecaţi în lacrimi. Oprind-o în cale, o întrebă:

— Unde te duci, dragă copilă?

— În târg, boierule, să vânz hainele ce mai avem, iar cu banii ce voi prinde pe ele, să cumpărăm pâine.

— Dar tatăl tău nu lucrează, ca să nu mai fiţi nevoite a vinde lucrurile din casă?

— Eu n-am tată, căci a murit în războiul de la Finta. Dacă trăia el, noi nu ajungeam astăzi în aşa lipsă.

Matei Basarab, pătruns de milă, adaose:

— Cred că vodă nu v-ar fi lăsat fără ajutor, dacă ar fi aflat despre nenorocirea voastră; ba, chiar acum dacă ar afla, el n-ar putea suferi ca soţia unui vrednic ostaş al său, care şi-a dat viaţa pentru ţară, să îndure sărăcia şi o copilă orfană să plângă pe drumuri. Nu, vodă e om bun, iubeşte dreptatea şi răsplăteşte întotdeauna vitejia ostaşilor.

Matei întrebă apoi pe fetiţă cum l-a chemat pe tatăl său şi unde şade. După aceea îi zise:

— Să faceţi în grabă o jalbă în care să arătaţi împrejurarea voastră şi s-o daţi lui vodă, prin vreunul din boierii săi.

— Ah, boierule! Nu mai ţin minte câte jălbi a făcut biata mamă şi pe câţi de-ai curţii domneşti i-a rugat ca să le dea lui vodă. La început toţi îi făgăduiau, dar mai târziu, unul spunea că nu a găsit timp potrivit spre a vorbi cu vodă, altul că i-a vorbit, dar Măria sa n-a hotărât nimic...

— V-au minţit aceşti ticăloşi, zise cu mânie Basarab. Sunt sigur că nici una din jălbi nu i-au dat şi nici măcar o vorbă n-au pus pentru voi. Să mai faceţi încă o jalbă şi mâine, înainte de amiază, s-o aduci la palat, unde te voi aştepta negreşit! Deocamdată să nu vinzi aceste

haine. Du-te acasă şi fii încredinţată că vei căpăta ajutor din partea Măriei sale, dacă va fi adevărat tot ce mi-ai spus.

— Prea bine, zise fetiţa, dar pentru deseară n-avem nici o fărâmitură de pâine.

—Iată, vă împrumut eu cu această sumă, şi vodă îi dete doi galbeni. Apoi se făcu nevăzut.

Copila, plină de bucurie, puse banii în mâna mamei sale şi, spunându-i întâmplarea, amândouă se mirau şi se întrebau cine să fie binefăcătorul lor.

Un vecin însă le spuse că acela trebuie să fie însuşi vodă, căci el a mai făcut asemenea fapte.

Biata copilă, auzind cuvintele vecinului, începu să se îngrijoreze, fiindcă îndrăznise să vorbească cu vodă fără nici o sfială. A doua zi, cu multă greutate, mama sa o hotărî a merge la palat.

Matei Basarab cercetase de cu seară şi aflase despre tatăl fetei, despre faptele lui vitejeşti şi despre starea de sărăcie a celor două fiinţe nenorocite.

Îndată ce el zări pe fetiţă şi pe mama ei, porunci să le cheme în palat. Aci le dete în mână un hrisov domnesc şi le zise:

— Ţineţi hrisovul acesta! El vă dă dreptul la o pensie din vistieria ţării şi să ştiţi că aşa răsplăteşte vodă pe toţi aceia ai căror părinţi sau soţi s-au jertfit pentru ţară.

MOARTEA LUI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

Era în august 1714. Brâncoveanu domnea de mult. Acum era în vârstă de 60 de ani şi era domn înţelept şi iubit. Patru feciori mândri îi împodobeau casa şi îi înveseleau bătrâneţile.

Pe vremurile acelea şi până în zilele noastre, domneau numai obiceiuri patriarhale. Nu numai domnul, ci fiecare boier avea curte în toată regula; avea zilnic o masă de cel puţin şaizeci şi adesea câte o sută de persoane, la care mâncau toate rudele, până la cele mai scăpătate, şi avea şi o mulţime de robi, de care îngrijea părinteşte, şi grajduri cu cai frumoşi.

Feciorii, chiar dacă ar fi fost de mult însuraţi şi de ar fi avut copii, tot n-ar fi îndrăznit să şadă jos de faţă cu tatăl lor, sau să fumeze ori să spună vreun cuvânt, până ce nu-i întreba el.

Constantin Brâncoveanu, încă demult ajunsese neplăcut sultanului, pentru că adunase şi bogăţii. El pusese de bătuse şi monede mari, de aur, ceea ce era un act de neatârnare.

Într-o dimineaţă, domnul se sculă, îşi spălă faţa şi îşi pieptănă barba cea albă ca zăpada. Pe când ţinea încă în mână pieptenele de fildeş, văzu deodată că palatul îi e împrejurat, paznicii dezarmaţi ori înjunghiaţi, şi în grabă îşi chemă feciorii:

— Sculaţi, căci au sosit cei care ne vor moartea!

El fu prins, împreună cu soţia, fiica lui, feciorii, nepotul şi cumnatul său, vistierul Văcărescu.

Era înainte de Paşte. Fură târâţi toţi la Constantinopol, aruncaţi în închisoarea celor şapte turnuri şi ţinuţi acolo până la august.

Brâncoveanu şi Văcărescu erau supuşi în toate zilele la cele mai înfricoşate chinuri, că nu voiau să spună unde şi-au ascuns bogăţiile, căci turcii nu găsiră cât credeau că vor găsi, cu toate că răscoliseră şi jefuiseră tot. În sfârşit, turcii înţeleseră că nu mai aveau ce dobândi de la dânşii prin silă şi îi înştiinţară să se pregătească de moarte.

Brâncoveanu adună pe feciorii săi în juru-i şi le vorbi astfel:

— Şi bunurile, şi viaţa ne sunt pierdute. Acum trebuie să ne îngrijim să nu ne pierdem şi sufletele. Fiţi bărbaţi, iubiţii mei, şi nu vă fie teamă de moarte. Vedeţi ce a suferit Cristos pentru noi şi de ce moarte a murit! Rămâneţi tari în credinţă şi nu vă clătinaţi, nici pentru viaţa voastră, nici pentru lumea toată!

Atunci se auzi zgomot în odaia de alături şi intră un paşă, care le porunci să meargă cu dânsul la sultan.

Sultanul şedea pe malul Bosforului, într-un chioşc minunat, ce strălucea de aur şi de pietre scumpe.

— Brâncovene, zise dânsul, adevărat este că ai vrut să te desfaci de împărăţia noastră şi să-ţi faci ţara neatârnată? Spune!... Adevărat este că ai pus de ai bătut monedă din bogăţiile tale? Spune, cum ai

putut lucra astfel fără de teamă, parcă n-ai fi avut stăpân?... Dezvinovăţeşte-te!

— De am domnit bine ori rău, zice domnul, aceasta numai Dumnezeu o ştie; iar dacă am fost mare pe pământ, uită-te acum ce sunt!

— Brâncovene, măsoară-ţi vorbele! Sunteţi toţi pedepsiţi la moarte; nici unul din neamul tău nu va scăpa cu viaţă.

— Cum o vrea Dumnezeu. Viaţa noastră e în mâna ta...

Un muezin (sau strigătorul din turla geamiii, care vesteşte mahomedanilor ora rugăciunii) înaintă, făcu trei plecăciuni şi zise:

— Stăpâne, noi avem un obicei, anume că osânditul poate fi iertat, dacă îşi schimbă legea şi se dă la sfânta noastră credinţă.

— Brâncovene, zise sultanul, leapădă-te de câineasca ta credinţă creştinească şi îmbrăţişează credinţa noastră, împreună cu fiii tăi, ca să trăiţi şi să fiţi liberi!

— Mai bine să se stingă neamul meu, decât să mă lepăd de sfânta mea credinţă!

— Atunci, pregătiţi-vă de moarte! strigă sultanul încruntându-se.

Şi porunci ca să pună mâna întâi pe Văcărescu.

— Fă-te turc şi leapădă-te de stăpânul tău, ca să fii şi bogat, şi fericit!

— Un Văcărescu nu îşi trădează domnul şi biserica! strigă acesta.

Şi îşi plecă capul de i-l tăie.

După aceasta turcii puseră mâna pe al treilea fiu al lui Brâncoveanu, un băiet falnic cu ochii negri, plini de foc şi cu un păr negru ca pana corbului.

Mustăţile abia îi mijeau.

— Leapădă-te de credinţa ta, zise sultanul, şi te cruţ!

— Nu-mi face ruşine vorbindu-mi astfel, zise el.

Şi îngenunche, iar capul lui se rostogoli până dinaintea picioarelor tatălui său.

Acesta oftă din adâncul inimii şi zise:

— Doamne, facă-se voia ta.

Sultanul arătă pe al doilea fiu. Acesta căzu în genunchi în faţa tatălui

său. Bătrânul îngălbeni de teamă, ca nu cumva fiul său să slăbească, dar el ridică spre dânsul ochii săi pătrunzători şi zise roşindu-se:

— Tată! Numai eu ţi-am adus necazuri şi ţi-am tulburat viaţa, din pricina inimii mele slabe şi sângelui meu iute. Nu pot să mă duc să dorm somnul de veci, până ce nu-ţi voi cere iertare!

Faţa bătrânului se însenină iarăşi şi, binecuvântându-l, îi zise:

— În ceasul acesta, orice greşeală e izbăvită, fătul meu!... Du-te la Dumnezeu!

Şi, tot îngenunchind, îşi întinse şi acesta capul spre gâde. Cel mai mare dintre cei patru fraţi, a cărui faţă voinicească era înconjurată de o barbă mare, se uită la cadavrul fratelui său şi îl podidiră lacrimile. Sultanul băgă de seamă.

— Leapădă-te, fiul meu, de legea ta; ţie ţi-e dragă viaţa; treci la legea noastră şi ai să fii fericit!

Fiul lui Brâncoveanu însă păru că nici n-ar fi auzit cuvintele lui, ci făcu el singur semn călăului să-i taie capul, care, când căzu, stropi cu sânge pe sultan. Brâncoveanu oftă adânc şi zise:

— Doamne, facă-se voia ta!

— Brâncovene, zise sultanul, un singur copil îţi mai rămâne. Gândeşte-te bine!

Brâncoveanu se uită la copilul cel plăpând, îşi văzu soţia leşinată, îşi văzu fetele plângând în hohot, dar răspunse fără şovăire:

— Facă-se voia Domnului!

— Copile, zise sultanul, dă-te la legea noastră şi vei trăi!

Ochii lui dulci cătară spre tatăl său, parcă ar fi vrut să dobândească de la privirea lui curaj şi putere.

— Eu mor bucuros, tată, strigă dânsul cu vocea limpede. Sunt mic, într-adevăr, dar sunt din neamul tău!

Şi se rostogoli şi capul lui.

Atunci i se duse şi puterea bărtânului. Căzu în genunchi, trase la sânu-i pe fiii ucişi, îi mângâie şi îi sărută, se jeli, îşi chemă copiii drăgălaşi pe nume, pe urmă se ridică şi zise cu glas puternic:

— Mi-aţi omorât, păgânilor, patru feciori. Dumnezeu să vă prăpădească iarăşi şi iarăşi! Să vă stingă de pe faţa pământului, cum se

risipesc norii la bătaia vântului. Loc să n-aveţi unde să fiţi îngropaţi, nici copiii să vi-i puteţi mângâia. Fără odihnă şi fără pace să fiţi în veci!... Aşa să m-auză Domnul!

Atunci sultanul şi oamenii lui se mâniară. Rupseră în bucăţi veşmintele cele bogate de pe corpul bătrânului domn şi începură să-i jupoaie pielea de pe corp. Nici un ţipăt, nici un vaiet nu ieşi din gura lui, în timpul acestui chin îngrozitor. În sfârşit, umplură pielea cu paie, o puseră într-o suliţă şi o tăvăliră prin noroi strigând:

— Ghiaur, câine de creştin! Îţi cunoşti pielea?

Atunci Brâncoveanu mai ridică încă o dată vocea şi zise:

— Carnea puteţi s-o sfâşieţi în bucăţi, dar totuşi Constantin Brâncoveanu moare creştin credincios, părăsit de toţi, dar odihnindu-se întru Domnul.

Şi zicând aceste cuvinte, eroul îşi dete sufletul.

Un copilaş, fiul fiului său, de spaimă îşi ascunsese căpşorul în cutele hainei unei femei. Călăul îl apucă de păr şi, ţinându-l spânzurat în aer, întrebă:

— Să rămână în viaţă acesta, or să meargă şi el după ceilalţi?

Atunci o ţigancă îşi făcu loc prin mulţime şi întinse un băieţaş zicând:

— Staţi, că ăsta e nepotul lui Brâncoveanu; copilul ăla e al meu!

Era doica, care îşi da propriul ei copil, ca să scape pe cel din urmă al stăpânilor ei. Şi se uită, fără să-i dea o lacrimă, cum i se jertfi copilul; apoi strânse la sânu-i pe cel scăpat şi, făcând un jurământ sfânt, fugi cu el. Nevestele nenorociţilor fură liberate din închisoare, de unde şi plecară la Veneţia. Tocmai târziu se întoarseră în ţara lor. Una din fiicele lui Brâncoveanu, Domniţa Bălaşa, fusese atât de îndurerată, încât se retrase de tot de lume şi nu vru să mai ştie de averea care fusese pentru dânsa pricina atâtor nenorociri.

Domniţa Bălaşa, din partea ei de moştenire, clădi în Bucureşti marele spital Brâncovenesc, lângă care se află un azil şi o biserică foarte frumoasă, ce poartă numele ei, „Domniţa Bălaşa“.

HOREA

Horea a fost un mocan, ca şi cei care umblă cu cercuri, dar a avut minte mare; carte încă a ştiut el, dar puţină.

Pe acea vreme iobăgia era grea şi în munţi, şi bieţii mocani nu o puteau suferi. De aceea s-au adunat mai mulţi în jurul lui Horea, pe care l-au ales de căpitan, au jurat toţi, cum că până la o picătură de sânge se vor ţine laolaltă şi se vor scăpa de iobăgie prin puterea armelor.

Aşa au început ei a prăda curţile domneşti, începând de la Deva până la Cluj. Pe domni îi prindeau şi îi omorau. Domnii, numai de numele lui Horea fugeau mâncând pământul; de atunci a rămas cântecul care zice:

„Horea bea la Făgădău,
Domnii fug fără hinteu,*
Horea şade pe butuci,
Domnii fug fără papuci."

Auzind împăratul despre răscoala aceasta, trimise cătane care, venind în Ardeal, pe toţi i-au împrăştiat.

Horea, ştiind că dacă va pica în mâinile lor nu va scăpa viu, s-a tras în păduri, dar totuşi domnii, iscodind unde e adăpostit, l-au înconjurat de toate părţile şi l-au prins, apoi l-au dus la Bălgărad (Alba Iulia), unde a fost omorât cu roata. Iar trupul lui — tăiat în bucăţi şi pus pe lângă drumuri, ca văzând trecătorii să-şi aducă aminte, că cine va mai face ca Horea, aşa va păţi şi el...

CUZA LA SULTAN

Când s-a dus Cuza-Vodă la împăratul turcesc, atunci când s-a mirat lumea de-acolo de isteţimea şi frumuseţea lui şi s-au dat drepturi mai mari ţării noastre, ştiţi ce lucru de seamă s-a mai făcut?

---

* Hinteu — calească.

Împăratul turcesc, de mare bucurie, a dat porunci să iasă din închisori şi din robie toţi românii care de mult, de mult robeau în ţara turcească şi nu mai ştiau, săracii, de atâta amar de vreme, nici de taică, nici de maică, nici de fraţi, nici de surori. Şi să plece oamenii acasă, o dată cu Vodă Cuza!

Şi aşa s-a întâmplat.

Acu între cei robiţi era un om de pe la noi, anume: Călin! Era rob şi el, şi nevasta.

Când îl duseseră în ţara turcească, îl luase un turc, îi dăduse patru boi şi-un plug şi-l trimisese la câmp, departe.

Bietul Călin, ce să facă? Ara ce ara acolo, iar duminica venea la casa turcului, care — mirat de hărnicia lui — îl lua de-l cinstea şi zicea păgânul:

— Bre Călin! Harnic la tine, rumâne, bre!

Şi acolo a stat el doisprezece ani. Iar când a sosit Cuza-Vodă în Ţarigrad, au început să bată tobele şi să se strige pe uliţi:

— Să iasă toţi robii şi să se ducă în ţară, că i-a dezrobit Cuza-Vodă!

Şi ieşeau toţi; iar de nu ieşeau, îi tăiau turcii.

Călin, săracu', era la plug, departe în câmp, şi el nu ştia de minunea asta.

A avut însă noroc cu nevasta care era şi ea tot în ţara turcească, cu copiii.

Când se striga pe uliţi era cu vadra la apă şi auzi şi ea vestea cea bună.

Se repede atunci înaintea lui Vodă Cuza şi îi cade în genunchi:

— Şi noi sântem robi, Măria ta!

— Păi, unde staţi?

— La cutare turc.

Şi s-au dus trimişii lui vodă, acolo la plug, de l-au adus pe Călin şi au chemat şi pe turc:

— Să-i dai drumul acasă, jupâne!

Şi şi-a strâns Călin tot ce avea; iar turcul, când l-a văzut că pleacă, a început să plângă:

— E, bre, bre! Multă avere îmi făceai tu mie, dacă mai şedeai, bre! N-am ştiut eu de una ca asta, că nu mai plecai, bre!

Apoi i-a dat turcul o vacă şi câteva sute de franci şi a venit Călin în Ţara Românească, cu nevastă cu tot; ştiţi unde? Chiar în Sămăila noastră.

El a bătut pariu-ntâiu. Şi de la el, drumului de colo, de pe Frumuşelu, i-a rămas numele de *drumul lui Călin robul.*

DREPTATEA LUI CUZA-VODĂ

Ştia Vodă Cuza că lucrurile nu merg tocmai bine în ţară. Însă, ca să se încredinţeze de adevăr, nu se lăsa numai pe spusele altora, ci pleca singur prin sate şi oraşe, căci aşa-i părea mai sănătos. Spun cei ce l-au cunoscut că, unde nici te gândeai, acolo îl aflai şi mult căuta să dreagă toate cele rele.

Odată se opri la un tribunal, unde simţise că nu se împărţea dreptatea după cum ar fi trebuit, ci tocmai strâmbătatea era mai la vedere. Îmbrăcat în haine schimbate, se amestecă printre oamenii ce aşteptau să le vină rândul la judecată. Intră în vorbă cu ei, le punea întrebări şi căuta să-i descoase asupra pricinilor pentru care au ajuns acolo şi cum se poartă cu dânşii oamenii dreptăţii.

— De patru ani mă judec şi nu pot căpăta dreptul meu, zise un ţăran ce stătea trist mai deoparte.

— Pentru ce te judeci? îl întrebă Cuza cu prietenie.

— Ia, pentru nişte pământ pe care mi l-a apucat pe nedrept arendaşul din sat.

— Ei, cum? Ce ţi-au spus judecătorii?

— Ce să-mi spună! De câte ori vin la înfăţişare, mă amână... ba că-i pe dincolo, ba, sucită... ba, învârtită...

— Şi crezi că ai dreptate?

— Apoi cum să nu... tot satul ştie. M-aş pune eu altfel în contră cu un boier? Pe cât înţeleg, amânarea se face mai mult ca să câştige vrăjmaşul meu; iar eu, din sărac cum sunt, să ajung la sapă de lemn cu judecăţile...

— Dacă este aşa, să faci ce-am să te învăţ eu. Acum, când te-o chema înăuntru, să intri şi să răspunzi la ce te-o întreba. Iar de-ţi va spune judecătorul că se amână procesul pe altă dată, atunci să te arăţi foarte supărat şi să te cerţi cu el, zicând: "Dar bine, domnule judecător, până când se amână, că m-am săturat tot venind să capăt dreptate de la dumneavoastră? Ce vra să zică asta?"... Şi, fără să mai stai la gânduri, să te repezi şi să-i arzi o palmă.

— Vai de mine, mă închide! Nu mai scap din puşcărie, câte zile oi avea!

— N-ai grijă!... Pe răspunderea mea! Uită-te la mine... Cunoşti cine sunt?

Cuza-i arătă un semn prin care îl făcu să priceapă că are în faţă pe domnul ţării.

Ţăranul, foarte încurcat, nu mai zise nici o vorbă.

Nu trecu mult şi uşierul îl chemă.

Preşedintele găsi din nou un clenci şi amână procesul pentru altă zi.

Atunci săteanul, plin de mânie, îşi luă inima în dinţi, ce-o fi să fie... Începând să se certe, se repezi şi-i dete o palmă de răsună sala. Caută apoi să plece. Numaidecât se sună clopoţelul.

— Alergaţi... puneţi mâna... hoţul... a bătut pe domnul preşedinte!...

Se face o zarvă mare... Sar vreo patru, pun mâna pe el şi pe sus îl aduc iarăşi în sala de judecată.

Dar în acel moment iată că intră cineva... Toţi rămân încremeniţi... Era domnul.

— Ce-i, ce s-a întâmplat? Ce zgomot s-auzea?...

— Trăiţi, Măria voastră, omul acesta a pălmuit pe domnul preşedinte, îngână procurorul...

— Ei... şi... ce-i cu asta? Numaidecât acum vreţi să-l pedepsiţi? Chiar în ceasul acesta?! Mai lăsaţi-l, c-aveţi timp... Mai amânaţi judecata peste o zi... peste două... peste o lună... peste un an... Ce vă grăbiţi atât! El cum caută de atâţia ani dreptate şi voi îl amânaţi întruna! Pentru dânsul nu se poate face amânare?!

Sala muţi. Preşedintele, judecătorii şi ceilalţi funcţionari schimbau feţe-feţe şi tremurau ca varga...

Vodă singur se interesă de afacerea ţăranului amânat mereu de ani de zile şi-i puse să dea sentinţa cuvenită, chiar sub ochii lui. Iar după ce au sfârşit cu toate procesele ce le aveau sorocite, îi alungă din slujbă pe toţi, căci prea multe păcate apăsau asupra capului lor...

— Ura! Trăiască Cuza! izbucni mulţimea plină de veselie.

Iar domnul, punând lucrurile la cale, se făcu nevăzut.

CUZA ŞI SOLDATUL

Cuza voi să se încredinţeze odată ce fel de armată are el. De-aceea, îşi schimbă straiele domneşti, se îmbrăcă în straie soldăţeşti, ş-o porni prin mahalalele Bucureştilor, trăgând cu ochii prin cele crâşme, să vadă nu cumva dă peste un soldat.

Umblă el ce umblă şi numai ce zări un călăraş, cântând într-o crâşmă.Intră şi el acolo.

— Bună ziua, camarade!

— Mulţumesc, camarade!

— Dar ce faci aici?

— Cinstesc un pahar de vin.

— Apoi de asta am venit şi eu. Şi unde mi se pun amândoi pe chef şi dă-i, şi dă-i, până noaptea târziu.

— Măi, eu am gătit paralele, îi dă Cuza într-o vreme, tu mai ai?

— Ba şi eu le-am gătit.

— Apoi atunci ce bem?

— Ştii ce? Am să-mi las sabia zălog la crâşmar până dimineaţă, pe-o ocă de vin. Aşa fac toţi de la noi când gătesc paralele.

Zis şi făcut.

Băură şi oca aceea de vin şi porniră.

A doua zi, Cuza, cu noaptea-n cap, veni la cazarma călăraşilor să-i inspecteze.

Soldaţii au fost scoşi în ogradă şi aşezaţi în două rânduri.

Cuza se plimbă pe dinaintea lor de vreo două ori, apoi se opri scurt, puse mâna pe un soldat, îl scoase din rând şi glăsui tare:

— Acestui ostaş va trebui să i se taie capul. Aşa vreau eu!

Soldatul îngălbeni ca turta de ceară şi începu să tremure. Îl cuprinseră fiorii morţii. Toţi cei de faţă rămaseră înmărmuriţi, neştiind ce se întâmplă.

— Porunca mea s-o împlinească soldatul cutare.

Cuza numi pe soldatul cu care băuse noaptea.

Acela ieşi foarte liniştit din rând, se opri scurt în faţa camaradului osândit, puse mâna pe sabie, îşi ridică ochii către cer grăind:

— Doamne! Multe minuni ai făcut în lumea aceasta cu cei nevinovaţi... Rogu-te, fă, dacă acest soldat e nevinovat, ca sabia mea să se prefacă în sabie de lemn! Şi odată şi trage sabia din teacă.

Si o minune! Sabia soldatului era de lemn...

Toţi au crezut că-i o minune, afară de Cuza şi tovarăşul său de petrecere.

Această păcăleală plăcu lui Cuza-Vodă şi de aceea îl făcu pe soldat caporal, dar îl sfătui să nu-şi mai lese niciodată arma zălog pe la crâşme, că e tot ce poate fi mai ruşine pentru un apărător al ţării.

CUZA ŞI JUDECĂTORUL

Pe lângă multe nedreptăţi făcute de slujbaşii ţării, mai intrase în urechea domnitorului Cuza că judecătorii de prin ţară s-au cam deprins să împartă dreptatea şi după zimţii galbenilor.

Şi cum era el deprins să se-ncredinţeze întotdeauna singur, o ia iar la drum, hai, hai, hai, hai, cu toiag şi cojoc şi căciulă mocănească pe cap.

Şi aşa ajunge el într-un târg nu ştiu care şi ca orice creştin se vâră într-o crâşmă, să ia o gustare.

Acolo, într-o odaie mai din fund, la o masă, după obicei, cinsteau mai mulţi ţărani care se uitară cam miraţi la noul oaspete.

Când Cuza trecu pe lângă masă, cu cojocul între umere, atinse întradins cu poala cojocului sticlele şi paharele, care se făcură ţăndări jos.

De aici gâlceavă şi sfadă, mai ales că ţăranii cei de la masă erau

puţin ameţiţi de băutură. Cuza ieşi afară şi ţăranii droaie după el, să le plătească paguba.

În sfârşit, în faţa negustorului de după tejghea şi de faţă fiind şi un sergent de uliţă, care cinstea şi el mai de-o parte, la o masă, Cuza dă o palmă celui mai clonţos dintre ţărani.

Sergentul de uliţă se puse la mijloc şi se sfârşi cu hotărârea ca ţăranii, pentru pagubă şi lovire, să-l deie în judecată pe mocanul nostru.

Zis şi făcut.

După două-trei zile se găseau cu toţii în faţa judecătorului din acel târg, cum şi sergentul şi negustorul, ca martori.

— Cum îi pricina, moşule? întrebă judecătorul.

Cuza s-apropie de masă şi cam pe sub colţul mesei slobozi judecătorului câţiva galbeni, apoi povesti întâmplarea petrecută la crâşmă.

A întrebat judecătorul şi pe tânguitori şi pe martori şi la urmă toată dreptatea s-a dat mocanului nostru.

Tot într-acel ceas, tot în judecătorie fiind, Cuza şi-a dezvelit pieptul, arătându-şi şi îndreptările de domn.

Judecătorul, văzând, se-mpleteci şi căzu jos.

Cuza, pe ţăranul lovit cu palma, îl sărută pe obraz, să-i spele pata, cât pentru pagubă, îl răsplăti băneşte.

Cum s-a aflat nu se ştie, dar într-o clipă, la faţa locului fu ispravnicul de ţinut şi toţi slujbaşii mari din târg.

Cuza dădu poruncă ca judecătorul să fie ridicat şi dus în târgul Ieşului, la domnie. Ce i s-o fi întâmplat acolo, nu se ştie, dar cald nu i-o fi fost.

OCA LUI CUZA

Multe şi frumoase lucruri se povestesc la Galaţi despre domnitorul Cuza.

De te cobori la vale spre Dunăre şi-n cale te abaţi pe la prăvălia vreunui negustor bătrân gălăţean, îndată ce deschizi vorba de timpurile trecute, moşneagul porunceşte cafele şi, într-un uşor oftat, începe să-şi istorisească amintirile trecutului, în care nu uită, Doamne fereşte,

să-ţi pomenească pe Cuza. De urci în partea târgului ce duce către Vadul Ungurului, ori pe calea Tecuciului ce trece pe la curtea răposatului Ion Soare, vechi şi bine cunoscut de-al domnitorului Cuza, iarăşi întâlneşti în cale casele Clucerului ori ale altui boier bătrân ori negustor care-i gata să-ţi spună câte-o-ntâmplare a lui, ori numai auzită, despre domnitorul Cuza.

Într-o seară, ce-i veni lui Cuza, fiind în Galaţi, hai să vadă singur dacă negustorii vând cu oca lui.

Şi-a tras o sarică miţoasă deasupra hainelor strălucitoare, milităreşti, luă o căciulă ciobănească pe cap, îndesând-o până peste urechi, şi cum era şi întuneric şi ningea de nu se vedea om cu om, o luă razna, tocmai spre târgul cel nou.

— Bună vreme, jupân negustor!

— Bună să-ţi fie inima, voinice! socotindu-l a fi vreun ţăran venit la târg. Ger şi ninge-ntruna, hai? îi mai spuse negustorul.

— Frig şi-aş vrea să mă-ncălzesc. Ian adă o ocă de-a lui Cuza! După puţinel timp, domnitorul se trezeşte c-o ulcică de lut ca de-o jumătate de ocă.

— D-apoi bine, jupâne negustor, asta-i oca lui Cuza?

— Vezi bine că pentru voi, ţăranii, aiasta-i!

Domnitorul se grăbi să plătească şi porni.

A doua zi, negustorul se pomeni chemat de pârcălab, care porunci de-i legă de gât negustorului ulcelele de lut în care vindea vinul drept oca lui Cuza; ş-a fost purtat aşa prin târgul cel nou şi ruşinat. Din ziua aceea nu s-a mai găsit nici un negustor care să nu vândă cu oca cea dreaptă a lui Cuza, una şi pentru boieri, şi pentru ţărani.

Aşa ştia domnitorul Cuza să afle şi să facă dreptate poporului.

PINTEA VITEAZUL

Acum două sute de ani, trăia în Măgogea un bogătan numit Stupul, căci era bogat ca un stup, care-i mai bogat. Între alţi servitori avea Stupul unul mut, cu numele Cupşa Pintea. Un an de zile îl sluji

Pintea pe Stupul, dar nici un cuvânt din gura lui n-a scos; toţi îl credeau mut, că era tăcut şi gânditor. Părinţi nu avea. Şi Stupul purta rău pe Pintea, nu-i da nici de mâncare de-ajuns; iar de lucrat lucra până-i pârâiau oasele. Se gândea bietul Pintea la zicala cântecului:

„Cine-i slugă la altul
Multe rabdă săracul;
Las' să rabde, dacă şede,
Codru-i mare, şi nu-l vede!"

Odată fiind la plug Pintea cu stăpânul, acesta ia oticul* şi îl încinge pe Pintea peste spate. Aceasta a fost prea mult şi pentru un mut. Deci se înfurie, băgă codoriştea zbiciului în pământ şi strigă răstit către stăpânul său:

— Până face codoriştea asta frunză verde, nu mă mai vezi; va fi amar de zilele tale, de va înverzi de azi într-un an!

Cu aceste vorbe, Pintea apucă codrul, iar Stupul rămase încremenit când auzi ameninţarea din gura lui Pintea, pe care-l ţinea mut.

La anul veni Pintea chiar în acel loc şi află codoriştea zbiciului înverzită. Atunci începu a zice-n frunză, de bucurie că i-a venit vremea. S-a pus şi a jupuit tuspatru boii Stupului, şi-i frige şi-i mănâncă cu ortacii, iar Stupului îi plăteşte cu două chichii** de bani (după alţii a dat Pintea o chivără de bani slujnicei care-i da de mâncare, până fu slugă la Stupul). Apoi s-a dus, şi dus a fost până-n ziua de azi.

Lumea lui de aci încolo a fost codrul, unde-şi avea conacul cu ortacii lui, care erau la număr doisprezece.

Mai mult se ţinea Pintea pe dealul ce este spre miazănoapte de la Lăpuş şi care deal până în ziua de azi se numeşte „Şatra Pintii". De acolo da năvală asupra bogaţilor, cu deosebire asupra oamenilor neguţători, îi despoia de bani, din care făcea parte şi la săracii din satele vecine. De aceea suflet de om nu l-ar fi trădat pentru cât bine-i în lume, că era spaima bogaţilor şi mila săracilor, iar săraci atunci erau mai mulţi în lume decât bogaţi.

---

* Oticul — băţ la un capăt ca o lopăţică, folosit pentru curăţirea plugului.

** Chichii — lădiţă.

Multă vreme, mulţi ani de-a rândul o fi trăit el cu ortacii lui prin codri, ieşind pe la strâmtori după bani, gălbiori pe la cei neguţători. Multă vreme o fi cutreierat el munţii, câtu-i de la Lăpuş până-n Maramureş, Bucovina şi Moldova, ba şi în mijlocul Ardealului a intrat, tot prin codri, vezi bine, că doar zice cântecul:

„C-o lăsat cetăţi şi sate,
Că sunt pline de păcate,
Şi-o intrat în codrul verde,
Unde urâtul se pierde."

Pe când calicimea, sărăcimea, mulţimea nemulţămită cu starea lucrurilor povesteau cu bucurie de vitejiile lui Pintea, pe atunci bogătanii, bănoşii, asupritorii, tremurau când îi auzeau de nume şi ar fi dat oricât, numai să se poată mântui de el.

Printre nenumăraţii lui duşmani erau şi cetăţenii din Baia Mare, cărora le făcuse în multe rânduri daune însemnate, din care cauză aceştia şi erau cei mai însemnaţi duşmani ai lui. Dar Pintea habar n-avea de numărul duşmanilor, nu; el trecea de-a lungul şi de-a latul Băii Mari cântând:

„De-ar avea duşmanii modru,
Face-m-ar cenuşă-n codru;
De-ar avea duşmanii rând,
Face-m-ar cenuşă-n vânt!
Îngrijitu-s, nu mă las,
Să fac voia la pizmaş!"

Tradiţia ne spune că într-o iarnă grea era Pintea cu soţii lui pe „Şatra-Pintii" şi erau în mare lipsă de bucate; venise greul traiului, deşi bani aveau destui.

Deci el a ţinut sfat cu soţii, ce ar fi de făcut, şi a ales pe trei inşi şi le-a dat bani să meargă în Baia Mare s-aducă vin, pâine şi sare. Dar cei trei se codeau, că fără el nu cutezau a intra în Baia Mare. Deci au zis către Pintea:

— Căpitane, noi vom merge la Baia Mare şi-om aduce vin, pâine şi sare, dacă ni-i spune din ce ţi-a sta moartea? — că ei bine ştiau că pe Pintea nici glonţul nu-l prinde.

Şi el le-a spus că din trei fire de grâu de primăvară şi dintr-un plumb mic de argint — acelea, dacă le-a înfunda cineva în puşcă, l-or prinde şi l-or omorî; dar alt glonţ pe el nu-l prinde.

Şi s-au dus ortacii la Baia Mare şi au târguit, dar când la întors înapoi, i-au prins pandurii şi i-au legat şi au vrut să-i omoare. Iar căpitanul oraşului le-a făgăduit că i-a lăsa slobozi, de vor spune ei din ce va sta moartea Pintii, că glonţul din puşcă nu-l prinde. Şi aceia, de frică sau din răutate, au spus, iar pandurii s-au dus, conduşi de soţii lui Pintea, până la „Şatra-Pintii“ şi acolo s-a iscat, între haiducii Pintii şi între pandurii oraşului, o luptă înverşunată. Dar Pintea căzu mort, lovit de un glonţ de argint şi de trei fire de grâu de primăvară, iar capul i l-au tăiat şi pus pe poarta cetăţii de la Baia Mare, unde în toată săptămâna îl pieptăna o româncă şi-l arăta poporului ce venea la târg, ca să se convingă că de bună seamă Pintea Viteazul e mort, deoarece poporul nu vrea să creadă că şi Pintea poate muri.

CODREANU

Într-o iarnă căzuse un omăt mare şi troienise drumurile. Un vameş, trecând prin codrii Orheiului cu sania, rătăcise calea. Viscolea întruna, şi când nu mai era chip de mers mai departe, a poruncit să fie opriţi caii în drum ca să înnopteze acolo, la margine de codru. În jur — întuneric, ninsoare, viforniţă şi urlet de lupi flămânzi...

Vizitiul zări o lumină în depărtare. Doi arnăuţi au fost lăsaţi în trăsură, iar vameşul, un arnăut şi vizitiul s-au pornit înspre luminiţă. Era anevoios de mers; cu mult greu au ajuns la o căsuţă, cu nămeţi până-n streşini, în fereastra căreia licărea o lumină. Lângă uşa casei stătea un cal. Drumeţii rătăciţi au intrat în casă. Aici era cald şi bine. La foc stătea un bărbat frumos, voinic, care i-a poftit să se aşeze la foc şi i-a cinstit cu rachiu din ploscă. Drumeţii au hotărât să poposească până dimineaţă. Necunoscutul s-a dovedit a fi un om vorbăreţ, un povestitor şi un cântăreţ minunat. Timpul zbura pe neprins de veste. Mai apoi au luat vorba de Codreanu, despre care se povesteau

multe şi nevrute, şi streinul a prins a-i întreba câte şi mai câte despre haiduc. Vameşul îl grăia de rău, făcându-l cum îi venea la gură: ucigaş, vârcolac, neisprăvit, răufăcător, tâlhar. Arnăutul îl contrazicea, spunând că haiducul este un voinic viteaz, care nu se teme de poteră, ba din contra o trage pe sfoară cum îi place. Surugiul cel sărac îl lăuda pe Codreanu, vorbea numai de bine, spunea că de-ar fi mai mulţi haiduci de aceştia, apoi săracii ar trăi mai bine, iar turcii ar mai avea frică. Vameşul i-a poruncit să tacă, spunând că vorbeşte nimicuri şi continua să-l batjocorească şi să-l înjure pe Codreanu: îndruga verzi şi uscate, schimonosea ceea ce povestea lumea. Necunoscutul îl asculta cu multă atenţie. „Ei, dar acum, mă rog dumitale, să-mi spui, l-a întrebat el, are acel Codreanu vreun dumnezeu?“

„Ba-i mai rău decât un busurman! Mai rău decât un tătar!...“ a răspuns vameşul înfierbântat de rachiu şi a povestit, că odată Codreanu în timpul slujbei ar fi intrat călare în biserică, s-a purtat necuviincios cu lumea, apoi a ucis preotul şi a prădat biserica.

Haiducul asculta cu durere în suflet aceste scorneli.

„Ei bine, făcu atunci el, Codreanu, după cum spui e un ucigaş... Dar poate că se arată bun măcar cu cei săraci? Poate le face bine la copii?“ Dar vameşul a râs, spunând că de cei bogaţi şi puternici Codreanu se teme, iar pe cei săraci îi chinuie cu multă cruzime câteodată, fiindcă asta îi face plăcere. Şi pe loc a mai născocit ceva să-i facă pe toţi să-l creadă.

Codreanu n-a mai putut răbda: l-a apucat pe vameş, l-a dat la pământ, l-a dezarmat şi l-a legat burduf. I-a legat iute şi pe cei doi arnăuţi, ca să nu sară în apărarea ciocoiului. Apoi vrând să-şi verse mânia, a scos din traistă patru potcoave, caiele, ciocan şi... l-a potcovit pe vameş la mâni şi la picioare. „Aşa ţi se cuvine pentru că ţi-ai bătut joc de cei săraci! făcu haiducul, terminând lucrul. Despre ciocoii voştri poţi să spui minciuni cât ţi-o plăcea, iar despre noi de azi înainte cred că n-o să mai spui!“

Dezlegându-l pe surugiu, i-a spus: „Să nu cumva să spui şi tu vreodată la fel. Îţi jupoi pielea şi ţi-o presor cu sare!“

Când s-a zorit de ziuă, vameşul ce stătea uimit şi chinuit a fost luat şi dus la trăsură. Codreanu le-a împărţit bani la ceilalţi şi le-a poruncit să-l ducă pe vameş mai repede unde avea nevoie.

URSU

Odată, la o cârciumă, Ursu a făcut cunoştinţă cu un flăcău tânăr, care era îndrăgostit de o fată frumoasă, pe care tatăl ei nu vroia s-o mărite cu dânsul, că era sărac.

Flăcăul era de tot scârbit, nici nu vroia să beie paharul cu care îl cinstise haiducul...

Amintindu-şi de dragostea nefericită, pe care a avut-o, haiducul a hotărât să-i ajute flăcăului. Era nevoie de bani, şi cât mai repede.

Tocmai în vremea aceasta fârtaţii i-au spus haiducului că un boier bogat se pregătea să plece la Chişinău.

În ajunul plecării, în curtea boierului a intrat un călăreţ înarmat şi i-a poruncit să ieie la drum vreo sută de galbeni, fiindcă o să aibă plăcerea să se întâlnească cu Ursu, căruia nu i-s pe plac boierii săraci. Călăreţul a dispărut. La curte se ridicase zarvă mare, a fost anunţată poliţia, tot drumul a fost împânzit de puşcaşi şi oameni înarmaţi, iar pe poteci lăturalnice se porniră călăreţi trimişi să deie de urma haiducului. Boierul nu putea să amîne plecarea. Cu frica în spate s-a pornit, înconjurându-şi careta cu vreo sută de călăreţi, înarmaţi până în dinţi.

Unul dintre posturi se găsea nu departe de sat. În vremea aceasta ploua, era noapte, frig şi paznicii au intrat în cârciumă să se usuce şi să se încălzească

Acolo s-au luat cu vorba, s-au îmbătat şi au uitat de pază. În cârciumă a intrat deodată Ursu. Paznicii s-au trezit din beţie, iar haiducul a început a-i ocărî, că nu-şi îndeplinesc slujba, nu-l ascultă pe boier; şi cu lovituri de bici i-a alungat pe toţi din cârciumă.

Pe la miezul nopţii boierul cu toată paza trecea prin pădure.

Deodată în mijlocul drumului a apărut un călăreţ. A urmat o împuşcătură de pistol. „Ursu!“ răcni careva, şi paznicii s-au luat în

goană după călăreţ. Vizitiii mânau caii şi se ţineau cu careta pe-aproape de paznici. Împuşcăturile celui din faţă nu conteneau, strajnicii răspundeau şi ei... Răcnete, şuierături, zarvă mare! Toţi zburau înainte. Folosindu-se de învălmăşeală, Ursu s-a ascuns în pădure şi când a ajuns careta în dreptul lui, a intrat printre călăreţi şi a prins a fugi înaintea tuturora şi a striga: „Prindeţi-l, măi, trage foc în netrebnic!“, ceilalţi au dat în cai şi mai avan, întrecându-l, iar el a sărit de pe cal în caretă, s-a aşezat alături de boierul înfricoşat, l-a salutat şi i-a vorbit:

— Vezi, cucoane? Ursu este om de condiţie: a făgăduit că o să meargă alături de dumneata şi s-a ţinut de cuvânt. Ca răsplată trebuie să respecţi învoiala şi să-mi dai suta cea de galbeni.

Boierul n-a spus nici un cuvânt, a scos punga şi i-a dat-o haiducului. Ursu i-a mulţumit şi a încălecat iar pe calul său, care alerga alături de caretă. Nimeni n-a băgat de seamă nimic: toţi zburau înainte, răsuna pădurea de împuşcături şi răcnete.

Urcând în şa, Ursu i-a ajuns din urmă şi a început a-i croi cu harapnicul pe călăreţi: „Na, na neisprăviţilor ce sunteţi, l-aţi scăpat pe Ursu din mâini!“

Apoi a ieşit înaintea lor, a mai tras un foc de pistol în aer şi a dispărut...

TOBULTOC

Era într-o noapte de Paşte. Biserica era numai lumini: se făcea slujbă religioasă. În spatele tuturora stătea Tobultoc, un haiduc înalt şi frumos. El a zărit pe-aproape o femeie, îmbrăcată sărăcuţ, chinuită şi palidă la faţă, iar lângă dânsa — o fetiţă slabă ca vai de ea. Femeia necăjită se uita neputincioasă înainte şi parcă nici auzea slujba, nici o vedea. Tobultoc o întrebă, de ce e aşa de amărâtă într-o zi ca aceasta.

Femeia a oftat şi i-a povestit cu lacrimi în ochi o istorie tristă: că doi ani în urmă, când se pornise gheaţa, bărbatul i s-a înecat în Nistru şi ea a rămas cu o casă de copii şi fără nici un ban. Sănătatea i-i firavă, copiii — bolnavi şi ei, şi iată aşa o duc de azi pe mâine, mai mult flămânzi, într-o cocioabă friguroasă...

Tobultoc a întrebat-o unde îi este casa şi a ieşit din biserică. El a trecut repede prin tot satul, a încălecat pe un cal, lăsat pe vale la păşune, şi s-a dus la conacul boieresc, ce se afla la o aruncătură de băţ de sat.

Când s-a apropiat de conac, s-au repezit la el toţi câinii, dar i-a pus pe fugă voinicul şi s-a pornit spre odaia luminată, unde stătea la masă şi se veselea boierul cu oaspeţii săi.

— Eu sunt Tobultoc, a spus el apăsat, nu vă fie frică. Am venit să mai uşurez masa.

Apoi a deşternut de-un corn faţa de masă şi a început a pune întrînsa de toate câte oleacă. A legat-o, a pus-o pe umăr şi a ieşit spunând:

— Zilele acestea o să primiţi înapoi faţa de masă, iar pentru mâncare vă mulţumesc din toată inima.

De mare groază înlemnise toţi pe loc şi nu scoteau nici un cuvânt. Chiar şi strajnicii, care intraseră să-l lege pe Tobultoc, au încremenit.

Tobultoc s-a întors în sat în fuga calului, a căutat casa sărmanei văduve, a descălecat şi a intrat înăuntru, a aprins făcliile şi a aşezat masa. Copiii s-au trezit şi s-au bucurat, văzând atâtea bunătăţi pe masă.

După terminarea slujbei, când se apropia văduva de casă, ţinându-şi copila de mână, scârbită, că n-o să aibă măcar cu ce-şi înfrupta copiii de Paşti, zări lumină în ferestruică şi se înspăimântă. I se păruse, că aceasta nu este casa ei şi s-a dus mai departe, dar fetiţa a tras-o înapoi zicând: „Unde ne ducem noi, mamă? Iată casa noastră!...“

Încredinţându-se că nu s-a înşelat, s-a întors înapoi şi a hotărât să intre în casă. Când a intrat, ce să vadă? Pe laiţă şedea necunoscutul care vorbise cu ea în biserică şi îl hrănea pe copilul cel mai mic, iar ceilalţi copii stăteau ciucure în jurul lui şi ospătau de toate.

TREI VITEJI

Au fost odată două vădane.Una avea un băiat, dar cea cu un băiat a murit şi băiatul ei l-a crescut soră-sa cu doi băieţi. De acum avea trei băieţi. Pe ai ei băieţi îi chema pe unul Costin şi pe altul Constantin. Pe-al surorii sale în chema Ioniţă. S-au ridicat flăcăi mari şi s-au

aflat viteji. Şi-au făcut straie şi si-au cumpărat arme şi cai mari cu aripi; zburau pe sus, atât erau caii lor de iuţi. Au umblat ei lumea împrejur cu caii lor până au ajuns la Ţarigrad. În Ţarigrad au umblat mai mulţi ani. Ei erau trei viteji, iar împăratul turcesc avea trei fete tot de seama lor. De acuma ei aveau vorbă cu dânsele să se însoare şi să le ia. S-au sfătuit ei înde ei: „Hai, măi, să luăm fetele!"

S-au înarmat, au încălecat pe cai şi s-au dus la Ţarigrad la fete. Au pornit tustrei călări să le ieie. Acei doi, Costin şi Constantin au rămas mai în urmă, dar Ioniţă s-a dus cu calul mai înainte. Mergând, a mai jucat calul pe lângă zid, pe acolo, dar o fată, cea mai micuşoară, a avut vorbă să o ia el. Cât a umblat el acolo, fata a ieşit afară cu o garofiţă ca de vin roş şi se plimba prin florărie şi s-au văzut şi i-a spus:

— Bădiţă Ioniţă,
Ia poftim astă garofiţă!

Atunci el a sumuţat calul peste zid şi a luat-o cu garofiţă cu tot, a pus-o pe oblâncul şăii şi a sărit zidul înapoi.

Când a ieşit în uliţă, s-a întâlnit cu cei doi şi ei l-au întrebat:

— De unde ai găsit-o, măi?

— Am găsit-o în florărie şi am luat-o

— Da cele două nu-s pe acolo?

— Nu-s.

Au sărit tot peste zid şi aceia şi le-au luat de dinaintea împăratului şi le-au scos afară. Împăratul s-a uitat şi n-a zis nimic. Ei erau vestiţi: fugeau turcii ca şoarecii când intrau ei în Ţarigrad.

Ei au venit încoace pe la Lăpuşna... şi aveau movilă şi sub movilă erau grajduri de cai; ţineau caii acolo, dar deasupra, dacă au adus miresele, au făcut un cort albastru şi au prins a benchetui. Dar mă-sa trăia. Ei s-au pus la benchetuit, dar pe babă au pus-o cu ocheana să se uite să-i păzească de turci. Când îi va vedea că vin, să le spună.

În ziua când şi-au adus miresele, nu s-a văzut nimic. A doua zi când s-a uitat:

Colbul se vedea
Şi apoi pierea.

A ridicat turcul toată turcimea, oastea, de la mic şi pân-la mare, călări toţi să-i prindă pe aceşti trei voinici, să-i ducă vii să le deie fetele şi să-i pună mai mari; nu să-i taie.

A intrat în cort baba, dar ei benchetuiau... şi le-a spus:

— Maică, voi beţi şi benchetuiţi
Cu trei fete de-mpărat,
Luate din Ţarigrad.
Dar nu ştiu Lăpuşna a înflorit,
Ori oastea turcească a tăbărât!

— Măi, vere Ioniţă, ieşi tu afară şi numără. Mama-i bătrână, nu poate căta cu ocheana pe steaguri şi prapuri. Să numeri şi, dac-or fi o sută cincizeci de mii, să mergem câteşitrei, dar dac-or fi numai cincizeci de mii, numai bine ţi-or ajunge ţie.

Ioniţă a numărat până la o sută cinizeci, până la două, până la trei, a numărat până la două, trei sute de mii şi de acolo a lepădat, că ei n-au fost o sută cincizeci de mii, dar au fost mii nenumărate. Ioniţă şi-a făcut socoteală şi a zis: „Îs mulţi tare, avem să mergem tustrei, miresele avem să le lăsăm pe babă. Da am să spun că-s numai cincizeci de mii şi am să mă duc să le ies eu singur înainte". Când a intrat în cort, l-au întrebat:

— Măi, ai numărat?

— Am numărat.

— Da câţi sunt?

— Cam vreo cincizeci de mii.

— Apoi dacă-i aşa, du-te şi te îmbracă şi ia-l pe murgul cel zburlit şi la picioare şivoit, c-aceluia-i sporeşte la fugă.

Ioniţă s-a îmbrăcat, s-a înarmat şi a ieşit înaintea turcilor. I-a oprit şi i-a suduit:

— Măi păgâni, unde mergeţi voi?

Da ei au dat răspuns:

— Mergem la cei trei viteji: la Costin, la Constantin şi la copilul rămas Ioniţă.

— Eu sunt copilul rămas.

A prins a tăia şi a făcut drum prin turci ca şi cum coseşti şi rămâne brazdă şi o întorci înapoi. Îi înşira câte trei, patru mii şi se întorcea înapoi şi-i tăia. De acum pe locul cela nu mai putea să meargă, de leşuri trântite ce erau. A tăiat trei zile şi trei nopţi într-înşii, a tăiat de n-a mai rămas nici unul.

Baba a cătat cu ocheana. În ziua ceea colb s-a văzut, a doua zi şi mai puţin, iar a treia zi nu s-a văzut nimic. Dar verii lui benchetuiau şi nici nu-şi aduceau aminte de dânsul. Baba intră la dânşii şi le spune:

— Măi, voi benchetuiţi
Cu trei fete de-mpărat,
Luate din Ţarigrad,
Dar la vărul vostru nu gândiţi!

Luaţi-vă şi vă duceţi înaintea lui că o fi pierit pe undeva.

Au mers ei şi au înşeuat caii şi au purces înaintea lui ca să vază îi mort ori îi viu.

Mergând, s-au întâlnit cu dânsul, venind pe drum; venea călare gemând:

— Măi, de este vreun văr de-al meu, dă-te în lături, că nu te văd bine şi te-oi strica. Calul meu de trei zile apă n-a băut şi mie ochii mi s-au împăienjenit şi nu te cunosc bine.

A venit speriat şi baba l-a mai afumat cu buruiene.

— D-apoi tu, măi, cum de ai zăbovit atâta timp, dacă au fost numai cincizeci de mii? Tu puteai să-i tai în două ceasuri.

— N-au fost cincizeci de mii, da au fost sute de mii, că veneau cum vine negura pe dealurile şi văile pline de turme.

— Păi tu, dacă ai văzut că-s atâţia, de ce nu ne-ai dat de ştire să mergem şi noi?

— D-apoi fetele pe cine să le lăsăm? Pe babă? Să zică ele că suntem nişte blestemaţi?!

LEGENDE TOPONIMICE

BABELE

Povestea spune că ar fi fost o singură babă, pe care o chema Dochia. Adică babă nu era ea, că să vedeţi. Ba era fiica unui împărat vestit şi era aşa de frumoasă, că toţi fiii de crai o peţiră, dar ei, nici unul nu-i plăcea.

Azi aşa, mâine aşa, poimâine la fel, până ce unul din ei, nici una, nici alta, porneşte cu război împotriva împăratului, tatăl fetei, îl bate, îl prinde şi se apropie de palatul fetei, căci gândul lui nu era altul decât să pună mâna pe fată.

Biata fată, când a auzit, de frică să nu cadă în mâna lui, s-a dus la o vrăjitoare şi a rugat-o s-o prefacă într-o babă zbârcită şi urâtă.

Şi-a luat nişte oi, s-a îmbrăcat în nouă cojoace, căci era iarnă şi topenie* de frig şi şi-a luat drumul spre pădure. A stat fata, adică baba, nu fata! Zic, a stat, până primăvara, când a dat colţul ierbii. În ziua dintâi a lui martie a fost aşa de cald, că baba şi-a lepădat un cojoc din cele nouă. A doua zi, şi mai cald, şi baba şi-a mai lepădat un cojoc, şi aşa până ce şi-a dezbrăcat toate cojoacele. Da tocmai a noua zi, când şi-a azvârlit ultimul cojoc, unde începe deodată un vânt aşa de puternic, încât o îngheţă pe babă şi o prefăcu într-o stană de gheaţă. Pasămite c-o ajunsese vreun blestem de-al lui bietul tată-său.

De-atunci a rămas rostul vremii tot aşa schimbăcios în cele nouă zile de la începutul primăverii. Şi tocmai când ai zis Doamne-ajută şi

* Topenie — prăpăd, dezastru.

ţi-ai lepădat surtucul, atunci te pomeneşti cu câte un pui de geruleţ, ba încă şi cu câte o zăpadă, de nici nu ştii cum să-l îmbraci iarăşi mai degrabă. De atunci a rămas şi vorba că: „Să te ferească Dumnezeu de zilele Dochiei!“

În multe părţi se mai crede că această Dochie ar fi fost fiica lui Decebal şi că a fugit în pădure şi s-a făcut păstoriţă, de frică să nu cadă în mâinile romanilor şi ale împăratului Traian.

După ultima zi a babei, se crede că frigul nu mai are putere, iar oamenii nu mai au nevoie de foc. De aceea oamenii, în acea zi, curăţă curţile, strâng tot gunoiul la un loc şi îi dau foc, iar apoi sar peste el ca să se afume şi să fie feriţi de orice spurcăciune, căci toate spurcăciunile ard o dată cu gunoiul. Tot pentru asta, femeile afumă şi prin case, cu o cârpă arsă.

De acum s-au sfârşit şi cu babele, şi sfânta muncă reîncepe iarăşi cu acelaşi dor ca şi anul trecut.

TURNUL LUI BUTU

În masivul Ceahlăului, între alte multe şi nenumărate stânci, se află una foarte greu de urcat, cu numele de Turnul lui Butu.

În vremuri depărtate, cam pe timpul lui Alexandru cel Bun, or fi vreo 500 de ani — aşa povesteşte poporul — trăia un oarecare Butu, român viteaz şi ostaş de frunte. Alexandru îl alese ca ginere al lui, logodindu-l cu fiica sa Ana.

Ce se întâmplă însă? În această vreme era război cumplit între leşi şi nemţi, şi Alexandru, domnul Moldovei, trimisese pe viitorul său ginere, Butu, cu cinci sute de călăreţi ostaşi în ajutorul leşilor.

După mai multe lupte crâncene, Butu cade într-o zi greu rănit sub zidurile unei cetăţi şi-şi dă sufletul, fără să mai poată vedea pe ai săi, nici pe Ana.

Trecu un timp până ce sosi vestea la curtea lui Alexandru, veste tristă şi înfiorătoare, despre moartea vrednicului Butu. Jelanie mare, dar mai cu seamă Ana, logodnica, nu-şi mai contenea cu plânsul, căci îi jurase credinţă pe veci.

Într-o zi, vreo jumătate de an după moartea lui Butu, o cheamă pe Ana tatăl ei, domnitorul Alexandru.

— Fiica mea, ce tot plângi? îi zise el, s-a isprăvit cu Butu; morţii cu morţii, viii cu viii. M-am gândit să te logodesc cu boierul cutare.

Ana nici nu voia să audă de toate astea; pentru ea s-a isprăvit cu rostul vieţii. Dacă n-a fost să fie cu Butu, apoi ce-i mai trebuie altul?

Alexandru nici nu voia s-o asculte şi o logodi, fără vrerea ei, cu un boier mare.

Începură a se face pregătirile de nuntă, căci ziua pentru căsătorie se apropia. Sărmana Ana, nici nu mai ştia ce să facă. Voia să plece de acasă, dar era păzită straşnic.

Ce să facă, ce să dreagă? Soarta ei fu aşa. Ziua nunţii se apropia, şi iată că, nici una, nici două, Butu soseşte în miez de noapte la Ana. A cuprins-o, a sărutat-o, îndemnând-o să vină cu el. Butu ştia de toate ce se petrecuse cu Ana, în tot timpul de când murise el.

Fata se lăsă ademenită de iubitul ei şi porni cu el călare, pe un cal năzdrăvan, tot strigoi, că aşa vine povestea. Calul zbura, nici că atingea pământul, şi cum calul în goană ajunge la un loc, unde o fi fost nu se ştie, o fi fost la locul aşa-numit Piatra turnului sau Piciorul dracului. Calul se poticni şi cât pe ce era să rămână locului. Ana făcu ce făcu şi calul zbură mai departe şi când ajunse pe munţi şi voia să treacă piscul Ceahlăului, cocoşii cântară, puterea lui Butu slăbi, şi cu cal cu tot, dimpreună cu Ana, căzu pe munţi şi se prefăcură cu toţii în stană de piatră, care e Turnul lui Butu de astăzi.

POVESTEA VRANCEI

Demult, pe timpul domniei lui Ştefan cel Mare, pe când Ţara Românească nu era unită încă şi ţinuturile Munteniei şi Moldovei aveau fiecare domnii lor, a fost o luptă mare între plăieşii lui Ştefăniţă şi armata turcească care năpădise ca frunza şi iarba pe pământul Moldovei.

Bătălia a fost aprigă şi, din cauza numărului prea mare de duşmani faţă cu oastea lui Ştefan, moldovenii au căzut biruiţi.

Voievodul, amărât în suflet de această pierdere, fugise din faţa puhoiului vrăjmaş, ca să nu fie prins şi, rătăcind singur prin munţi, a ajuns pe valea Putnei.

Pe atunci, în Vrancea nu erau sate cu lume multă ca în vremea de astăzi şi nici locuri goale şi dealuri chelbaşe, cum se văd acum. Codrii stăpâneau mai peste tot şi abia unde şi unde câte un pâlc de case se găseau înşiruite şi ascunse pe la poalele pădurilor, lăturiş cu scurgerea apelor, iar oamenii erau mai toţi ciobani care-şi păşunau oile prin golurile şi poienile munţilor.

După atâta umblătură prin codri, nimeri, prin asfinţitul soarelui, la o casă de pe dumbrava Bârseştilor.

Aici, o babă bătrână torcea dintr-un fuior de cânepă, pe prispa casei.

— Bună ziua, bătrânico, zise voievodul, descălecând şi legând calul de ţâţâna porţii.

— Bună să-ţi fie inima, voinice, răspunde blând bătrâna, care, uitând să mai tragă fir din caier, privea mirată pe viteaz, căci nu-l cunoştea cine este.

— Fă bine, mătuşică, de-mi dă ceva de mâncare şi lasă-mă să mă odihnesc puţin, că tare am ostenit de când umblu pe coclaurile astea!

Baba, fără să mai facă vorbă multă, puse masa şi îi dete străinului să îmbuce lapte cu mămăligă şi brânză de oi, repezindu-se apoi la coşar de aşeză armăsarul la iesle.

Când se înapoie în casă, găsi pe străin culcat. Se aşezase pe o laviţă, aşa îmbrăcat cu sarica, cum se afla, şi aţipise, căci, după cum se cunoştea pe trăsăturile feţei, era tare obosit.

Îl privea acum nedumerită baba şi nu înţelegea cine să fie străinul acesta cu părul bălai şi cu faţa rumenă şi frumoasă, de a rătăcit tocmai prin inima codrilor aceştia, unde doar numai mocanii de aici sălăşluiau în voie cu oile lor, fără să tulbure cineva liniştea.

Tot uitându-se aşa cu luare-aminte, bătrâna observă că voinicul purta haine ostăşeşti de domn, cusute în fireturi şi aur, pe sub sarica greoaie de lână de oaie, care se lăsase puţin la o parte, dezvelindu-i pieptul de viteaz.

Îndată își dădu cu ideia că nu poate fi altul decât Ștefan-Vodă, domnul Moldovei, despre care auzise că fusese învins de turci într-o bătălie, că oastea i-a fost risipită și alungată, iar el s-a retras în munți.

Fără să mai stea pe gânduri, porni în fugă până la stâna din vale, ca să-și vestească feciorii, lăsând pe Ștefan-Vodă singur, să se mângâie cu somnul.

Baba avea șapte feciori voinici, tot unul și unul, nalți, spătoși și vânjoși, care nu se temeau de nimeni în calea lor. În ei își pusese acum nădejdea și, ajungând la stână, le povesti cele întâmplate cu voievodul, îndemnându-i ca să plece cât mai curând și, răscolind ținutul Vrancei, să strângă pe toți voinicii plaiului acesta, cu care Ștefan să pornească la luptă și să alunge pe turci din țară.

De cuvânt, feciorii babei, toți șapte, se răspândiră în șapte părți ale Vrancei, buciumând pe văi și dealuri, până a doua zi în zori, strângând fiecare câte o ceată de voinici cu care se lăsară pe dealul Dumbrăvei.

Dimineața, când baba își văzuse feciorii venind, deschise larg ușa de la odaia în care se afla Ștefan-Vodă și, voioasă, îi zise:

— Măria ta, nu fii întristat! Scris este că un așa de bun viteaz să nu rămână învins de mâna dușmanului. Ia te uită cum îți vin ostașii cu care vei învinge lifta păgână!

Ștefan ieși în prag și rămase mirat când văzu curgând din toate părțile cete de voinici înarmați cu lănci și arcuri, coase și topoare ce străluceau în razele soarelui de abia răsărit.

— Dar de unde sunt acești voinici, bătrâno, și cine i-a adunat așa?

— Sunt plăieșii Vrancei, Măria ta, și vin cu toții ca să pornești cu ei la luptă. Te-am văzut cât de amărât erai când ai venit asară și știam că oastea ți-a fost nimicită în luptă cu turcii. De aceea am trimis pe cei șapte feciori ce-i am și, uite, până dimineață ți-au strâns oaste nouă în loc, toți voinici și dornici de luptă.

Apoi, chemându-și feciorii lângă ea, urmă:

— Aista-i Bodea, aista Spirea, celălalt Negrilă, apoi Bârsan, Spulber, Pavăl și cu Nistor. Toți sunt feciorii mei și acum ți-i dau Măriei tale. Cu ei și cu întreaga ceată ce au adunat, mergi fără teamă și, cu voia lui Dumnezeu șoimanul, vei scoate pe dușmani din țară.

Voievodul, înveselit acum, privea mândru la oştenii aceştia adunaţi în pripă în jurul său, care i se părură vrednici de luptă, apoi întorcându-se către babă îi zise:

— Dar cum te numeşti, bătrâno?

— Tudora Vrăncioaia.

— Să trăieşti, mătuşă Tudora, şi Dumnezeu să-ţi dea sănătate pentru sprijinul şi dragostea de ţară ce arăţi.

Apoi, îmbărbătându-şi oastea adunată, plecară cu toţii peste dealuri şi, străbătând codrii la vale, izbiră în coastă pe vrăjmaşi.

Toţi s-au luptat voiniceşte. Ştefan-Vodă era printre cei dintăi, înconjurat de flăcăii Vrăncioaiei care se luptau ca nişte lei, lovind în dreapta şi în stânga tidvele păgâne care cădeau ca bostanii, înroşind pământul.

Şi astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu, Ştefan a învins şi de data asta pe turci, izgonindu-i din ţară afară.

Atunci, de bucurie, voievodul se puse de petrecu şi veseli cu ostaşii săi, iar în urmă chemă lângă el pe cei şapte feciori ai Vrăncioaiei şi le zise:

— Flăcăi, cu voi am câştigat izbânda şi am alungat pe vrăjmaşi. Dacă nu nimeream la casa mamei voastre, multă vreme turcii ne secătuiau ţara. Sunteţi vrednici de răsplată domnească.

Iată, voi sunteţi şapte fraţi, iar în Vrancea sunt şapte munţi. Ai voştri să fie în veci, cu văi, ponoare şi tot ce se află acolo! Întoarceţi-vă dar înapoi în codrii voştri şi să-i stăpâniţi sănătoşi, din neam în neam! Iar mamei voastre duceţi-i multă sănătate din partea voievodului Ştefan, care la vreme de strâmtoare a găsit la casa ei pat pentru odihnă şi braţe vitejeşti de luptă.

Le făcu ocolniţă* pe piele de viţel, scrisă cu litere de aur, pentru dania domnească, document în puterea căruia fiii Vrăncioaiei ajunseră stăpânii munţilor Vrancei, de la Trotuş până în valea Bâsca, a Buzăului.

Şi de atunci, fiecare din cei şapte fraţi, înapoindu-se pe plaiurile Vrancei, s-au aşezat la poalele munţilor, întemeindu-şi fiecare sate după numele lor: Bodeşti, Spireşti, Negrileşti, Bârsăşti, Spulber, Păuleşti, Nistoreşti etc.

---

* Ocolniţă — hartă indicând hotarul moşiei

IZVORUL LUI ŞTEFAN CEL MARE

Mai demult nu era atâta pace în ţări ca acuma. Vrăjbile erau mai dese şi bătăliile erau lucru de toate zilele. Aşa, în ţara moldoveanului, ca şi în alte ţări, nu se potolea bine o vrajbă şi se şi începea alta. Când se băteau cu tătarii, când cu turcii, când cu ungurii, când cu alte limbi străine.

Odată s-au bătut leşii şi cu Ştefan cel Mare care era împărat neastâmpărat, căci nu era an lăsat de Dumnezeu în care el să nu se hărţuiască cu cineva.

Din ce le-o venit vrajba, nu se ştie. Destul că le-o venit şi atâta!

Fiecare împărat îşi strângea armată, care de care mai multă şi mai vitează. Cel leşesc şi-o strâns leşi de ai lui, cel moldovenesc — români de ai lui. Ş-o făcut puşti, care de care mai oţelite, şi s-o strâns iască de prin toţi codrii. Astfel înarmaţi, s-o bătut azi, s-o bătut mâine, însă fără să se dovedească care e mai biruitor. La urma urmelor li se gătise iasca şi li se rupse şi cremenea puştilor, dar tot de împăcat nu se împăcară. Poate că Ştefan, ca om mai creştin, s-ar fi împăcat, dar cel al leşilor nu se învoi, o dată cu capul.

Gătindu-li-se şi mâncarea pentru ei şi cătanele lor, se hotărâră ca numai amândoi să se lupte, luptă dreaptă, luptă voinicească. Fără multă bătaie de cap se învoiră, căci doară nici unuia nu-i prea era frică de luptă, fiind colea voinici, nu cum suntem noi, bunăoară. Suflecându-şi mânecile, se luară la trântă şi se zoliră până ce era soarele în crucea amiezii, dar nu se biruiră. La amiază băură câte o înghiţitură de apă, căci li se uscase limba şi cerul gurii de înfierbântaţi ce erau, apoi se hărţuiră până la ojina* cea mică, când împăratul leşilor, mai slăbind din picioare, căzu peste un bolovan de i s-au sucit grumazii şi cu ei suciţi s-a întors acasă, rugându-se lui Ştefan de iertare.

Ştefan, milostiv şi bun la inimă cum era, l-a iertat şi l-a lăsat să se

* Ojină — moment al zilei situat la jumătatea timpului dintre amiază şi asfinţit; gustare care se ia în acest moment al zilei.

întoarne în ţara lui, aducându-i aminte că nimic nu se poate face fără voia lui Dumnezeu.

Izvorul din care au băut apă s-o chemat apoi izvorul lui Ştefan cel Mare. Care e şi unde e nu se ştie, că de atunci e mult şi oamenii au murit fără a ne lăsa vreun răvaş ori vreo însemnătură.

Se crede că cine ar bea din apa acelui izvor, oricât de bolnav ar fi, s-ar face sănătos.

LEGENDA MUREŞULUI ŞI OLTULUI

Trăia odată un împărat pe vârful unui munte, într-o cetate cu două turnuri. Şi odată, într-o vară, a plecat împăratul acela la război şi nu s-a mai întors.

Împărăteasa a trimis soli în toate părţile, să dea de urma soţului ei, şi s-au dus solii cercetând până la marginile lumii, şi s-au întors după vreme îndelungată, fără bucurie.

Şi avea împărăteasa doi copii care se jucau în ţărână, când a plecat tatăl lor să se războiască; iar acum erau mari şi flăcăi de însurătoare. Unul crescuse în turnul dinspre miazănoapte, celălalt, în turnul dinspre miazăzi, şi amândoi erau feluriţi la fire şi la gânduri, dar unul şi unul la chip şi la făptură.

Şi s-au înţeles ei să plece de-a lungul lumii şi să caute pe tatăl lor. Mama lor a plâns şi de bucurie, şi de durere, când a aflat de hotărârea lor; de bucurie, că are flăcăi atât de vrednici, şi de durere, că se temea să nu-i piardă. Dar i-a povăţuit să se ţie veşnic împreună, cum ţin boii la jug, şi veşnic drumul unuia să fie drumul celuilalt. Şi i-a binecuvântat şi le-a dat voie să plece, şi iarăşi i-a sfătuit să meargă în tovărăşie nedezlipită, şi au plecat flăcăii.

De abia părăsiră cetatea părinţilor şi au început să nu se înţeleagă la drum, căci erau feluriţi la fire şi la gânduri. Cel crescut în turnul dinspre miazănoapte a apucat pe partea unde fusese turnul în care a crescut.

Pe unul îl chema Mureşul, pe celălalt, Oltul.

Şi de-acolo, din creştetul muntelui, li s-a despărţit cărarea, că Mureşul a pornit spre miazănoapte, iar Oltul, spre miazăzi. Şi era Oltul sfărâmicios şi iute din fire şi a apucat nebuneşte la vale, spre ziua senină, iar Mureşul era întunecat cu inima şi liniştit ca noaptea paşnică şi a apucat încet, încet, spre miazănoapte. După câtăva vreme însă, pe Mureş l-a ajuns dorul de frate-său şi i s-a întristat sufletul şi de aceea s-a întors spre miazăzi să-şi afle fratele. Şi nu l-a mai aflat, ba şi-a pierdut şi calea şi a apucat în altă parte, tot liniştit şi cu inima de pace.

Dar mama lor, când a văzut că s-au despărţit chiar de la casa părintească, a alergat să le curme drumul, dar nu era chip să-i ajungă, mai ales că ei fugeau în două părţi. Şi a plâns împărăteasa, şi într-acel minut, amândoi băieţii s-au făcut râuri, şi râuri au rămas.

Şi de atunci Oltul cel sfărâmicios şi iute din fire a dat năvală prin ţări muntoase şi s-a azvârlit prin munţi cu prăpăstii şi s-a afundat pe la Turnul Roşu, clocotind şi izbindu-se de stânci. Şi de aceea lui i se cântă cântecul:

„Oltule, râu blestemat,
Te-ai făcut adânc şi lat;
Că vii mare, spumegat
Şi cu sânge-amestecat."

Iar Mureşul de atunci curge tot pe şes şi tot spre şesuri năzuieşte liniştit şi încrezător. Şi de aceea i se cântă cântecul:

„Mureş, Mureş, apă lină.."

SOMEŞUL ŞI CRIŞUL

În vremurile de demult, de când sunt şi poveştile, trăia la poala muntelui Vlădeasa un crai frumos şi tânăr. Îi era numele Bogdan. Muntele cu pădurile de brazi şi păşunile toate erau în stăpânirea lui.

Îi venise şi craiului vremea să se însoare, dar peste puţină vreme, după ce îşi aduse domniţa, năvăliră duşmanii în hotarele lui, îi aprinseră cetatea şi pe crai îl omorâră.

Domniţa scăpă de moarte şi, după ce îşi adună turmele ce mai rămaseră de mâna duşmanilor, se sui la munte. Pe locul, căruia îi zic şi astăzi Bogdăneasa, îşi făcu un bordei. Aici născu, peste câteva zile, doi copii gemeni, feciori amândoi. Şi, cum e vorba din poveste, creşteau voinicii într-o zi ca-n două şi se făcură nişte flăcăi cât îţi era mai mare dragul.

Copiii îndrăgiră ciobănia şi abia aşteptau să treacă iernile, pentru ca să poată ieşi la larg. Vara îşi purtau turmele la păşune prin poienile din apropiere şi, în vreme ce oile păşteau cuminţi şi blânde, ei începeau să cânte din tulnic şi din fluier. Şi cântau ciobănaşii mei aşa de frumos, încât izvoarele se opreau din şopot şi rămâneau înmărmurite, iar păsările încetau din zbor şi se adunau stoluri în jurul lor, ascultându-le cântecul.

Trecu aşa o bucată de vreme, dar într-o vară dăduse o secetă mare şi, în lipsa păşunii, oile începură să flămânzească. Atunci fraţii plănuiră să-şi mute turmele mai departe, până vor afla undeva o păşune mai bună.

Într-o dimineaţă îşi luară rămas-bun de la mama lor şi plecară la drum.

În vârful muntelui aflară păşune bună şi apă destulă. Îşi puseră staulele aici şi, slobozind oile la păscut, se apucară să-şi facă colibă. Ziua trecu repede, şi seara, după ce îşi aşezară oile, voinicii îşi făcură foc, vrând să-şi gătească ceva de mâncare. Dar nici nu se aprinse focul bine, când începuse să sufle un vânt ascuţit şi fraţii simţiră cum îi cuprinde, fără veste, somnul. Când se treziră a doua zi din somn, soarele era la amiază. Oile zbierau de foame în staul şi câinii abia se mai ţineau pe picioare de osteniţi. Fraţii se uitară unul la altul buimaci, îşi numărară oile. Văzând că nu lipseşte nici una, le mai veni inima la loc.

Se spălară şi apoi îşi scoaseră oile la păşune. Peste puţin, uitară grija şi începură să cânte din fluier. Şi cum cântau aşa, cu gândul la mama lor, deodată le răsări înainte, ca din pământ, o fată frumoasă ca o Cosânzeană. Ciobanii încetară din cântat şi rămaseră privind miraţi spre fată. Ea veni aproape de ei, apoi le spuse supărată:

— Rău aţi făcut, voinicilor, că aţi venit aici!... Poiana asta e moşia mamei, care e vrăjitoare, şi cu greu veţi putea scăpa de răzbunarea ei. Eu v-am văzut şi ieri şi mi-aţi căzut dragi. Am venit acum la voi să vă spun cum să vă feriţi de vrăjile mamei şi să vă ajut. Aceluia care se va arăta mai vrednic între voi îi făgăduiesc că îi voi fi nevastă. Şi acum ascultaţi. Mama a trimis aseară „Somnul“ la voi, pentru ca să vă adoarmă pe veci. Mie mi-a fost milă de voi şi am furat o parte din el, aşa că nu v-a putut strica. Acum mama e mânioasă foc şi pe seară iar va trimite „Somnul“ la voi. Dar nu vă temeţi, că el nu vă mai poate strica. De dimineaţă va trimite la voi pe fratele meu şi, dacă îl veţi putea bate, atunci va trimite şi cerboaica. Cerboaica asta are un corn în frunte. Aici îi stă puterea. Dacă voi veţi putea reteza cornul, atunci aţi scăpat.

După aceste vorbe, fata le întinse o frunză şi zise:

— Cine se va şterge cu frunza asta pe frunte, acela nu va adormi şi va rămâne tare. Dar fiţi cu grijă, numai unul să vă ştergeţi cu frunza într-o seară, că, dacă vă ştergeţi amândoi, atunci îşi pierde puterea de vrajă.

Unul dintre fraţi luă frunza şi tocmai vru să mulţămescă, când fata se făcu iarăşi nevăzută.

Trecu şi ziua asta, cum trec toate zilele, şi seara, după ce îşi aşezară oile, fratele mai mic zise:

— Bădiţă, adă frunza la mine în seara asta şi tu te pune de te odihneşte, că vreau să-mi încerc şi eu puterea cu feciorul vrăjitoarei!

— Bine, frăţioare, răspunse celălalt, dar tu eşti mai tânăr cu ceva şi mai plăpând ca mine şi mi-ar fi jale să te văd prăpădit de zmeu. Mai bine te odihneşte tu şi lasă grija în sarcina mea.

— Rogu-te, bădiţă, fă pe voia mea în seara asta, ş-atunci mâine va veni şi rândul tău.

Fratele mai mare îl privi pe celălalt cu drag, apoi scoase frunza din sân şi i-o întinse:

— Ţine, frăţioare, şi Dumnezeu să-ţi ajute!

Abia isprăvi aceste vorbe, vântul începu să sufle şi somnul îi cuprinse iarăşi pe furiş. Mezinul scoase frunza şi se şterse cu ea pe frunte. Simţi îndată cum i se limpezeşte mintea şi cum puterea îi creşte.

Peste puţin, vântul începu să sufle mai tare. Câinii începură să alerge în toate părţile, lătrând furioşi, şi oile să se frământe în staul. Atunci ciobanul se ridică de lângă fratele care dormea ca mort şi strigă către oi, apoi îşi chemă câinii lângă el. Oile, auzind glasul stăpânului, se liniştiră şi câinii se apropiară, lătrând vesel şi gudurându-se.

După miezul nopţii câinii începură să latre din nou, dar mai tare acum, şi ciobanul văzu la lumina lunii un om apropiindu-se de staul pe furiş. Ciobanul puse repede mâna pe ciomag şi se ridică de jos sprinten. Străinul ajunse lângă staul şi cerca să deschidă strunga. Câinii se apropiară de el lătrând furioşi, dar cât ai clipi din ochi, amuţiră pe veci. Ciobanul se apropie de strungă şi strigă:

— Ce cauţi acolo, omule?! Dacă eşti vreun drumeţ străin şi rătăcit, vino de te odihneşte aici lângă foc şi lasă oile în pace, că de unde nu, apoi să ştii că ţi-ai aflat omul!

— Cum ai spus, frate? Ian mai zi o dată!

— Apoi, am zis să fii pe pace, că ţi-ai aflat omul!

— Alelei, fârtate, şi sărăcuţ de tine, ce rău ai nimerit-o, dar dacă îţi dă puterea, după cum te arată gura, apoi hai la luptă!

Ciobanul înţelese îndată cu cine are de lucru, dar nu se sperie. Îşi făcu cruce, apoi se îndreptă spre străin şi se luară la luptă. Zmeul se frământa din răsputeri şi arunca foc în toate părţile, dar nici ciobanul nu se lăsa. Lupta ţinu până în revărsatul zorilor şi atunci ciobanul simţi cum îl slăbesc pe zmeu puterile. Se mai opinti el de câteva ori, dar ciobanul făcu ce făcu şi îl trânti. Zmeul rămase mort, dar şi flăcăul era ostenit, că abia îl mai ţineau picioarele. Se trase încet până la izvor şi se spălă.

Peste puţin se trezi fratele mai mare, dar aşa de tare îl muiase somnul, încât era mai slab ca fratele care se luptase.

Ziua o petrecură cu greu, căci le era jale după câinii prăpădiţi de zmeu. Seara luă celălalt frate frunza şi, după ce se frecă şi el pe frunte, petrecu în priveghere până după miezul nopţii. Deodată auzi un răcnet sălbatic. Atunci sări de jos ca ars şi, după ce apucă în mână ciomagul, se uită bănuitor în toate părţile.

Peste puţin văzu venind în goană un cerb, care în loc de două coarne avea numai unul în frunte.

Ciobanul ochi de câteva ori cornul, apoi răsuci ciomagul în aer şi-l azvârli cu atâta putere, încât rupse cornul. Cerboaica se sperie şi o luă în goană înapoi, pe unde venise. Atunci ciobanul alergă la locul unde văzuse căzând ciomagul şi, lângă el alături, află şi cornul cerboaicei. Îl luă în mână, dar nu avu vreme să se uite la el, căci în clipa următoare ciobanul se prefăcu într-un izvor. Cornul era vrăjit, că cine va pune mâna pe el să se prefacă în izvor. Fata vrăjitoarei uitase să le spună fraţilor să nu se atingă de el. Nu peste multă vreme, se trezi şi mezinul şi, după ce nu îl văzu nicăieri pe fratele său, începu să-l caute. Umblând aşa, încoace şi-ncolo, a dat cu ochii de ciomag şi de corn. L-a luat şi el în mână, dar în clipa următoare se prefăcu şi el într-un alt izvor.

Vrăjitoarea îşi răzbunase.

Povestea e adevărată. Izvorul fratelui mai mare e Someşul, care curge lin, iar izvorul mezinului e Crişul, care curge repede, de parcă aleargă în căutarea fratelui pierdut. Şi Someşul, şi Crişul izvorăsc din Vlădeasa. Iar locul unde a căzut cornul se numeşte şi astăzi: „Cornul Cerboaii".

LOCURI LEGATE DE NUMELE LUI DRAGOŞ-VODĂ

Zice că dintru început Dragoş-Vodă era domn şi stăpânitor peste Maramureş. Mai pe urmă însă, având foarte multe şi mari neplăceri, neajunsuri şi daune de suferit din partea ungurilor, precum şi a altor limbi străine şi duşmane, care voiau numaidecât să-i schimbe legea şi să-i răpească moştenirea străbună, s-a hotărât să părăsească ţara strămoşească, să treacă peste munţi, în părţile noastre, şi apoi să se aşeze aicea pentru totdeauna.

Dar fiindcă ţările dincoace de munţi, adică Bucovina, Moldova şi Basarabia erau pe timpul acela cercetate şi cutreierate în lungiş şi curmeziş de către o mulţime de popoare străine, care ca nişte lăcuste nesăţioase veneau din părţile răsărite, de-aceea şi Dragoş-Vodă, necunoscându-le până atunci cât de mari sunt, cum arată şi ce fel

de oameni locuiesc într-însele, a voit mai întâi să le cerceteze şi să se încredinţeze, ori de-i va fi cu putinţă a le cuprinde şi a le stăpâni, şi abia după aceea să descalece într-un loc, care-i va veni mai bine la socoteală.

Şi ca întreprinderea lui să nu fie bătătoare la ochi, ca înverşunaţii şi neîmpăcaţii săi duşmani să nu prindă de veste despre ceea ce voieşte el să facă şi să-i zădărnicească apoi întreg planul ce şi l-a fost făcut, a chemat într-o zi la sine pe toţi sfetnicii şi mai-marii oştilor, precum pe mulţi boieri şi alţi bărbaţi aleşi, care aveau aceleaşi dureri şi erau de-aceeaşi părere cu dânsul, şi cu aceia s-a pus apoi la cale, cum şi în ce chip să iscodească ţara care avea de gând să o cuprindă.

Şi după ce s-au adunat toţi cei chemaţi la un loc şi s-au sfătuit mai multe ore, ce şi cum să facă ca s-o scoată mai bine şi cât mai degrabă la capăt, se-ntoarseră pe-acasă, prinse fiecare a se pregăti cu cele trebuincioase de drum şi când fură acuma gata de pornire, ieşiră cu toţii în chip de vânătoare şi, apucând spre răsărit, deteră să treacă dincoace de munţi.

Dragoş-Vodă şi tovarăşii săi, vrând-nevrând, cutreierară mai multe zile de-a rândul cei mai înalţi munţi dinspre Maramureş, precum: Bratila, Fluturica, Iedul, Ţapul, Lucina, Tătarca, Opcioara, Dârmocsa, Dadul, Manaila, Lefele, Senatorii, Orata, Botoşul Mare, Botoşul Mic, Runcul şi Runculeţul.

La vreo câteva zile, însă, de cutreierare şi zbuciumare încolo şi-ncoace şi anume tocmai când nu mai puteau de osteniţi şi vlăguiţi ce erau şi nu ştiau încotro s-o mai apuce şi ce să mai facă, iată că Cel-de-Sus le scoate înainte un sihastru cucernic care ieşi din desişul unei păduri.

Dragoş-Vodă, cum îl vede, bucuria lui! Se duce drept la dânsul, îi dă bună ziua, îi spune cine-i, de unde-i şi ce caută şi apoi îl întreabă: ori de nu ştie el vreun plai sau vreo potecă care duce spre ţară?

Sihastrul îl măsură mai întâi cu privirea din cap până-n picioare, apoi, văzând că atât el cât şi tovarăşii lui sunt foarte obosiţi, nu-i dete răspuns la întrebare, ci le făcu semn tuturora ca să meargă după dânsul

până într-o poieniţă care se afla din întâmplare în apropiere, zicând că acolo le va spune ceea ce are de gând să le spună.

Atât Dragoş cât şi tovarăşii săi nu se puseră de pricină, ci, urmând cucernicului sihastru care plecase înainte, se duseră până în poiana arătată şi-acolo se puseră cu toţii pe iarbă, ca să se odihnească.

După ce au stat acuma cât or fi stat pe locul unde s-au fost pus şi după ce s-au odihnit puţintel, zise sihastrul:

— Dacă aveţi de gând numaidecât să vă coborâţi spre ţară, atunci să nu umblaţi ca până acuma, hoinărind încolo şi-ncoace prin munţi, căci numai degeaba vă pierdeţi timpul, ci să luaţi bine seama şi să urmaţi semnului ce vi se va arăta şi care va duce spre răsărit; nicidecum însă să nu vă luaţi după semnul ce vi se va ivi spre apus, spre miazănoapte ori spre miazăzi, căci atunci nu veţi ieşi bine la capăt! Şi acum, Dumnezeu să vă binecuvânteze şi să vă îndeplinească toate dorinţele!

Şi rostind sihastrul cuvintele acestea, se porni încotro era îndreptat.

Dragoş-Vodă îi mulţămi din toată inima pentru sfatul ce i l-a dat şi, luându-şi rămas-bun de la dânsul, se porni asemenea în cale-i. Şi mai umblând el dimpreună cu tovarăşii săi, cât timp va mai fi umblat, prin munţii din apropiere, iată că se iveşte dintr-o smidă* un cerb cu douăsprezece coarne, care porni îndărât, spre apus; de altă parte sare un vier sălbatic, dintr-o sihlă, şi începând a grohăi apucă spre miazănoapte; şi iarăşi din altă parte se arată un pluton,** care prinse la fugă spre miazăzi. În urmă se iveşte un bourel murg cu trei stele în frunte, care-şi luă cursul spre răsărit.

Dragoş-Vodă, căruia i se-ntipărise bine în minte sfatul ce i l-a dat sihastrul, care sălbăticiune, cum o vedea, o lăsa să se ducă în treabă-şi. Când dete însă cu ochii de bourelul cel cu trei stele în frunte, atât el cât şi tovarăşii săi se ţinură lipcă de dânsul, ca să nu-l piardă din vederi, urmărindu-l necontenit, atât pe vârfurile munţilor celor mai înalţi, cât şi prin prăpăstiile cele mai adânci şi mai primejdioase;

* Smidă — desiş din arbori tineri sau din tufăriş.

** Pluton — varietate de cerbi.

atât prin văgăuni şi vâlcele, cât şi prin poieni şi preluci,* până ce ajunseră la apa Moldovei.

Aicea, fiind bourelul pre care îl urmăreau ei foarte ostenit şi asudat de fugă, se aruncă deodată în valurile cele repezi şi limpezi ca lacrima ale apei acesteia şi cât ai bate din palme se făcu nevăzut, ca şi când ar fi intrat în pământ.

Dragoş-Vodă şi tovarăşii săi, pierzându-l din ochi şi nemaiputându-i da de urmă, cugetară că a apucat pe albia apei în jos şi de-aceea merseră şi ei o bucată de loc la vale, alăturea cu Moldova, până ce ajunseră într-o poiană răsfăţată şi frumoasă de pe malurile acestui râu. În poiana aceea apoi, fiindcă înnoptase acuma hăt-binişor şi nu puteau merge mai departe, de întuneric şi osteniţi ce erau, se opriră locului ca să mâie.

Iată însă că în revărsatul zorilor, când le era somnul mai dulce, se aude un muget străbătător de bour, în partea dinspre miazănoapte şi miazăzi.

Dragoş-Vodă, cum îl aude, cugetând că e bourul după care s-au fost luat în ziua premergătoare, sare drept în picioare, deşteaptă şi pe ceilalţi inşi şi se pornesc apoi iarăşi cu toţii în partea aceea, în care se auzise mugetul bourului, adică pe apa Moldovei la vale, şi merseră timp de mai multe ore, până ce deteră într-o sihlete** mare, care se afla în capătul dinspre miazănoapte-apus a Câmpulungului de astăzi. De aicea, auzind iarăşi mugetul bourului dincolo de apa Moldovei, apucară în mâna stângă, trecură Moldova de cealaltă parte, se suiră pe Izvorul sau Pârâul-Morii, la deal, până ce ajunseră la Curmătura Feredeului; de-aicea apucară pe coama muntelui Feredeul în sus şi merseră până ce ajunseră mai până în vârful acestuia. Aicea, stând puţin locului şi poposind, iată că li se arată iarăşi un bour, care venea despre muntele Păuşa şi care li se păru că e acelaşi ce-l pierdură din vederi în sara zilei premergătoare.

---

* Prelucă — poiană mică într-o pădure.

** Sihlete — pădure deasă de copaci tineri; hătiş.

Dragoş-Vodă, cum îl zăreşte, mânios că l-a purtat cine ştie pe unde, pune arcul la ochi şi dă să-l culce la pământ. Însă bourul în aceeaşi clipă fuge în dosul unui paltin înalt şi gros — şi să te cam mai duci la fugă spre răsărit!

Dragoş-Vodă şi ceilalţi inşi se iau repede după dânsul, ca să nu-l scape şi de astă dată din vedere, urcă şi coboară ca săgeata mai multe dealuri şi dâmburi, până ce ajung aproape de un pârâu care curge drept spre răsărit şi la care, fiind bourul prigonit foarte însetat, se opri puţin ca să soarbă vreo câteva guri de apă. Urmăritorii săi, care s-au fost împrăştiat unii în dreapta şi alţii în stânga, se opresc asemenea, îl înconjură din toate părţile, întind arcurile şi, cât ai clipi din ochi, îl culcă la pământ. Dragoş-Vodă, cum vede că a căzut jos şi nu se mai clinteşte din loc, bucuria lui, se repede degrabă la dânsul, să-l vadă cât e de mare şi de gras. Dar când ajunge la starea locului, dă, spre cea mai mare mirare a lui, că sălbăticiunea săgetată nu e bour, după cum crede el, ci un simplu bou sălbatic. Deci întorcându-se către tovarăşii săi, care asemenea alergaseră ca să vadă sălbăticiunea răpusă, zise într-un ton cam supărăcios:

— Bată-l pârdalnicul să-l bată! Acesta nu e bour, ci bou sălbatic! Şi fiindcă e bou, Bou să se numească de-acum înainte şi locul acesta, unde a fost săgetat!

Şi cum a spus Dragoş-Vodă, aşa s-a şi întâmplat, căci atât pârâul din care a băut boul cel săbatic apă, cât şi locul unde a fost el săgetat, din momentul acela Boul le-a rămas numele, şi tot aşa se numesc şi-n ziua de astăzi.

După aceasta porunci Dragoş-Vodă la vreo câţiva feciori voinici să taie vreo câţiva brădani tineri, să facă un fel de leasă dintr-înşii, să ieie boul săgetat, să-l pună pe leasa aceea, să-l ridice pe umere şi să plece apoi cu toţii mai departe, până ce se vede, căci apropiindu-se soarele spre apus şi fiind locul acela foarte sălbatic, nu voi să rămână şi să mâie acolo.

Feciorii, cât ai bate în pălme, făcură ceea ce li se spuse şi apoi se porniră cu toţii mai departe, la vale, pe ţărmurile pârâului unde a fost boul cel sălbatic săgetat.

Ajungând la Gura-Boului, care trecea alăturea cu munţii Senatoriul şi cu Runcul-Boului şi se revarsă în Moldoviţa, trecută de iastalaltă parte şi apucară apoi pe ţărmul stâng al Moldoviţei în jos şi merseră până la gura Dragoşei, care curge din munţii dinspre răsărit şi se revarsă în dreptul muntelui Scăuelele, asemenea în Moldoviţa. Aice, văzând ei că dacă s-ar duce mai departe, la vale, ar merge mai mult spre amiază şi nu, după cum le-a fost spus sihastrul, spre răsărit, stătură locului, se odihniră puţin şi apoi, după ce dete locului acestuia numele de Popasul lui Dragoş, apucară pe pârâul la care au fost ajuns, în sus, şi în mai puţin de trei pătrari de oră ajunseseră într-o câmpie largă şi frumoasă care se-ntindea pe de-o parte şi pe de alta a pârâului acestuia.

În câmpia aceea plăcându-le foarte mult, atât lui Dragoş-Vodă cât şi tovarăşilor săi, hotărâră să se oprească, să steie un timp mai îndelungat şi să se odihnească, căci alergăturile şi zbuciumările din zilele trecute le sleiseră mai toate puterile.

Şi cum au hotărât, aşa au şi făcut. Îşi aleseră un loc mai larg şi mai îndemânatic, şi fiindcă soarele începuse acuma a se ascunde după piscurile munţilor, unii se apucară să doboare nişte ciungi ca să facă foc, alţii se puse să jupească boul ce-l adusese cu sine, şi iarăşi alţii începură a tăia feluriţi brădani, făgani, precum şi alţi copăcei, şi a face dintr-înşii un fel de lagăr. Şi aşa, în scurt timp, lagărul era făcut gata, focul aprins, boul jupit şi carnea lui pusă pe cărbuni ca să se frigă.

Însă până a se frige carnea, unii dintre dânşii, mai sprinteni şi deprinşi cu pescuitul, bucăţeliră un ciung uscat, făcură — cât ai scăpăra dintr-un amnar — mai multe făclii dintr-însul, aprinseră făcliile, se duseră la pârâul cel limpede ca lacrima din apropiere şi începură a pescui. Şi n-a trecut mult timp la mijloc şi se-ntoarseră c-o mulţime de peşti îndărăt, precum: păstrăvi, lostoce, lipeni, mrene, cleni şi ochene, de care era bucşit pârâul, care se vede că până atuncea nime nu umblase pe acolo, ca să prindă peşti. Ajungând la lagăr şi cinătuind* peştii, îi puse şi pe aceştia pe jăratic, ca să se frigă.

---

* A cinătui — a scoate măruntaiele şi a curăţa (de obicei, păsările şi peştii ce urmează să fie fripţi).

După ce s-au fript peştii şi carnea de-ajuns, scoaseră pâinea şi ploscele cu vin ce le-au fost luat cu dânşii când s-au pornit d-acasă şi începură a mânca, a bea şi a se veseli. Iară după ce au mâncat, au băut şi s-au veselit de-ajuns, fiind acuma hăt-târziu şi ei osteniţi şi somnoroşi, puse Dragoş-Vodă pe vreo câţiva inşi mai zdraveni să steie de strajă, iar ceilalţi se culcară şi nu se sculară până a doua zi la prânzul cel mare.

A doua zi, după ce s-au deşteptat şi după ce fiecare s-a spălat în apa cea curată şi răcoritoare a pârâului din apropiere, Dragoş-vodă se puse în cale cu tovarăşii săi să cerceteze locurile de prin împrejurime şi abia după aceea, adică după ce le va fi cercetat pe toate şi le va fi văzut singur cu ochii săi, să plece mai departe.

Şi în ziua aceea, lăsând pe vreo câţiva inşi de pază lângă lagărul ce l-au fost făcut în seara zilei premergătoare, toţi ceilalţi, în frunte cu Dragoş, plecară pe ţărmul Dragoşei în sus şi se duseră până la obârşia acesteia, adică până la Poiana Mărului, de pe culmea căreia, când e timp senin şi frumos, se pot vedea nu numai munţii din împrejurime, ci şi o parte bună din şesul dinspre răsărit, care se-ntinde până la apa Sucevii. De aicea se-ntoarseră îndărăt cutreierând mai toate văile, dealurile şi munţii care se-ntind de-a dreapta şi de-a stânga Dragoşei, precum: Macrişul, Bâtca Macrişului, Bobeica-Frumosului, Smidovaticul, Fusa, Lupoaia, Cucereasa şi Arşiţa Tanului. Şi abia pe la înserate se întoarseră îndărăt.

A doua zi apucară pe apa Moldoviţei în sus şi trecând pe locul unde se află satul de astăzi Vatra Moldoviţei şi unde mai târziu Alexandru-vodă cel Bun făcu o mănăstire, merseră până aproape de obârşia Moldoviţei, adică până nu departe de Ardgel, şi cercetară dealurile, munţii şi văile care se-ntind de-a dreapta şi de-a stânga acestui râu, precum Ionul, Ciocanul, Dămăcuşa, Vulcanul, Bouleţul, Măgura, Strigoiul, Pietrosul, Făgeţelul şi mulţi alţii, de ale căror nume nu-mi mai pot aduce acuma aminte.

A treia zi apucară pe apa Moldoviţei la vale, merseră până la locul unde se află satul de astăzi Frumosul şi începură a cutreiera dealurile

şi munţii de prin împrejurimea acestuia, până spre Poiana-Micului, precum: Arşicioara, Hâga, Arsura, Comarnicul, Rotunda, Dealul-Bradului şi Dealul-Mărului.

Iată însă că tocmai când ajunseră pe muntele Boboica şi voiau acum să se întoarcă îndărăt de unde s-au pornit, le iese înainte iarăşi un bour cu trei stele în frunte, ca şi cel dintâi, care cum dete cu ochii de dânşii o rupse la fugă în jos, spre răsărit.

Dragoş-Vodă şi tovarăşii săi, cum îl zăresc, se şi iau după dânsul, îl urmăresc când în drepta, când în stânga, când spre răsărit, când spre miazăzi, până ce ajung pe ţărmul cel drept al pârâului Humorul, ceva mai la vale de mănăstirea Humorului de azi. Aice, nemaiputând fugi bourul, de ostenit şi asudat ce era, îl strâmtorează din mai multe părţi şi-i curmă viaţa.

— Locul acesta se va chema de-acum înainte Bouri, spre aducere-aminte de bourii care i-am urmărit până aicea! strigă Dragoş plin de bucurie, după ce s-a apropiat de dânsul şi s-a încredinţat că într-adevăr e bour, şi nu bou sălbatic ca cel ce îl săgetase cu vreo câteva zile mainainte.

Şi de-atunci şi până nu demult, Bouri s-a numit atât locul acesta cât şi un pârâuaş care se revarsă în Humorul şi la gura căruia a fost bourul săgetat..

Şi-acuma, după ce au săgetat bourul şi botezară cu numele lui locul unde i-au curmat firul vieţii, îl luară vreo câţiva feciori zdraveni, pe nişte pari, şi se-ntoarseră apoi cu toţii îndărăt, de unde s-au pornit în dimineaţa zilei aceleia. Şi cum ajunseră la starea locului, începură iarăşi, ca şi-n ziua întâia, a mânca, a bea şi a se veseli până către miezul nopţii.

Şi aşa petrecură ei mai multe zile de-a rândul, parte pe câmpia cea întinsă şi frumoasă, unde şi-au fost făcut lagărul, când au ajuns în acele locuri, parte cutreierând şi cercetând munţii şi văile de prin împrejurime şi vânând sălbăticiile ce le ieşeau în cale.

În acelaşi timp însă, cât a petrecut Dragoş-Vodă cu soţii săi pe câmpia unde şi-au ridicat lagărul, au făcut ei şi o fântână sub poalele

unui deal pe care avea Dragoş-Vodă mare plăcere de-a se sui, mai ales dimineaţa, pe la răsăritul soarelui, şi a privi de acolo în toate părţile. De-atunci s-a numit fântâna aceea Fântâna lui Dragoş şi tot aşa se numeşte ea şi-n ziua de astăzi, măcar că acuma nimeni nu poate bea apă dintr-însa, pentru că în anii din urmă s-a risipit şi s-a astupat mai cu totul. Iară dealul, sau mai bine zis coasta, sub poalele căreia s-a făcut fântâna aceea, s-a numit dintru început Dealul lui Dragoş, mai pe urmă însă au început oamenii a-l numi Dealul sau Coasta Dragoşii.

Tot după numele lui Dragoş s-a numit de atunci încoace şi câmpia unde şi-a aşezat acesta lagărul său: Câmpul sau câmpia lui Dragoş, iară pârâul de-a lungul căruia se-ntinde această câmpie s-a numit Dragoşa şi tot aşa se numeşte el şi astăzi. Câmpul sau câmpia lui Dragoş, însă, s-a schimbat mai pe urmă în Câmpul sau Câmpia Dragoşii.

Şi după ce a petrecut Dragoş-Vodă cu oamenii săi mai multe zile şi nopţi în lagărul de pe câmpul dinspre care a fost până acum vorba, s-au ridicat cu toţii şi au plecat mai departe pe Dragoşa în sus şi merseră până la Poiana Mărului. De-aici, cârnind spre miezul nopţii, se duseră mai departe până ce se apropiară de munţii de pe malul drept al Suceviţei. Aicea, dând iarăşi de-un pârâu care se revarsă în Suceviţa şi fiind foarte obosiţi de drum, se opriră într-o prelucă de pe malul acestui pârâu, se odihniră puţin şi după aceea porniră iarăşi mai departe, la vale, pe pârâul acesta care, de când a poposit Dragoş şi cu oamenii săi lângă dânsul, s-a numit şi se mai numeşte încă şi astăzi Dragoşinul; iară muntele de lângă care curge acest pârâu, Piciorul şi Dealul-Dragoşinului.

Ajungând la Gura-Dragoşinului, apucară pe malul Suceviţei în jos şi nu steteră mai mult locului până nu ajunseră în marginea dinspre răsărit a munţilor, adică pe locul unde se află în timpul de faţă satul Marginea. Aicea steteră iarăşi locului şi poposiră.

După ce s-au odihnit şi aicea de-ajuns, se porniră iarăşi mai departe, tot spre răsărit, până ce ajunseră în partea dinspre apus a satului de astăzi Volovăţ, şi anume pe dealul care se numeşte Arşiţa. Ajunşi aicea, se puseră iarăşi în cale să steie mai multe zile, ca şi-n

Câmpul lui Dragoş de lângă Dragoşa, şi să cerceteze cu de-amănuntul locurile de prin împrejurime.

Şi cum se hotărâră, făcură şi aicea un lagăr. Sfârşind lagărul de făcut, aşeză Dragoş-Vodă străji, jur-împrejurul lui, iar el şi cu ceilalţi tovarăşi ai săi, adică cu sfetnicii, căpitanii oştilor şi alţi boieri şi fii de boieri care veniră cu dânsul, după ce cinară şi se veseliră plini de bucurie că au ieşit cu ajutorul lui Dumnezeu la ţară, se puseră ca să se odihnească.

A doua zi dimineaţă, cum se sculară, trimise Dragoş-Vodă pe trei inşi dintre cei mai aleşi, mai iscusiţi şi mai viteji căpitani, în părţile de prin apropiere, ca să iscodească ţara în care au intrat, şi anume, pe unul spre amiază, pe al doilea spre miazănoapte, iar pe al treilea, şi pe cel din urmă, spre răsărit.

Cei doi căpitani dintâi, după ce merseră în părţile în care li s-au spus şi după ce cutreierară timp de mai multe ore, adică pe cât le-a fost cu putinţă, locurile pe unde trecură, se-ntoarseră înapoi cu vestea că locurile cercetate de dânşii sunt foarte frumoase şi mănoase.

Cel din urmă însă, cum s-a pornit la iscoadă, nu ajunse departe şi dete de-o prelucă răsfăţată şi împrejurată cu tot felul de pomi. Iar în mijlocul prelucii aceleia erau nişte pietre frumoase cu tot felul de scrisori şi împestriţături pe dânsele şi-ntre pietrele acelea se afla o colibioară.

Căpitanul nostru, cum zări colibioara, se şi apropie de dânsa şi intră înăuntru ca să vadă de este cineva într-însa ori e părăsită şi deşartă. Şi cum intră înăuntru dete de-o bătrână care sta înaintea icoanei Maicii Domnului şi se ruga. Uimit de ceea ce văzuse, se opri deodată locului neştiind ce să facă: să înainteze mai aproape şi să vorbească cu dânsa, ori să aştepte până-şi va sfârşi rugăciunea!

Dar bătrâna, cum simţi că a intrat cineva la dânsa, îşi întoarse capul ca să vadă cine-i şi, cum dete cu ochii de dânsul, se şi ridică în picioare şi, întorcându-se cu faţa către el, începu a-i spune cu de-amănuntul: cine şi de unde este el, cu cine şi cum a venit până acolo şi că ea îl aşteaptă de mult să vină, iară după ce-i spuse toate acestea îl rugă ca s-o ducă îndată la Dragoş.

Căpitanul, mirându-se de cele ce văzu şi le auzi, crezu la început că se află înaintea unei vedenii şi de aceea nici nu mai cuteză a o întreba de unde vine ea acolo, cine este şi cum se cheamă, ci o duse îndată la Dragoş.

Dragoş-Vodă, cum o văzu, se miră şi el, ca şi căpitanul ce-o aduse, de unde a răsărit deodată femeia aceasta. Apoi o întrebă cum se cheamă, cine este şi de unde vine să locuiască în acele locuri singuratice?

— Numele meu e Uţa! răspunse bătrâna, şi sunt născută în munţii Bradului. Părinţii mei au fost boieri de neam, dar răutăţile şi nestatorniciile timpului m-au făcut să părăsesc lumea încă din tinereţe şi să trăiesc aicea, singură, în rugăciuni, că doară s-a îndura bunul Dumnezeu şi ne-a mântui de liftele cele spurcate şi rele. Pe tine, doamne, te ştiu cine eşti; ştiu de ce ţi-ai părăsit ţara şi moşia strămoşească, şi de aceea vin acuma să-ţi spun, în numele Domnului ce m-a trimis, că te aşteaptă mare mărire. În scurtă vreme ai să ajungi domn şi stăpânitor peste întreaga ţară în care ai intrat şi neamul tău are să fie mare şi vestit, şi numele lui nu se va şterge niciodată, cât a mai fi urmă de creştin în ţara noastră. Deci locul pe care ţi-ai pus piciorul, când ai ieşit din ţara părintească, să nu-l mai părăseşti, ci să-l cuprinzi şi să-l stăpâneşti, că nimeni n-are să ţi se poată pune împotrivă!

Şi cum rosti bătrâna cuvintele acestea, un nour negru cu fulgerare şi tunete o cuprinse, şi cât ai clipi din ochi se făcu nevăzută şi de atunci încoace nimeni nu i-a mai dat de urmă, nimeni n-a mai văzut-o, măcar că Dragoş-Vodă puse oameni anume ca s-o caute în toate părţile.

Şi era femeia aceea în vârstă cam de-o sută de ani, la faţă cam slută şi urâtă, la privire însă blândă, şi cine-a văzut-o i se părea că vede o minune înaintea sa.

Şi mai stând Dragoş-Vodă, cât timp va mai fi stat după întâlnirea şi vorbirea ce-a avut-o cu bătrâna Uţa, pe locul unde şi-a fost aşezat el lagărul din urmă, cercetă toată ţara în care a intrat, în lungiş şi-n curmeziş. Iară după ce s-a încredinţat că e foarte întinsă, frumoasă şi mănoasă, fiind pe lângă aceasta încă şi împănată cu tot felul de păduri şi codri, dumbrăvi şi rediuri şi adăpată cu o mulţime de râuri şi păraie

cu apă limpede ca lacrima şi pline cu tot soiul de peşti, s-a hotărât ca să se pună luntre şi punte s-o cuprindă toată, ş-apoi să se facă el domnitor şi stăpânitor peste dânsa. Dar fiindcă el a fost venit de astă dată numai ca s-o iscodească şi avea numai foarte puţini oameni cu dânsul, s-a întors îndărăt în ţara sa, în Maramureş, şi a prins a îndemna pe supuşii săi şi pe alţi români, ca să vină şi ei cu dânsul.

Şi nu mult după aceasta, iată că s-au ridicat mai mulţi boieri şi popor de rând şi s-au pornit cu toţii, şi au venit ca să se aşeze de iastălaltă parte de munţi, în ţara cea nouă, adică în Moldova, căci aşa s-a numit ţara aceasta după ce a cuprins-o Dragoş-Vodă.

Şi de astă dată, Dragoş-Vodă şi cei ce au venit cu dânsul nu se porniră de-acasă în chip de vânătoare, ca-ntâia oară, ci ei luară şi toată averea lor cu dânşii şi ţinură calea drept spre locul acela unde a stat Dragoş-Vodă de vorbă cu Uţa.

Şi după ce au sosit şi au descălecat pe locul acela, a pus Dragoş-vodă să facă o întăritură pe dânsul, adică o cetăţuie, ca la timp de rebeliune, de mare cumpănă şi nevoie, să aibă unde a se retrage şi de unde a se apăra împotriva duşmanilor.

Şi-au făcut o întăritură cu cinci şanţuri, din sus de satul de astăzi Volovăţ, şi anume sub poalele dealului Arşiţa. Şi întăritura aceea, ale cărei urme de ziduri se mai pot vedea încă şi astăzi, s-a numit Fortăreţ.

Iată însă că, nu mult după ce s-a ridicat întăritura despre care ne-a fost vorba, mergând vestea în toate părţile că Dragoş-Vodă a descălecat în Moldova, îi veniră soli de la Siretiu şi de la Suceava, cu daruri preţioase, şi-l rugară să ajute pre bieţii creştini împotriva căpcăunilor, a tătarilor, a leşilor şi a altor lifte rele care năvăleau în ţară de-o bântuiau şi-o prădau şi multe neajunsuri şi neplăceri făceau locuitorilor, din care pricină cei mai mulţi dintre dânşii, de frică şi groază, luară lumea-n cap, ascunzându-se prin munţi.

Dragoş-Vodă, ascultând rugămintea solilor, nu se codi, ci adunând pe toţi voinicii săi precum şi pe alţi români la un loc, se porni fără întârziere cu dânşii împotriva duşmanilor şi, luptându-se cu toţii ca nişte lei, în scurt timp curăţi ţara de dânşii.

Însă nu trecu multă vreme la mijloc, după biruinţa aceasta, şi se iscă din nou război din partea tătarilor şi a leşilor. Dar şi Dragoş-Voda, cum prinse de veste ca duşmanii iarăşi voiesc să intre şi să prade ţara, nu stătu mult pe gânduri ce să-nceapă şi să facă, ci văzând că ţara e în primejdie, şi sări la luptă şi răsfrânse, cu ajutorul lui Dumnezeu, şi acest rău, alungând liftele cele rele până departe peste hotar.

După această nouă învingere asupra duşmanilor, s-au adunat căpitanii oştilor şi boieriii cei mai de frunte la un loc şi ţinând sfat laolaltă îl aleseră pre Dragoş-Vodă de cap şi domnitor peste întreaga ţară, căci Moldova pe vremea aceea nu avea domnitor, şi-l rugară să nu locuiască mai mult în cetăţuia ce şi-a fost făcut-o el după descălecarea Moldovei, ci să se aşeze în Siretiu, şi-acolo să locuiască.

Dragoş-Vodă, fiind un om cu multă chibzuinţă, nu se puse de pricină, ci ascultând de îndemnul sfetnicilor şi al mai-marilor oştilor sale si voind a împlini dorinţa poporului băştinaş, care locuia pe acea vreme în oraşele Suceava, Siretiu şi Cotovăţ,* precum şi prin câteva sate răzleţite de-a lungul şi de-a latul ţării, despre a căror nume nu-mi mai pot aduce acuma aminte, a părăsit cetăţuia sa şi s-a pornit cu căpitanii oştilor şi cu sfetnicii săi spre Siretiu, unde se hotărî să petreacă până la sfârşitul vieţii sale.

Siretenii, cum au auzit că Dragoş-Vodă vine spre dânşii şi voieşte să se aşeze pentru totdeauna în târgul lor, s-au bucurat şi au ieşit cu mic cu mare ca să-l întâmpine şi să-l ducă cu pompă mare în oraş.

Locul unde au ieşit siretenii întru întâmpinarea lui Dragoş, precum şi a sfetnicilor şi căpitanilor săi, şi pe care se află astăzi un sătişor mic, s-a numit de atunci încoace Drăguşenii. Unii însă, şi mai ales străinii, pe lângă Drăguşeni, îl mai numesc încă şi Drăguşana sau Drăguşanca.

După ce s-a aşezat Dragoş-Vodă în Siretiu şi după ce-a luat acum cârma întregii ţări asupra sa, aducându-şi aminte de prorocia babei Uţa, făcu, pe locul unde a trăit şi s-a aflat aceasta, o biserică de lemn de stejar şi alăturea cu biserica aceea a făcut el mai pe urmă şi curţi

---

* Asemenea oraş nu există.

domneşti. Şi trimise apoi pe mai mulţi inşi dintre cei ce veniseră cu dânsul din Maramureş, ca să meargă şi să se aşeze la acel loc, să-şi facă case şi să prindă a lucra pământul de prin împrejurime, iar la vreme de nevoie să sară cu toţii şi să steie ca un zid întru apărarea ţării.

Cei trimişi nu se deteră într-o lature, ci se duseră cu toţii şi-şi făcură fiecare câte o casă mare şi frumoasă, din jos de biserică, pe locul care se numeşte astăzi Sălişte.

Şi fiindcă atât biserica lui Dragoş-Vodă cât şi casele de pe lângă dânsa s-au clădit pe ţărmul unei vălcele sau pârâuaş, pe ţărmul căruia a fost coliba Uţei, de-aceea atât satul care mai pe urmă a crescut hătmare, încât avea şapte biserici, cu o mulţime de curţi boiereşti, cât şi pârâuaşul, care izvorăşte de sub dealul Pleşa şi se revarsă din jos de sat în Suceviţa, s-au numit dintru început Valea-Uţei, întru aducerea-aminte de baba Uţa, iară mai pe urmă, Olovăţ.

Murind Dragoş-Vodă care a fost cel dintâi domnitor peste românii din Moldova şi care, în scurtul timp cât a domnit, mare şi mult bine a făcut el ţării şi supuşilor săi, fu dus şi înmormântat în biserica din Valea-Uţei, făcută de dânsul.

La vreo câteva sute de ani după moartea şi înmormântarea lui Dragoş-Vodă, suindu-se pe tronul Moldovei Ştefan-Vodă, care a fost unul dintre cei mai înţelepţi, mai voinici şi mai vestiţi domnitori români, şi din care pricină s-a numit el apoi Ştefan cel Mare, ridică biserica cea de stejar a lui Dragoş din Valea-Uţei şi o mută pe locul unde se aflã astăzi sătişorul Putna şi mănăstirea Putnei şi unde se poate vedea şi astăzi, iar în locul ei făcu altă biserică din piatră, cu mult mai mare şi mai frumoasă, care asemenea se poate vedea şi acuma.

După moartea lui Ştefan cel Mare şi înmormântarea sa în mănăstirea Putnei, venind în decursul timpului alţi domni la cârma ţării şi fiind Moldova, mai ales în partea de sus, adică unde locuim noi astăzi, foarte adeseori călcată, prădată şi pustiită de neastâmpăraţii şi neîmpăcaţii săi duşmani care ca nişte fiare sălbatice năvăleau asupra ei, precum mulţi alţi locuitori, aşa şi cei din Valea-Uţei, de frica şi groaza duşmanilor, părăsiră satul şi fugiră cu toţii spre munte, nădăjduind

că mai pe urmă se vor întoarce iarăşi îndărăt. Dar ţinând răzmeriţele şi rebeliunile un timp mai îndelungat şi nemaiputându-se nimeni dintre cei fugiţi întoarce îndărăt la vetrele lor, au început cu timpul, pe locul unde erau mai înainte casele lor, biserica cea nouă a lui Ştefan cel Mare şi cetăţuia lui Dragoş-Vodă a creşte dudău şi tot felul de copaci, astfel că la vreo câteva zecimi de ani după aceea, atât vatra satului, cât şi locurile de prin împrejurime se prefăcură într-o pădure mare şi deasă, ca toate pădurile. Ba, ce este încă şi mai mult, nici chiar cetăţuia şi biserica nu se mai puteau vedea de-nălţimea şi desimea tufarilor care crescuseră nu numai pe lângă dânsele, ci până şi pe zidurile lor. Iar în loc de oameni întâlneai acum numai fiare şi alte sălbăticiuni care cutreierau pădurea de-a lungul şi de-a latul, fără cea mai mică grijă că le va face cineva vreun rău.

Iată însă că într-o zi, cine mai ştie câţi ani vor fi de-atuncea, ieşind un cioban cu oile la păscut, ajunse cu dânsele până pe locul dintre Cainovăţ şi Surupana, două văi care se află în partea dinspre amiază a satului de astăzi. Acolo îşi păscu el oile sale până ce a început a se îngâna ziua cu noaptea. Când a prins acuma a se întuneca hăt-binişor şi voi a se-ntoarce cu oile acasă, dă că vreo câteva oi, care cu puţin mai înainte de-aceea se despărţise de celelalte şi intrase în desişul pădurii, îi lipsesc din turmă. Şi cum dete el că-i lipsesc oile, prinse a le căuta încolo şi-ncoace. Dar degeaba, căci fiind acuma prea târziu şi pădurea în care au fost intrat ele prea deasă şi întunecoasă, nu le putu nicidecum afla şi de aceea le lăsă în ştirea Domnului şi se-ntoarse fără de dânsele acasă. A doua zi însă, cum se zori de ziuă, se porni dimpreună cu alţi ciobani, ca iarăşi să le caute.

Ajungând şi intrând ciobanii în pădurea în care se pierdură oile, umblară mai lung timp încolo şi-ncoace, dar degeaba, că nici unul nu le putu afla. Şi neaflându-le nu le rămase alta decât să se întoarcă înapoi fără de nici o ispravă. Dar iată că la întoarcere dau cu ochii de-o stâncă foarte mare. Ei, văzând stânca aceea, dau să se apropie de dânsa, dar nu pot, căci era înconjurată din toate părţile de o mulţime de tufari şi copaci împletiţi cu iederă, ca şi când ar fi fost întărită

cu nişte ziduri. Văzând ei că cu una, cu două nu e chip a se apropia de dânsa, începură bărbăteşte a da într-o parte şi-ntr-alta tufarii şi iedera ce le sta în cale şi a se apropia în chipul acesta de dânsa. Iară după ce au ajuns cu mare chiu şi vai în apropierea stâncii, deteră cu ochii de o peşteră. Şi cum deteră ei cu ochii de peştera aceea, îndată se şi băgară înăuntru, cugetând că vor afla într-însa oile pierdute. Şi-ntru adevăr că le şi aflară. Dar pe cât de mare le-a fost bucuria la început, când zăriră oile culcate într-un ungher şi rumegând, pe-atâta de mare le-a fost mai după aceea mirarea, când căutară mai bine în dreapta şi în stânga şi văzură că ei nu se află într-o peşteră de rând, cum se găsesc foarte adeseori pe unele locuri, şi mai ales prin munţi, ci într-o încăpere largă şi frumoasă, înconjurată din toate părţile cu ziduri şi deasupra cu boltituri. Şi plini de uimire cum erau, îndată cunoscură şi se încredinţară, de pe icoanele cele mucegăite care atârnau pe pereţi, precum şi de pe crucile, sfeşnicele şi prapurile care stau rezemate sau aruncate pe jos, că ei nu se află într-o peşteră, ci într-o biserică părăsită. Îşi luară deci oile şi, întorcându-se cu dânsele spre casă, pe cine-l întâlneau în drum îl opreau în loc şi-i istoriseau că iac-acolo şi-acolo au dat peste o biserică părăsită.

Oamenii, şi mai ales sătenii de unde erau ciobanii cu oile pierdute, cum auziră ceea ce le-au istorisit aceştia, se şi porniră cu cârdul spre pădurea cu pricina, şi cum ajunseră la starea locului, începură care dincotro a tăia copacii şi tufarii de pe lângă biserică şi a o scoate la iveală din întunericul pădurii, unde a stat ascunsă cine ştie cât timp de ochii oamenilor. Iar după ce o scoaseră la lumină, chemară pietrari şi stoleri şi-i puseră s-o tencuiască şi s-o văruiască atât pe dinafară cât şi pe dinuntru şi s-o acopere.

Pietrarii chemaţi, începând a o tencui, deteră de o uşă tainică care ducea într-o pivniţă. În pivniţa aceea deteră ei de-un sicriu mare de piatră, în care se aflau oase de om. Iar pe o cruce de aur, care asemenea s-a aflat în sicriul acela, sta scris: Dragoş-Vodă (un semn că oasele din sicriu erau ale lui Dragoş-Vodă), cel dintâi domnitor român al Moldovei, care după moarte a fost înmormântat în bicerica cea de lemn, făcută de dânsul.

Nu mult după aceasta veniră şi alţi oameni din satele de prin apropiere şi începură a-şi face case pe lângă biserica descoperită de ciobani. Şi cu cât mai mulţi copaci cădeau la pământ, cu atâtea mai multe case se ridicau şi satul se mărea pe zi ce mergea. Dar de astă dată, satul nu s-a făcut pe locul acela unde a fost el mai înainte, ci mai spre apus, şi nici nu s-a mai numit el ca de la început, Valea-Uţei sau Olovăţ, ci Volovăţ. Şi tot aşa se numeşte el şi astăzi.

Şi cu cât se înmulţeau sătenii, cu atâta şi pădurea dinspre răsărit şi dinspre apus se rărea şi scădea mai tare, până ce, în sfârşit, ajunseră ei cu răritul dincolo de dealul Arşiţa, la poalele căruia a fost cetăţuia lui Dragoş-Vodă.

CETATEA NEAMŢULUI

Despre întemeierea Cetăţii Neamţului, spun bătrânii că, înainte de Ştefan-Vodă, cu mult înainte, au venit nişte nemţi pe-aici ş-au silit pe oameni de le-au cărat piatră şi le-au clădit cetatea.

Şi aşa de mult ce i-au necăjit pe oameni nemţii ceia, c-au rămas oamenii săraci lipiţi pământului, pierindu-le vitele cărând la piatră, şi, după ce s-au mântuit boii şi caii, au pus şi vacile la jug.

Când s-a mântuit cetatea, rămăsese în împrejurimile acestea numai un bou fără coarne şi o vacă fără coadă.

Mai târziu s-au sculat oamenii de-au alungat pe nemţi şi le-au dărâmat cetatea, dar venind Ştefan în scaunul Moldovei a clădit-o iarăşi.

Ştefan n-a mai chinuit lumea ca nemţii ceia, că el a fost om mare, bun şi sfânt, cum n-a mai fost pe faţa pământului.

Am auzit că-n cetatea Neamţului erau case domneşti şi biserică, dar acum nu se mai cunoaşte nimica.

Şi-n mijlocul ogrăzii din cetate era o fântână adâncă tare. Te coborai cu găleata până la jumătate şi de-acolo puteai intra într-o hrubă care răspundea în fântână şi prin hruba aceea mergeai, mergeai şi ieşeai la capătul muntelui, de ceea parte, în pădure, spre Oglinzi, după cum se ştie c-au fost de la cetate şi până-n Târgu Neamţ.

Am apucat şi eu pe un boier, unul Belibou; avea a-şi face un han; curţile cele vechi, zicea că nu-s la modă.

Şi a început a căra piatră de la cetate.

Dărâmau zidurile aici şi pietrarii îi zideau în târg han şi curţi noi.

Nu zicea nimeni nimic. Ce să zică? Boierul, boier mare, ce să-i faci? Cum să te pui cu dânsul?

Până ce-a dat Dumnezeu şi s-a sculat alt boier, care acu era sărac şi umbla aşa, bezmetic; îi zicea Alexandru Nebunul!...

S-a sculat şi pe jos a pornit la Iaşi, la domnie.

Mânca pâine şi bea apă la şipote, pe marginea drumului...

Şi până ce n-a răzbit la vodă nu s-a lăsat...

Pe-atunci era domnitor, la Iaşi, Grigore-Vodă cel frumos...

A zis boierul acela, Alexandru Nebunul, către vodă:

— Măria ta, păcat să se dărâme cetăţile bătrâneşti şi să-şi facă nevrednicii de azi crâşme din ele!

Ş-a căzut în genunchi.

Şi când s-a întors „nebunul“ la cei cuminţi, avea hârtie la mână, de la domnie, către isprăvnicie...

Şi s-a înfăţişat la ispravnic ş-a zis:

— Uite porunca să iasă oamenii din toate satele dimprejurul cetăţii, cu câte trei nuiele şi cu câte-un par şi să-ngrădească cetatea! Şi de azi înainte, piatră de zidit crâşme şi curţi boiereşti să nu se mai ridice...

Au ieşit oamenii cu nuiele şi cu pari ş-au îngrădit cetatea, dar pe urmă au venit vremuri noi... şi s-a stricat gardul...

ÎNTEMEIEREA SUCEVII

Se zice că în vechime, pe locurile unde se află astăzi oraşul Suceava şi satele de prin împrejurime, erau numai păduri cât vedeai cu ochii.

Puteai merge cu săpăturile ori încorto ai fi voit, că nu mai dai de nici un oraş sau sat, ci numai unde şi unde câte de-un păstor care-şi păştea turma sa prin cele preluci şi poieni.

Şi tuturor păstorilor, câţi erau, le mergea foarte bine, căci aveau toate cele trebuincioase, atât pentru dânşii cât şi pentru turmele lor.

Într-o vară însă, fiind secetă foarte mare, toate apele prin împrejurime secară, şi toată păşunea, nu numai cea de pe costişe şi dealuri, ci şi cea de pe văi se uscase.

Văzând păstorii că seceta nu mai încetează şi temându-se ca nu cumva să le piară turmele, unica lor avere, de sete şi de foame, se retraseră cu dânsele de la şes, în sus spre codru.

Dar când se apropiară de codru şi deteră să intre într-însul, nu ştiură singuri ce să facă: să intre, ori să nu intre? Ar fi intrat, se temeau că nu vor afla destule poieni, unde să-şi pască oile. Să rămână la poalele acestuia, era peste putinţă, căci păşunea, câtă mai rămăsese neatinsă de arşiţa soarelui, se sfârşise.

Deci ce era să-nceapă şi să facă? Unul spunea una, altul alta, dar nimeni nu ghicea cum şi în ce chip ar putea să iasă mai degrabă şi mai bine la capăt.

În urmă, după mai multă sfătuire, chibzuire şi cumpănire, zise unul dintre dânşii, care era mai bătrân, mai ajuns de cap şi mai păţit:

—Ce să mai întindem atâta vorbă? Nu ştiţi că vorba multă e sărăcia omului? Să meargă câţiva inşi dintre noi, care îs mai tineri şi mai voinici, să caute în toate părţile, doară dau peste nişte câmpuri sau poieni ce n-au fost încă cu desăvârşire dogorâte şi pârlite de arşiţa soarelui, şi cum vor afla în vreun loc destulă păşune, să se întoarcă înapoi şi să ne deie de ştire!

Cum rosti bătrânul cuvintele acestea, cinci inşi dintre dânşii, care erau mai voinici şi mai inimoşi, adică care n-aveau frică de nimic, ci se jucau cu lupii ca şi cu nişte căţei şi se trânteau cu urşii pe-ntrecute, nu stătură mult pe gânduri, ci, luându-şi fiecare bota sa cea ciobănescă în mână, se şi porniră la drum.

Şi apucând unii în dreapta, alţii în stânga, merseră încotro îi duseră ochii şi picioarele, doară dau mai degrabă peste păşunea dorită.

Iată însă că într-un târziu, unul dintre dânşii care a mers, acuma cât timp va fi mers, se trezeşte deodată că pădurea prin care a fost

apucat începe a se rări, şi poieni drăgălaşe, acoperite cu iarbă verde ca buraticul şi-naltă până la brâu şi presurate cu tot felul de flori, unele mai frumoase decât altele, i se deschid înaintea ochilor.

Păstorul, cum dete cu ochii de poienile acelea, bucuria lui! Să fi prins pe Dumnezeu de-un picior şi nu i-ar fi părut aşa de bine! Deci prinse îndată a căuta în dreapta şi-n stânga, ori de nu se află şi apă printr-însele. Şi umblând el aşa încolo şi-ncoace, cât timp va fi umblat, dă deodată peste o apă mare, care curgea alene la vale.

Era Suceava.

Mai merge el după aceasta cât mai merge şi dă apoi de-o pădure mare şi deasă de arini, care se-ntindea pe malul drept al Sucevii, iară de cealaltă parte de apă, vede o poiană ca aceea de-ţi era mai mare dragul să te uiţi la dânsa.

Şi cum vede el poiana, nu poate răbda de-a nu se apropia de apă şi-a cerca să treacă de cealaltă parte.

Dar iată că tocmai când dete peste un vad şi voi să-l cerce cât e de adânc şi ori de-l va putea trece, ies partu oameni din pădurea cea de arini şi se îndreaptă spre dânsul.

Erau cei patru păstori de care s-a fost despărţit, scurt timp după ce au plecat să caute păşune.

Apropiindu-se cei patru inşi de dânsul, ei spuseră că pe culmea unui deal, care se află în mijlocul pădurii celei de arini, este un sihastru, şi trecând ei pe acolo, sihastrul i-a miruit pe tuspatru, cu mir în frunte.

Auzind aceasta, soţul lor îi rugă să-l ducă la sihastrul acela, ca să-l miruiască şi pe dânsul.

Cei patru inşi nu se puseră de pricină, ci, după ce văzură şi ei poiana cea mare, care se-ntindea de-a stânga Sucevii, şi cercară vadul acesteia, ca să vadă cât e de adânc, se întoarseră îndărăt şi se porniră cu toţii în sus spre sihastru.

Sihastrul, care locuia într-un arbore gros şi scorburos de pe vârful dealului, cum îi zări de departe că vin spre dânsul, le ieşi înainte, merse cu dânşii până lângă arborele în care locuia, mirui şi pe noulvenit şi-apoi mai stând de vorbă cu dânşii şi învăţându-i încă vreo

câteva rugăciuni, îi îndemnă să vină în toate zilele la dânsul, căci el îi va învăţa şi alte rugăciuni.

Păstorii îi mulţumira din toată inima pentru primirea cea părintească, cât şi pentru învăţăturile cele bune, şi făgăduindu-i că în scurt timp iarăşi vor veni la dânsul, se-ntoarseră îndărăt de unde s-au pornit.

Ajungând la tovarăşii lor, care i-au fost trimis ca să caute păşune, le istorisiră din fir-în-păr toate celea ce le-au aflat şi le-au văzut pe unde au umblat. Iar după ce le-au istorisit, nu mai steteră acuma mult pe gânduri ce să-nceapă şi să facă, ci, luându-şi fiecare turma sa, se porniră cu toţii la drum, spre locuinţa sihastrului, şi cum ajunseră la starea locului, se aşezară pentru totdeauna în apropierea acestuia.

Cu timpul mai veniră şi alţi păstori, din alte părţi, şi aceia asemenea îşi făcură colibe pe lângă locuinţa sihastrului.

În urmă veniră şi muntenii de la munte, cu căpitanul lor în frunte, şi după ce se aşezară şi aceştia în apropierea sihastrului, făcură pe un alt deal, care se întinde în partea dinspre miazăzi şi care se desparte de cel dintâi numai prin o vale, o cetate de piatră, iară pe locul unde a fost arborele în care a locuit sihastrul, făcură o biserică de lemn. Şi fiindcă sihastrul murise înainte de ridicarea bisericii acesteia, de-aceea tăiară şi aşezară ei şi arborele, în care a locuit acesta, într-însa.

Şi aşa, cu timpul, ridicându-se din ce în ce tot mai multe case şi alte clădiri,atât împrejurul cetăţii cât şi a bisericii celei de lemn, pădurile de prin apropiere începură, pe zi ce mergea, a se rări şi-a dispărea, iară în locul lor a se întemeia oraşul de astăzi, Suceava.

La vreo câteva zeci sau sute de ani după aceasta, nu vă pot spune cât, destul atâta că venind căpcăunii, care aveau numai câte un ochi în frunte, asupra Sucevei, nu numai că bătură şi prădară pe locuitorii acesteia, ci-i deteră totodată şi foc, de arseră mai toate casele dintr-însa, dimpreună cu biserica cea de lemn, iar cetatea o dărâmară.

Dar bine-a zis cine-a zis că „apa trece, pietrele rămân!“

Venit-au căpcăunii şi tătarii şi alţii şi multe daune şi supărări au făcut bieţilor români. Dar cum veniră, aşa se şi întoarseră... Apa s-a scurs, şi pietrele au rămas! Românii, ce scăpară teferi din mâinile lor,

adunându-se din nou la un loc, îşi făcură alte case, cu mult mai mari şi mai frumoase de cum erau cele de mai-nainte.

Mai târziu, şi anume după ce şi-au ales românii pe Iuga-Vodă de domnitor, puse acesta ca să se ridice pe locul unde a fost mai-nainte biserica cea de lemn altă biserică, cu mult mai mare şi mai frumoasă, şi nu din lemn, ca cea dintâi, ci din piatră şi cărămidă. Şi de-atunci şi până în ziua de astăzi, biserica aceasta, care acuma e mai toată ruinată şi pustie, s-a numit şi se numeşte biserica Mirăuţului sau simplu Mirăuţ.

Tot pe timpul lui Iuga-Vodă, se zice că s-a început şi restaurarea cetăţii, care a fost mai-nainte dărâmată de căpcăuni.

Fiind însă despărţită de biserica Mirăuţului prin pârâul care, venind spre Areni şi trecând pe lângă dealul Tătăraşi, se revarsă în Suceava, neputând din pricina aceasta nimeni trece când ar fi voit şi cum ar fi voit, de la dânsa la biserică şi de la biserică la dânsa, de-aceea Iuga-Vodă le-a împreunat pe amândouă prin un pod umblător, făcut, după spusa unora, din piei de bivol, iară după a altora, din gumă.

Şi-acuma ori de câte ori voia, nu numai Iuga-Vodă, care a fost cel dintâi domnitor român ce-a locuit în această cetate, ci şi urmaşii săi, care asemenea locuiră într-însa, să meargă la biserica Mirăuţului ca să se închine, slobozeau podul, iară după ce se închinau şi se întorceau acasă, trăgeau podul în urma lor.

Un alt pod, făcut de asemenea din piei de bivol, duce de la cetate spre miazănoapte-apus, adică spre bisericuţa de astăzi a Sfântului Ioan Botezătorul, care s-a zidit cu mult mai târziu în grădina curţii domneşti.

Şi acest pod încă se slobozea numai atunci când avea să iasă sau să intre cineva în cetate. De altmintrelea, sta mai totdeauna ridicat, cu deosebire noaptea, precum şi atunci când se apropia vreun duşman de cetate şi voia să intre cu puterea înăuntru.

Şi aşa s-a întemeiat oraşul Suceava, care lung timp a fost scaunul domnitorilor români, fala şi podoaba Moldovei!

POVESTEA IAŞULUI

Mai demult, pe când pe unde e Iaşul acum erau numai codri şi câmpuri şi nici zare de case, trăia un cioban vestit pe locurile acelea şi-l chema Dediu.

Dediu ciobanul avea douăsprezece stâne; fiecare stână era cu câte două mii de oi. Într-o zi, iaca vine pe acolo şi domnul Ţării Moldovei, călare, cu oameni de ai săi. Vede domnul atâtea stâne şi întreabă pe un cioban: „Ale cui sunt?“. Ciobanul răspunde: „Sunt ale lui Dediu“. Văzând domnul atâtea dealuri frumoase, s-a gândit că ar fi un minunat loc pentru vreun târg domnesc. Şi porunceşte ciobanului ca să cheme pe Dediu până la dânsul. Se duce ciobanul şi-i spune porunca. Dar Dediu face:

— Du-te şi spune domnului să vie el la mine, dacă are treabă!

Ciobanul a adus acest răspuns. Domnul îl mai trimite o dată: „Să vină numaidecât“. Dediu răspunde tot aşa: „Dacă are treabă, n-are decât să vină la coliba mea“.

Aşa şi a treia oară. Ce să facă domnul? Vine călare până la Dediu. Îi zice de departe:

— De ce n-asculţi porunca domnului tău, căci el stăpâneşte Ţara Moldovei şi trebuie să i te supui?!...

— Apoi de ce nu mi-au spus aşa şi cei pe care i-ai trimis către mine? răspunse Dediu din colibă.

— Ieşi până afară să vorbim ceva! strigă domnul.

— Nu ies! strigă şi Dediu.

— Ieşi!

— Nu ies!

— Să vezi tu că ai să ieşi! strigă domnul supărat şi gata să scoată sabia...

— Ba de-acuma am să ies! strigă Dediu, care era o dată voinic, nu de două ori; şi aşa erau toţi ciobanii lui.

— Apoi Ieşi să se numească târgul pe care vreau să-l întemeiez aici! strigă domnitorul.

Şi Ieşi a rămas numele lui până azi.

Acuma, domnul s-a dus acasă şi l-a chemat pe Dediu. Vine el. Domnul îl întreabă:

— Bine, Dediule, cum se face că toţi ai tăi sunt aşa de zdraveni şi voinici şi tari la virtute?

— Îndată ai să vezi, Măria ta, zise Dediu.

La masă, domnitorului i-au adus douăsprezece feluri de mâncare. Dediu mânca numai mămăligă caldă cu brânză grasă şi bună.

— Mănâncă împreună cu mine! zise domnul.

— Nu, Măria ta! strigă Dediu.

— De ce?

— Ca să fiu voinic.

— Ce fel?

— Iacă, zise Dediu, eu oi lua douăsprezece linguri din astea douăsprezece feluri de mâncare de-a Măriei tale şi le-oi pune într-o sticlă; pe urmă oi lua şi o bucată de mămăligă fierbinte, de a mea, şi oi pune într-însa oleacă de brânză... Trei zile să lăsăm şi mâncarea Măriei tale, şi mâncarea mea, ici, după sobă. Şi om vedea.

Pune el aşa, douăsprezece linguri din cele douăsprezece feluri de mâncare, într-o sticlă; astupă sticla şi o pune după sobă. Apoi ia puţină brânză de oi şi o pune într-un dărab* de mămăligă fierbinte şi face un urs** zdravăn şi-l zvârle după sobă.

Când, la trei zile, ce să vezi?! În sticlă, mâncările miroseau, de trebuia să fugi cât colo; iar ursul lui Dediu era acum mai bun, căci înăuntru brânza se făcuse unt.

— Ei, Măria ta, acum vezi de ce suntem noi mai voinici? Că nouă nu ne ghiorăie maţele în pântece de nici un fel de mâncare de felul acestora..

— Să trăieşti, Dediule! Strigă domnul. Te văd că eşti un om cuminte. Haide, te prinzi cu mine cumătru?

— Mă prind, şi cu noroc să-i dea Dumnezeu! Zise Dediu.

---

* Dărab — bucată.

** Urs — boţ de mămăligă cu brânză de oaie la mijloc şi prăjit pe carbuni.

La cumătrie, Dediu a adus o poală de galbeni şi a dăruit 500 de mioare oacheşe de-un ochi şi 500 de mioare oacheşe de amândoi ochii şi 50 de berbeci frumoşi, ciuţi de amândouă coarnele. Aşa au botezat ei târgul Ieşului!..

CURTEA DOMNEASCĂ DIN COTNARI

În vremea lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, Cotnari era târg în toată legea. Numele lui zice că i se trage de la vorba: Cot n-are, adică n-are cot de cotit vasele; că pe atunci vinul se măsura cu hârgăul şi de la vorba hârgău zice că se trage numele târgului Hârlău.

Aici, la Cotnari, avea Ştefan-Vodă curţi domneşti, înconjurate de o gospodărie mare şi frumoasă; că Ştefan-Vodă era gospodar în toată regula şi era dornic să vadă în ţara lui numai sate mari şi bogate, grădini de pomi, dealuri cu podgorii, iazuri cu peşti, munţi plini de fel de fel de vite de soi şi frumoase. De-aceea dăruia mereu pământ şi făcea mereu răzăşi pe oamenii viteji şi cinstiţi, ca să trăiască din belşug şi să-l pomenească veac de veac c-a fost cu priinţă asupra lor.

El avea podgorie pe dealul Mândrului, de la vale de biserica săsească, şi Ştefan-Vodă zice c-ar fi răsădit întâi şi întâi vie în Cotnari. Dar podgoria domnească nu era tocmai soi, aşa că dealul Mândrului nu-i da vie mândră şi nici vin bun. Erau alţi cotnăreni care aveau vie cu poamă într-ales şi făceau vinuri bune, mai dihai ca vodă; cum era via lui Zlaciu şi a altor podgoreni.

Ştefan cel Mare nu s-a lăsat să fie de râsul podgorenilor, ci s-a apucat ş-a adus nişte poamă ungurească, de soi bun, că nu se mai afla aşa soi de poamă bună în toată ţara Moldovei.

Unii spun că a adus-o de la Sfântul Munte, şi iată cum; Ştefan cel Mare, în tinereţea lui, a învăţat la Ţarigrad meşteşugul turcesc de a se război şi acolo s-a împrietenit cu nişte călugări de la mănăstirea Zugravului, din Sfântul Munte.

După ce s-a făcut el domn, le-a trimis el călugărilor de la Sfântul Munte, în mai multe rânduri, o mulţime de bani, şi călugării, auzind

că via lui Ştefan-Vodă de la Cotnari nu-i tocmai soi, i-au dăruit din partea lor vreo cinci mii de butuci aleşi din viile cele mai vestite, în ciubere, cu pământul de pe loc, şi aşa i-a trimis în Moldova.

Ştefan-Vodă a primit darul cu multă bucurie şi a pus de i-a răsădit cum a ştiut mai bine, ş-a dat Dumnezeu de s-au prins şi s-au ridicat nişte viţe lungi şi butucoase şi cu nişte struguri mari, cu bobiţele maşcate, şi la gust erau sălcii ca merele hultuite în răchită. Mustul era tot sălciu şi aşa era până la un an, de-acolea, după ce se-nvechea se făcea de-o bunătate straşnică, încât nu se mai găsea vin de potriva lui în toată Ţara Moldovei, da' nici în ţările megieşe cu ţara noastră. Vinul din podgoria domnească de la Cotnari era căutat amarnic şi era floare ospeţilor domneşti şi boiereşti.

Oricine cerca să răsădească cârlige din via lui vodă, nu izbutea defel, că nu-i pria locul; pentru că în podgoria domnească fiecare butuc avea pământ din locul de unde a fost adusă via.

Pe când petrecea Ştefan cel Mare la Cotnari, mai pe toţi gospodarii de primprejur i-a făcut răzeşi şi le-a dat de toate cu îndestulare, ca să trăiască mulţumiţi. Le-a dat celor din satul Domneştii-Mari, care făceau felurite slujbe la curte, de hăituit la vânători, cu căratul pâinilor şi lemnelor la curtea domnească; de aceea se şi chemau oamenii domneşti, iar satul s-a numit Domneşti şi cu vremea ş-a schimbat numele în Dumeşti.

Gospodarilor din satul Gropniţa, tot Ştefan cel Mare le-a dat pământ, că aveau ş-aiştea slujbe la curtea domnească. Unul Ciohodariu, din Gropniţa, îngrijea de încălţările domneşti şi din viţa lui sunt urmaşi şi-n ziua de astăzi.

* * *

Pe dealul din partea de răsărit a satului Scobinţi din comuna Badeni, Ştefan cel Mare a avut altă curte domnească.

ORHEIUL-VECHI

Cetatea nu numai că intra în hotarele Ţării Moldovei, dar într-o vreme a fost un oraş mare.

În uriaşa văgăună, cuprinsă de un cot al Răutului, se înălţa un castel cu ziduri crenelate. În interior se găseau şi ateliere de meseriaşi, care făceau cărămizi, olane, obiecte de ceramică şi de bronz. Mulţi duşmani au încercat să ieie cetatea, dar apărătorii i-au respins. Oraşul a fost asediat de turci. Hoardele lor dădeau navală mereu la întăriturile cetăţii, apărătorii, însă, le ţineau piept dârz şi cu bărbăţie.

Cetatea a căzut fiindcă s-a aflat în ea un trădător. Fiul pârcălabului din cetate, fiind îndrăgostit de Mărioara, logodnica unui oştean viteaz, pe nume Andrei, a hotărât să pună stăpânire pe fată, mergând pe calea mârşăviei.

În cea de-a treizeci şi una noapte s-a învăluit cerul de o năframă neagră. Fiul pârcălabului s-a furişat din cetate, a trecut Răutul şi a venit la cortul paşalei turceşti de i-a căzut la picioare şi i-a vândut planul său diavolesc pentru a fi cucerită cetatea.

Către dimineaţă turcii s-au făcut a-şi ridica oastea spre a se retrage.

Suferind de sete, plăieşii s-au repezit spre râu după apă. Atunci ienicerii călări s-au năpustit asupra lor din ascunzişuri, i-au măcelărit şi astfel a căzut Orheiul-Vechi.

Dar nici aşa n-a putut cuceri dragostea fetei fiul pârcălabului. Turcii l-au răsplătit în felul lor: i-au turnat pe gât aur topit — atâta, cât le ceruse el pentru trădare.

Oraşul a fost prefăcut în ruine. Orheienii, care au scăpat cu viaţă, s-au ascuns în codru şi şi-au făcut sălaş în altă parte, nu unde fusese vechea cetate.

CETATEA SOROCII

Odată domnitorul Moldovei Petru Rareş mergea călare pe malul împădurit al Nistrului. Şi mergând el aşa, numai iată ce vede sus, pe cer, cum un uliu s-a luat după două lebede. Atunci Petru Rareş a scos din tolbă o săgeată, a ochit în uliu şi a întins coarda arcului. Dar toc-

mai în clipa aceea calul voievodului s-a speriat de ceva, a nechezat puternic şi s-a ridicat în două picioare. A tremurat mâna voievodului, şi săgeata slobozită a zburat nu spre uliu, ci spre una dintre lebede. Fără suflare, biata pasăre a căzut în apa râului. Domnitorul a mai tras o dată şi a căzut uliul. Multă vreme s-a rotit lebăda singură în nalturi tot chemându-şi tovarăşa de viaţă, dar, văzând că nu mai apare, s-a înălţat sus de tot, a strâns aripile şi s-a aruncat pe o stâncă ascuţită, ce se afla lângă satul Căsuţa.

Apropiindu-se de stâncă, a văzut mult sânge voievodul şi nu-şi afla locul de mahnă. Iar nu departe de stâncă un meşter cioplea în piatră.

— E tare piatra?

— Alta mai tare nu găseşti, domnitorule. De vrei cetate să-ţi durezi, să ştii că va ţine o veşnicie.

— Aşa să fie! Să se ridice o cetate din piatra acestei stânci.

De atunci stânca se numeşte a Lebedei, iar din piatra adusă de lângă satul Căsuţa, azi Cosăuţi, a fost construită vestita cetate a Sorocii.

LEGENDA MĂNĂSTIRII PUTNA

Cică trăia în chilia aceasta un călugăr: Daniil Sihastru. Îi zicea lumea sihastru, pentru traiul său singur. Acesta a fost coborât din cer de Dumnezeu, pentru a face bine oamenilor rătăciţi prin pustietatea aceasta. El nu mânca aproape nimica.

Într-o seară veni peste dealul acesta, pe apa Viţeului, Ştefan şi cu un argat de-al său. El a fost dovedit de duşmani şi căta amu loc de odihnă. Şi s-a aşezat să se odihnească pe piatra aceea mare. Cum sta el aşa, iacă vede o lumină în fereastră la sihastru, căci atunci el îşi făcea rugăciunea sa de seară. Îndată ei merg către chilie, căci erau tare flămânzi.

Ajunşi acolo, Ştefan bate în uşă.

— Cine-i acolo? întreabă Daniil.

— Om bun, răspunde Ştefan.

— Dacă e om bun, să intre!

Ei intrară înăuntru.

— Ce-ai păţit de-ai venit şi pe la mine?

Necăjit şi amărât cum era, nu zise nimic.

— Eu ştiu ce-i cu tine. De mă asculţi ce ţi-oi spune eu, să ştii că dovedeşti păgânătatea! Altminterea e rău!

— Jur pe feciorul meu că ţi-oi asculta toate poruncile!

— Atunci pune urechea la piciorul meu stâng! Ce auzi?

— Ce s-aud? Numai plânsete şi jăluiri.

— Bine zici! Acestea, Ştefane, să ştii că-s jăluirile ţării! Pune amu urechea la piciorul meu drept! Amu ce auzi?

— Amu aud cântece frumoase.

— Bine zici! Pune gând că de unde ai auzit acele cântece, faci o mănăstire!

— Dar unde cântă? întrebă Ştefan.

— Ştii unde, Ştefane!? Iacă acolo acel deal, suie mâini dis-de-dimineaţă pe el şi trage cu arcul, iar unde o să găseşti săgeata înfiptă, să ştii că de acolo s-aude cântând!

— Dar amu, părinte, te rog să ne dai un pic de mâncare, că tare flămânzi suntem!

— Bine, dar eu, Ştefane, nu mănânc nimic. De unde să-ţi pot da ceva?

— Caută, părinte, că nu ne mai putem ţine pe picioare de flămânzi!

Caută Daniil în toate părţile, în urmă găsi un pic de prescure din care dădu şi lui Ştefan o bucăţică, şi argatului, şi-i mai rămase şi lui un pic; că era blagoslovită prescurea ce le-o dăduse.

După ce au terminat ei ospăţul, s-au culcat amândoi în chilie, iar sihastrul a rămas afară ca să-i păzească. Când răsări soarele, Daniil bătu la uşă:

— Scoală, Ştefane, şi du-te!

Ei se sculară pe-ndată şi se suiră sus pe deal. Scoate Ştefan arcul şi trage, dar săgeata s-a împlântat hăt, în pădure. Pe-ndată ei merseră în căutarea locului unde s-a împlântat. După lungă căutare, ei o găsesc împlântată într-un paltin bătrân. Dar cu cine să zidească el mănăstirea, când ei erau numai doi! Atunci, se duse Ştefan noaptea la Volovăţ şi ia biserica de-acolo şi până-n ziuă o aduce aici. Tot până în ziuă o şi propteşte. Însă nici nu o propteşte bine, când iată vede

venind pe turci. Ei l-au văzut pe Ştefan când a dus biserica, iar acum au venit să-l prindă. Ştefan, văzând aceasta, intră în biserică şi se rugă lui Dumnezeu ca să-l scape.

Ascultându-i ruga, dădu o ceaţă grea de nu vedeai la un pas. Amu turcii se zăpăciseră şi începuse a se omorî între ei. Se bătură ei aşa până-la amiază, că nu mai rămase de ei decât doi ofiţeri care, de frică ca Ştefan să nu-i ucidă, o luară la fugă. Pierind cu toţii, cerul începuse să se lumineze. Ştefan, bucuros, merse la Suceava şi aduse meşteri ca să zidească o mănăstire mândră.

LEGENDA VORONEŢULUI

Ştefan-Vodă cel Bun, bătându-l turcii la Războieni, au mers să intre în cetatea Neamţului. Şi fiind mumă-sa în cetate, nu l-au lăsat să intre şi i-au zis că pasărea în cuibul său nu piere. Că să se ducă în sus, să strângă oaste, că izbânda va fi a lui. Şi aşa, pe cuvântul mâne-sa, s-au dus în sus şi au strâns oaste.

Iar împăratul turcesc au venit cu toată puterea lui la Cetatea Neamţului. Şi au suit puştile deasupra unui munte dinspre Moldova. Şi au început a bate Cetatea Neamţului foarte tare. Iar pe acea vreme era un neamţ închis în cetate. Şi văzând că bat cetatea, au zis păzitorilor să spună mumei lui Ştefan-Vodă să-l sloboadă de la închisoare, din temniţă, pe dânsul, că el va mântui cetatea de acel greu. Deci, slobozindu-l pe acest neamţ de la închisoare, s-au şi apucat acel neamţ de au îndreptat puşcile din cetate asupra turcilor, unde stau acolo în munte. Şi au şi lovit în gura unei puşci turceşti, de au sfărâmat-o. Şi au început a bate în corturile turcilor, cât şi boldul de la cortul împăratului l-au sfărâmat. Deci n-au mai putut sta turcii întru acel vârf de munte, de unde avea cetatea nevoie.

Iar Ştefan-Vodă, mergând de la Cetatea Neamţului în sus, prin Moldova, au mers şi la Voroneţ, unde trăia un părinte sihastru, pe nume Daniil. Şi bătând Ştefan-Vodă în uşa sihastrului, să-i descuie, au răspuns sihastrul să aştepte Ştefan-Vodă afară, până ş-a istovi ruga.

Şi după ce ş-a istovit sihastrul ruga, l-au chemat în chilie pe Ştefan-Vodă. Şi s-au ispovedit Ştefan-Vodă la dânsul. Şi au întrebat Ştefan-Vodă pe sihastru ce va mai face, că nu poate să se bată cu turcii: închina-va ţara la turci, au ba? Iar sihastrul au zis să nu o închine, că războiul este a lui, numai, după ce va izbândi, să facă o mănăstire acolo, în numele Sfântului Gheorghe, să fie hramul bisericii. Deci au şi purces Ştefan-Vodă în sus, pe la Cernăuţi şi pe la Hotin şi au strâns oaste, feluri de feluri de oameni. Şi au purces în jos. Iar turcii, înţelegând că va să vie Ştefan-Vodă cu oaste în jos, au lăsat şi ei Cetatea Neamţului de a o mai bate şi au început a fugi spre Dunăre. Iar Ştefan-Vodă au început a-i goni în urmă şi a-i bate, până i-au trecut de Dunăre. Şi întorcându-se înapoi, Ştefan-Vodă s-au apucat de au făcut mănăstirea Voroneţului. Şi au pus hramul bisericii Sfântul Gheorghe.

MĂNĂSTIREA ARGEŞULUI

Peste Muntenia a domnit odată Neagoe Basarab. Acestui domn îi plăcea foarte mult să ridice la biserici şi la mânăstiri. El plănui să clădească pe malul frumos al Argeşului o mânăstire cum nu se mai afla alta.

Neagoe tocmi la lucru pe cei mai iscusiţi lucrători de pe atunci, pe vestitul meşter Manole cu alţi nouă tovarăşi ai săi. El le făgădui averi mari şi ranguri înalte, dacă îi vor înălţa o mânăstire frumoasă cum nu mai era alta; dacă nu, îi ameninţă să-i zidească de vii, chiar în temelii.

Meşterii se apucară de lucru. Ce să vază însă ei? Zidul ce făceau ziua se dărâma noaptea. Azi aşa, mâine aşa, vreo patru zile lucrară în zadar. Domnul, văzând că zidul nu sporeşte, se încrunta la ei şi-i ameninţa să-i pună de vii chiar în temelii. Cel mai întristat dintre toţi era meşterul Manole. El îşi frângea mâinile, neştiind ce să facă.

Într-o zi, adormind, el visă că zidul se va surpa tot mereu, dacă nu vor zidi pe cea dintâi soţie sau soră care va veni a doua zi să le aducă de mâncare. Povestind acest vis tovarăşilor săi, toţi se jurară să facă ceea ce le spunea visul, adică să zidească în zid pe cea dintâi soţioară sau surioară care se va ivi între ei a doua zi, în zori.

A doua zi, Manole se urcă sus pe schele să privească care soţie se

vede. Când, vai! Ce zări? Soţia lui venea încărcată cu de-ale mâncării. Bietul Manole începu să plângă şi, căzând în genunchi, se rugă astfel:

„Dă, Doamne, pe lume,
O ploaie cu spume,
Mândra să-mi oprească;
S-o oprească-n vale,
S-o-ntoarcă din cale".

Şi, miracol! O ploaie căzu din norii negri şi grei, de se umplură drumurile de apă. Dar soţia lui Manole nu s-a întors din drum. Ea venea mereu. Manole s-a rugat cu foc, din nou, să sufle un vânt puternic, ca să-i întoarcă soţia din drum.

Şi, din nou miracol! S-a stârnit un vânt aşa de puternic, încât smulgea copacii din rădăcini. Pe soţia lui Manole însă nu o putu întoarce. Ea ajunse cea dintâi la clădire.

Meşterul Manole, plin de durere, îi ieşi înainte, o sărută şi o duse pe zid. Prefăcându-se că glumeşte, el îi zise:

„Stăi, mândruţa mea,
Nu te speria,
Că vrem să glumim
Şi să te zidim!"

La început, dânsa se încrezu. Când însă a văzut că zidul se ridică pe lângă ea, începu să plângă şi să se roage:

„Manole, Manole,
Meştere Manole,
Zidul rău mă strânge,
Trupuşoru-mi frânge!"

Manole însă ofta şi zidea mereu. Peste puţin, soţia lui nu se mai vedea. Numai din zid se auzeau cuvintele:

„Manole, Manole,
Meştere Manole,
Zidul rău mă strânge,
Viaţa mi se stinge!"

De acum înainte, zidul nu se mai surpa. Meşterii au putut să isprăvească măreaţa mănăstire. Neagoe-Vodă, auzind că mănăstirea s-a isprăvit, a venit s-o vadă şi să se închine în ea. Când a văzut falni-

ca zidire, i-a întrebat pe meşteri dacă ar putea construi o mănăstire mult mai frumoasă ca aceea. Meşterii, ca să se mândrească, i-au răspuns astfel, de pe acoperiş:

„Ca noi meşteri mari,
Calfe şi zidari,
Alţii nici că sunt
Pe acest pământ.
Află că noi ştim
Oricând să zidim
Altă mănăstire
Pentru pomenire;
Mult mai luminoasă
Şi mult mai frumoasă!“

Neagoe a rămas atunci pe gânduri şi, ca să nu mai fie altă mănăstire mai frumoasă ca aceea, a hotărât să-i piarză pe meşteri. A poruncit să se ridice schelele şi scările, ca meşterii să fie lăsaţi sus, pe acoperiş, să putrezească de vii. Aceştia îşi făcură aripi din şindrilă şi cu ele s-au lansat de sus. Dar aripile nu le-au folosit la nimic, fiindcă cum cădeau, mureau pe loc.

Pe locul unde a căzut Manole a ieşit un izvor cu apa sărată, ca lacrimile.

CĂPRIANA

Unde-i amu satul Căpriana, înainte vreme era o poiană. Ştefan cel Mare, trecând odată pe aici, şi-a adăpat calul şi a stat să se odihnească. Şezând aşa, a văzut o căprioară. Cineva a dat s-o împuşte, dar el l-a oprit. Pe urmă s-a dat mai la o parte şi a început să privească. Din pădure au ieşit mai multe căprioare. Lui Ştefan cel Mare i-a plăcut locul cela şi a hotărât să facă o mănăstire, iar satul din jur a fost numit Căprioara. Cu vremea s-a prefăcut în Căpriana.

Unii mai spun cum că Ştefan cel Mare ar fi împuşcat el singur căpriţa ceea şi de atâta satul a fost numit Căprioara.

Într-o vreme, când se bătea Ştefan cel Mare cu turcii prin codrii Moldovei, i-au călcat turcii oastea şi el s-a dus la o babă care avea şapte feciori. Toţi erau acasă. El i-a spus:

— Dă-mi aceşti şapte feciori mie, că vin turcii în Moldova.
— Ai tăi sunt, a spus baba.

I-a luat şi s-a dus cu dânşii. Au început a lupta cu turcii şi i-au izgonit din Moldova. După ce i-au izgonit, au mers la poposit în direcţia Căprienii, atunci nu era Căpriana. Şi au poposit ei acolo şi au tras cu săgeata şi domnitorul a zis:

— Unde a cădea săgeata, să se facă o mănăstire, să fie ca amintire despre lupta aceasta, cum i-am izgonit eu cu cei şapte feciori ai babei din codrii Moldovei pe turci.

Când a dat săgeata în sus, săgeata a venit în jos şi a nimerit drept într-o căprioară sălbatică şi a omorât-o. Ştefan atunci a zis:

— Aici să se facă o mănăstire şi să se numească Căpriana.

Şi aşa s-a făcut.

BISERICA DE LA CĂUŞANI

A fost demult, tare demult, pe când turcii se credeau stăpâni în Moldova.

Fără îngăduinţa sultanului şi a vizirilor, oamenii au început să facă acest lăcaş pe ascuns, pe jumătate în pământ şi de o formă atât de simplă.

Şi atunci când călăreţii Porţii întrebau ce se zideşte, li se răspundea, că un hambar pentru grâne.

Apoi după ce a fost zidită, acel de cunoştea vrăjitoria culorilor a zugrăvit chipuri cu priviri omeneşti.

Odată turcii au călcat pragul, au băgat în biserica aceasta cai.

Careva din locuitorii Căuşanilor de atunci le-a dat cailor de mâncare şi ce le-o fi dat, numai el ştie, că toţi caii turcilor au pierit.

Văzând una ca aceasta, turcii ce au făcut? Au pus mâna pe iatagane, pe suliţe şi, înfuriaţi, au scos ochii tuturor sfinţilor.

— Aşa vor fi pedepsiţi toţi acei care au văzut şi au tăcut!

Dar oamenii nu s-au înfricoşat.

Şi a rămas taina aceea şi astăzi neaflată.

APRECIERI

Deceul este un *basm,* menit a da soluţiunea unei probleme. Prin forma sa interogativă el se apropie de ghicitoare; prin fond însă, prin mijloacele pe care le întrebuinţează, prin elementul cel supranatural, deceul face pe deplin parte din *basm.* Un deceu, fie cât de scurt, nu se va confunda niciodată cu ghicitorile; pe când, din contra, un deceu ceva mai lung are până-ntr-atâta aspectul unui *basm,* încât colectorii îl publică fără nici o sfială între *basmele* propriu-zise; şi nici n-au unde aiurea să-i afle locul în întreaga sistemă a literaturii poporane. Aşa basmul publicat de Ispirescu sub titlu: *Numai cu vitele se scoate sărăcia din casă* nu este decât un lung deceu: de ce vânătorii sunt săraci iar ciobanii bogaţi? Elementul cel tendenţios al deceului rezultă din amestecul celor două realităţi: realitatea stării celei neconştiente din somn, de unde izvorăşte *basmul* propriu-zis, şi realitatea stării celei conştiente de veghere, care impune minţii omeneşti la tot pasul tendinţa de a rezolva probleme. Deceul este fiu al ambelor acestor realităţi, aparţinând pe jumătate visului şi pe jumătate aievei. El se naşte din însoţirea în părţi a *visului* cu *aievea.* Când *basmul* propriu-zis şi copilul său, *deceul,* ajung deopotrivă la un însemnat grad de dezvoltare într-o societate deja relativ destul de înaltă, elementele lor se fuzionează, sistematizându-se într-un complex numit *mitologie,* în care sunt două pătrimi neconştiente provenind direct sau indirect din basmul propriu-zis, o pătrime conştientă datorită caracterului celui tendenţios al deceului, şi o altă pătrime conştientă rezultată din opera ulterioară de sistematizare. Prin jumătatea cea neconştientă, sustrasă liberului arbitru, toate *mitologiile* se aseamănă una cu alta, şi ele nu se deosebesc decât prin jumătatea cea conştientă, care le apropie de natura literaturii celei culte.

Deceurile în genere, fie româneşti, fie străine, sunt de o varietate extremă şi de o extremă ingeniozitate. Ele dau o soluţiune poporană neaşteptată probleme-

lor celor mai mari ca şi problemelor celor mai mici, şi poporul are o deplină credinţă în *deceu,* ca şi-n basm, ca şi-n vis, măcar că nu crede în *fabulă,* acest produs deja prea depărtat al *basmului.*

B. P. HASDEU

Vorba *poveste*, deşi obişnuit sinonimă cu basm, are şi româneşte o sferă mult mai întinsă, putând desemna alternativ: legendă, snoavă şi chiar proverb *(povestea vorbei)*. De aceea ambii termeni se asociază adesea cu acea nuanţă distinctivă, că unul — basmul — se rezervă pentru naraţiunea fantastică propriuzisă, iar celălalt — povestea — poate, prin caracterul ei mai comprehensiv, să îmbrăţişeze şi alte ramuri ale literaturei orale.

Basmul e o formă a genului narativ al cărei caracter esenţial e miraculosul, supranaturalul, prin care se deosebeşte de romanul şi de nuvela din literatura artistică. Deosebirea-i de legendă e astfel marcată de fraţii Grimm: «Basmul e mai poetic, legenda mai istorică; basmul subzistă aproape de la sine, în eflorescenţa şi expansiunea-i proprie; legenda, de un colorit mai puţin variat, are încă particularitatea că se ţine de ceva cunoscut şi ştiut, de o localitate sau de un nume istoric».

Lazăr ŞĂINEANU

Nu încape nici o îndoială că legenda lui Dragoş e o legendă heraldică, cum e de pildă, ca să amintim un exemplu mai apropiat, legenda corbului cu inel din stema Corvinilor. De aceste legende era plină Europa medievală. Aproape fiecare blazon îşi avea legenda lui proprie. De data aceasta însă, nu avem de a face cu o simplă legendă heraldică, care se găseşte izolată numai la poporul nostru, ci cu o ramură a unui puternic arbore între legende, a cărui rădăcini ne duc departe în pământul diferitelor popoare europene şi orientale. Ideea fundamentală a tuturor acestor legende este că eroul urmărind un animal misterios (de obicei cerb) este condus pe locuri necunoscute. P. Cassel ne dă următoarele variante ale acestui motiv, cules aproape din literatura tuturor popoarelor.

1. Un prinţ din India urmăreşte un cerb şi apoi se rătăceşte în locuri necunoscute.

2. Dietrich, din epopeea germană, atras de un cerb ajunge în iad.

3. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu un cavaler dintr-o legendă din *Gesta Romanorum*.

4. Un vânător din Tirol urmăreşte un cerb alb, până ce se prăpădeşte în locuri stâncoase şi necunoscute.

5. Contele Wildenstein, atras de frumuseţea unui cerb negru, urmărindu-l, piere într-o prăpastie.

6. Într-o legendă din Japonia, eroul legendei, Jamatoke, este atras şi înşelat de un demon cu figură de cerb.

7. Într-o localitate din Bavaria, vânătorul urmăreşte un cerb şi când l-a ajuns, cerbul s-a transformat în fată şi s-au înecat amândoi într-o fântână.

8. Un rege vânează la Regensburg după un cerb şi când vrea să-l prindă, cerbul se schimbă într-o fată.

9. În poveştile lui Syntipas, cerbul urmărit scapă de vederea vânătorului şi în locu-i apare un demon.

E de observat că sub figura cerbului mai adesea se ascunde un demon, de obicei în formă de fecioară şi e adusă în legătură cu o fântână. După părerea lui Cassel urmărirea cerbului simbolizează vânarea după plăceri, iar fântâna — savurarea lor. Ca să fie seria şi mai completă am putea adăuga şi cunoscuta legendă a Sfântului Hubertus, patronul vânătorilor, carele, după ce urmăreşte un cerb, îl ajunge şi vrea să-l săgeteze. Animalul se opreşte, iar vânătorului uimit îi apare ca o minune cerbul legendelor creştine, purtând în frunte o cruce strălucitoare. Acestea însă sunt motive mai îndepărtate ale legendelor noastre, în care aproape numai ideea fundamentală e comună. În mersul lor de la un popor la altul prin înrâurirea altor elemente străine, abia se mai poate desluşi înţelesul lor original, astfel că numai printr-o analiză şi comportare riguroasă mai putem afla elementele comune şi a dovedi o legătură între ele. Acelaşi fenomen de sincretism bunăoară îl întâlnim şi în lumea miturilor păgâne. Ne-am îndepărta prea mult de la obiectul cercetărilor noastre dacă am urmări această problemă, începând de la miturile de origine cosmogonică, arătând apoi evoluţia lor sub influenţa misticului creştinesc, sau de a urmări migraţiunea şi evoluţia lor de la un popor la altul. Pentru a putea face comparaţii mai precise şi a ajunge la rezultate mai pozitive (şi pentru a nu rătăci ca eroul legendei noastre prin locuri necunoscute) va trebui să tragem un cerc mai restrâns, luând în combinaţie numai pe acele dintre legende care sunt într-o legătură mai strânsă cu legenda noastră.

Romulus VUIA

Şi dacă poeţii şi cercetătorii poeziei culte, ai literaturii luate sub multiplele ei aspecte, au dus la continuarea a ceea ce este poezia populară (...), mulţi dintre ei filologi ori istorici literari, şi-au pus legitime întrebări: *de unde vin şi cum se propagă legendele şi tradiţiile populare?* Căci s-a observat că fiecare tradiţie orală are o extraordinară forţă de supraveţuire de-a lungul veacurilor şi o miraculoasă tendinţă de difuzie în spaţiu. Orice legendă şi fragment epic popular, fie francez, german, italian, român ori slav, se poate identifica în trăsături esenţiale şi de multe ori în similitudini nebănuit de mari şi în Australia, în Africa sau mai ştii la ce trib izolat din vreo insulă oceanică. Şi atunci: care este locul de naştere, când s-au născut şi cum au ajuns, cu alte cuvinte, care este modul de propagare şi legile migratorii ale legendelor populare?

Curiozitatea ştiinţifică niciodată, parcă, n-a cunoscut mai multă pasiune ca acum, în a da răspunsuri la aceste probleme. Claustraţi ca în chilii medievale, pătrunşi de un adânc spirit religios, între tomuri şi nenumărate manuscrise, un Joseph Bedier, Reinold Kohler, M. Gaster, şi ca ei atâţia, se lăsau duşi cu sufletul şi mintea către timpuri legendare şi locuri miraculoase, când şi unde s-au născut legende, tradiţii, basme. Cu o logică şi informaţii cum puţini de la ei au mai avut, încercau să stabilească forma princeps, „die Urform“, a diferitelor variante pe care le aveau în faţă, să urmărească filogeneza, precizând cu alte cuvinte locul şi data transmisiunilor populare.

Gheorghe VRABIE.

Specia e denumită popular, pretutindeni la noi, poveste. Termenul *legendă*, de provenienţă cultă, a fost adoptat treptat în secolul trecut, nu fără şovăieli în delimitarea sensului. El a fost făurit de hagiograful Iacobus de Voragine în secolul al XIII-lea. La început, sub formă de neutru plural, *legendum*, desemna partea din biografia unui sfânt care trebuia citită în ziua comemorativă. El a evoluat apoi în latina medievală la forma de feminin singular, *legendae*, denumind viaţa scrisă a unui sfânt. Mai târziu, termenul a căpătat înţelesul de naraţiune neadevărată, fictivă, în opoziţie cu cea istorică, adevărată. În acest sens a început să fie adaptat şi la noi, de ex. P. Ispirescu îşi intitula colecţia, începând din 1872, *Legende sau basmele românilor*. Aceeaşi neprecizie se vede şi la V. A Ureche care îşi intitula o colecţie *Legende române* (1891), întrucât, alături de legendele istorice, cuprindea basme nuvelistice şi basme legendare. B. P. Hasdeu încearcă cel dintâi precizarea terminologiei, extinsă şi la subspeciile ei. În 1867, el adoptă termenul *tradiţiune* pentru întreaga specie, pentru ca în 1892/93 să admită sinonimia *„legende sau tradiţiuni populare* (cuvinte din bătrâni)“. În studiul său, *Basm* (1893), Hasdeu introduce termenul *deceu*, făurit după modelele europene „le pourquoi“, „das Warum“, „the why“, pentru a denumi naraţiunile menite „a da soluţiunea unei probleme“, adică cele cu profil etilogic. El nu s-a impus încă nici la noi, nici în celelalte ţări europene. A rămas în uzanţă doar cel de *tradiţii populare* denumind legendele istorice cu caracter local, aşa cum a fost folosit mai întâi de S. Fl. Marian, *Tradiţiuni populare române* (1878), apoi în ediţia a doua, lărgită, *Tradiţii populare române din Bucovina* (1895). O subspecie a legendelor se mai numeşte *mit*. Cuvântul a fost larg întrebuinţat, cu sensuri adesea total diferite. În chip curent, prin *mituri* se înţeleg legendele popoarelor antice, care relatează isprăvile zeilor şi eroilor semizei cu privire la facerea lumii, apoi la rivalităţile dintre ei, suma lor alcătuind mitologia cu care ne-a obişnuit literatura antică. În vremea din urmă, unii cercetători îi dau un înţeles mult mai restrâns de istorie sacră despre acţiunile fiinţelor supranaturale, relatări adevărate,

care devin prin aceasta model permanent pentru om şi sunt reproduse, în consecinţă, numai în intervale de timp sacre. Reactualizarea rituală e însuşirea lui distinctivă. În folcloristică, s-a încetăţenit folosirea termenului *mit* pentru a denumi toate naraţiunile despre lumea anterioară celei de azi, arătând isprăvile zeilor şi originea tuturor fiinţelor şi lucrurilor, de obicei, creaţia acestora.

Ovidiu BÂRLEA

Înţelepciunea populară este partea de filozofie veche a noastră, aceea care a generat zăcământul pentru formele „gramaticalizate“ ale gândirii filozofice, pentru a numi astfel cultura cultă în deosebire de cea orală, „negramaticalizată“ (Cf. M. Pop, *Problémes generaux de l'ethnologie européene*, în *Travaux du Premier Congrés International d'Ethnologie européene*, Paris, 1971).

Iar în ea, cosmogoniile reprezintă un capitol, poate cel mai însemnat, îndeplinind acelaşi rol pe care l-au avut în protofilozofiile clasice sau în filozofie, în prima ei vârstă, predominant cosmologică.

Bogăţia motivelor, polimorfismul parcă fără de limită al construcţiilor, fantezia uluitoare ideatică subtilă cu rafinamente metafizice, universalitatea ei, toate acestea fac din legendele etiologice, cu precădere, piese de mare rezistenţă valorică.

Dar de ce legende şi nu mituri?

Distincţia pare să nu fie de circumstanţă, ci de principiu, pentru că, după o opinie, mitul este „o subspecie a legendei“...

Alături de mituri, în legendă ar mai sta, ca subspecii, naraţiunile etiologice, hagiografice (religioase) şi istorice, ceea ce nu mai lasă nici o îndoială asupra sferei sale de cuprindere. Formal, aşa stau lucrurile, dar funcţional avem de-a face mai degrabă cu o identitate. Mitul deşi inclus prin subspeciile etiologică şi mitologică, adesea identificate şi pe bună dreptate, în legendă, nu are regimul părţii faţă de întreg, ci al unei funcţii esenţiale într-un organism.

Gh. VLĂDUŢESCU

Legenda istorică porneşte de la o realitate (un fapt sau un personaj istoric), căreia i se dă de cele mai multe ori şi o amprentă de miraculos. Prin urmare, „fantasticul e modalitatea estetică indispensabilă pentru realizarea genului“. Dintre domnitori, cei mai populari sunt: Dragoş, Ştefan cel Mare, Neagoe, Vlad Ţepeş şi Vodă Cuza. Negru-Vodă a rămas ca „un român tare voinic, frumos şi cuminte“. El ar fi trecut munţii şi a scăpat pe „mulţi fraţi de-ai noştri“ de tătari. „Vlad Ţepeş e lăudat de popor că a speriat pe turci şi a stârpit hoţia din ţară, trăgând în ţeapă pe toţi nelegiuiţii. De aceea era atât de mare belşug în ţară, încât oamenii făceau mămăliga cu lapte, în loc de apă, fiind mai ieftin laptele. „O samă de cuvinte“, culegerea cronicarului Ion Neculce şi operele cronicarilor precedenţi au cuprins

numeroase legende care circulau în popor. De aici, ele au pătruns în opera cultă a lui Alecsandri, Bolintineanu, Eminescu şi a multora din prozatorii noştri.

Barbu TEODORESCU
Octavian PĂUN

Legendele încorporează elemente de istorie reală transfigurate de fabulaţia populară cu ajutorul unor motive şi simboluri mitice. Fiecare colectivitate are istoria sa bazată pe mituri, tradiţii şi legende. (...) Motivele, temele şi structurile poetice din legendele populare au constituit surse de vitalizare a literaturilor lumii. Formă esenţială şi arhetipală a epicului, depozitară a istoriei umanităţii, legenda a oferit, acolo unde izvorul folcloric s-a întâlnit cu artistul de geniu, teme constituente şi elemente generatoare de capodopere: *Faust, Don Juan, Hanu Ancuţei* ş. a.

Octavian PĂUN

Autorul ei (*legendei*, n.n.) încetează a fi simplu factor de transmitere. E preocupat nu numai de „ceea ce spune“, ci şi de felul cum spune, cum înşiră şi împlineşte faptele şi ce semnificaţie le dă. Fenomenul trece astfel din domeniul graiului popular în cel al literaturii orale. Pentru acest aspect, s-ar impune mai mult termenul de *legendă*. Din nefericire, termenul e, prin originea lui, mai aproape de ideea de scris şi citit şi implicit mai departe de fenomenul folcloric al transmiterii orale. El se referă mai mult la operele literare create pe baza tradiţiilor populare. (...) Ea (*legenda*, n.n.) e purtătoarea unui adânc rost social. Legenda explică, lămureşte, învaţă, dă exemple de urmat, sau de ocolit cu dezgust şi oroare. Ea leagă strâns colectivitatea unui grup social, a unui sat, a unui ţinut, a unui popor...

Ovidiu PAPADIMA

Mitul, basmul şi legenda — cu toate diferenţele de ordin estetic ce se pot stabili între ele — sunt, într-un anume sens, o revelaţie a necunoscutului, a lumii nebuloase şi magice, ascunsă sub suprafaţa realităţii concrete şi afundată în abisurile conştiinţei umane. Şi cum regiunile necunoscutului erau pentru omul primitiv infinit mai întinse, mai bogate în taine decât cele ale realităţii palpabile, mitul şi legenda au fost pentru el una din expresiile intelectuale cele mai plenare şi mai cuprinzătoare.

Ion DODU BĂLAN

În folclorul românesc, ca şi în acela al altor popoare europene, legenda desemnează un repertoriu de naraţiuni orale cu funcţie cognitivă. În esenţă, ea explică un fapt real sau considerat a fi real, printr-un simbol narativ care include, de regulă, motive fabuloase şi supranaturale. În acest sens s-a subliniat adeseori că, în contextul culturii orale, legendele alcătuiesc mai mult o ştiinţă

decât o literatură, dar nu o ştiinţă bazată pe cunoaşterea reală şi raţionament, ci o pseudoştiinţă, fundamentată pe reprezentări imaginare...

Statutul estetic al *legendei*, ca specie folclorică, nu este mai puţin determinat decât al altor categorii de proză orală. Ea nu are structura monotopică şi gradul înalt de stereotipie ale basmului *fantastic*, dar este mai puternic formalizată faţă de basmul animalier sau *snoavă*, pentru că însăşi funcţia ei, în contextul culturii populare, este mai unitar definită. Sensul cognitiv al *legendelor* trebuie căutat nu atât în caracterul lor etiologic, cât în observarea realistă a obiectelor şi fenomenelor lumii înconjurătoare sau a comportamentului uman, în consemnarea unor aspecte specifice, cărora li se acordă o anumită semnificaţie...

Etiologiile sunt imaginar-fantastice, acestea fiind una din particularităţile definitorii ale genului. În sistemul tradiţional de gândire ele erau crezute, aveau, deci, pentru mentalitatea folcloristică, valoare de adevăr. Este exagerată însă ipoteza că, odată această valoare pierdută, *legenda* încetează să mai existe ca atare. În afara funcţiei de explicare, aceste etiologii au avut şi funcţie de semnificare, înregistrând aprecieri sau atitudini ale sensibilităţii umane generate de fenomenele observate şi de aspectele lor ciudate.

Mihai POP
Pavel RUXĂNDOIU

... asemănarea cea mare şi uneori identitatea ce există între basmele tuturor popoarelor ne dovedeşte că şi *fondul acestor basme*, departe de a fi din timpurile preistorice, mitologice, este din contra asemenea mult mai modern. Căci cu cât un element comun popoarelor indo-germane este mai vechi, cu atâta s-a schimbat şi s-a modificat într-un mod aşa de radical, încât înrudirea sa la acele popoare a trebuit să fie descoperită în urma unor cercetări profunde, cum ne-o arată bunăoara *limbistica*. Abia după atâtea secole de cercetări, adeseori curioase, asupra relaţiunii limbilor între dânsele a reuşit Bopp, în secolul nostru, să dovedească că limbile Europei stau în strânsă legătură cu unele limbi orientale şi că toate sunt fiicele uneia şi aceleiaşi limbi primitive. La basme din contra, întocmai ca la poveşti, istorioare şi snoave, ne ajunge citirea lor în diferite literaturi pentru a recunoaşte imediat, cu deosebirea numai că aici sunt într-o haină română, acolo într-o haină germană şi acolo într-una franceză şi aşa mai departe. De sineşi deci ni se impune concluziunea că şi basmele în ce priveşte fondul lor nu poate să fie decât din aceeaşi epocă ca şi poveştile, istorioarele şi nuvelele, şi nicidecum de o antichitate aşa de mare sau chiar dintr-o epocă mitică. Dacă dovedim deci pentru unele basme *originea nuvelistică* a *fondului lor*, atunci se explică şi asemănarea lor la diferite popoare; căci, în acelaşi mod precum au ajuns în literatură, tot în acelaşi mod şi *mai în aceeaşi vreme* au venit şi acele poveşti, care erau mai potrivite cu dispoziţiunea fantastică a poporului. De aceea se aseamănă

şi fondul basmelor, numai haina le deosebeşte. Această haină însăşi nu este altceva decât o ţesătură compusă din diferite elemente literare ce au venit din diferite părţi de au înrâurit asupra fanteziei poporului. Limba de altă parte, cu idiotismele ei şi cu particularităţile ei, săvârşeşte apoi actul de asimilare.

M. GASTER

S-au cercetat începuturile poveştii, şi problema nu e lipsită de interes. Patria miraculosului, ţara fără margini şi fără măsură în imaginaţia ei, aceea pentru care viaţa omului, spectacolul naturii înconjurătoare, nu sunt lucruri de zugrăvit şi înşiruit, nici măcar de împodobit pe liniile iniţiale şi decisive, ci numai un punct de plecare, un îndemn, un impuls către cele mai extraordinare construcţii, în alcătuirea templelor imense, în nesfârşita lor decorare fantastică, în rânjiturile şi strâmbările, terifice şi ridicole, ale zeilor, în dezordonata acumulare a isprăvilor şi năzbâtiilor din poeme de cea mai extravagantă dezvoltare, e India Arienilor dezarmonici, nelogici, incapabili de stricta disciplină a gândului cu care suntem obişnuiţi, de la civilizaţia elenică încoace. S-a dovedit — şi nu o dată — că Egiptul s-a împărtăşit şi el de asemenea opere de imaginaţie, că el le-a şi scris, într-o literatură, care, în afară de imn şi de povestea fantastică, nu mai poate prezenta nimic. Grecii, ca Herodot, au găsit, alături de o istorie prefăcută imediat după prefacerea evenimentului în legendă, „fabule“, cu învăţături sau fără, care vin întocmai ca poveştile noastre. Orientul asiatic, între multe lucruri care vin de la dânsul, a transmis Europei prin Bizanţ, sinteză a celor două lumi până atunci rivale, şi asemenea povestiri, într-o societate în care clasa de sus trăia în reminiscenţe clasice erudute, din închegări mai mult sau mai puţin tipice, în jurul noii mitologii creştine, clasele de jos care aveau o poezie populară şi narativă, cu subiectele luate de pretutindeni, s-au lăcomit la asemenea produse ale închipuirii. Negustorii care debarcau pe coastele Traciei le aduceau împreună cu alte elemente de poezie epică în proză, ca acelea conţinute în *Halima,* în cele *O mie şi una de nopţi*, devenite, cum vom vedea, şi la noi favorite ale poporului. Cum au trecut în Italia lui Boccaccio naraţiunile burghezilor reveniţi din Constantinopol, Tripoli sau Alexandria Egiptului, astfel prin drumeţi ai negoţului răsăritean aceste creaţiuni populare au răzbătut în lumea bizantină (...) N-ar fi imposibil — cum şi aiurea am afirmat-o (Iorga şi Gorceix, *Anthologie de la litterature roumaine*. Paris, 1922. ed. a II-a Prefaţă) — ca din epopeea medievală franceză, trecută şi în alte ţări, până în Orientul european, să fi venit acea admiraţie pentru nobilul ostaş singuratic, fără lăcomie de pradă, fără ambiţie de a înainta, fără sete de răzbunare, curat şi bun, care cutreiera lumea numai pentru că e legat de aceasta prin însăşi voinţa lui, prin juruinţa pe care lui singur şi-a făcut-o. Este ceva cavaleresc aşa de proaspăt în ce încearcă şi săvârşeşte Făt-

Frumos încât nu pare să vină numai de la o aşa de îndepărtată origine. Tot mai mult se va dovedi cât de adânc a fost occidentalizată mai ales de o bucată de vreme, sub toate raporturile, societatea bizantină şi toate cele în legătură cu dânsa.

Nicolae IORGA

Se pot distinge două clase de povestiri: cele care au valoare estetică şi cele care au, înainte de toate, o valoare utilitară. Dar povestirile pot fi, de asemenea, clasificate după conţinut: adică după temele, credinţele şi calitatea personajelor lor. Iată câteva distincţii care se fac, în mod obişnuit, între diversele categorii de povestiri. Prin *fabulă* înţelegem o povestire în versuri despre personaje animaliere dotate cu calităţi umane sau care acţionează ca şi cum ar fi oameni. Când este în proză, această povestire se numeşte *povestire cu animale*. *Basmul* este o poveste miraculoasă şi romanescă, în care locul acţiunii nu este localizat, în care personajele nu sunt individualizate, corespunzând unei concepţii „copilăreşti" asupra universului şi care este de o „indiferenţă morală" absolută. Cum se spune în *Gesta Romanorum*: „Erat quidam rex in cujus imperic quidam pauper habitabat..." sau „Într-un regat al Chinei un prinţ frumos ca lumina zilei..." În legendă locul este indicat cu precizie, personajele sunt indivizi determinaţi, actele lor au o motivaţie, iar faptele sunt de calitate eroică în sfârşit, *mitul* ar fi, în fond, o legendă localizată în locurile şi timpurile de dincolo de rău şi se referă la personaje divine. (...) Dificultatea devine cu atât mai mare atunci când încercăm să distingem între mit şi legendă. O povestire cu personaje divine nu poate fi localizată, acţiunea se poate desfăşura într-un loc oarecare. Pe de altă parte, adeseori, e greu de determinat adevărata calitate a eroului. Astfel istoricii religiilor contestă unor personaje supranaturale australiene sau americane calitatea de zeu încât un termen mai puţin precis ajunge să fie folosit, acela de All-Fathers, Peres-de-tous-et-de-tout. Un alt termen vag este acela de *erou civilizator*. În ce moment Heracles poate fi calificat sau a fost el calificat zeu? Şi toate categoriile de demoni! Pe scurt, dacă se ţine seama numai de calitatea personajelor, nu se pot stabili criterii precise de diferenţiere între legendă şi mit. (...) Vom înţelege prin legendă o povestire localizată, individualizată şi obiect de credinţă, iar prin mit vom înţelege o legendă în legătură cu lumea supranaturală şi care se exprimă prin rituri.

Arnold van GENNEP

În contrast cu numărul legendelor şi tradiţiilor privind corpurile cereşti şi celelalte lumi, poveştile despre formarea pământului, despre condiţiile sale prezente, despre geneza locuitorilor săi — oameni şi animale — apar în număr aproape zdrobitor. O privire realistă a multitudinii de legende şi tradiţii orale disponibile, fie printre popoarele primitive, fie printre grupurile analfabete din

propria noastră cultură, duce inexorabil la concluzia că imaginaţia băsmuitorului s-a oprit cu precădere asupra lucrurilor acestei lumi. Actul principal de creaţie a pământului nu a intrat în mod obişnuit în tradiţia accidentală, dat fiind că a primit ca ortodoxe explicaţiile, fie ale uneia dintre marile mitologii, fie ale scripturilor ebraice. Pe de altă parte, există multe poveşti care lămuresc prezenţa unor trăsături caracteristice ale peisajului. Despre un munte, de pildă, se zice că ar fi nişte pietroaie mari căzute din buzunarele unui uriaş sau pietroaiele scăpate din ciurul lui Dumnezeu, care s-a stricat şi le-a lăsat să treacă, sau se datoresc unor bolovani azvârliţi încoace şi încolo de uriaşi. Alt grup important de legende priveşte urmele întipărite în stâncă. Acestea sunt explicate ca fiind urmele lăsate de piciorul unui om sau animal primordial, adesea un zeu. Una din legendele cele mai curente, cunoscută în Lumea veche, dar bucurându-se de o circulaţie specială la indienii americani, este aceea a unei stânci în mare, de pe care amanţi nenorociţi s-au aruncat, având o moarte tragică. Uneori, desigur, această legendă nu este decât o simplă poveste locală şi nu are pretenţia să explice prezenţa unei stânci. Acestora le aparţin câteva grupuri de legende explicative privind formarea uscatului. În ce priveşte marea, trăsătura cea mai greu de explicat a fost apa ei sărată şi, din această cauză, numeroase legende au încercat să lămurească acest lucru. Cea mai cunoscută este povestea cu râşniţa de sare furată care înceta să râşnească numai la porunca stăpânului ei. Un căpitan de vas o ia pe corabia lui şi ea continuă să râşnească până ce corabia se scufundă şi, apoi, toată marea se umple de sare. Legendele care explică vremea sunt mult mai curente în folclorul primitiv decât în cel apusean. Există o mare asemănare între aceste legende în toate regiunile lumii cu toate că ideile sunt atât de generale încât nici o relaţie istorică reală nu poate fi stabilită între altele. Povestea lui Eol care ţine vânturile închise într-o peşteră şi le dă drumul după bunul-plac apare nu numai în mitologia clasică, dar şi în locuri foarte îndepărtate ca Siberia, Noua Zeelandă şi California. Tot atât de răspândită este povestea păsării uriaşe care stârneşte vânturile bătând din aripi. Pasărea bate prea tare din aripi şi eroul îi taie aripile ca să-i modereze bătaia. Această din urmă poveste era cunoscută nu numai în antica Babilonie, dar şi în Islanda, şi a fost semnalată printre indienii nord-americani din Noua Scoţie şi printre negrii din Georgia.

Stith THOMPSON

În primul rând trebuie să ne oprim asupra categoriilor prozei care nu fac parte din domeniul basmului. Publicaţiile existente le denumesc „legende“, „tradiţii“, „credinţe“ etc. Nu există o terminologie unanim acceptată pentru a le desemna. Materialul cu care vom opera corespunde cel mai mult noţiunii de tradiţie — deşi unele texte au un evident caracter de legendă —, iar partea eroică

a materialului — noţiunii de legendă. Din păcate tradiţiile (legendele) româneşti au fost foarte puţin înregistrate într-un mod complet. (...) Uriaşii sunt personajele cele mai populare din folclorul est-romanic. Le întâlnim adesea în basmele epice; de exemplu, în basmul *Sora crivăţului* (transcris de Fundescu) este înfăţişat un uriaş culcat cu capul pe un mal al mării, iar cu picioarele pe malul celălalt. Eroii basmelor *Parsion, Crâncu, vânătorul codrilor, Petre* şi multe altele luptă cu diferiţi uriaşi. Există uriaşi ciclopi, precum şi uriaşi de tipul lui Strâmbă-Lemne (compară cu Smulge-Stejar de la slavii răsăriteni).

Este util să-i deosebim de aceştia pe uriaşii care apar în tradiţiile populare. Dacă basmul are un caracter fantastic manifest, tradiţia (legenda) povesteşte despre lucruri care s-ar fi petrecut în realitate. Un indiciu în acest sens îl constituie faptul că deseori sunt indicate locuri concrete — prăpăstii, munţi, păduri — unde ar fi trăit uriaşii. Numele obişnuite ale acestor personaje sunt „urieşii“, „neamul urieşilor“ „urieşii pământului“. Dar se întâlnesc şi alte denumiri, cum ar fi cea specific valahă — *novaci*...

V. GAŢAC

Prima Formă pe care am ales-o este Legenda pentru că ea apare într-un sector determinat al culturii occidentale şi ni se prezintă ca o entitate bine delimitată — am în vedere legenda creştină sub forma pe care a luat-o şi a păstrat-o în biserica catolică din primele secole până-n zilele noastre. Nu o vom cerceta în totalitatea aspectelor pe care le poate lua, nici în maxima ei generalitate, ci, mai curând, ca tip definitiv al unei realizări particulare. Există întotdeauna un avantaj în posibilitatea de a înţelege o Formă în punctul său de realizare autentică, acolo unde, într-adevăr, este ea însăşi; în cazul care ne interesează este, deci, avantajos să putem studia Legenda într-un mediu şi într-o epocă în care ea este aproape singura lectură, în care validitatea sa este un element esenţial, pentru care ea este unul dintre punctele cardinale ale cerului vizibil, de fapt singurul care permite orientarea. E adevărat că acest avantaj este tot atât de mult şi un pericol — nu trebuie să facem din legenda medievală o simplă paradigmă şi trebuie să evităm tentaţia de a căuta în imaginea pe care ea ne-o propune valoarea unui concept pe care Legenda nu-l consolidează decât prin toate virtualităţile sale. Este însă dificil să compari atunci când te fixezi prea mult asupra unui fenomen particular. În acest caz, totuşi, pericolul este mai mic pentru că viaţa modernă, experienţele vieţii noastre personale ne îndepărtează suficient de legenda catolică pentru a o analiza păstrând faţă de ea un recul necesar.

André JOLLES

Alte trăsături diferenţiază între ele diverse tipuri de basme şi legende populare: unele poartă urmele stilurilor culturale arhaice, revolute (asemenea matriarhatului) sau pun în lumină mari îndepărtări de civilizaţie. Cum putem lua în discuţie aici aceste complexe probleme? Să subliniem cel puţin că, chiar devenite texte „literare“, eliberate de matricea lor rituală şi de fundamentul mitic originar, toată această masă considerabilă de fabule, apologuri, basme, legende, snoave, recapătă, la un nivel care este al lor, funcţia mitului. Ca şi miturile, fiecare piesă a unei literaturi orale revelă o situaţie tip şi constituie, la fel de bine, explicaţia unei realităţi sau a unui comportament, dar şi un model de imitat. Literaturile orale ale popoarelor primitive, ca şi cele ale societăţilor populare europene sau orientale, prezintă o serie de situaţii-cheie: cele care, în ansamblu, definesc condiţia umană. Variantele nu încetează să profiteze, dar motivul-bază rămâne totdeauna uşor de recunoscut. Mecanismul difuziei şi contaminării acestor motive a constituit, începând cu câteva generaţii în urmă, principalul obiect de studiu al folcloriştilor. Imposibil să rezumăm aici rezultatele cercetărilor. Vom reţine doar faptul că, pe lângă o literatură orală didactică, aproape orice construcţie orală — chiar atunci când nu pare să urmărească decât distracţia, divertismentul — urmăreşte instrucţia autorilor, adică, la un nivel mult mai profan, participă la un efort de iniţiere. Tot aşa, iniţierea primitivă propriu-zisă nu se mărgineşte la o moarte şi o resurecţie rituală. Ea dezvăluia, între altele, tinerilor candidaţi tradiţiile secrete ale clanului legate de teologie, cosmogonie, mitologie şi morală. În hăţiş, copilul australian sau african nu era doar — asemenea lui Degeţel — devorat de un căpcăun sau pus în situaţia de a-şi proba curajul, viclenia sau inteligenţa. În egală măsură, era instruit, afla acum numele secret al zeului, miturile, legendele, genealogia clanului, diversele comportamente omeneşti. Or, întreaga literatură orală nu face decât să reia şi să continue, cu alte mijloace şi într-un alt plan de referinţă, educaţia exemplară a perioadei iniţiatice. O altă solidaritate structurală asociază miturile şi gândirea mitică în general textelor literaturilor orale: concepţia asupra Timpului. Ca şi în mituri, evenimentele basmelor sau legendelor sunt situate în *illo tempore*, într-un prezent etern care nu are nimic comun cu timpul istoric al evenimentelor omeneşti. Acest timp al miraculosului „a fost odată“ din basme şi mituri nu este supus legilor duratei.

Mircea ELIADE

Mitul, aşadar, se află la o extremă a structurii literare, iar naturalismul, la cealaltă. Între ele se întinde întreaga arie a romanţului, utilizând acest termen nu în sensul modului istoric din primul eseu, ci al tendinţei menţionate ceva mai departe, în acelaşi eseu, de a disloca mitul în direcţia omenescului dar, spre deosebire de „realism“, de a convenţionaliza conţinutul în direcţia idealizării. Conform

principiului central al dislocării, elementele metaforice identificabile în mit se pot conexa în romanţ numai printr-o anumită formă de comparaţie: analogica, asociaţia semnificativă, imagini alăturate incidental etc. În mit putem întâlni un zeu-soare sau un zeu-copac; în romanţ găsim o persoană asociată în mod semnificativ cu soarele sau cu copacii. În modurile mai realiste asociaţia devine mai puţin semnificativă şi mai mult o chestiune de imagini incidentale, dacă nu chiar coincidenţe sau accidente. În legenda uciderii balaurului, având ca prototip pe cea a Sfântului Gheorghe sau Perseu, şi mai mult în cazul al doilea o ţară stăpânită de un împărat bătrân şi neputincios este terorizată de un balaur care în cele din urmă o cere pe fata împăratului, dar este ucis de către erou. Aceasta pare să fie o analogie romantică (poate că, de asemenea, în acest caz, o descendenţă) a mitului unui pustiu redeşteptat la viaţă de către un zeu al fertilităţii. Aşadar, în mit, balaurul şi bătrânul împărat se identifică.

Northrop FRYE

Cu siguranţă că, în aceste societăţi arhaice, mitologia era foarte importantă şi dispunea de texte mitologice mai curând decât de orice altele. Dar miturile refuză să se lase înţelese câtă vreme rămân rupte de viaţa oamenilor care le povestesc. Deşi chemate devreme sau târziu — foarte devreme, uneori, cum se întâmplă în Grecia — către o carieră literară proprie, nu sunt prin aceasta invenţii dramatice sau lirice gratuite, fără raport cu organizarea socială sau politică, cu ritualul, cu legea sau cu obiceiul; rolul lor, dimpotrivă, era de a justifica toate acestea, de a exprima în imagini marile idei care organizau şi susţineau tot acest eşafodaj.

George DUMÉZIL

În apropierea legendei (Sage) se află legenda religioasă; în limba franceză chiar termenii prin care sunt desemnate sunt aceiaşi: omul de ştiinţă trebuie să facă distincţia între cele două specii prelungind denumirile printr-un determinant: „legendă populară“ (sau folclorică) şi „legendă hagiografică“. (...) Legenda (religioasă), ca şi legenda laică (Sage), povesteşte întâmplări supranaturale, care, însă, în legenda laică (Sage) rămân oarecum nedeterminate, în timp ce în legenda religioasă se tălmăcesc prin raportare la un sistem fix, religios, în funcţie de care totul este selecţionat şi ordonat. (...) Legenda religioasă se află mai aproape de legenda laică decât de basm chiar şi atunci când nu mai este nimic de crezut: o carte de legende biblice, citită de un necredincios rămâne o legendă laică; aceeaşi poate fi şi situaţia legendelor hagiografice. Dar dacă credinţa sau necredinţa în adevărul relatat poate determina apariţia şi viaţa unei specii, caracteristicile esenţiale trebuie extrase din povestirea însăşi.

Max LÜTHI

Saga, legendele şi memoratele nu se desprind aşa clar de masa prozei uzuale şi nu se caracterizează prin independenţă şi unitate structurală. Ele înseşi nu sunt sisteme estetice suficiente, ci mai mult produse sau elemente ale sistemelor atotcuprinzătoare de cunoaştere, recte ale sistemelor publicistice sau universale (saga istorică — a unui sistem de cunoaştere istoric, legendele social-utopice — ale unui sistem politic, legendele religioase şi saga mitică — ale sistemului religios ş.a.m.d.) De aici rezultă dualitatea caracteristică a multor opere din această grupă, care îngreunează ordonarea unui anumit fel de sagă, legende sau memorate. Majoritatea legendelor şi acelor saga istorice şi mitice sunt totodată saga toponimice sau etiologice şi chiar legate de anumite locuri geografice — sate, oraşe, râuri, lacuri, mlaştini, munţi cât şi construcţii, obiecte, animale, nume de oameni. Pentru aceste specii este caracteristică o evoluare relativ slabă a mijloacelor ştiinţifice. De obicei ele nu sunt relatate fără o anumită ocazie şi nu au o introducere specială şi un final special, care să fie reieşit formal din limbajul curent, uzual. Timpul acţiunii, la fel, nu este indicat, ci coincide cu timpul fizic al vorbitorului şi auditorului. Forma reală a textului la aceste specii depinde de condiţiile în care povestitorul se adresează cercului său de auditori...

Astfel fiecare saga nu este prezentată ca un anume text, ci ca un ciclu de texte, subiecte, motive şi episoade foarte mobile, care pot fi grupate în foarte diferite moduri. Nu este exclusă importanţa, ca element caracteristic al acestor categorii...

K. V. CISTOV

Fapte literare vii, legendele folclorice — ca toate materialele creaţiei populare — au ajuns să poarte semnele distinctive ale epocilor prin care au trecut, ale timpului în care au fost culese. De aceea, dacă unele din ele nu au vreo hotărnicire în vreme — fiind, într-un fel, croite ca toate referirile care încep cu „a fost odată“, — altele prind contur definitivat în limitele unei istorii aproape precis măsurate.

Legendarul acestor creaţii populare este variabil prin însăşi structura sa: de la imaginea fără chenar pe scara timpului şi spaţiului, proiectată nebulos în felul obişnuit al mitului, până la imaginea care nu mai poate sta independentă de coordonatele existenţei reale şi care prezintă doar lumina colorată a legendarului.

Vasile ADĂSCĂLIŢEI

Realul arhaic este astfel un amestec de observaţie şi poveste, de experienţă directă şi proiecţie simbolică, de acţiune practică şi meta-acţiune ritualică şi magică.

Adevărul *legendei* se întemeiază pe un real modelat cultural, pe un real transformat într-un „imago mundi“ al unui anume grup uman, al unei anume experienţe şi istorii sociale concrete.

În felul acesta el nu depinde de confruntarea empirică şi de verificarea ştiinţifică, ci de acordul cu *ethos*-ul existent, de armonizarea cu sistemul general de credinţe şi proiecţii specifice acelei mentalităţi.

... Legenda se individualizează prin amestecul de elemente fabuloase şi elemente concrete, empirice (în planul conţinutului), prin aspectul succint, adeseori monoepisodic al povestirii (în planul formei), prin funcţia explicativă şi prin solicitarea adeziunii şi a atributului credibilităţii (în planul atitudinii sociale).

Mihai COMAN

Dacă prin convenţia sa poetică, basmul propune evaziuni din *realul* vieţii imediate, a cărei dimensiune lipsită de spectaculos este negată şi compensată de idealitatea lumii *imaginate*, legenda, dimpotrivă, rămâne fascinată de realul vieţii înconjurătoare căreia, prin retorsiune poetică, se obstinează să-i afle nu atât o explicaţie, cât o semnificaţie. Consecinţa acestei retorsiuni este o *deformare a realului* — proces specific oricărei construcţii epice integrabile în categoria legendei. Studiile consacrate legendei, în special celei de factură istorică, sesizând această particularitate, s-au arătat preocupate, în general, să stabilească *gradul de îndepărtare faţă de real.* Problema este, totuşi, de interes secundar. Nu gradul de îndepărtare faţă de real este important, ci sensul acestor deformări sistematice...

Realizată în conformitate cu o anumită convenţie, naraţiunea de tipul „legendă“ presupune un *sistem* de *elemente interne* şi un mod *de organizare* a acestora în vederea realizării unui efect estetic specific.

... Legenda se situează pe o poziţie intermediară, între basm, cel mai solemn tip de naraţiune, şi povestire, formă periferică de construcţie epică, în sistemul căreia intenţia estetică, deşi nu este cu totul absentă, atinge cele mai scăzute valori.

Silviu ANGELESCU

Funcţional etiologică, legenda tinde să comenteze şi să explice, din perspectiva unei mentalităţi populare (cu deosebire cea de nivel arhaic), fenomene naturale şi sociale, originea şi însuşirile particulare ale unor fiinţe şi lucruri. Protecţiile imaginare se fac pe baza unei experienţe cognitive, se sprijină pe un fond informaţional acumulat. Interesul pentru *insolit* al spiritului creator de legendă justifică selecţia faptelor neobişnuite din universul larg şi divers pe care îl oferă realitatea; ele sunt trecute prin filtrul imaginaţiei, supuse acestei forţe care „deformează“ copiile pragmatice furnizate de percepţie.

Nicoleta COATU

În terminologia poporului legenda apare cu sensul de istorie veche, întâmplată demult. Această denumire provine de la caracterul acţiunii trecute şi se referă, în primul rând, la forma de expunere.

Legendele îl cuceresc pe ascultător prin fantezia bogată, fabula distractivă, modul de investigaţie artistică, printr-o autentică tablă de valori spirituale. Imaginea poporului însufleţeşte bradul, hameiul, bujorul, codrul, însufleţeşte izvoarele. Aceste personificări stimulează fantezia, contribuind la cunoaşterea tainelor naturii, înlesnesc înţelegerea fenomenelor lumii înconjurătoare, explică originea unor denumiri de coline, fântâni, izvoare, aşezări omeneşti, cetăţi, poetizează faptele eroice ale personalităţilor cunoscute în istorie.

Grigore BOTEZATU

Importante nu numai din punct de vedere artistic, aceste legende ne înfăţişează „lumea" în accepţiunea ei cea mai diversă, din care se degajă, în afară de parfumul poeziei sufletului popular, întreaga mentalitate a poporului. Chiar dacă unele concepţii sunt depăşite, ele manifestă însă o puternică forţă morală, o neîncetată posibilitate creatoare, o încredere în puterea omului de-a ieşi învingător din cele mai complicate situaţii în lupta lui permanentă spre lumină şi adevăr.

Tony BRILL